

॥ श्रीजिनाय नमः ॥
श्रीनेमिचन्द्रस्वरि विरचित—

प्रवचनसाराध्याय आना १

गुर्जर भाषान्तर युक्त.

सधारा वधारा साथे भाषांतर कर्ता—पंडित आवक हीरालाल हंसराज (जामनगरवाळा).

छपावी प्रसिद्ध करनार,

शा. मोहनलाल गोविंदजी—पालीताणा.

वीरसवळ २४४७,

विक्रमसंव० १९७७,

सन १९२१.

मूल्य—रु. ३-४-०

आ श्रीकेल्मरसरागारस्वरि
द्वारा समेस भेट ता

श्री जैनभास्करोदय प्रिन्टिंग प्रेसमां मेनेजर विठलजी वि. हीरालाले छाप्यु—जामनगर.

अनुक्रमणिका.

आंक.	विषय.
१	ग्रंथकर्तानुं मंगलाचरण.
२	अभिधेय आदिक चार अनुबंधो.
३	बसोच्छोतेर द्वारोनां नाम.
	१ चैत्यवंदन छार.
४	राजा आदिकोने चैत्यमां जवानो विधि.
५	दश प्रकारना त्रिक.
६	नैयेधिकी त्रिक.
७	प्रदक्षिणा त्रिक.
८	प्रणाम त्रिक.

पाना.	आंक.	विषय.	पाना.
१	९	पूजा त्रिक.	१७
१	१०	अवस्था त्रिक.	१८
२	११	प्रभुसन्मुख जोवानुं त्रिक.	१८
	१२	भूमिप्रमार्जन त्रिक.	१९
	१३	वर्णादि त्रिक.	१९
१५	१४	मुद्रा तथा प्रणिधान त्रिक.	१९
१५	१५	कइ कइ दिशामां केटले दूर रही चैत्यवंदन करवुं.	२०
१६	१६	नवकार आदिकनी संपदा.	२१

आंक.	विषय.	पानां.	आंक.	विषय.	पानां.
१७	अरिहंत चेइयाणं तथा अनत्थ अससिएणनी संपदा.	२२	२५	पचीस आवश्यक	२८
१८	लोगस्स विगेरेनी संपदा.	२२	२६	छ स्थानक	२९
१९	बार अधिकार.	२३	२७	वांदणा करवाना छ गुणो	२९
२०	मुनिओ तथा श्रावकोए एक रात्रिदिवसमां केटली वखत चैत्यवंदन करवुं.	२४	२८	शुरुनां छ वचन	२९
२१	साधु तथा श्रावकोए कैवीरीते चैत्यवंदन करवुं.	२४	२९	वांदवाने योग्य छ अधिकारी	३०
२२	जघन्य, मध्यम, तथा उत्कृष्ट चैत्यवंदनो २ गुरुवंदनक द्वार.	२५	३०	पांच अवंदनीय	३१
२३	मुहपत्तिनी पचीस पडिछेहणा	२६	३१	पासत्थानुं लक्षण	३१
२४	देहनी पचीस पडिछेहणा	२७	३२	अवसन्ननुं लक्षण	३२
			३३	कुशीलनुं लक्षण	३३
			३४	चारित्रकुशीलनुं लक्षण	३४
			३५	संसक्तनुं लक्षण	३५
			३६	यथाछंदनुं लक्षण	३५

आंक.	विषय.	पाना.
३७	पांच स्थानके बांदणां न देवां, तेनुं वर्णन	३५
३८	क्यारे वंदन करवुं ते	३६
३९	अवग्रहनुं स्वरूप	३६
४०	वंदनना पांच नाम	३६
४१	वंदनकर्म उपर पांच दृष्टांत	३७
४२	तेंत्रीस आसातना	३९
४३	वंदनना वत्रीस दोपो	४३
४४	बांदणाना आठ कारण	४८
	३ प्रतिक्रमणद्वार.	
४५	प्रतिक्रमण शब्दनो अर्थ	४९
४६	दैवसिक प्रतिक्रमणनो विधि	५०
४७	राइ प्रतिक्रमणनो विधि	५१

आंक.	विषय.	पाना.
४८	पक्खी, चोमासी अने संवच्छरी प्रतिक्रमणनो विधि	५३
४९	देवसी विगेरे प्रतिक्रमणमां केटला लोगस्स श्लोक विगेरे चितववा	५३
५०	कया प्रतिक्रमणमां केटलां खामणां करवां ४ पच्चक्खाणद्वार.	५४
५१	पच्चक्खाण शब्दनो अर्थ	५५
५२	भावी अने अतीत पच्चक्खाणनुं स्वरूप	५५
५३	कोटिसहित पच्चक्खाणनुं स्वरूप	५६
५४	नियंत्रित पच्चक्खाणनुं स्वरूप	५६
५५	सागार तथा अनागार पच्चक्खाणनुं स्वरूप	५६
५६	परिमाणकृत पच्चक्खाण	५७

चन- पेदारे	ऑक.	विषय.	पाना.	ऑक.	विषय.	पाना.
२ ॥	५७	निरवशेष पञ्चस्वाण	५८	६९	निर्विगडुं स्वरूप	६४
	५८	साकेत पञ्चस्वाण	५८	७०	दश विगडना विकृति भेदो	६५
	५९	अक्षपञ्चस्वाण	५८	७१	विकृतिगतं स्वरूप	६५
	६०	नवकारसी विगेरेना आगार	५९	७२	नीवीयातां वर्णन	६६
	६१	अशनपान विगेरे द्रव्योनुं स्वरूप	६०	७३	दाहिना पांच नीवीयातां	६६
	६२	पाननुं स्वरूप	६१	७४	घृतना नीवीयातां	६७
	६३	स्वादिमपदार्योनुं स्वरूप	६१	७५	तेलना नीवीयातां	६७
	६४	विगडुं वर्णन	६२	७६	गोळना नीवीयातां	६७
	६५	पञ्चस्वाण शुद्ध थवानां छ कारणो	६२	७७	पक्वान्न संबंधि नीवीयातां	६७
	६६	आगाररहित पञ्चस्वाण करवाथी दोषो थायळे	६३	७८	अनंतकायोनुं स्वरूप	६९
	६७	पञ्चस्वाणनी विगडो	६३	७९	अनंतकायना लक्षणो	६९
	६८	विगडोना भेदो	६३	८०	बावीस अभक्ष्य	७०

आंक.	विषय.	पाना.
८१	काउसंगना ओगणीस दोषो	७१
८२	ओगणीस दोषोनुं विस्तारथी वर्णन	७२
	६ गृहस्थ प्रतिक्रमणातिचार द्वार.	
८३	नार व्रतना एकसो चोवीस अतिचारो	७४
८४	कर्मादानना पंदर अतिचारो	७५
८५	पांच प्रकारना हुवाणिज्य संबंधि अतिचार	७५
८६	ज्ञान संबंधि आठ अतिचारो	७७
८७	दर्शनना आठ अतिचारो	७८
८८	चारित्रना आठ अतिचारो	७८
८९	नार प्रकारनो तप	७९

आंक.	विषय.	पाना.
९०	तपना बार, तथा वीर्यना त्रण अतिचारो	८०
९१	सम्यक्त्वना पांच अतिचारो	८१
९२	पहेला व्रतना पांच अतिचारो	८१
९३	बीजा व्रतना पांच अतिचारो	८१
९४	त्रीजा व्रतना पांच अतिचारो	८१
९५	चोथा व्रतना पांच अतिचारो	८२
९६	पांचमा व्रतना पांच अतिचारो	८२
९७	दिशिपरिमाण व्रतना पांच अतिचारो	८२
९८	भोगोपभोग व्रतना पांच अतिचारो	८३
९९	अनर्थदंड विरमण व्रतना पांच अतिचारो	८३
१००	सामायिक व्रतना पांच अतिचारो	८४
१०१	देशावकाशिक व्रतना पांच अतिचारो	८४

आंक.	विषय.	पाना.
१०२	पौषधव्रतना पांच अतिचारो	८५
१०३	अतिथि संविभाग व्रतना पांच अतिचारो	८५
७	भरत ऐरवतनी अतीत अनागत तथा वर्तमान चोवीसीओना नामनुं द्वार.	
१०४	भरतक्षेत्रनी अतीत तथा वर्तमान चोवीसीनां नामो	८६
१०५	भरतक्षेत्रनी अनागत चोवीसीनां नामो	८७
१०६	ऐरवतक्षेत्रनी वर्तमान चोवीसीनां नामो	८७
१०७	ऐरवतक्षेत्रनी अनागत चोवीसीनां नामो	८७
	“ ८ ऋषभादि तीर्थकरोना पेहेला गणधरोनां नामोनुं द्वार.”	८८
	“ ९ ऋषभादि तीर्थकरोनी प्रथम प्रवर्तिनीओनां नामोनुं द्वार.”	८९
	विषय.	पाना.
	“ १० वीस स्थानकोना वर्णननुं द्वार.”	८९
	“ ११ ऋषभादि जिनेश्वरोनी मातापितानां नामो.”	९१
	१०८ मातपिताना नामोनो कोठो	९२
	“ १२ तीर्थकरोना मातपितानी गतिना वर्णननुं द्वार.”	९२
	“ १३-१४ उत्कृष्टपणे तथा जघन्यथी विचरता तीर्थकरोनी संख्यानुं तेरसुं, अने ज- न्मनी संख्यानुं चौदसुं द्वार.”	९३
	“ १५ तीर्थकरोना गणधरोनी संख्यानुं द्वार.”	९४
	“ १६ तीर्थकरोना मुनिओनी संख्यानुं द्वार.”	९५
	“ १७ तीर्थकरोनी साध्नीओनी संख्यानुं द्वार.”	९५

आंक.	विषय.	पाना.
	“१८ वैक्रियलब्धिने धारण करनाराओनी संख्यानुं द्वार.”	९६
	“१९ वादीओनी संख्यानुं द्वार.”	९७
	“२० अत्रधिज्ञानीओनी संख्यानुं द्वार.”	९८
	“२१ केवलीओनी संख्यानुं द्वार.”	९९
	“२२ मनपर्यवज्ञानीओनी संख्यानुं द्वार.”	९९
	“२३ चौदपूर्वी साधुओनी संख्यानुं द्वार.”	१००
	“२४ श्रावकोनी संख्यानुं द्वार.”	१०१
	“२५ तीर्थकरोनी श्राविकाओनी संख्यानुं द्वार.”	१०२
	“२६ तीर्थकरोना यक्षोना नामनुं द्वार”	१०३
	“२७ तीर्थकरोनी देवीओना नामनुं द्वार.”	१०५

आंक.	विषय.	पानां.
	“२८ तीर्थकरोना शरीरनुं प्रमाण.”	१०८
	१०९ तीर्थकरोना शरीर प्रमाणनुं कोष्टक	१०८
	“२९ तीर्थकरोना लांछनोनुं द्वार.”	१०९
	“३० तीर्थकरोना वर्णननुं द्वार.”	११०
	“३१ तीर्थकरोना परिवारनुं वर्णन.”	११०
	“३२ तीर्थकरोना आयुष्यनुं प्रमाण.”	१११
	“३३ तीर्थकरोना निर्वाण समये साथे निर्वाण	
	पामेला साधुओनी संख्या.	११२
	“३४ तीर्थकरोना मोक्षगमननां स्थानो.”	११२
	“३५ तीर्थकरोना आंतरा.”	११३
	११० तीर्थकर, चक्री, वासुदेवोनां आंतरा, तेमना	
	समयमां अथवा आंतरामां थयेला चक्री वासुदे-	

आंक.	विषय.	पाना.	आंक.	विषय.	पाना.
१११	वोनां नाम, शरीरतुं तथा आयुतुं प्रमाण	११४	४६	भावविचोवीसीमां थनारा तीर्थकरोनाजीवो	१३३
११२	तीर्थकरो विगोरेतुं कोष्टक	११८	४७	अध, उधर्व तथा तीर्छालोकमां यथा	१३५
११३	“३६ तीर्थोच्छेद तथा तेना अंतरतुं द्वार.”	११९	४८	सिद्धोनी संख्या”	१३६
११४	“३७ दश आशातनाओतुं द्वार.”	१२०	४९	एक समये थता सिद्धोनी संख्या”	१३६
११५	“३८ चोयसी आसातना.”	१२१	५०	सिद्धोना पंदर भेदो”	१३६
११६	“३९ आठ महा प्रातिहार्यो.”	१२४	५१	जघन्य, मध्यम, उत्कृष्ट अवगाहनाथी	१३७
११७	“४० तीर्थकरोना अतिगयो.”	१२७	५२	एक समये थता सिद्धोनी संख्या”	१३७
११८	“४१ अठग्न प्रकारना दोपो.”	१३१	५३	एक समयमां गृहिलिंगे, अन्यलिंगे, तथा	१३९
११९	“४२ चार प्रकारना अरिहंतो.”	१३३	५४	स्त्रालिंगे थता सिद्धोनी संख्या”	१३९
१२०	“४३ तीर्थकरोना दीक्षातप.”	१३२	५५	वत्रीस आदि निरंतरपणे एकसो आठ,	१३९
१२१	“४४ तीर्थकरोना ज्ञानतप”	१३३		एक समयथी मांडी आठ समयमुधीमां	१३९
१२२	“४५ तीर्थकरोना मोक्षतप”	१३३		थता सिद्धोनी संख्या”	१३९

आंक.	विषय.	पाना.	आंक.	विषय.	पाना.
	“५३ स्त्रीवेदे, पुरुषवेदे तथा नपुंसकवेदे सिद्ध यता जीवोनी संख्या”	१४०	११५	पात्रनुं प्रमाण	१४९
	“५४ सिद्धोना संस्थाननुं स्वरूप”	१४३	११६	पात्रबंधनुं प्रमाण	१४९
	“५५ सिद्धोने रहेवाना स्थाननुं वर्णन.”	१४४	११७	पात्रस्थापनक, गोच्छक, तथा पौजणीनुं प्रमाण	१४९
	“५६ सिद्धोनी उत्कृष्टी अवगाहनानुं स्वरूप.”	१४४	११८	पटलाओनुं प्रमाण	१५०
	“५७ सिद्धोनी मध्यम प्रकारनी अवगाहना.”	१४५	११९	पटलाओनुं स्वरूप	१५०
	“५८ सिद्धोनी जघन्य अवगाहना.”	१४६	१२०	दरेक ऋतुमां राखवाना पटलानुं स्वरूप	१५०
	“५९ शाश्वता तीर्थकरोनी प्रतिमाओनां नाम”	१४६	१२१	रजस्त्राणनुं प्रमाण	१५१
	“६० जिनकल्पीओना उपकरणोनी संख्या”	१४६	१२२	कपडानुं प्रमाण	१५१
११२	जिनकल्पीनी उपधिना आठ भेदो	१४७	१२३	रजोहरणनुं प्रमाण	१५१
११३	कपडाचिनाना जिनकल्पीना उपकरणोनी संख्या	१४८	१२४	मुहपत्तिनुं प्रमाण	१५१
११४	जिनकल्पना स्वीकारनी तुलना	१४८	१२५	मात्रकनुं प्रमाण	१५२

आंक. विषय.

१२६ चोलपट्टानुं प्रमाण

१२७ संथारा तथा उत्तरपट्टानुं प्रमाण

१२८ रजोहरण राखवानुं प्रयोजन

१२९ गुहपत्तिनुं प्रयोजन

१३० पात्रग्रहणनुं प्रयोजन

१३१ कपडानुं प्रयोजन

१३२ चोलपट्टानुं प्रयोजन

१३३ उपकरण आदिकनी व्यवस्थामाटे माथूओना

मेदो

१३४ उपपिसंबंधि मेदो

१३५ श्रुतसंबंधि मेद

१३६ प्रत्येक बुद्धोनां बोधि आदिक चार स्थानको

१५६

पाना.

१५२

१५३

१५३

१५३

१५३

१५४

१५४

१५४

१५४

१५४

१५४

१५५

१५५

१५६

१५६

आंक. विषय.

६२ साध्वीओनां उपकरणो.

१३७ उपधिओनुं विस्तारथी वर्णन

१३८ पट्टकनुं स्वरूप

१३९ अर्धोत्कनुं स्वरूप

१४० अंतर्निवसनी तथा याता निवसनीनुं स्वरूप

१४१ शरीरनी उपरना भागना उपकरणो

१४२ विकसिकानुं स्वरूप

१४३ स्कंध करणीनुं स्वरूप

१४३

६३ जिनकल्पीओनी उत्कृष्टी संख्या.

१४४ जिनकल्पीओनी पांच प्रकारनी तुलना

१४५ सात प्रकारनी पिंडेयणा

१४५

पाना.

१५७

१५७

१५७

१५८

१५८

१५८

१५८

१५९

१५९

१६०

१६१

१६१

१६१

१६१

आंक. विषय.
१४६ जिनकल्पीओनी सामाचारी
६४ आचार्यना छत्रीस गुणो.

१४७ आठ प्रकारनी संपद्
१४८ चार प्रकारनी आचारसंपद्
१४९ चार प्रकारनी श्रुतसंपद्
१५० चार प्रकारनी शरीरसंपद्
१५१ वचनसंपदाना चार भेदो
१५२ वाचनासंपद्ना चार भेदो
१५३ मतिसंपद्ना चार भेदो
१५४ चार प्रकारनी संग्रहपरिज्ञा
१५५ चार प्रकारनो विनय
१५६ बीजे प्रकारे गुरुना छत्रीस गुणो

पाना.
१६२
१६३
१६४
१६४
१६५
१६५
१६५
१६६
१६६
१६७
१६८

आंक. विषय.
६५ विनयना वाचन भेदो.
१५७ तीर्थकर आदिक तेर पदो
१५८ चार प्रकारनो विनय
६६ चरणसिंहेरी.
१५९ पांच महाव्रतो
१६० दश प्रकारनो श्रमण धर्म
१६१ सतर प्रकारनो संयम
१६२ दश प्रकारनुं वैयाधच्छ
१६३ ब्रह्मचर्यनी नव गुप्तियो
१६४ ज्ञान आदिक त्रण
१६५ बार प्रकारनो तप
१६६ क्रोध आदिकोनो निग्रह

पाना.
१७०
१७१
१७३
१७४
१७५
१७६
१७७
१७८
१७८
१७८

आंक. विषय.

६७ करणसिद्धिरी.

१६७ आहारना वेंतालीस दोषो

१६८ उद्गम संबंधि शोळ दोषो

१६९ आधाकर्मलुं वर्णन

१७० उद्देश दोष

१७१ पूतिकर्म दोष

१७२ मिश्रजात दोष

१७३ स्थापना दोष

१७४ प्राभृत दोष

१७५ मादुष्करण दोष

१७६ क्रीत दोष

१७७ ग्रामित्य दोष

पाना.

१८४

१८५

१८६

१८७

१८८

१८९

१९०

१९०

१९१

१९३

१९३

१९४

आंक.

१७८ परिवर्तित दोष

१७९ अभ्याहत दोष

१८० उद्भिन्न दोष

१८१ मालापहत दोष

१८२ आच्छिद्य दोष

१८३ अनिसृष्ट दोष

१८४ अध्यवपूरक दोष

१८५ शोळ उत्पादन दोषो

१८६ धात्री दोष

१८७ दूती दोष

१८८ नैमित्तिक दोष

१८९ आजीविका दोष

१७९

१७९

१८०

१८०

१८१

१८१

१८१

१८२

१८३

१८४

१८४

आंक.

विषय.

१९० वनीषक दोष

१९१ चिकित्सा दोष

१९२ क्रोध दोष

१९३ मानपिंड

१९४ मायापिंड

१९५ लोभपिंड

१९६ पूर्वपथात्संस्तव

१९७ विद्यापिंड मंत्रपिंड दोष

१९८ चूर्ण योगपिंड

१९९ मूलकर्म दोष

२०० एषणा संबंधि दश दोषो

२०१ शक्तिदोष

पाना.

१९४

१९६

१९६

१९७

१९७

१९७

१९७

१९८

१९९

१९९

१९९

१९९

१९९

आंक.

विषय.

२०२ मृक्षित दोष

२०३ निक्षिप्त दोष

२०४ पिहित दोष

२०५ संहत दोष

२०६ दायक दोष

२०७ उन्मिश्र दोष

२०८ अपरिणत दोष

२०९ लेपदोष

२१० छर्दित दोष

२११ पिंडविशुद्धिनो सर्वसंग्रह

२१२ समितिओनुं स्वरूप

२१३ भावनाओनुं स्वरूप

पाना.

२००

२००

२०१

२०२

२०३

२०७

२०७

२०८

२०९

२०९

२११

२१२

આંક. વિષય.

૨૧૪ અજ્ઞાનભાવના

૨૧૫ સંસારભાવના

૨૧૬ દુઃખપણાની ભાવના

૨૧૭ અન્યથાગણની ભાવના

૨૧૮ અશુચિપણાની ભાવના

૨૧૯ આશ્રવ ભાવના

૨૨૦ સંવર ભાવના

૨૨૧ નિર્જરાભાવના

૨૨૨ લોકસમાવ ભાવના

૨૨૩ બોધિદુર્લભત્વભાવના

૨૨૪ ધર્મ કહેનાર અરિહંત પ્રશ્ન છે, એવી ભાવના

૨૨૫ પ્રતિમાઓનું સ્વરૂપ

પાના.

૨૧૩

૨૧૪

૨૧૬

૨૧૭

૨૧૭

૨૧૮

૨૧૯

૨૨૦

૨૨૧

૨૨૬

૨૨૭

૨૨૮

આંક. વિષય.

૨૨૬ પ્રતિમાધારકનું સ્વરૂપ

૨૨૭ પાંચ પ્રકારની ઝુલના

૨૨૮ સાત પ્રકારની દૃષ્ટિ

૨૨૯ પ્રતિમાધરને ક્રિયા કર્યાબાદની વિધિ

૨૩૦ આઠમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ

૨૩૧ નવમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ

૨૩૨ દશમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ

૨૩૩ અગ્યારમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ

૨૩૪ ચારમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ

૨૩૫ ઇન્દ્રિયનિરોધનું સ્વરૂપ

૨૩૬ પાંચેલેહણનું સ્વરૂપ

૨૩૭ દશ સ્થાનોનું વર્ણન

પાના.

૨૨૯

૨૨૯

૨૩૦

૨૩૧

૨૩૩

૨૩૩

૨૩૩

૨૩૪

૨૩૪

૨૩૪

૨૩૫

૨૩૫

आंक. विषय.

२३८ बीजी तथा त्रीजी पडिलेहणा

२३९ शुक्तिओनुं स्वरूप

२४० अभिग्रहोनुं वर्णन

“ ६८ जंघाचारण तथा विद्याचारणनी

गमनशक्तिनुं द्वार ”

६९ परिहारविशुद्धितपनुं द्वार.

२४१ परिहारविशुद्धितपनी चिधि

२४२ परिहारविशुद्धितपवाळाना ने भेदो

२४३ क्षेत्रद्वार

२४४ कालद्वार

२४५ चारित्रद्वार

२४६ पर्यायद्वार

आंक. विषय.

२४७ तीर्थद्वार

२४८ आगमद्वार

२४९ वेदद्वार

२५० कल्पद्वार

२५१ लिंगद्वार

२५२ लेखाद्वार

२५३ ध्यानद्वार

२५४ गणनाद्वार

२५५ अभिग्रहद्वार

२५६ प्रव्रज्याद्वार

२५७ मुंडापनद्वार

२५८ प्रायश्चित्तद्वार

पाना.

२३६

२३७

२३८

२३९

२४१

२४२

२४३

२४३

२४३

२४३

पाना.

२४४

२४४

२४४

२४५

२४५

२४५

२४५

२४५

२४६

२४६

२४६

२४६

आंक. विषय.

२५९ आलंबनद्वार

२६० निःप्रतिकर्मद्वार

२६१ भिक्षाद्वार

७० यथालंदि साधुओंनुं द्वार.

२६२ यथालंदिपणालुं स्वरूप

२६३ वे प्रकारना यथालंदि

२६४ यथालंदिओंनो परस्पर भेद

२६५ भिक्षाचर्याना भेदो

२६६ यथालंदिओंना भेदो

२६७ यथालंदिपणुं ग्रहण करवानो वखत

२६८ यथालंदिओंने सूत्रार्थ ग्रहण करवानो विधि

पाना.

२४६

२४६

२४६

२४७

२४८

२४९

२४९

२४९

२५०

२५०

आंक. विषय.

२६९ जिनकल्पी तथा स्थविरकल्पीओवच्चैनो विधि

२७० सामान्यपणे यथालंदिओंनुं प्रमाण

२७१ पुरुषप्रमाणनो विशेष

७१ अडतालीस प्रकारना निर्यामकोंनुं द्वार.

२७२ चैयावच्छ करनाराओंनुं विस्तारथी वर्णन

७२ पचीस शुभ भावनाओंनुं द्वार.

२७३ प्रथम महाव्रतनी भावना

२७४ वीजा महाव्रतनी भावना

२७५ त्रीजा महाव्रतनी भावना

२७६ चौथा महाव्रतनी भावना

२७७ यांचमा महाव्रतनी भावना

पाना.

२५०

२५३

२५३

२५४

२५६

२५७

२५७

२५८

२५८

आंक.

विषय.

७३ पचीस अशुभ भावनाओंनुं द्वार.

२७८ कांदर्पी भावना

२७९ किल्बिपी भावना

पाना.

२५९

२६१

आंक

विषय.

२८० आभियोगिक भावना

२८१ आसुरी भावना

२८२ सांमोढी भावना

पाना.

२६३

२६४

२६५

૧૫ પ્રવચનસારોદ્ધારમાં મદદ આપનારના નામોનું લીસ્ટ. ૧૫

(કાર્યવાહિકા સૌં વેન હરકોર ચવથુજની પ્રેરણાથી આવેલ આર્થિક સહાય.)

૨૦૦) સૌ. વેન સમરથ ચકીલ હરીલાલ મંછારામના

પુત્રી. અમદાવાદ.

૨૦૦) સૌ. વેન અંજવાલી શા. તલકચંદ ગોચરની ધ-

ર્મપત્ની. શીહોર

૧૦૧) સૌ. વેન હરકોર તથા સ્વર્ગસ્થ વેન મોંધી શા.

મોહનલાલ ગોવિંદજીના ધર્મપત્ની. પાલીતાણા.

૫૦) સૌ. વેન સમરત હકમચંદ ડકાની પુત્રી. ભાવનગર

૧૦૦) સૌ. વેન મળી શા. જુનીલાલ દીપચંદની ધર્મપ-

ત્ની રાધનપુર.

૩૫) સૌ. વેન મોતી શેઠ નાગરદાસ પુરુષોત્તમના ધર્મ-

પત્ની રાણપુર.

૨૫૯) શેઠ મોતીશાની ધર્મશાલા તથા શેઠ હઠીભાઈની

ધર્મશાલામાં પ્રતિક્રમણની ધીની હપજ હા. વેન

હરકોર તથા સંતોક. પાલીતાણા.

૨૫) સૌં વેન સંતોક વોરા વેચર ગાંઢાની ધર્મપત્ની.

પાલીતાણા.

૨૫) સૌં વેન જેકુવર વોરા પાનાચંદ ગાંઢાની ધર્મ-

પત્ની. પાલીતાણા.

૨૫) બાઈ પુરીબાઈ વોરા જીવન ગણેશની વિધવા. પા-
લીતાણા.

૨૫) બાઈ ઉજમ સુલ્હીઆ ધનજી માણાની વિધવા
પાલીતાણા.

૨૫) બાઈ ગોમતી સુલ્હીઆ ધનજો માણાની વિધવા.
પાલીતાણા.

૨૫) બાઈ મળી સંઘા પાલીતાણા.

૨૫) વેન ચંચલ સુતરીઆ જીવરાજની વિધવા. માવનગર

૨૫) સૌ. વેન સમરથ શા. નરશીદાસ ગોવિંદજીની ધ-
ર્મપત્ની. શીહોર.

૨૫) સૌ. બાઈ શિવ શા. ચત્રસુજ મોતીચંદની ધર્મપત્ની
ગઢડા.

૨૫) શા. રતનંશી જેવંત હા. જેતવાઈ યંબઈ કચ્છવાલા

૨૫) સૌ. વેન જીવી શેઠ પ્રેમચંદ કેવલના ધર્મપત્ની
પાલનપુર.

૨૫) શા. ત્રીભોવનદાશ નગીનદાશ હા. વેન ધનકોર
સુરત.

૨૦) સૌ. કંકુવેન શેઠ તુનીલાલ મંછુભાઈની ધર્મપત્ની
સુરત.

૧૫) સૌ. વેન જડાવ કપાશી સ્ત્રીમચંદ જીવનની ધ-
ર્મપત્ની. પાલીતાણા.

૧૫) સૌ. વેન પાર્વતી. રાજકોટ.

૧૧) સૌ. વેન લીલાવંતી. શા. હેમચંદ ચત્રસુજના ધ-
ર્મપત્ની. ગારીઆધાર.

૧૧) વેન કંડવી ભગવાંન ઈયેરીની પુત્રી. પાલીતાણા.

પૂજ્યપાદ ગુરુણીજી મહારાજ સોભાગ્યશ્રીજી, તેમના શિષ્યા ચંપાશ્રીજી, તેમના શિષ્યા ગુણવાન વિદુષી ગુરુણીજી મહારાજ દર્શનશ્રીજો તેમના સદુપદેશથી મળેલી" આર્થિક સહાય તે ગૃહસ્થોના નામ.

- ૨૦૦) પટેલ નાથાલાલ દયાઢીના સ્મરણાર્થે હા. તે-
મના વિધવા બેન પાર્વતી. લંબાત.
૧૦૧) સૌ. બેન માળેક શા. ચીમનલાલ ડુંગરશીના ધ-
ર્મપત્ની. માળસા.
૭૫) બેન સમરથ પોતાની દીક્ષાની યાદગીરીમાટે હાલ
સાધ્વીજી દર્શનશ્રીજીના શિષ્યા લામશ્રીજી.
૪૦) નાનાલાલ. પાટળ.
૨૬) બેન ચંચલ. લંબાત.
૨૫) શાંતીલાલ મોતીલાલ હા. બેનમણી. વાલવોડ.
૨૭) મોગીલાલ હકમચંદ. લંબાત.

- ૨૭) શા. વલતચંદ કસલચંદની ધર્મપત્ની બેનસમરથ.
લંબાત.
૨૫) બેન ચંચલ. લંબાત.
૨૫) બાઈ ઇચ્છા. પાલેજ.
૨૦) પરશોતમ ગફૂલની યાદગીરી. લંબાત.
૧૧) બાઈ ચંચલ અંબાલાલ પાનાની વિધવા. ,,
૧૧) બાઈ મણી. ,,
૧૧) બાઈ જાકોર. ,,
૧૧) બેન મણી. ,,
૧૧) બાઈ રુક્મણી. ,,

११) वाई चंदण.

११) अंबालाल.

११) सौ. बेन चंदण.

खंभात.

"

"

११) वाई मणी.

६८९

खंभात.

आचार्य महाराज विजयकमळसूरीजी महाराजना प्रवर्तिनी गुरुणीजी महाराजश्री गुलाबश्रीजीन
प्रशिष्या गुणानुरागी विदुषी गुरुणीजी महाराज मंगळश्रीजीना उपदेशश्री मळेली आर्थिक सहाय
आपनार सदृष्टस्थोना नाम.

१००) बेन मणी.

५०) सौ. बेन चंषा.

५०) सौ. बेन मणी.

५०) शेठ ओषड नेमजी.

५०) शा. कालीदास हरीलाल.

गंभीरा.

अमदावाद.

अमदावाद.

चुडा.

गंभीरा.

२५) शा. केशवलाल शीवलाल.

२५) मुखडीआ वीरचंद रणछोड.

२०) शा. सुराभाई वेणीचंद.

२०) वाई अचीवाई देवचंद माधवजीना भाईनी विधवा.

नीरमगाम.

३५०

परमशान्त गुणी विद्वान् गुरुणीजी महाराज
आणंदश्रीजी लुणावाडावाळा. तेमना
उपदेशथी आवेली मदद.

- १५०) शा. खाते.
५०) शा. खाते.
२५) सौ. बेन मंछा वृजलाल. लुणावाडा.
११) बेन रुक्मणी दलसुख. लुणावाडा.

२३६

पूज्यपाद गुरुणीजी महाराज गुलाबश्रीजी ते-
मना शिष्या ज्ञानश्रीजी तेमना शिष्या गुण-
वान विदुषी सुमतीश्रीजी तेमना सदु-
पदेशथी मळेली आर्थिक सहाय.

- ५१) सौ. बेन समता कोठारी छोटालाल भगनलालनी
धर्मपत्नी. लींबडी.
२५) सौ. बेन उजम शा. केशवलाल लालचंदनी धर्म-
पत्नी. वडोदरा.
२५) कस्तुरचंद नानजी. ध्रांगघा.
२५) शा. झवेरचंद मोतीजी. कडोदवाळा.
२५) शा. भगवानजी सवचंद. ध्रांगघा.

१५१

पूज्यपाद गुरुणीजी महाराज गुलाबश्रीजीना
शिष्या हेमश्रीजीना शिष्या गुणवान विदुषी
कल्याणश्रीजीना सदुपदेशधी मळेली सहाय.

५०) सौ. बाई जडावबाईना स्मरणार्थे श्रेष्ठ बालचंदजीना
धर्मपत्नी. इन्दोर.

५०) सौ. वेन चंपा बकील साकळचंद रतनचंदना
धर्मपत्नी. अमदावाद.

१०) बाई जडाव अमृतलाल परसोतमनी विधवा.
भावनगर.

१०) बाई हेमकुंवर शा. शवेर भाईचंदनी विधवा. „

१२०

पूज्यपाद गुरुणीजी महाराज गुलाबश्रीजीना
प्रशिष्या गुणवान विदुषी उत्तमश्रीजीना
सदुपदेशधी आवेली आर्थिक सहाय.

५१) शा. खाते. खंभात.

२५) शा. खाते. „

२५) सौ. वेन मणी. „

१०१

३६) गुरुणीजी चंदनश्रीजीना उपदेशधी.

३०) गुरुणीजी जतनश्रीजीना उपदेशधी.

२५) शा. जगजीवन दखर्भाचंद गुरुणीजी अनोपश्रीजी-
ना उपदेशधी. महुवा.

२५) गुणवान विदुषी गुरुणीजी महाराज लाभश्रीजीना

उपदेशथी सा. खाते.

२२) सा. खाते गुरुणीजी जंजुश्रीजीना उपदेशथी.

१०) सा. खाते गुरुणीजी विद्याश्रीजीना उपदेशथी.

कुल ३१५५ अंके त्रणइजार पकसो पंच.

जाणवा योग्य सूचना.

(प्रथम भाग)

ॐ श्रीशान्तिनाथाय नमः । सद्गुरु श्रीकर्पूरविजयेभ्यो नमः ॥

पूज्य मुनि महाराजाओ, पूज्य साध्वीजीओ, सुन्न बंधुओ तथा बहेनो !

आ अद्वितीय अत्यंत उपयोगी मननीय ग्रन्थ प्रवचनसारोद्धार मननपूर्वक वांचशो तो तेमांथी घणुं जाणवानुं मळी शकशे. आ ग्रन्थ विस्तृत टीका सहित छपाइ गयो ले, पण ते गहन होवाथी थोडुं ज्ञान धरावता साध्वीजीओ, आविकाओ, तथा आवकी तेनो पूरतो लाभ लइ शकता नथी. जो के-मीमशी माणेक तरफथी भाषांतर सहित पण आ ग्रन्थ छपायो ले. पण तेनी

માષા પ્રાચીન હોવાથી તથા સંક્ષેપથી ભાષાંતર હોવાથી સમજનારને કઠણ થઈ પડે છે, તેથી થોડું જ્ઞાન ધરાવતા સાધ્વીજી વર્ગ શ્રાવિકાઓ તથા શ્રાવકોને ઉપયોગી થવા માટે અમોદી મીમંસી માળેક તરફથી છપાયેલ ભાષાંતર તથા ટીકાના આધારે આ ગ્રંથ આધુનિક સરલ ભાષામાં છપાવ્યો છે. તેમાં વધારે આધાર ટીકા ઉપર રાખેલ છે. ટીકામાં તથા ચોપડામાં પ્રાસ્તાવિક શ્લોકોનો અર્થ નહીં હતો તે અર્થે કરાવેલ છે. આ ગ્રંથ પત્રાકારે છપાવવાનું પ્રયોજન એ છે કે—સાધ્વીજીઓ ગામડાંની અંદર વ્યાખ્યાનની માફક વાંચી શકે, નહીંતર ભાષાંતર તો બૂક આકારે ઠીક લાગે. કેટલીક વસ્તુ એવું વને છે કે—નવીન છપાણ પુસ્તક લેવાની ઉતાવળ કરે છે, પણ તેનો લાભ લેવામાં ઘણે ભાગે ઊણપ રહે છે. આ ગ્રંથ આગમના સારના ઉદ્ધારરૂપ છે, તેથી તેને માટે પણ ઉપેક્ષા નહીં કરતાં સાદ્યન્ત વાંચી જવા મારી નમ્ર વિનંતિ છે. આપણા જેવા બાલક જીવોને આગલ વાંચવાની શક્તિ નથી, તેવાઓને માટે આવા આગમનો સાર છે. વસોને છોંતેર દ્વાર છે, તેઓમાં સંક્ષેપથી સિદ્ધાંતનો તમામ સાર લીધેલ છે. આ ગ્રંથને આદિથી અંત સુધી વાંચશો તો તમોને ઘણું ઘણું જાણવાનું મલકશે, દરેક દ્વારોની અનુક્રમણિકા શરૂઆતમાં આપેલ છે, તે દરેકની અંદર શું શું વાત છે તે વતાવેલ છે.

હું સ્ત્રીજાતિ અલ્પબુદ્ધિ છતાં મેં આવા મોટા પુસ્તકને છપાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે તે સ્વચ્છ સાહસ છે, પણ મેં પોતે દસ વર્ષ પહેલાં, મીમંસી માળેક તરફથી છપાયેલ પ્રવચનસારોદ્ધારનો જે ચોપડો છે તે પૂજ્ય હંસરાજભાઈ પાસે વાંચવો શરૂ કરેલ, વાં-

ચર્તા વાંચતાં મને કઠળ લાગવાથી મારા મનમાં એવો વિચાર આવ્યો કે, આ અપૂર્વ ગ્રંથ જો સહેલી ભાષામાં છપાવાય તો ઘ-
ળોજ લાભ થાય. આજે ભાગ્યયોગે તે શુભ इच्छा પાર પડી છે તેથી મને ઘળો આનંદ થાય છે, પણ ગ્રાહક મહાશયો જો મનન
પૂર્વક વાંચશે અને તેના સારને સમજી યથાશક્તિ આચારમાં મૂકશે તોજ મારો પરિશ્રમ સફળ ગણીશ. મેં તો મારો ઉત્સાહ
પૂર્ણ કરેલ છે.

—વિલંબ થવાનું કારણ—

આ ગ્રંથ પ્રથમ નિર્ણયસાગર પ્રેસની અંદર છપાવવો શરૂ કર્યો હતો, પણ તે પ્રેસમાં કામ ઘણું હોવાથી તથા તે અરસામાં હ-
ડતાલનો ચેપ ચોતરફ લાગેલો હોવાથી આઠ માસમાં ફક્ત આઠજ ફારમ થયા. આવા મોટા ગ્રંથને માટે આટલું ધીમાશયી
કામ થવું પરવડે નહીં, કારણ કે આયુષ્યની કોઈને સ્વર નથી. વઢી સાર્વજનિક મદદ મળેલી હોવાથી જવાબદારીનો મોટો
ભય રહે છે, જેથી જલદી બહાર પાડવામાં વિશેષ લાભ ધારી “ જામનગર જૈન ભાસ્કરોદય પ્રેસ ” માં પૂજ્ય વિદ્વાન હંસરાજ-
ભાંડની દેસરેસ્વ નીચે તેમના પુત્ર પંડિત હીરાલાલભાઈને આ કામ સોંપવામાં આવ્યું. જો કે ધાર્યા કરતાં વધારે ટાઈમ થયો છે

તે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે પ્રેસની હાડમોરીને લીધે થયો છે. અમે તો અમારાથી બનતી તાકીદે કામ કરાવીએ છીએ. પંડિત હીરાલાલભાઈ અમારી સાથે છપાવવાવાળાં તરીકે સંબંધ નહીં રાખતાં સારીરીતે તેમનાથી બનતી તાકીદે કામ કરી આપે છે.

આ મહાન્ ગ્રંથનું એકજ પુસ્તક કરવાથી ઘણું મોટું થઈ જાય, તથા પૂર્ણ થતાં ઘણો વિલંબ લાગે, તેમ ધારીને આ પ્રથમભાગ બહાર પાડેલ છે, બીજા ભાગનું કામ શરૂ છે. ગનતા પ્રયાસે બીજો ભાગ પણ તાકીદથી બહાર પાડીશું.

આજકાલ કેટલાએક નાટકીયા સ્તવન વિગેરે નાના નાના પુસ્તકો બહાર પડે છે, પણ જો ધાર્મિક રહસ્ય અને વૈરાગ્યવાળાં પુસ્તકો બહાર પડે તો વધારે લાભ થાય. અમારા તરફથી (૧) ભવવૈરાગ્યશતક, (૨) જ્ઞાનપચ્ચીશી તથા પરમાનંદ પચ્ચીશી અર્થ સહિત, (૩) સવાસો ગાથાનું સ્તવન અર્થસહિત, (૪) સ્ત્રી ઉપયોગી લેખમાળા-જેની અંદર કેટલાએક સ્ત્રીઉપયોગી વિષયો રહેલા છે, (૫) પદ્ધિશતક અર્થસહિત. આ દરેક પુસ્તકો અમે મેટ આપીએ છીએ. નંબર પહેલો તથા બીજો સ્વલાસ થઈ ગયેલ છે.

આ ગ્રંથને છપાવવામાટે આર્થિક મદદ અપાવનાર પૂજ્યપાદ ગુરુણીજી મહારાજોનો હું આભાર માનું છું. આવા કાર્યમાં દરેક

ગુરુણીજી મહારાજોની પ્રવૃત્તિ થાય તો ઘણું કરી શકે. સાથે એ પણ જણાવવું અસ્થાને નહીં ગણાય કે—શ્રાવિકાઓ સાધ્વી-
 જીથી જેટલો સદ્બોધ મેલવી શકે તેટલો મુનિરાજોથી મેલવી ન શકે. તો જેમ આર્થિક સહાયની મદદ કરાવી છે, તેમ જો આ
 પુસ્તક રહસ્ય સાથે શ્રાવિકાઓને સમજાવશે અથવા મળાવશે, ત્યારે જ હું પૂર્ણ લાભ પામીશ. વઢી સાધ્વીજી મહારાજોને મારી
 નમ્ર વિનંતિ છે કે—સતત પ્રયત્ન કરીને જૈનશાસનમાં શું શું ક્રિયાઓ તથા તત્ત્વો રહેલા છે? તે શ્રાવિકાઓને અવશ્ય સમજા-
 વશો. અમારી જુલણદોરી આપના જ હાથમાં છે. તથા મદદ આપનાર સદ્ગૃહસ્થો અને શ્રાવિકા વહેનોનો હું આભાર માનું છું.
 તેમને પણ વિનંતિ છે કે—જેમ પોતાના પૈસાનો સદ્વ્યય કરી છાત્રાલયમાં મદદ કરી છે, તેમ આ ગ્રંથ વાંચીને મનન કરી
 આચારમાં મુકશો.

કેટલાકના મનની અંદર શંકા થશે કે—પૈસાની આટલી મોટી રકમ થવા છતાં કિંમત કેમ રાખવામાં આવી હશે? તેના
 સમાધાનમાં જણાવવાનું કે—હજી વીજો માગ છપાય છે, તેની અંદર ઘણું કરીને થોડી રકમ ઘટવા સંભવ છે, તેથી જુજ કિંમત
 રૂ. ૩) રાખીને થોડી નકલો વેચવા વિચાર રાખેલ છે, ચાકીની નકલો તો મેટ આપવાની છે.

આ ગ્રન્થને કાલ્પજીપૂર્વક શુદ્ધ કરવા તરફ દૂરતું લક્ષ્ય અપાયું છે, છતાં દષ્ટિદોષથી અથવા પ્રેસદોષથી કાંઈ અશુદ્ધિ થઈ હોય તે સુધારીને ચાંચવા વિનંતિ છે.

પાલીતાણા.

સંવત્ ૧૯૭૭ ના વૈશાલ શુદી ત્રીજ.

(અક્ષયતૃતીયા)

લી. સંઘસેવિકા

સૌં. દુરકોર,

[શ્રા. મોહનલાલ ગોવિંદજીના ધર્મપત્ની]

॥ ॐ नमोऽर्हभ्यः ॥

॥ ऐ नमः ॥

श्रीमद्-नेमिचन्द्रसूरीश्वरसंहब्धः—

श्रीमत्-पद्ममन्दिरगणिप्रणीतवालावबोधविभूषितः—

प्रवचनसारोद्धारः ।

प्रथम अर्थकर्ता मंगलाचरण करेछे, तथा अभिधेयादि चार अनुबोधो सूचवे छे—

श्रीमन्नाभेंयादीन्, नत्वा कुत्वा च शारदां चित्ते । प्रवचनसारोद्दारे, करोमि बालावबोधमहम् ॥ १ ॥

चोत्रीश अतिशय तथा आठ महाप्रातिहार्यरूपी लक्ष्मीयुक्त भगवंत श्रीऋषभदेव विगेरे चोवीश जिनेन्द्रोने नमस्कार करीने, अने सरस्वतीनुं चित्तमां प्रणिधान करीने, प्रवचनसारोद्धार नामना ग्रन्थने विपे हुं (पद्ममन्दिरगणि) बालावबोध करंछुं ।

प्रत्येक शास्त्रना आरंभमां शिष्टपुरुषो विघ्नोता विनाशरूप कल्याणनी इच्छाथी अभीष्ट देवने नमस्काररूप मंगलाचरण करछे ।

जो के कांयं अने मनथी पण करेलो नमस्कार सकल विघ्नो नो नाश करे, अने तेथी आरंभेलुं शास्त्र निर्विघ्ने संपूर्ण थाय, तो पण शास्त्रने वांचनारा तथा सांभळनाराओ पण सकल विघ्नसमूहना विनाश माटे अभीष्ट देवनी स्तुति करीने ज प्रवृत्ति करे, ए हेतुथी शास्त्रने वांचनारा तथा सांभळनाराओने अभीष्टदेवनी स्तुतिविषयक बुद्धि करवाने माटे शास्त्रनी आदिमां अभीष्ट देवनी स्तुतिरूप मंगल करवुं जोइए । ग्रन्थना पठन-पाठन माटे विचक्षण अने डाखा पुरुषो प्रवृत्ति करे ए माटे ग्रन्थना अभिधेय एटले कया कया विषयो चर्चवाना छे ते अवश्य कहेवुं जोइए । वळी प्रयोजन विना मंद पुरुष पण प्रवृत्ति करतो नथी, तो पछी बुद्धिमान् पुरुषो 'केम प्रवृत्ति करे? माटे शास्त्रना आरंभमां प्रयोजन पण बताववुं जोइए । प्रयोजन बताववा छतां संबंध विनावुं शास्त्र नकावुं छे, कारण के स्वमतिकल्पनाथी कल्पित शास्त्रमां डाखा माणसो प्रवृत्ति करता नथी, माटे परंपराए सर्वज्ञमूलक आ ग्रन्थ छे एम जणाववाने माटे ग्रंथनी आदिमां गुरुपरंपरा स्वरूप संबंध पण कहेवो जोइए । एटले. सर्वज्ञ प्रभुए प्ररूपेला पदार्थो, जे गुरु परंपराथी चाल्या आब्या छे, तेओनुं ज आ ग्रन्थमां निरूपण छे, पण आ ग्रन्थमां स्वमतिकल्पित पदार्थो नथी, एम बताववुं जोइए । वळी संबंध कहेवा छतां तेनो अधिकारी बताववो आवश्यक छे, कारण के अधिकार विनानो पुरुष आरंभ करे तो तेनो प्रयास निष्फळ थायछे, माटे ग्रन्थनी आदिमां अधिकारी पण बताववो जोइए । उपर जणावेला कारणोथी, ग्रन्थकार आरंभमां इष्ट देवने नमस्काररूप मंगलाचरण करीने; अभिधेय, प्रयोजन, संबंध अने अधिकारी, ए चारे अनुबंधो सूचवे छे—

नमिऊण जुगाइजिणं, वोच्छं भद्राण जाणणनिमित्तं । पवयणसारुद्धारं, गुरुवएसा समासेणं ॥ १ ॥

१ नरथा युगाधिजिनं, वक्ष्ये भव्यानां ज्ञाननिमित्तम् । प्रयचनसारोद्धारं, गुरुपदेशाद् समासेन ॥ १ ॥

યુગાદિ જિનૈં શ્રીઋષભદેવ સ્વામીને નમસ્કાર કરીને, ભવ્ય પ્રાણીઓને બોધ થવા માટે, ગુરુમહારાજના ઉપદેશથી સંક્ષેપે પ્રવચનૈસારો-
 દ્વાર કહીશ । અહીં ‘યુગાદિ જિન શ્રીઋષભદેવ સ્વામીને નમસ્કાર કરીને’ એ વાક્ય વહે અમીષ્ટદેવની સ્તુતિસ્વરૂપ મંગલ કર્યું । ‘પ્રવ-
 ચનસારોદ્ધાર કહીશ’ એ વાક્ય વહે અમિધેય વતાવ્યું । ‘ભવ્ય પ્રાણીઓને બોધ થવા માટે’ એ વાક્યમાં ભવ્યપ્રાણીઓ આ પ્રત્યના અધિ-
 કારી જાણાવ્યા, અને ‘બોધ થવા માટે’ એ પ્રયોજન કહ્યું । પ્રયોજન બે પ્રકારનાં હોય છે—પ્રત્યના વનાવનારું પ્રયોજન, અને પ્રત્યના
 શ્રોતા અથવા વાંચનારાઓનું પ્રયોજન હોય છે । તે બન્ને પ્રયોજનના વલ્લે ભેદ છે—અનન્તર પ્રયોજન અને પરંપરા પ્રયોજન । પ્રત્યકા-
 રને પ્રત્ય વનાવવાનું અનન્તર પ્રયોજન એ છે કે—પ્રવચનસારમૂત કેટલાએક પદાર્થોનું પ્રરૂપણ કરી પ્રાણીઓ ઉપર ઉપકાર કરવો ।
 પ્રત્યકારને પરંપરા પ્રયોજન મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ છે; કારણ કે, પ્રાણીઓ ઉપર ઉપકાર કરવાને પ્રવર્તેલો પુરુષ ક્રમે ક્રમે આત્માના શુભ અધ્ય-
 વસાય વધતાં સ્વર્ગપ્રાપ્ત્યાદિ પરંપરાએ મોક્ષને અવશ્ય મેલવે છે । પ્રત્યના શ્રોતાઓ અથવા વાંચનારાઓને અનન્તર પ્રયોજન એ છે કે—
 પ્રવચનમાં પ્રરૂપેલા કેટલાએક મુલ્ય પદાર્થોને જાણવા । તેઓને પરંપરા પ્રયોજન મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ છે; કારણ કે તેઓ પ્રવચનના સાર-
 મૂત કેટલાએક પદાર્થો જાણીને અસાર સંસારથી વૈરાગ્ય પામે, અને તેથી અનંતસુલ્લસ્ય મોક્ષપદની પ્રાપ્તિ માટે નિરંતર પ્રયાસ કરે,
 ક્રમે ક્રમે આત્માના શુભ પરિણામ વધતાં પરંપરાએ મોક્ષ પામે । સંબંધ બે પ્રકારનો છે—ઉપાય-ઉપેય સંબંધ અને ગુરુપરંપરા સંબંધ । તેને
 વિશે તર્કાનુસારી પ્રાણીઓ પ્રતિ ઉપાય-ઉપેય સંબંધ સમજવો; આ શાસ્ત્ર ઉપાય છે, અને આ શાસ્ત્રમાં પ્રરૂપેલા પદાર્થોનું જ્ઞાન તથા મોક્ષ-

૧ આ અવસર્પિણીરૂપ યુગને વિશે પ્રથમ તીર્થઢ્ઢર । ૨ રાગ-દ્વેપાદિ અતરંગ ઢુર્જય શત્રુઓને જીતનાર । ૩ દ્વાદશાગી વિગેરે પ્રવચનમાં પ્રરૂપેલા કેટલાએક
 મુલ્ય મુલ્ય પદાર્થોનો ઉદ્ધાર ।

પદ ઉપેય છે । શ્રદ્ધાનુસારી પ્રાણીઓ પ્રતિ ગુરુપરંપરા લક્ષણ સંબંધ સમજવો । તે આવી રીતે—ભગવાન્ શ્રીમન્મહાવીરે પર્યદામાં પ્રવચન-સારમૂત સ્ફલ પદાર્થો અર્થથી જણાવ્યા, તે પદાર્થોને શ્રીસુધર્માસ્વામીજી સૂત્રથી ગુંથ્યા । ત્યાર પછી તે પદાર્થો ભિન્ન ભિન્ન આચાર્યો દ્વારા પોતપોતાના ગ્રંથોમાં વિસ્તારથી રચાતા તથા મન્ય પ્રાણીઓને ઉપદેશાતા આધુનિક કાલ સુધી ચાલ્યા આવ્યા છે । તે પૂર્વોચાર્યોના સૂત્રોમાંથી પ્રવચનના સારમૂત પદાર્થોને સંક્ષેપે કરીને આધુનિક સમયના મંદબુદ્ધિવાળાઓને બોધ થવા માટે હું (નેમિચન્દ્રસૂરિ) ઉદ્ધરું છું । આ પ્રમાણે આ શાસ્ત્ર અર્થને આશ્રીને સર્વજ્ઞમૂલક છે, પણ હું કાંઈ સ્વમતિ કલ્પિત નહું રચતો નથી, માટે નિર્મલબુદ્ધિવાળા શ્રદ્ધા-વાન્ મન્યપ્રાણીઓને આ શાસ્ત્ર મદ્દન કરવા યોગ્ય છે । આ પ્રમાણે શ્રદ્ધાનુસારી પ્રાણીઓને આશ્રીને ગુરુપરંપરા સંબંધ સમજવો ।

હવે ચોસઠ ગાથાં કરી આ ગ્રંથમાં પ્રરૂપવાના વસોને છોતેર દ્વારનાં નામ કહે છે—

ચિંદ્રવંદન વંદનયં, પલિક્ષમણં પચ્ચક્વાણમુસ્સગ્ગો । ચતુર્વીસસમહિયસયં, ગિહિપલિક્ષમણાદ્યોરાણમ્ ॥૨॥

સકલ કલ્યાણનું મૂલ્ય હોવાથી પ્રથમ ચૈત્યવંદન દ્વાર કહેશે । ચિત્તનો જે ભાવ અથવા કર્મ તે ચૈત્ય એટલે જિનપ્રતિમા કહેવાય । સ્ફટિકાદિમણિ, સુવર્ણાદિધાતુ, અથવા પાપાણાદિની વનાવેલી જિનપ્રતિમા ચિત્તના ભાવ અથવા કર્મ એટલે ક્રિયા કરી સાક્ષાત્ તીર્થંકરની બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરેછે, તેથી ચૈત્ય એટલે જિનપ્રતિમા સમજવી । તે જિનપ્રતિમાઓનું મન વચન અને કાયાં કરી વન્દન—એટલે મન વચન અને

૧ ચૈત્યવન્દનં વન્દનક, પ્રતિક્રમણં પ્રત્યાભ્યાનમુત્સર્ગ' । ચતુર્વિંશતિસમધિકયાતં, શુદ્ધિપ્રતિક્રમણાતિચારાણમ્ ॥ ૨ ॥ ૨ વ્યાકરણના નિયમ પ્રમાણે 'ચિત્ત' શબ્દથી ભાવ અથવા કર્મ અર્થમાં 'ચ' પ્રત્યય આવી ચૈત્ય શબ્દ વન્યો છે । ૩ તીર્થંકરની પ્રતિમાઓ આત્માને વિષે ચિત્તના ભાવ અથવા ક્રિયા વડે સાક્ષાત્ તીર્થંકરની બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરેછે. અહીં 'તીર્થંકરની પ્રતિમાઓ' કર્તા છે, અને 'ચિત્તનો ભાવ અથવા ચિત્તની ક્રિયા' કરણ છે. તે કરણનો તીર્થંકરની પ્રતિમા-

કાયની એકાગ્રતાએ ધ્યાન કરવું—સુતિ કરવી—નમન કરવું તે ચૈત્યવંદન કહેવાય । તે ચૈત્યવંદનની વિધિ કહેવા વડે ચૈત્યવંદનરૂપ પ્રથમ દ્વાર કહેશે । ત્યાર પછી વંદનક, એટલે ગુણવંત ગુરુમહારાજને વંદન કરવું, એ બીજું દ્વાર । ત્રીજું પ્રતિક્રમણ દ્વાર । ચોથું પદ્મલ્પાણ દ્વાર । પાંચમું હસ્તર્ગ એટલે કાયોત્સર્ગ દ્વાર । અને છઠ્ઠા દ્વારમાં ગૃહસ્થને પઢિકમવાના એકસોને ચોવીશ અતિચાર જણાવશે । દ્વાર ૧ થી ૬ ।

૧ **મરહમ્મિ મૂય-સંપહ-ભવિસ્સતિત્થંકરાણ નામાહં । એરવયમ્મિવિતાહં, જિણાણ સંપહ-ભવિસ્સાણ ॥ ૩ ॥**

સાતમા દ્વારમાં, મરતક્ષેત્રને વિષે અતીત વર્તમાન અને ભવિષ્યત્તીર્થકરોનાં નામ કહેશે । તથા એરવતક્ષેત્રમાં પળ વર્તમાન અને ભવિષ્યત્તીર્થકરોનાં નામ કહેશે । દ્વાર ૭ ।

હેસહાહજિણિંદાણં, આહમગણહર-પવત્તિણીનામા । અરિહંતજ્ઞણઠાણા, જિણજણીજણયનામ-ગઈ ॥ ૪ ॥

આઠમા દ્વારમાં, ઋપભાદિ ચોવીશ જિનેન્દ્રોના જે જે પ્રથમ ગણધર થયા તેઓના નામ વતાવશે । નવમા દ્વારમાં, ચોવીશ જિનેન્દ્રોની જે જે પ્રથમ પ્રવર્તિની થઈ તેઓના નામ આવશે । દસમા દ્વારમાં, તીર્થકરપદ ઉપાર્જન કરવામાં જે જે કારણો છે તે જણાવશે ।

રૂપી કર્તાની સાથે અમેદ ઉપચાર કરી તીર્થકરની પ્રતિમાનો ‘ચૈત્ય’ શબ્દથી વ્યવહાર થાય છે. એટલે કરણનો કર્તામા ઉપચાર કરતો । અથવા ‘ચિત્તિ’ શબ્દથી પણ ‘ય’ પ્રણય લાવી ચૈત્ય શબ્દ સિદ્ધ થઈ શકે છે । ચિત્તિ એટલે લેપ્ય વિગેરે પદાર્થોનો સમૂહ, તેનો જે ભાવ એટલે ચિત્તિપણું અથવા ચિત્તિની ક્રિયા તે ચૈત્ય । આ ચૈત્યશબ્દ સજ્ઞાવાચક હોવાથી તેનો વ્યવહાર અર્થ દેવનું વિવ, અથવા આધાર આધેયનો અમેદ માની દેવવિવનો આશ્રય—દેવમેદિર ।

૧ મરતે ભૂત-સમ્પ્રતિ-ભવિષ્યતીર્થદ્વારાના નામાનિ । એરવતેડપિ તાનિ, જિનાના સમ્પ્રતિ-ભવિષ્યતામ્ ॥ ૩ ॥

૨ ઋપભાદિજિનેન્દ્રાણામ્, આદિમગણધર-પ્રવર્તિનીનામાનિ । અરિહંતર્વાર્જનસ્થાનાનિ, જિનજનનીજનકનામ-ગતય- ॥ ૪ ॥

अगीयारमा द्वारमां, जिनेश्वरोनी माताओना तथा पिताओना नाम बतावशे। बारमा द्वारमां, जिनेन्द्रोनी माताओ तथा पिताओ कइ कइ गतिमां गया ते कहेशे। द्वार ८ थी १२।

उक्किट्ट-जहनेहिं, संखा विहरंततित्थनाहाणं। जम्मसमएवि संखा, उक्किट्ट-जहन्निया तेसिं ॥ ५ ॥

तेरमा द्वारमां, एक कालमां विहरता केटला तीर्थकरो उक्कट्टथी होय ? तथा जघन्यथी केटला होय ? ए जणावशे। चौदमा द्वारमां, तीर्थकरो कर्मभूमिने विषे एककालमां उक्कट्टथी केटला जन्मे ? तथा जघन्यथी केटला जन्मे ? ए विषय चर्चवामां आवशे। द्वार १३-१४।

जिण गणहर-मुणि-समणी-वेडद्विय-चाह-अवहि-केवलिणो। मणनाणि-चउदसपुवि-सहु-सड्डीण संखाओ ॥ ६ ॥

पंदरमा द्वारमां, ऋषभदेवादि प्रत्येक जिनेश्वरोना गणधरोनी संख्या आवशे। सोळमा द्वारमां, ते प्रत्येक तीर्थकरना मुनिओनी संख्या बतावशे। सत्तरमा द्वारमां, तेमनी साध्वीओनी संख्या जणावशे। अठारमा द्वारमां, तेमना वैकुर्विकोनी संख्या प्ररूपशे। ओगणीशमा द्वारमां, जिनेन्द्रोना वादीओनी संख्या जणावशे। बीशमा द्वारमां, तेमना अवधिज्ञानीओनी संख्या कहेशे। एकवीशमा द्वारमां, तेमना केवलीओनी संख्या आवशे। बावीशमा द्वारमां, तेमना मनःपर्यवज्ञानीओनी संख्या बतावशे। त्रेवीशमा द्वारमां, तेमना चौदपूर्वधरोनी संख्या जणावशे। चोवीशमा द्वारमां, तेमना श्रावकोनी संख्या आवशे। पचीशमा द्वारमां, ते प्रत्येक जिनेश्वरोनी श्राविकाओनी संख्या बताववामां आवशे। द्वार १५ थी २५।

१ उक्कट्ट-जघन्याभ्यां, संख्या विहरतीर्थनाथानाम्। जन्मसमयेऽपि सश्रवा, उत्कृष्ट-जघन्यका तेषाम् ॥ ५ ॥

२ जिनानां गणधर-मुनि-श्रमणी-वैकुर्विक-वादि-अवधि-चतुर्दशपूर्वि-श्राद्ध-श्राद्धीनां संख्याः ॥ ६ ॥

जिण जक्खा देवीओ, तणुमाणं लंछणाणि वक्खा य । वयपरिवारो सद्वाउयं च सिवगमणपरिवारो ॥ ७ ॥
छव्वीशमा द्वारमां, ऋषमादि प्रत्येक जिनेन्द्रना यक्षो जणावशे । सत्यावीशमा द्वारमां, तेमनी देवीओना नाम आवशे । अठ्ठावी-
शमा द्वारमां, जिनेन्द्रोना शरीरुं परिमाण बतावशे । ओगणत्रीशमा द्वारमां, ते जिनेन्द्रोना लांछन कहेशे । त्रीशमा द्वारमां, तेमना वर्णे
दर्शवशे । एकत्रीशमा द्वारमां, व्रतपरिवार आवशे—कया तीर्थकरे केटलानी साथे व्रत—दीक्षा ग्रहण करी ते बतावशे । वत्रीशमा द्वारमां,
ते प्रत्येक जिनेन्द्रुं संपूर्ण आयुष्य जणावशे । तेत्रीशमा द्वारमां, मोक्षगमनसमये कया तीर्थकर केटला परिवार साथे मोक्षमां गया ते
आवशे । द्वार २६ थी ३३ ।

निंघाणगमणद्वाणं, जिणंतराहं च तित्थबुच्छेओ । दस चुलसी वा आसायणाओ तह पाडिहेराहं ॥ ८ ॥

चोत्रीशमा द्वारमां, ऋषमादि प्रत्येक जिनेश्वरो कये कये स्थाने निर्वाण पाम्या ते स्थानो बतावशे । पांत्रीशमा द्वारमां, जिनेश्वरोना
आंतरा आवशे, एटले एक जिनेश्वर पछी केटला काळने आंतरे बीजा जिनेश्वर सिद्ध थया ते कहेवाशे । छत्रीशमा द्वारमां, चतुर्विध
श्रमणसंघरूपी तीर्थनो व्युच्छेद क्यारे कयां अने शा माटे थयो ? ते कहेशे । साडत्रीश तथा आडत्रीशमा द्वारमां, ज्ञान-दर्शनादिनी दस
अथवा चोराशी आशातना बतावशे । ओगणचालीशमा द्वारमां, तीर्थकरोना प्रातिहार्य जणावशे । द्वार ३४ थी ३९ ।

१ जिनानां यक्षा देव्यस्तनुमानं लाञ्छनानि वर्णाश्च । व्रतपरिवारः सर्वयुक्तं च शिवगमनपरिवारः ॥ ७ ॥

२ निर्वाणगमनस्थानं, जिनान्तराणि च तीर्थव्युच्छेदः । दश चतुरशीतिर्वाऽऽशातनास्तथा प्रातिहार्याणि ॥ ८ ॥

चंडतीसाहसयाणं, दोसा अडारसा अरिहचडक्कं । निक्खमणे नाणस्मी, निघाणम्मि य जिणाण तवो ॥ ९ ॥
 चालीशमा द्वारमां, जिनेन्द्रोना चोत्रीश अतिशय आवशे । एकतालीशमा द्वारमां, अडार दोपो वतावशे । वेंतालीशमा द्वारमां, 'नाम अरि-
 हंत' विगेरे चार प्रकारना अरिहंत प्ररूपशे । तेंतालीशमा द्वारमां, दीक्षा लेतां कया कया तीर्थकरे शुं शुं तप कर्यो ते वतावशे ।
 चुम्मालीशमा द्वारमां, केवलज्ञान उत्पन्न थतां कया कया जिनेन्द्रने शुं शुं तप हतो ते जणावशे । पीस्तालीशमा द्वारमां, मोक्षपद पामतां
 कया कया जिनेन्द्रने शुं शुं तप हतो ते कहेशे । द्वार ४० थी ४५ ।

भाविजिणोसरजीवा, संखा उड्डा-ह-तिरियसिद्धाणं । तह इक्कसमयसिद्धाणं, ते य पन्नरसभेएहिं ॥ १० ॥
 छेंतालीशमा द्वारमां, आवती उत्सर्पिणीमां कोण कोण जीवो तीर्थकर थवाना छे ते कहेशे । सुडतालीशमा द्वारमां, एक समयने विपे
 ऊर्ध्व लोकमां केटला ? अधोलोकमां केटला ? अने तीच्छीलोकमां केटला सिद्ध थाय ? ते वतावशे । अडतालीशमा द्वारमां, एक समयने
 विपे केटला सिद्ध थाय ते वतावशे । ओगणपचासमा द्वारमां, सिद्धोने पंदर भेदे प्ररूपशे । द्वार ४६ थी ४९ ।

अवगाहणाए सिद्धा, उक्किट्ट जहन्न मज्झिमाए य । गिहिलिंग-अन्नलिंग-स्सलिंगसिद्धाण संखाओ ॥ ११ ॥
 पचासमा द्वारमां, उक्कट्ट अवगाहनावाळा एक समये केटला सिद्ध थाय ? मध्यम अवगाहनावाळा केटला सिद्ध थाय ? तथा जघन्य

१ चतुस्त्रिंशदतिशयाना, दोषा अष्टादशाऽर्हचतुष्कम् । निष्क्रमणे ज्ञाने, निर्वोणे च जिनाना तप ॥ ९ ॥

२ भाविजिनेश्वरजीवा, सर्गा कर्चो-ऽध-स्तियकुसिद्धानाम् । तथैकसमयसिद्धाना, ते च पन्नादशभेदे ॥ १० ॥

३ अवगाहनायां सिद्धा, उत्कृष्टायां जघन्याया मध्यमाया च । गृहिलिङ्गा-ऽन्यलिङ्गा-खलिङ्गसिद्धाना सर्गाः ॥ ११ ॥

अवंगोहनावाळा केटला सिद्ध थाय ? ते जणावशे । एकावनमा द्वारमां, एक समये गृहस्थलिंगे केटला सिद्ध थाय ? , तापसाहि अन्यलिंगे केटला सिद्ध थाय ? , तथा स्वलिंगे एटले यतिलिंगे केटला सिद्ध थाय ते संख्या बतावशे । द्वार ५० थी ५१ ।

बंसीसाई सिद्धन्ति, अविरयं जाव अट्टअहियसयं । अट्टसमएहिं इक्किओणं जावेक्कसमयंतम् ॥ १२ ॥

एक समये उत्कृष्ट बत्रीश सिद्ध निरंतर आठ समय सुधी थाय, तार पळी अवश्य आंतरं पडे । तार पळी एक समये उत्कृष्ट तेत्रीश थी अडताळीश सिद्ध निरंतर सात समय सुधी थाय, तार पळी अवश्य आंतरं पडे । आवी रीते यावद् एकसोने आठ सिद्ध यावद् एक समये थाय, तार पळी अवश्य आंतरं पडे, आ विषय वावनमा द्वारमां चर्चवामां आवशे । द्वार ५२ ।

थीचेए पुंवेए, नपुंसए सिद्धमाण परिसंखा । सिद्धाणं संठाणं, अवट्टिइठाणं च सिद्धाणं ॥ १३ ॥

त्रेपनमा द्वारमां, स्त्रीवेदे पुरुषवेदे तथा नपुंसकवेदे सिद्ध थनाराओनी संख्या बतावशे । चोपनमा द्वारमां, सिद्धोनुं संस्थान प्ररूपशे । पंचावनमा द्वारमां, सिद्धोने रहेवानुं स्थान कहेशे । द्वार ५३ थी ५५ ।

अवंगाहणा य तेसिं, उक्कोसा मज्झिमा जहन्ना य । नामां चउण्हं पि इ, सासयजिणनाहपडिमाणं ॥ १४ ॥

१ द्वात्रिंशदादयः सिध्यन्ति, अविरतं यावद्वाधिकशतम् । अष्टसमयैरेकौनैर्यावदेकसमयान्तम् ॥ १२ ॥

२ स्त्रीवेदे पुंवेदे, नपुंसकवेदे सिध्यता परिसंख्या । सिद्धानां संस्थानम्, अवस्थितिस्थानं च सिद्धानाम् ॥ १३ ॥

३ अवगाहना च तेषाम्, उत्कृष्टा मध्यमा जयन्त्या च । नामानि चतसृणामपि खलु, शाश्वतजिननाथप्रतिमानाम् ॥ १४ ॥

છપ્પનમા દ્વારમાં, સિદ્ધોની ઉત્કૃષ્ટ અવગાહના કહેશે । સત્તાવનમા દ્વારમાં, સિદ્ધોની મધ્યમ અવગાહના બતાવશે । અઠ્ઠાવનમા દ્વારમાં, સિદ્ધોની જઘન્ય અવગાહના જણાવશે । ઓગણસાઠમા દ્વારમાં, જિનેન્દ્રોની ચાર શાશ્વતપ્રતિમાઓના નામ આવશે । દ્વાર ૫૬ થી ૫૯ ।
 ઉવગરણાણં સંઘા, જિણાણ થવિરાણ સાહુણીણં ચ । જિણકપ્પિયાણ સંઘા, ઉક્કિટ્ટા ઇગ્ગવસહીણ ॥ ૧૫ ॥
 સાઠમા દ્વારમાં, જિતકલ્પીઓના ઉપકરણોની સંખ્યા વતાવશે । એકસઠમા દ્વારમાં, સ્થવિરકલ્પી એટલે ગચ્છવાસી સાધુઓના ઉપકરણોની સંખ્યા જણાવશે । બાસઠમા દ્વારમાં, સાધ્વીઓના ઉપકરણોની સંખ્યા કહેશે । ત્રેસઠમા દ્વારમાં, એક વસ્તીમાં જિતકલ્પીઓની

ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યા કેટલી હોય તે પ્રરૂપશે । દ્વાર ૬૦ થી ૬૩ ।

છેત્તીસં સ્થરિગુણા, વિણઓ વાવન્નભેયપહિભિન્નો । ચરણં કરણં જંઘા-વિજ્ઞાચારણગમણસત્તી ॥ ૧૬ ॥
 ચોસઠમા દ્વારમાં, આચાર્યના છત્રીશ ગુણ વર્ણવશે । પાંસઠમા દ્વારમાં, વાવન પ્રકારનો વિનય બતાવશે । છાસઠમા દ્વારમાં, શીતેર ભેદે ચરણ બતાવશે । સહસઠમા દ્વારમાં, શીતેર ભેદે કરણ વર્ણવશે । અહસઠમા દ્વારમાં, જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણોની ગમનશક્તિ બતાવશે ।
 દ્વાર ૬૪ થી ૬૮ ।

પૈરિહારવિસુદ્ધિ અહાલંદા નિજામયાણ અડયાલા । પળવીસ ભાવણાઓ, સુહાડ અસુહાડ પળવીસં ॥ ૧૭ ॥

૧ ઉપકરણના સહ્યા, જિનાનાં સ્થવિરાણાં સાધ્વીનાં ચ । જિતકલ્પિકાના સહ્યા, ઉત્કૃષ્ટેકયસત્તી ॥ ૧૫ ॥

૨ પદત્રિશત્ સૂરિગુણા, વિનયો દ્વાપદ્માશસ્ત્રેદપ્રતિભિન્ન- । ચરણં કરણં જંઘા-વિદ્યાચારણગમનશક્તિ ॥ ૧૬ ॥

૩ પૈરિહારવિસુદ્ધયો યથાલન્દા નિર્યામકાણામષ્ટચત્વારિશત્ । પદ્યવિજ્ઞાતિર્ભાવનાઃ, દ્રુભા અશ્રુભા પદ્યવિજ્ઞાતિઃ ॥ ૧૭ ॥

ओगणोतेरमा द्वारमां, परिहारविशुद्धि तप करनाराओनुं तथा परिहारविशुद्धि तपनुं स्वरूप वर्णवशे । शीत्तेरमा द्वारमां, यथालंद कल्प करनारा साधुओनुं स्वरूप आवशे । एकोतेरमा द्वारमां, अणसण करेला साधुना निर्योमक एटले परिचर्या करनारा साधुओना अड-ताळीश भेद कहेशे । नोतेरमा द्वारमां, पचीश शुभ भावनाओ बतावशे । तोंतेरमा द्वारमां, पचीश अशुभ भावनाओ प्ररूपशे । द्वार ६९ थी ७३ ।

संखा महवयाणं, किइकम्माण य दिणे तहा खित्ते । चारित्ताणं संखा, ठियकप्पो अठियकप्पो य ॥ १८ ॥
 चुम्भोतेरमा द्वारमां, 'आणातिपातविरमण' विगेरे महाव्रतोनी संख्या कहेशे । पंचोतेरमा द्वारमां, दिवसने विषे कृतिकर्म एटले बांदणानी संख्या केटली होय ते बतावशे । छोंतेरमां द्वारमा, भारत विगेरे कया क्षेत्रमां 'सामायिक' विगेरे केटला चारित्र प्राप्त थाय ? ते कहेशे । सत्योतेरमा द्वारमां, स्थितकल्प वर्णवशे । अठ्योतेरमा द्वारमां, अस्थितकल्प दर्शवशे । द्वार ७४ थी ७८ ।

चेइर्य-पुत्थय-दंडय-तण-चम्म-दूसाइं पंच पत्तेयं । पंच अवग्गहभेया, परीसहा मंडली सत्त ॥ १९ ॥

ओगणएंशीमा द्वारमां, पांच जातना चैत्योना नाम कहेशे । एंशीमा द्वारमां, पांच प्रकारना पुस्तकोना नाम बतावशे । एकाशीमा द्वारमां, पांच जातना दांडानुं वर्णन आवशे । बाशीमा द्वारमां, पांच प्रकारना वृण कहेशे । त्र्याशीमा द्वारमां, पांच जातना चर्म कहेशे । चोराशीमा द्वारमां, पांच प्रकारना वस्त्र बतावशे । पंचाशीमा द्वारमां, अवग्रहना पांच भेद दर्शवशे । छाशीमा द्वारमां, बावीश परीषह वर्णवशे । सत्याशीमा द्वारमां, मंडलीना सात प्रकार कहेशे । द्वार ७९ थी ८७ ।

१ सङ्ख्या महाव्रतानां, कृतिकर्मणां च दिने तथा क्षेत्रे । चारित्राणा सङ्ख्या, स्थितकल्पोऽस्थितकल्पश्च ॥ १८ ॥

२ चैत्य-पुस्तक-दण्डक-वृण-चर्म-दूष्याणि पञ्च प्रत्येकम् । पञ्चाऽवग्रहभेदाः, परीषदा मण्डल्यः सप्त ॥ १९ ॥

દસઠાણવચ્છેઓ, યવગસેહી ય યવસમસેહી । થંડિછાણ સહસ્સો, અહિઓ ચડસહિયવીસાએ ॥ ૨૦ ॥
 અઘ્યાશીમા દ્વારમાં, જંબૂસ્વામી પછી દસ વસ્તુઓનો વિચ્છેદ થયો તેઓનાં નામ કહેશે । નેવાશીમા દ્વારમાં, ક્ષપકશ્રેણિનું સ્વરૂપ બતાવશે । નેલુંમા દ્વારમાં, ઉપશમશ્રેણિનું સ્વરૂપ વર્ણવશે । એકાણુંમા દ્વારમાં, સ્થંડિલના એક હજાર અને ચોવીશ માંગા દર્શાવશે । દ્વાર ૮૮ થી ૯૧ ।
 પુર્વોર્ણ નામાંહ, પયસંસ્વાસંજુયાઈ ચડદસાવિ । નિગંગથા સમણાવિ ય, પત્તેયં પંચ પંચેવ ॥ ૨૧ ॥
 વાણુમા દ્વારમાં, પદની સંખ્યાસહિત ચૌદ પૂર્વનાં નામ કહેશે । ત્રાણુમા દ્વારમાં, પાંચ પ્રકારના નિર્મન્યોનું સ્વરૂપ વર્ણવશે । ચોરાણુમા દ્વારમાં, પાંચ પ્રકારના શ્રમણો વતાવશે । દ્વાર ૯૨ થી ૯૪ ।

ગાસેસણાણ પળંગ, પિંડે પાળે ય ઇસણા સત્ત । ભિક્ષવાયરિયાવીહીણમદ્દગં પાયચ્છિત્તાઈ ॥ ૨૨ ॥
 પંચાણુમા દ્વારમાં, પાંચ પ્રકારની જમવાની ઇપણા વતાવશે । છત્રુમા દ્વારમાં, સાત પ્રકારની પિંડ અને પાનની ઇપણા કહેશે । સત્તાણુમા દ્વારમાં, આઠ પ્રકારે ભિક્ષાચર્યોની શ્રેણિનું વર્ણન કરશે । આઠાણુમા દ્વારમાં, દસ પ્રકારનાં પ્રાયશ્ચિત્ત વર્ણવશે । દ્વાર ૯૫ થી ૯૮
 સામાયારી ઓહમ્મિ, પયવિભાગમ્મિ તહ ય દસહાહ । નિગંગંથત્તં જીવસ્સ, પંચવારા હ ભવવાસે ॥ ૨૩ ॥

૧ દશસ્થાનવ્યવચ્છેદ, ક્ષપકશ્રેણિશ્વોપશમશ્રેણિ । સ્થંડિલના સહસ્સોઽધિકથતુ. સહિતવિજ્ઞાતા ॥ ૨૦ ॥

૨ પૂર્વોર્ણા નામાનિ, પદસંસ્વાસંજુતાનિ ચતુર્દશાપિ । નિર્ગંગથા શ્રમણા અપિ ચ, પ્રત્યેકં પચ પઞ્ચેવ ॥ ૨૧ ॥

૩ ગ્રાસેપણાના પદ્યકં, પિંડે પાને ચૈપણા સત્ત । ભિક્ષાચર્યોવીહીનામદ્દગં પ્રાયશ્ચિત્તાનિ ॥ ૨૨ ॥

૪ સામાચારી ઓધે, પદવિભાગે તથા ચ દશધા । નિર્ગંગથત્તં જીવસ્સ, પંચવારાસ્તુ ભવવાસે ॥ ૨૩ ॥

નવાણુમા દ્વારમાં, ઓઘસામાચારી વર્ણવશે । સોમા દ્વારમાં, પદ્ધિભાગ સામાચારી વતાવશે । એકસોને પહેલા દ્વારમાં, દસ પ્રકારની ચક્રવાલ સામાચારી કહેશે । એકસોને બીજા દ્વારમાં, જીવને ભવવાસમાં નિર્ગ્રન્થપણું પાંચ વાર આવે તે કહેશે । દ્વાર ૧૯ થી ૧૦૨ ।

સાંઘુવિહારસરૂવં, અપ્પડિબદ્ધો ય સો વિહાયદ્ધો । જાયા-ડજાસાકપ્પો, પરિટ્ઠવણુ-ચારકરણદિસી ॥ ૨૪ ॥

એકસોને ત્રીજા દ્વારમાં, સાધુના વિહારનું સ્વરૂપ કહેશે । એકસો ચોથા દ્વારમાં, તે વિહાર અપ્રતિબદ્ધ કરવો જોઈએ તે વતાવશે । એકસો પાંચમા દ્વારમાં, જાતકલ્પ અને અજાતકલ્પ કહેશે, જાત એટલે ગીતાર્થ અને અજાત એટલે અગીતાર્થ । એકસો છઠ્ઠા દ્વારમાં, મૃતસાધુને પરઠવવાની દિશા, અને ઉચ્ચાર એટલે વહીનીતિ કરવાની દિશા કહેશે । દ્વાર ૧૦૩ થી ૧૦૬ ।

ઐઠ્ઠારસપુરિસેસું, વીસં ઇત્થીસુ દસ નપુંસેસુ । પદ્ધાવણાઅણરિહા, તહ વિયલંગસસરૂવા ય ॥ ૨૫ ॥

એકસો સાતમા દ્વારમાં, અઢાર પ્રકારના પુરુષો દીક્ષાને અયોગ્ય છે તેમનાં લક્ષણ કહેશે । એકસો આઠમા દ્વારમાં, વીશ પ્રકારની સ્ત્રીઓ દીક્ષાને અયોગ્ય છે તેમનાં લક્ષણ વતાવશે । એકસો નવમા દ્વારમાં, દસ પ્રકારના નપુંસક દીક્ષાને અયોગ્ય છે, અને છ પ્રકારના નપુંસક દીક્ષાને યોગ્ય છે તેમનાં લક્ષણ કહેશે । એકસો દસમા દ્વારમાં, વિકલેન્દ્રિય એટલે જેમની કોઈ પણ ઇન્દ્રિય खોડવાळी होय તેવા મનુષ્યોને દીક્ષા આપવાથી પ્રવચનની નિન્દા થાય છે તે કહેશે । દ્વાર ૧૦૭ થી ૧૧૦ ।

જંસુલં જહકપ્પં, વત્થં સેજાયરસ પિંડો ય । જેત્તિયસુત્તે સમ્મં, જહ નિગંગંથાવિ ચલગઇઆ ॥ ૨૬ ॥

૧ સાધુવિહારસ્વરૂપમ્, અપ્રતિવદ્ધથ સ વિધાતવ્યં । જાતા-ડજાતકલ્પ, પરિષ્ઠાપનો-ચારકરણદિક્ ॥ ૨૪ ॥

૨ અઠાદશ પુરુષેષુ, વિશતિ. સ્ત્રીષુ દશ નપુંસકેષુ । પ્રવાજનાડનર્હોઃ, તથા વિકલાન્ગસ્વરૂપાશ્ચ ॥ ૨૫ ॥

૩ યનમૂલ્યં યતિકલ્પ્યં, વૃક્ષં શઘ્યાતરણ્ય પિપ્પલ્લશ્ચ । યાવત્સુત્રે સમ્યક્ત્વં, યથા સિર્ગિન્યા અપિ ચતુર્ગતિકાઃ ॥ ૨૬ ॥

एकसो अगीयारमा द्वारमां, जेटला मूल्यवाळुं वख मुनिने कल्पे ते कहेशे । एकसो बारमा द्वारमां, शय्यातरपिंडना भेद, तथा ते कल्पे के नहीं ? ते बतावशे । एकसो तेरमा द्वारमां, जेटलं शुत भणवाथी सम्यक्त्व अवश्य थाय ते जणावशे । एकसो चौदमा द्वारमां, निर्मन्यो पण चार गतिमां भमे ते दर्शवशे । द्वार १११ थी ११४ ।

खिंत्ते मग्गे काले, तथा पमाणे अईयमकप्पं । दुह-सुहसेज्जचउक्कं, तेरसकिरियाण ठाणाई ॥ २७ ॥

एकसो पंदरमा द्वारमां-क्षेत्रातीत, एकसो सोळमा द्वारमां-मार्गातीत, एकसो सत्तरमा द्वारमां-कालातीत, अने एकसो अठारमा द्वारमां-प्रमाणातीत वर्णवशे, एटले कहेला प्रमाणवाळा क्षेत्रादिथी अतिक्रान्त थइ गयेळुं जे अकल्पनीय थाय ते कहेशे । एकसो ओगणीशमा द्वारमां, दुःखशय्या चतुष्क बतावशे । एकसो वीशमा द्वारमां, सुखशय्या चतुष्क वर्णवशे । एकसो एकवीशमा द्वारमां, क्रियाना तेर स्थानक एटले भेद दर्शवशे । द्वार ११५ थी १२१ ।

ऐगम्मि बहुभवेसु य, आगरिसा चउविहेवि सामहए । सीलंगाणऽद्वारससहस्स नयसत्तगं चेव ॥ २८ ॥

एकसो बावीशमा द्वारमां, श्रुतसामायिक सम्यक्त्वसामायिक देशविरतिसामायिक अने सर्वविरतिसामायिक, ए चारे प्रकारना सामायिकने विषे एक भव आश्रीने तथा घणा भव आश्रीने केटला आकर्ष थाय ते बतावशे । एकसो त्रेवीशमा द्वारमां, शीलना अंगभूत एटले कारणभूत जे अठार हजार पदार्थो छे ते दर्शवशे । एकसो चोवीशमा द्वारमा सात नयनुं स्वरूप वर्णवशे । द्वार १२२ थी १२४ ।

१ क्षेत्रे मार्गे काले, तथा प्रमाणे अतीतमकल्प्यम् । दु ख-सुखशय्याचतुष्क, त्रयोदशक्रियाणां स्थानानि ॥ २७ ॥

२ एकस्मिन् बहुभवेषु च, आकर्षाश्चतुर्विधेऽपि सामायिके । शीलज्ञानामष्टादशसहस्रा नयसत्तकं चेव ॥ २८ ॥

વંતથગગહણવિહાણં, વવહારા પંચ તહ અહાજાયં । નિસિ જાગરણમ્મિ વિહી, આલોયણદાયગન્નેસા ॥ ૨૯ ॥
 એકસો પચીશમા દ્વારમાં, સાધુને વસ્ત્ર ગ્રહણ કરવાનો વિધિ કહેશે । એકસો છવીશમા દ્વારમાં, આગમવ્યવહાર શ્રુતવ્યવહાર આજ્ઞા-
 વ્યવહાર ધારણાવ્યવહાર અને જીતવ્યવહાર, એ પાંચ વ્યવહારનું સ્વરૂપ વર્ણવશે । એકસો સત્યાવીશમા દ્વારમાં, ‘ચોલપટ્ટો’ વિગેરે પાંચ
 પ્રકારના યથાજાત દર્શાવશે । એકસો અઠ્યાવીશમા દ્વારમાં, રાત્રિજાગરણનો વિધિ બતાવશે । એકસો ઓગણત્રીશમા દ્વારમાં, આલો-
 ચણા આપનાર ગીતાર્થ ગુરુમહારાજની શોધ કરવા માટે જોવા નીકળવું, તે દર્શાવશે । દ્વાર ૧૨૫ થી ૧૨૯ ।

ગુરુપમુહાણં કીરહ, અસુદ્ધસુદ્ધેહિં જેત્તિયં કાલં । ઉવહીધોયણકાલો, ભોયણભાયા વસહિસુદ્ધી ॥ ૩૦ ॥

એકસો ત્રીશમા દ્વારમાં, ગુરુમહારાજ વિગેરે જે આચાર્યોદિક, તેમની અશુદ્ધ એટલે દોષદૂષિત અને શુદ્ધ એટલે દોષે રહિત એવા આહા-
 રાદિ વડે જેટલા કાલ સુધી પરિચર્યા કરવી તે બતાવશે । એકસો એકત્રીશમા દ્વારમાં, ઉપધિ ધોવાનું કાલમાન કહેશે । એકસો બત્રીશમા
 દ્વારમાં, ભોજનના ભાગ કહેશે, એટલે કોણે કેટલું ભોજન કરવું ? તે બતાવશે । એકસો તેત્રીશમા દ્વારમાં—વસતિ જે ઉપાશ્રય, તેની શુદ્ધિ
 દર્શાવશે । દ્વાર ૧૩૦ થી ૧૩૩ ।

સંલેહણા દુવાલસ, વરિસે વસહેણ વસહિસંગહણમ્ । ડસિણસ્સ ફાસુઅસ્સવિ, જલસ્સ સચિત્તયાકાલો ॥ ૩૧ ॥

એકસો ચોત્રીશમા દ્વારમાં, બાર વરસ સુધી સંલેહના કરવી તેમાં શું શું તપ પ્રમુલ્ય કરવું તે બતાવશે । એકસો પાંત્રીશમા દ્વારમાં,

૧ વસ્ત્રગ્રહણવિધાનં, વ્યવહારા પદ્ધત્થા યથાજાતમ્ । નિસિ જાગરણે વિધિ, આલોચનદાયકાન્વેષઃ ॥ ૨૯ ॥

૨ ગુરુપ્રમુલાણા ક્રિયતે, અશુદ્ધ-શુદ્ધર્યાવન્તં કાલમ્ । ઉપધિધાવનકાલો, ભોજનભાગા વસતિશુદ્ધિઃ ॥ ૩૦ ॥

૩ સંલેહના દ્વાદશ, વર્ષાણિ વૃષભેણ વસતિસગ્રહણમ્ । ઉષ્ણસ્ય પ્રાસુકસ્યાપિ, જલસ્ય સચિત્તાકાલઃ ॥ ૩૧ ॥

मुनिः वसति—उपाश्रय दृपभने आकारे ग्रहण करवो तेनुं स्वरूप दर्शवशे । एकसो छत्रीशमा द्वारमां, उष्ण अने प्रासुक जलने सचित्त थवानो काळ कहेशे, एटले उष्ण अने प्रासुक जल पण केटला काळे सचित्त थाय ते बतावशे । द्वार १३४ थी १३६ ।

तेरिच्छीओ तिरियाण, माणवीओ नराण देवीओ । देवाण जग्गुणाओ, जेत्तिथमेत्तेण अहियाओ ॥ ३२ ॥
एकसो साडत्रीशमा द्वारमां—तिर्यचो करतां तिरश्चीओ, पुरुषो करतां देवीओ, जेटला गणी अधिक छे ते बतावशे । द्वार १३७ ।

अच्छेरयाण दसगं, चउरो भासाओ वयणसोलसगं । मासाणं पंच भैया, भैया वरिसाण पंचेव ॥ ३३ ॥
एकसो आडत्रीशमा द्वारमां, दस आश्चर्यनु वर्णन करशे । एकसो ओगणचालीशमा द्वारमां, चार प्रकारनी भाया दर्शवशे, तथा तेनी अन्तर्गत दस प्रकारनी सत्यभाया अने दस प्रकारनी मृपाभाया बतावशे । एकसो चालीशमा द्वारमां, सोळ प्रकारनां वचन वर्णवशे ।

एकसो एकताळीशमा द्वारमां, मासना पांच भेद कहेशे । एकसो वेतालीशमा द्वारमां, वर्षना पांच भेद बतावशे । द्वार १३८ थी १४२ ।
लोगसरूवं सन्नाउ, तिन्नि चउरो व दस व पनरस वा । तह सत्तसट्टिलक्खणभेयविसुद्धं च सम्मत्तं ॥ ३४ ॥
एकसो वेतालीशमा द्वारमां, चौद राजलोकनुं स्वरूप वर्णवशे । एकसो चुम्भालीशमा द्वारमां, त्रण प्रकारनी संज्ञा बतावशे । एकसो

१ तिरिध्यस्तिर्यग्भ्यो, मानव्यो नरेभ्यो देव्य । देवैभ्यो यदुष्णा, यावन्मात्रेण अधिका ॥ ३२ ॥

२ आधर्याणा दशकं, चतस्रो भाषा वचनपोडशकम् । मासाना पञ्च भेदा, भेदा वर्षाणा पञ्चैव ॥ ३३ ॥

३ लोकस्वरूपं संज्ञास्तिषधतस्रो वा दश वा पञ्चदश वा । तथा सप्तषष्ठिलक्षणभेदविशुद्धं च सम्यक्त्वम् ॥ ३४ ॥

पीस्तालीशमा द्वारमां, चार प्रकारनी संज्ञा कदेशे । एकसो छेतालीशमा द्वारमां, दस प्रकारनी संज्ञा दर्शवशे । एकसो सुडतालीशमा द्वारमां, पंदर प्रकारनी संज्ञाओनुं स्वरूप वर्णवशे । एकसो अडतालीशमा द्वारमां, सडसठ भेदे विशुद्ध सम्यक्त्वनुं स्वरूप दर्शवशे । द्वार १४३ थी १४८ ।

एगंविह दुविह तिचिहं, चउहा पंचविह दसचिहं सम्मं । दवाइ-कारगाइ-उवसमभेएहिं वा सम्मं ॥ ३५ ॥

एकसो ओगणपचासमा द्वारमां, एक प्रकारनुं, वे प्रकारनुं, त्रण प्रकारनुं, चार प्रकारनुं, पांच प्रकारनुं तथा दस प्रकारनुं सम्यक्त्व वर्णवशे । अथवा द्रव्यादिना भेदे, कारकादिना भेदे, तथा उपशम भेदे सम्यक्त्वनुं स्वरूप दर्शवशे । द्वार १४९ ।

कुलकोडीणं संखा, जीवाणं जोणिलक्खचुलसीई । तिक्कालाइवित्तथविवरणं सहूपडिमाओ ॥ ३६ ॥

एकसो पचासमा द्वारमां, जीवोनी कुलकोटिनी संख्या कदेशे । एकसो एकावनमा द्वारमां, जीवोनी चोराशीलाख योनि दर्शवशे । एकसो बावनमा द्वारमां, 'त्रैकाल्यं—त्रण काळ' आदि गाथाना अर्थनुं विवरण करशे । एकसो त्रेपनमा द्वारमां, श्रावकनी पाडिमाओनुं स्वरूप बतावशे । द्वार १५० थी १५३ ।

धन्नाणमवीयत्तं, खेत्ताईयाण तह अचित्तत्तं । धन्नाणं चउवीसं, मरणं सत्तरसभेयं च ॥ ३७ ॥

१ एकविधं द्विविध त्रिविधं, चतुर्धा पन्नाविध दशविधं सम्यक्त्वम् । द्रव्यादि—कारकादि—उपशमभेदेर्चा सम्यक्त्वम् ॥ ३५ ॥

२ कुलकोटीना सहस्रा, जीवाना योनिलक्षचतुरशीतिः । त्रैकाल्यादिदृष्टार्थविवरणं श्राद्धप्रतिमाः ॥ ३६ ॥

३ धान्यानामबीजत्वं, क्षेत्रातीताना तथाऽचित्तत्वम् । धान्याना चतुर्विंशतिर्मरणं सप्तदशभेदं च ॥ ३७ ॥

एकसो चोपनमा द्वारमां—धान्योनुं अभीजपणुं, एटले कया धान्यनुं बीज केटले काळे अंङुरो उत्पन्न करवानी शक्ति रहित थाय ते बतावशे । एकसो पंचावनमा द्वारमां, केटलुं क्षेत्र उलंघन कर्यो पछी सचित्त वस्तु अचित्त थाय ते दर्शवशे । एकसो छप्पनमा द्वारमां, चौबीश प्रकारनां धान्यनां नाम कहेशे । एकसो सत्तावनमा द्वारमां, सत्तर प्रकारे मरण वर्णवशे । द्वार १५४ थी १५७ ।

पंलिओवम-अयर-ऽवसप्पिणीण उस्सप्पिणीइवि सरूवं । दवे खेत्ते काले, भावे पोगलपरिअटो ॥ ३८ ॥

एकसो अट्टावनमा द्वारमां, पल्योपमनुं स्वरूप दर्शवशे । एकसो ओगणसाठमा द्वारमां, सागरोपमनुं स्वरूप वर्णवशे । एकसो साठमा द्वारमां, अवसर्पिणीनुं स्वरूप बतावशे । एकसो एकसठमा द्वारमां, उत्सर्पिणीनुं स्वरूप कहेशे । एकसो बासठमा द्वारमां, द्रव्य क्षेत्र काल अने भावे पुद्गलपरावर्त वर्णवशे । द्वार १५८ थी १६२ ।

पैन्नरस कम्मभूमी, अकम्मभूमीओ तीस अट्ट मया । दोन्नि सया तेयाला, भैया पाणाइवायस्स ॥ ३९ ॥

एकसो त्रेसठमा द्वारमां, पंदर कर्मभूमिनुं स्वरूप बतावशे । एकसो चोसठमा द्वारमां, त्रीश अकर्मभूमि वर्णवशे । एकसो पांसठमा द्वारमां, आठ प्रकारना मद कहेशे । एकसो छासठमा द्वारमां, प्राणातिपातना वसो तेंतालीश भेद दर्शवशे । द्वार १६३ थी १६६ ।

---

१ पल्योपमा—ऽतरा—ऽवसर्पिणीनामुत्सर्पिण्या अपि सरूपम् । द्रव्ये क्षेत्रे काले, भावे पुद्गलपरावर्तः ॥ ३८ ॥

२ न तरीनुं शक्यते इत्यतरः—सागर , एकदेशेन समुदायावगमात् सागरोपमम् ।

३ पञ्चदश कर्मभूमयोऽकर्मभूमयस्त्रिंशद् अष्टौ मदाः । द्वे शते त्रिचत्वारिंशद्, भेदा. प्राणातिपातस्य ॥ ३९ ॥

४ ज्या तीर्थकरो विगेरे उत्पन्न थाय ते कर्मभूमि । ५ ज्यां धर्म विगेरे कांइ न होय ते अकर्मभूमि ।

परिणामाणं अद्वोत्तरसथं च बंभमद्वदसभेयं । कामाण चउवीसा, दस पाणा दस य कप्पदुमा ॥ ४० ॥
 एकसो सडसठमा द्वारमां, एकसो आठ प्रकारना परिणाम एटले अभ्यवसाय वर्णवशे । एकसो अडसठमा द्वारमां, ब्राह्मचर्यना अठार
 भेद दर्शवशे । एकसो ओगणोतेरमा द्वारमां, चौवीश प्रकारे काम दर्शवशे । एकसो शीत्तेरमा द्वारमां, दस प्राण वर्णवशे । एकसो
 एकोतेरमा द्वारमां, दस जातनां कल्पवृक्षनुं स्वरूप कहेशे । द्वार १६७ थी १७१ ।

नैरया नैरइयाणं, आवासा वेयणाऽऽ तणुमाणं । उत्पत्ति-नासविरहो, लेसाऽवहि परमअहम्मा य ॥ ४१ ॥
 एकसो बोतेरमा द्वारमां, सात नारकीनां नाम तथा गोत्र दर्शवशे । एकसो तोंतेरमा द्वारमां, नारकीना आवासनी संख्या बतावशे ।
 एकसो चुम्मेतेरमा द्वारमां, साते नरकमां वेदनानुं स्वरूप बतावशे । एकसो पंचोतेरमा द्वारमां, साते नारकीनां आयुष्यनुं प्रमाण
 दर्शवशे । एकसो छोंतेरमा द्वारमां, साते नारकीना शरीरनुं प्रमाण कहेशे । एकसो सत्योतेरमा द्वारमां, नरकमां नारकीनी उत्पत्ति
 अने नाशनो विरहकाल कहेशे । एकसो अठ्योतेरमा द्वारमां, नारकीने विपे लेइयानुं स्वरूप बतावशे । एकसो ओगणंशीमा द्वारमां,
 नारकीमां, अवधिज्ञाननुं स्वरूप वर्णवशे । एकसो एंशीमा द्वारमां, परमाधामीओनुं स्वरूप कहेशे । द्वार १७२ थी १८० ।
 नैरयुधद्वानं लद्धिसंभवो तेसु जेसि उववाओ । संखा उत्पज्जंताण, तह य उव्वट्टमाणानं ॥ ४२ ॥

१ परिणामानामष्टोत्तरशत च ब्रह्माऽष्टादशभेदम् । कामाना चतुर्विंशतिः, दश प्राणा दश च कल्पदुमा ॥ ४० ॥

२ नरका नैरयिकाणाम्, आवासा वेदनायुक्तानुमानम् । उत्पत्ति-नाशविरहो, लेस्याज्जधि परमाधर्माध ॥ ४१ ॥

३ नरकोद्धताना लब्धिसंभवस्तेषु येषामुपपातः । सत्तथोत्पत्त्यमानाना, तथा चोद्धर्तमानानाम् ॥ ४२ ॥

एकसो एकाशीमा द्वारमां, नरकथी नीकळेला जीवोने जे जे लब्धि संभवे ते कहेशे । एकसो बाशीमा द्वारमां, कइ कइ नरकमां कया कया जीवनी नारकीपणे उत्पत्ति थाय ते दर्शवशे । एकसो त्राशीमा द्वारमां, एक समयमां केटला नारकी उपजे ते कहेशे । एकसो चोराशीमा द्वारमां, एकसमयमां नरकथी केटला जीव नीकळे ते कहेशे । द्वार १८१ थी १८४ ।

कायट्टिइ-भवठिईओ, एगिंदिय-विगल-सन्निजीवाणं । तणुमाणमेसि इंदियसरूविसया य लेसाओ ॥ ४३ ॥
 एकसो पंचाशीमा द्वारमां, एकेन्द्रिय विगैलेन्द्रिय अने संझिजीवोनी कायस्थिति कहेशे । एकसो छाशीमा द्वारमां, तेओनी भव-स्थिति दर्शवशे । एकसो सत्याशीमा द्वारमां, तेओना शरीरनुं प्रमाण वर्णवशे । एकसो अठ्याशीमा द्वारमां, पांचे इंद्रियोनुं स्वरूप तथा पांचे इन्द्रियोना विषय कहेशे । एकसो नेवाशीमा द्वारमां, ते एकेन्द्रियादिनी लेइयाओ वर्णवशे । द्वार १८५ थी १८९ ।

एंधाणं जत्थ गई, जत्तो ठाणेहिं आगई एसिं । उत्पत्ति-मरणविरहो, जीवंत-मरंतसंखा य ॥ ४४ ॥
 एकसो नेवुंमा द्वारमां, ते एकेन्द्रियादि जीवो कइ कइ गतिमां जाय ते कहेशे । एकसो एकाणुंमा द्वारमां, एकेन्द्रियादि जीवो कइ कइ गतिमांथी आवे ते दर्शवशे । एकसो बाणुंमा द्वारमां, एकेन्द्रियादि जीवोनी उत्पत्ति अने मरणनुं आंतवं दर्शवशे, एटले एक

१ कायस्थिति-भवस्थिती, एकेन्द्रिय-विकल-संझिजीवानाम् । तनुमानमेपाम् इन्द्रियस्वरूप-विषयाश्च लेइयाः ॥ ४३ ॥

२ पृथ्वीकाय अप्काय तेंडकाय वाडकाय अने वनस्पतिकाय । ३ वेइन्द्रिय तेइन्द्रिय अने चउरिन्द्रिय ।

४ एतेषा यत्र गतिर्येभ्यः स्थानेभ्य आगतिरेषाम् । उत्पत्ति-मरणविरहो, जायमान-प्रियमाणसंख्या च ॥ ४४ ॥

जीव उत्पन्न तथा पछी बीजो जीव केटले काले उत्पन्न थाय, तथा एक जीव मरण पास्या पछी बीजो जीव केटले काले मरण पासै ते कहेशे । एकसो त्राणुमा द्वारमां, एक समये उत्पन्न यत्ता तथा मरण पामता एकेन्द्रियादिनी संख्या कहेशे । द्वार १९० थी १९३ ।

भवनवह-चाणमंतर-जोइसिय-विमाणवासिदेवाणं । ठिइ-भवन-देहमाणं, लेसाओ ओहिनाणं च ॥४५॥
 एकसो चोराणुमा द्वारमां, भवनपति व्यंतर ज्योतिपी तथा विमानवासिदेवोनी आयुःस्थिति दर्शवशे । एकसो पंचाणुमा द्वारमां, तेओनां भुवन कहेशे । एकसो छलुमा द्वारमां, तेओना देहनुं ग्रमाण दर्शवशे । एकसो सत्ताणुमा द्वारमां, तेओने केटली अने कइ कइ लेइया होय ते कहेशे । एकसो अट्टाणुमा द्वारमां, तेओना अवधिज्ञाननुं प्रमाण, तथा कया कया देवोने केवुं केवुं अवधिज्ञान होय ते वर्णवशे । द्वार १९४ थी १९८ ।

उत्पत्तीए तहुवट्टणाए विरहो इमाण संखा य । जम्मि य एयाण गर्ह, जत्तो वा आगई एसिं ॥ ४६ ॥
 एकसो नवाणुमा द्वारमां, भवनपति विगेरे चारे निकायना देवोनी उत्पत्तिनो विरहकाल दर्शवशे । बसोमा द्वारमां, तेओना ज्यवननो विरहकाल कहेशे । बसोने पहिला द्वारमां, तेओ एकसमयमां केटला उपजे तथा एकसमयमां केटला ज्यवे ते कहेशे । बसोने बीजा द्वारमां, चार निकायना देवो जे गतिमां जाय ते बतावशे । बसोने त्रीजा द्वारमां, जे गतिमांथी जीवोने देवगति प्राप्त थाय ते कहेशे । द्वार १९९ थी २०३ ।

१ भवनपति-व्यन्तर-ज्योतिष्क-विमानवासिदेवानाम् । स्थितिभवनदेहमानं, लेइया अवधिज्ञानं च ॥ ४५ ॥
 २ उत्पत्त्यात्तथोद्वर्तनाया विरह एषा सदस्या च । गसिञ्चैतेषा गतिर्यस्माद्वाऽऽगतिरेषाम् ॥ ४६ ॥

विंरहो सिद्धिर्गईए, जीवाणाहारगहणऊसासा । तिन्नि सया तेसही, पासंडीणड्ड य पमाया ॥ ४७ ॥
 बसो चोथा द्वारमां, सिद्धिगतिमां जता जीवोना गमननो विरहकाल दर्शवशे । बसो पांचमा द्वारमां, जीवोना आहारग्रहणं तथा
 श्वासोच्छ्वासं स्वरूप वर्णवशे । बसो छट्ठा द्वारमां, पाखंडीओना त्रणसो त्रेसठ भेद बतावशे । बसो सातमा द्वारमां, आठ प्रकारना
 प्रमाद कहेशे । द्वार २०४ थी २०७ ।

भैरहाहिवा हलहरा, हरिणो पडिवासुदेवरायाणो । रयणाइं चउदस नव, निहीओ तह जीवसंखाओ ॥ ४८ ॥
 बसोने आठमा द्वारमां, भरतक्षेत्रना चक्रवर्तीओनां नाम कहेशे । बसो नवमा द्वारमां, भरतक्षेत्रना बलदेवोनां नाम कहेशे । बसो
 दसमा द्वारमां, भरतक्षेत्रना वासुदेवोनां नाम कहेशे । बसो अग्यारमा द्वारमां, भरतक्षेत्रना प्रतिवासुदेवोनां नाम कहेशे । बसो बारमां
 द्वारमां, चक्रवर्तीना चौदरलोनां नाम तथा स्वरूप वर्णवशे । बसो तेरमा द्वारमां, नव निधाननां नाम तथा तेओनुं स्वरूप
 वर्णवशे । बसो चौदमा द्वारमां, एक भेदथी लइने एकसो छैंतालीश भेद पर्यन्त जुदी रीते समस्त जीवोना भेद दर्शवशे ।
 द्वार २०८ थी २१४ ।

कैम्माइं अट्ट तेसिं, उत्तरपयडीण अट्टवन्नसयं । बंधोदयाणुदीरणसत्ताण य किंपि हु सखुवं ॥ ४९ ॥

१ विरहः सिद्धिर्गतेर्जीवानामाहारग्रहणोच्छ्वासाः । त्रीणि शतानि त्रिषष्टिः, पाखण्डिनामधौ न प्रमादाः ॥ ४७ ॥

२ भरताधिपा हलहरा, हरयः प्रतिवासुदेवराजा । रत्नानि ननुर्दश नव, निधयस्तया जीवसख्याः ॥ ४८ ॥

३ कर्माण्यधौ तेषामुत्तरप्रकृतीनामष्टपञ्चाशच्छतम् । बन्धो-दयगोरुदीरणा-सत्तगोक्ष किमपि खलु स्वरूपम् ॥ ४९ ॥

बसो पंदरमा द्वारमां, आठ कर्मनां नाम कहेशे । बसो सोळमा द्वारमां, ते आठ कर्मनी एकसो अट्टावन उत्तरप्रकृति छे, तेओनां नाम तथा स्वरूप वर्णवशे । बसो सत्तरमा द्वारमां, कर्मना बन्धनुं उदयनुं उदीरणनुं तथा सत्तानुं स्वरूप दर्शवशे । द्वार २१५ थी २१७ ।

कम्मट्ठिई साबाहा, बायालीसा य पुन्नपयडीओ । बासी य पावपयडी, भावछक्कं सपडिभेयं ॥ ५० ॥

बसो अठारमा द्वारमां, कर्मनो अबाधाकाल तथा कर्मनी स्थिति कहेशे । बसो ओगणीशमा द्वारमां, बेत्तालीश पुण्यप्रकृति वर्णवशे । बसो वीशमा द्वारमां, बाशी पापप्रकृति दर्शवशे । बसो एकवीशमा द्वारमां, औपशमिकादि छ भावनुं स्वरूप प्रतिभेद सहित जणावशे । द्वार २१८ थी २२१ ।

जीवाणमजीवाणं, गुणाण तह मग्गणाण पत्तेयं । चउदसगं उवओगा, बारस जोगा य पन्नरस ॥ ५१ ॥

बसो बावीशमा द्वारमां, जीवोना चौद भेद दर्शवशे । बसो त्रेवीशमा द्वारमां, अजीवोना चौद भेद कहेशे । बसो चोवीशमा द्वारमां, गुणस्थानकना चौद भेद तथा तेओनुं स्वरूप वर्णवशे । बसो पच्चीशमा द्वारमां, मार्गणाना चौद भेद कहेशे । बसो छव्वीशमा द्वारमां, बार प्रकारना उपयोग वर्णवशे । बसो सत्यावीशमा द्वारमां, पंदर योगनां नाम कहेशे । २२२ थी २२७ ।

परलोयगई गुणठाणएसु तह ताण कालपरिमाणं । नरय-तिरि-नर-सुराणं, उक्कोसविउव्वणाकालो ॥ ५२ ॥

१ कर्मस्थितिः साबाधा, द्विचत्वारिंशच्च पुण्यप्रकृतय । ब्रशीति पापप्रकृतयो, भावषट्कं सप्रतिभेदम् ॥ ५० ॥

२ अनुदय काल । ३ जीवानामजीवाना, गुणाना तथा मार्गणाना प्रत्येकम् । चतुर्दशकमुपयोगा, द्वादश योगाश्च पञ्चदश ॥ ५१ ॥

४ परलोकगतिः गुणस्थानकेषु तथा तेषा कालपरिमाणं । नरक-तिर्यग्-नर-सुराणाम्, उत्कृष्टविकुर्वणकालः ॥ ५२ ॥

વસો અઠ્યાવીશમા દ્વારમાં, જીવ પરલોકમાં જતાં તેની સાથે જે જે ગુણઠાણા જાય તે દર્શાવશે । વસો ઓગણેત્રીશમા દ્વારમાં, ચૌદ ગુણઠાણાનું કાલપરિમાણ કહેશે । વસો ત્રીશમા દ્વારમાં—નારકી, તિર્યંચ, મનુષ્ય અને દેવને વૈક્રિયશરીર સંબંધી જે ઉત્કૃષ્ટ વિકુર્વણાકાલ છે તે બતાવશે ॥ ૨૨૮ થી ૨૩૦ ।

સર્તી સસુગધાયા છપ્પજ્જતીઓ અણહારયા ચડરો । સત્ત મયદ્દાણાં, છબ્ભાસા અપ્પસત્થાઓ ॥ ૫૩ ॥

વસો એકત્રીશમા દ્વારમાં, સાત સસુદ્ધાતનું સ્વરૂપ વર્ણવશે । વસો ત્રીશમા દ્વારમાં, છ પર્યાપ્તિનું સ્વરૂપ જણાવશે । વસો તેત્રી-શમા દ્વારમાં, ચાર અનાહારકર્તા નામ કહેશે । વસો ચોત્રીશમા દ્વારમાં, મયનાં સાત સ્થાનક દર્શાવશે । વસો પાંત્રીશમા દ્વારમાં, અપ્રેશસ્ત છ માપાઓ કહેશે । દ્વાર ૨૩૧ થી ૨૩૫ ।

મંગાં ગિહિવયાણં, અદ્ધારસ પાવઠાણગાંપિ । મુણિગુણસત્તાવીસા, દ્ગવીસા સાચયગુણાણ ॥ ૫૪ ॥

વસો છત્રીશમા દ્વારમાં, ગૃહસ્થના વ્રતના માંગા દર્શાવશે । વસો સાહત્રીશમા દ્વારમાં, અદ્ધાર પાપસ્થાનક કહેશે । વસો આહત્રીશમા દ્વારમાં, મુનિના સત્યાવીશ ગુણ વર્ણવશે । વસો ઓગણચાલીશમા દ્વારમાં, શ્રાવકના એકવીશ ગુણ પ્રરૂપશે । દ્વાર ૨૩૬ થી ૨૩૯ ।

૧ સત્ત સમુપ્પાતા' ષદ પર્યાપ્તયોડનાદારકાશ્વત્ત્વાર. । સત્ત મયસ્થાનાનિ, ષદ્ ભાષા અપ્રશસ્તા. ॥ ૫૩ ॥ ૨ કર્મવંધનું કારણ—દોષવાલી ।

૩ મંગા ગૃહિતાનામ્, અદ્ધારસ પાપસ્થાનકાન્યપિ । મુણિગુણસત્તવિસતિઃ, એકવિંશતિઃ શ્રાવકગુણાનામ્ ॥ ૫૪ ॥

तेरिंछीणुक्किट्टा, गन्भट्टिई तह य सा मणुस्सीणं । गन्भस्स य कायट्टिई, गन्भट्टियजीवआहारी ॥ ५५ ॥
 बसो चालीशमा द्वारमां, तिर्यच खीए धारण करेला गर्भनी उत्कृष्ट स्थिति दर्शवशे । बसो एकतालीशमा द्वारमां, मनुष्य खीए धारण
 करेला गर्भनी उत्कृष्ट स्थिति कहेशे । बसो बेंतालीशमा द्वारमां, मनुष्य खीए धारण करेला गर्भनी उत्कृष्ट कायस्थिति कहेशे । बसो
 तेंतालीशमा द्वारमां, गर्भमां रहेला जीवो जे आहार ग्रहण करे ते कहेशे । द्वार २४० थी २४३ ।

रिउंरुहिर-सुक्कजोए, जेतियकालेण गन्भसंभूई । जेतियपुत्ता गन्भे, जेतियपियरो य पुत्तस्स ॥ ५६ ॥
 बसो चुम्मालीशमा द्वारमां—ऋतु समये खीनुं रुधिर अने पुरुषनुं वीर्य, ए बन्नेनो योग थतां जेटले काळे गर्भ उत्पन्न थाय ते
 बतावशे । बसो पीत्तालीशमा द्वारमां, गर्भने विपे जेटला पुत्र थाय ते दर्शवशे । बसो छेंतालीशमा द्वारमां, पुत्रने जेटला पिता थाय
 ते कहेशे । द्वार २४४ थी २४६ ।

मैहिला गन्भअजोगा, जेतियकालेणऽवीयओ पुरिसो । सुक्काईण सरीरट्टियाण सवाण परिमाणं ॥ ५७ ॥
 बसो सुडतालीशमा द्वारमां, खी गर्भधारण करवाने अयोग्य केटला काळे थाय ? तथा पुरुष अबीज एटले गर्भधान योग्य वीर्य-

१ तिरश्चीनामुत्कृष्टा, गर्भस्थितिस्तथा च सा मानुषीणाम् । गर्भस्य च कायस्थितिर्गर्भस्थितजीवाहारः ॥ ५५ ॥

२ ऋतुरुधिर-शुक्रयोगे, यावत्कालेन गर्भसम्भूतिः । यावत्पुत्रा गर्भे, यावत्पितरश्च पुत्रस्य ॥ ५६ ॥

३ महिला गर्भाऽयोग्या, यावत्कालेनाऽबीजकः पुरुषः । शुक्रादीनां शरीरस्थिताना सर्वेषा परिमाणम् ॥ ५७ ॥

रहित केटले काळे आय ? ते जणावशे । बसो अडतालीशमा द्वारमां, शरीरमां रहेला वीर्य-रुधिरादिनुं परिमाण कहेशे । द्वार २४७—२४८ ।

सम्भत्ताईणुत्तमगुणाण लाहंतरे जसुक्कोसं । न लहन्ति माणुसत्तं, सत्ता जेऽणंतरुवद्धा ॥ ५८ ॥

बसो भोगणपचासमा द्वारमां, सम्यक्स्वादिक उत्तम गुणेनो लाभंतर वत्कृष्टो जीवने केटले काळे थाय ? एटले सम्यक्त्व पाम्या पछी केटले काळे श्रावकपणुं पामे ? श्रावक पणुं पाम्या पछी केटले काळे चारित्र पामे ? इत्यादि क्रम वर्णवशे । बसो पचासमा द्वारमां, कयांथी नीकळेला जीव अनंतर मनुष्यपणुं न पामे, ते कहेशे । द्वार २४९—२५० ।

पुंवंगपरिमाणं, माणं पुव्वस्स लवणसिहमाणं । उस्सेह-आयअंगुल-प्पमाणअंगुलपमाणाइं ॥ ५९ ॥

बसो 'एकावनमा द्वारमां, पूर्वांगनुं परिमाण जणावशे । बसो बावनमा द्वारमां, पूर्वनुं परिमाण कहेशे । बसो त्रेपनमा द्वारमां, लवण-समुद्रनी शिखानुं परिमाण बतावशे । बसो चोपनमा द्वारमां, वत्सेधांगुल आत्मांगुल अने प्रमाणंगुल ए त्रण जातनां अंगुलनां प्रमाण वर्णवशे । द्वार २५१ थी २५४ ।

तमैकायसरुवमणंतछक्कणं अट्ठगं निमित्ताणं । माणुस्माणपमाणं, अट्टारस भक्ख-भोजाइं ॥ ६० ॥

१ सम्यक्त्वादीनामुत्तमगुणानां लाभान्तरे यदुत्कृष्टम् । न लभन्ते मातुषत्वं, सत्त्वा येऽनन्तरमुद्धता ॥ ५८ ॥

२ पूर्वाङ्गपरिमाणं, मानं पूर्वस्य लवणशिलाभानम् । वत्सेधा-ऽऽप्पमाङ्गुल-प्रमाणाङ्गुलप्रमाणाणि ॥ ५९ ॥

३ तमस्कायसरूपमनन्तपट्कमष्टकं निमित्तानाम् । मानोन्मानप्रमाण, अष्टादश भक्ष्य-भोज्यानि ॥ ६० ॥

बसो पंचावनमा द्वारमां, तमस्कायनुं स्वरूप वर्णवशे । बसो छप्पनमा द्वारमां, छ अनंता कहेशे । बसो सत्तावनमा द्वारमां, आठ प्रकारनां निमित्त दर्शवशे । बसो अट्ठावनमा द्वारमां, मान छन्मान अने प्रमाण प्ररूपशे । बसो ओगणसाठमा द्वारमां, अठार प्रकारनां भर्क्ष्य तथा भोज्यै बतावशे । द्वार २५५ थी २५९ ।

छट्ठाणबुद्धिहाणी, अवहरिं जाइ नेव तीरन्ति । अंतरदीवा जीवाऽजीवाण अप्पबहुयं च ॥ ६१ ॥

बसो साठमा द्वारमां, वस्तुओनी छ स्थाने वृद्धि अने हानि दर्शवशे । बसो एकसठमा द्वारमां, अन्य देशांतरादिमां जेओनुं हरण करवाने देवादि पण समर्थ न बने ते जणवशे । बसो बासठमा द्वारमां, छप्पन अंतर द्वीपनी वक्तव्यता आवशे । बसो त्रेसठमा द्वारमां, जीवोनुं अने अजीवोनुं अस्प-बहुत्व वर्णवशे । द्वार २६० थी २६३ ।

संखां निस्सेसजुगप्पहाणसूरीण वीरजिणित्थे । उस्सप्पिणिअंतिमजिणित्थअविच्छेयमाणं च ॥ ६२ ॥

बसो चोसठमा द्वारमां, वीर जिनेन्द्रना तीर्थमां समग्र जुगप्रधान आचार्योनी संख्या कहेशे । बसो पांसठमा द्वारमां, आगामी उस्सर्पिणीने विषे अंतिम जिनेन्द्रना तीर्थनुं अविच्छेद मान कहेशे । द्वार २६४—२६५ ।

१ गोल धान्य विगेरे । २ शालि ओदन विगेरे ।

३ षटस्थानवृद्धिहाणी, अपहर्तुं यानि नैव शक्यन्ते । अन्तरद्वीपा जीवाऽजीवानामल्पबहुत्वं च ॥ ६१ ॥

४ संख्या निःशेषजुगप्रधानसूरीणां वीरजिनतीर्थे । उस्सर्पिण्यन्तिमजिनतीर्थाऽविच्छेदमानं च ॥ ६२ ॥

नंदीसरदीवठिइभणनं ॥ ६३ ॥

देवारणंप्पविधारो, सरुवमट्टण्ह कणहराईणं । सज्झायस्स अकरणं, नंदीसरदीवठिइभणनं ॥ ६३ ॥
बसो छासठमा द्वारमां, देवोना मैथुननुं स्वरूप कहेशे । बसो सडसठमा द्वारमां, आठ कृष्णराजिनुं स्वरूप वर्णवशे । बसो अडसठमा
द्वारमां, अस्वाध्याय क्यारे होय ? ते विस्तारथी जणावशे । बसो ओगणेतेरमा द्वारमां, नन्दीश्वर द्वीपनी स्थिति कहेशे । द्वार २६६ थी २६९ ।

लेद्धीओ तवा पायालकलस आहारगस्सरुवं च । देसा अणारिया आरिया य सिद्धेगतीसगुणा ॥ ६४ ॥

बसो शीत्तेरमा द्वारमां, आमपौपधि विगेरे अठ्ठावीश तथा अणुत्व महत्त्वादि लब्धिओ विस्तारथी वर्णवशे । बसो एकोतेरमा द्वारमां,
इंद्रियजयादि तप दर्शवशे । बसो बौतेरमा द्वारमां, लवणसमुद्रनी अंदर रहेला पातालकलशनी वक्तव्यता आवशे । बसो तौतेरमा
द्वारमां, आहारक शरीरनुं स्वरूप कहेशे । बसो चुम्मेतेरमा द्वारमां, अनार्य देशोनां नाम आवशे । बसो पंचोतेरमा द्वारमां, साडीपच्चीश
आर्य देशोनां नाम दर्शवशे । बसो छौतेरमा द्वारमां, सिद्ध भगवंतना एकत्रीश गुण विस्तारथी वर्णवशे । द्वार २७० थी २७६ ।

समयसमुद्धरियाणं, आसत्थसमत्तिमेसि दाराणं । नासुक्खित्तणपुद्वा, तद्विसयचियारणा नेया ॥ ६५ ॥

सिद्धान्तथी उद्धरेला उपर जणावेला बसो छौतेर द्वारो पैकी, प्रत्येक द्वारनुं नामकथनपूर्वक विस्तारथी विवरण-व्याख्यान आ शाब्द
समाप्त थशे त्यां सुधीमां करवामां आवशे ।

॥ इति पीठिका ॥

१ देवाना प्रविचार, स्वरूपमद्याना कृष्णराजीनाम् । स्वाध्यायस्याऽकरणं, नन्दीश्वरद्वीपस्थितिभणनम् ॥ ६३ ॥

२ लब्धयस्तपांसि पातालकलशा आहारकस्वरूपं च । देशा अनार्या आर्याश्च सिद्धैकत्रिंशद्गुणा ॥ ६४ ॥

३ समयसमुद्भूतानाम्, आशास्तसमाप्ति एषा द्वाराणाम् । नामोत्कीर्तनपूर्वो, तद्विषयविचारणा नेया ॥ ६५ ॥

चैत्यवंदनद्वार १ ।

दर्शन-समकितनी शुद्धिने माटे चैत्य एटले तीर्थकरनी प्रतिमाओने वंदन करबुं जोइए. जो कोइ महर्द्धिक राजा विंगेरे होय तो तेणे चैत्यमां केवी विधिए जबुं जोइए, ते जणाववाने आगममां कहुं छे के—

“सव्वाए इड्डीए, सव्वाए दित्तीए, सव्वाए जुईए, सव्ववलेणं, सव्वपोरिसेणं”

एटले “छत्र चामरादि राजचिह्नरूप सर्व ऋद्धि वडे, सर्व आडंबर वडे, आमरणादि संबंधी सर्व कांति वडे, चतुरंगी सेनारूप सर्व बल वडे, सर्व पौरुष वडे” ए वचनथी जिनशासननी प्रभावना निमित्ते पोतानी महा समृद्धि युक्त चैत्यादिमां जाय, अने जो सामान्य स्थितिने पुरुष होय तो उद्धताइ अने लोकोना उपहासनो परिहार करीने चैत्यादिमां जाय. चैत्यमां प्रवेश करवा पहेलां पुरुषे शुं करबुं, तेने माटे भगवती सूत्रमां कहुं छे के—

“सचित्ताणं द्वाणं विउसरणयाए, अचित्ताणं दब्बाणं अविउसरणयाए, एगह्मसाडिएणं, उत्तरासंगेणं, चक्खुप्फासे अंजलियगगहेणं, मणसो एगत्तीकरणेणं”

एटले, पुष्प तांबूल विंगेरे सचित्त द्रव्यनो त्याग करी, कडां कणदोरो बाजुबंध हार विंगेरे उचित्त अचित्त द्रव्यनो त्याग नहीं करी, एक वस्त्र पहेरी, बीजा उपला वस्त्र वडे उत्तरासण करी, वीतरागनी प्रतिमानुं चक्षुथी दर्शन थतां मस्तके भावपूर्वक अंजलि करी, मननी एकाग्रताए पांच अभिगमपूर्वक जिनमंदिरमां प्रवेश करवो. आ विधि पुरुषने आश्रीने जाणवो.

पण जो स्त्री होय तो पोतानुं शरीर सारी रीते ढांकीने, जिनेन्द्रनी प्रतिमानुं दर्शन थतां मस्तके अंजलि करी, मननी एकाग्रताए,
पांच अभिगमपूर्वक जिनमंदिरमां प्रवेश करे ।

पूर्वोक्त कोइक महर्द्धिक राजादि ज्यारे जिन मंदिरमां प्रवेश करे त्यारे तेणे तत्काल मुगट विंगेरे राजचिह्ननो त्याग
करवो जोइए । कहुं छे के-

“अवहट्टु रायककुहाई, पंच वररायककुहूवाई । खगं छुत्तोवाणहू—मउखं तहू चामराजो य” ॥ १ ॥

राजचिह्ननो त्याग करीने जिनमंदिरमां प्रवेश करवो । राजचिह्न पांच छे—खड्ग, छत्र, मोजडी, मुगट अने चामर ।

वस प्रकारनां त्रिक वडे चैत्यवंदन करवुं जोइए, ते दर्शोवे छे—

तिन्नि निंसीही तिन्नि उ, पयाहिणा तिन्नि चैव य पणामा । तिन्निहा पूया य तहा, अवत्थतियभावणं चैव ६६
तिदिस्सि निरिक्खणविरइ, तिन्निहं भूमिपमज्जनं चैव । वन्नाइतियं मुदातियं च तिन्निहं च पणिहाणं ॥ ६७ ॥
इय दहतियसंजुत्तां, वंदणयं जो जिणाण तिक्कालं । कुणइ नरो उवउत्तो, सो पावइ निज्जरं विउलं ॥ ६८ ॥
नैवेधिकी त्रिक, प्रदक्षिणा त्रिक, प्रणाम त्रिक, पूजा त्रिक, अवस्था त्रिक, त्रिदिश निरीक्षणविरति त्रिक, भूमि प्रमार्जन त्रिक,

१ तिन्नो नैवेधिक्यस्तिस्सज्जु, प्रदक्षिणास्त्रय एव च प्रणामा । त्रिदिधा पूजा च तथा, अवस्थात्रिकभावणं चैव ॥ ६६ ॥

२ त्रिदिशि निरीक्षणविरतिः, त्रिविधं भूमिप्रमार्जनं चैव । वर्णोदित्रिकं मुद्रात्रिकं च त्रिविधं च प्रणिधानम् ॥ ६७ ॥

३ इति दशत्रिकसंयुक्तं, वन्दनकं यो जिनाना त्रिकालम् । करोति नर उपयुक्त, स प्राप्नोति निर्जेरा विपुलाम् ॥ ६८ ॥

વર્ણાદિ ત્રિક, મુદ્રા ત્રિક, અને દસસું ગ્રણિધાન ત્રિક । જે ઉપયોગયુક્ત મનુષ્ય ઉપર બતાવેલા દસ ત્રિક વહે શ્રીજિનેન્દ્રોને વંદન કરે છે, તે સર્વ કર્મજો ક્ષય કરનારી અને મોક્ષલક્ષ્મી આપનારી-વિપુલ નિર્જરાને પામે છે.

પહેલું નૈષેધિકી ત્રિક—જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કરતાં કયે કયે સ્થળે કહ્ કહ્ સાવઘ ક્રિયાનો નિષેધ કરવો ? તે દર્શાવે છે—

ઘરં-જિણહરં-જિણપૂઆવાવારચ્ચાયઓ નિસીહિતિંગં ।

સાવઘ ક્રિયાનો મન, વચન અને કાયાએ કરી નિષેધ કરવો તેને નિસીહિ કહીએ । દેરાસરમાં પ્રવેશ કરતો ભવિક ગ્રણ નિસીહિ (નૈષેધિકી) કહે । પ્રથમ નિસીહિ—દેરાસરનાં મૂલ બારણે દરવાજામાં પેસતાં ઘર દુકાન પરિવારાદિ સંબંધી સર્વ સાંસારિક સાવઘવ્યાપારને ત્યાગવા રૂપ પ્રથમ નિસીહિ કહેવી. આ વચ્ચે દેરાસર સંબંધી સાવઘ ક્રિયાનો નિષેધ નથી, તેથી દેરાસરમાં સમારકામ કરાવવું વિગેરે સંબંધી તથા પૂજાની સામગ્રી સંબંધી સાવઘ ક્રિયાને આદરે । બીજી નિસીહિ—દેરાસરના મધ્ય ગમ્ભારામાં પેસતાં, દેરાસરમાં સમારકામ કરાવવું, પાપાળ ઘડાવવા, વિગેરે દેરાસર સંબંધી સર્વ સાવઘક્રિયાને નિષેધવા રૂપ બીજી નિસીહિ કહેવી. આ વચ્ચે દેરાસર સંબંધી સર્વ સાવઘક્રિયાનો ત્યાગ કરવો, અને દ્રવ્યપૂજા-દિનો પ્રારંભ કરવો । ત્રીજી નિસીહિ—ચૈત્યવંદન કરવાને અવસરે પુષ્પ, ફલ, દીપક વિગેરે લાવવા—મૂકવા સંબંધી દ્રવ્યપૂજા-રૂપ સાવઘ ક્રિયાનો પણ ત્યાગ કરવો, એટલે કે જિનેન્દ્રની પૂજા કર્યા પછી ત્રીજી નિસીહિ કહીને ચૈત્યવંદન કરવું. આ અવસરે સર્વ દ્રવ્યપૂજાનો ત્યાગ કરી એકાગ્રચિત્તે ભાવપૂજા રૂપ ચૈત્યવંદન—સ્તવન—સ્તુતિ વિગેરેનો પાઠ કરવો.

૧ યુદ્ધ-જિનયુદ્ધ—જિનપૂજાવ્યાપારત્યાગતો નૈષેધિકીત્રિકમ્ ।

અથવા દેરાસરના દરવાજામાં પેસતાં જ મન, વચન અને કાયાએ કરી ઘરસંબંધી વ્યાપાર નિવેધવા રૂપ ત્રણ નિસીહિ કહેવી । તથા ગમ્હારામાં પેસતાં મન, વચન અને કાયાએ કરી દેરાસરસંબંધી સાવધ ક્રિયા ત્યાગવા રૂપ ત્રણ નિસીહિ કહેવી । તેમજ ચૈત્યવંદનાદિ કહેવાને અવસરે પણ મન, વચન અને કાયાએ કરી જિનપૂજા વ્યાપાર ત્યાગ રૂપ ત્રણ નિસીહિ કહેવી । આવી રીતે દરેક વચ્ચે મન, વચન અને કાયાના યોગે કરી ત્રણ ત્રણ નિસીહિ કહેવી ।

અથવા દરેક વચ્ચે એકજ નિસીહિ કહેવી, પરંતુ ‘ઘર સંબંધી દેરાસર સંબંધી અને જિનપૂજા સંબંધી સાવધ વ્યાપારનો નિવેધ કરીએ છીએ’ એમ સમજી દેરાસરમાં પેસતાં ત્રણે નિસીહિ કહી દેવી નહીં ।

મૂલ સૂત્રકારે સર્વ ત્રિકને વર્ણવ્યા નથી, પણ જે જે ત્રિક વિષય છે તેને જ વર્ણવ્યા છે. તેથી મૂલ સૂત્રકારે નહીં વર્ણવેલા ત્રિકને ટીકાનુસારે કહીએ છીએ—

ત્રીજું પ્રદક્ષિણા ત્રિક—

ભવભ્રમણને ટાલવારૂપ શુભભાવનાએ કરી, અનુક્રમે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની આરાધનાને માટે સ્પષ્ટિના નિયમ શુભ ત્રીજિનપ્રતિમાદિની જમણી બાજુથી ત્રણ ફેરા ફરવા એ ત્રીજું ‘પ્રદક્ષિણા ત્રિક’ સમજવું । જગતના વ્યવહારમાં પણ એવો નિયમ છે કે—કલ્યાણની ઇચ્છાવાળા પુરુષો સર્વ શુભકાર્ય જમણી બાજુએ જ કરે છે ।

ત્રીજું પ્રણામ ત્રિક—

મક્તિનો અતિશય જણાવવાને જિનપ્રતિમા સન્મુખ મસ્તક વડે શૂમિને સ્પર્શવા રૂપ ત્રણ પ્રમાણ કરવા ।

પુંખ-ડક્કલય-થુઈહિં, તિવિહા પૂયા મુણેયલા ॥ ૬૯ ॥

રમણીય અને સુગંધી પુષ્પો, ગોરોચન, કેસર, કસ્તુરી, અને મનોહર ઘરેણાં વિગેરે વડે પહેલી જિનેન્દ્રની ‘અંગપૂજા’ કરવી । ત્યાર પછી અક્ષત, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય વિગેરેને જિનેન્દ્રની આગલ ઢોકલા-મૂકલા રૂપ બીજી ‘અંગપૂજા’ કરવી । ત્યાર પછી ફિર-યાવહી પાડિકમલા પૂર્વક ચૈત્યવંદન નમ્રતુણં વિગેરે કહી, ઉત્તમ સ્તોત્રો-સત્તનો વડે જિનેન્દ્રગુણના વર્ણન રૂપ ત્રીજી ‘ભાવ-પૂજા’ કરવી । ભગવંતના શરીરનું, ક્રિયાનું, અને જ્ઞાનાદિ લોકોત્તરગુણનું વર્ણન કરનારા, ગંભીર અર્થવાલા, વિવિધ પ્રકારના વર્ણયુક્ત, આશયને નિર્મલ બનાવનારા, વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન કરનારા, જેમાં પોતાના આત્માના પાપનું વર્ણન હોય તેવા, મહા બુદ્ધિમાન પુરુષોએ રવેલા, અને અસ્ખલિતાદિ ગુણયુક્ત સ્તોત્રો વડે ભાવપૂજા કરવી । આ પ્રમાણે ત્રણ પ્રકારની પૂજા કરવી । ઉપલક્ષણ વડે અષ્ટ પ્રકારી પૂજા પણ જાણી લેવી, તેને માટે કહ્યું છે કે-

“વરધૂવ-ગંધ-ચોક્કલક્ષણિં કુસુમેહિં પવરદીવેહિં । નેવજ-ફલ-જલેહિં ચ, જિણપૂયા અટ્ટહા હોઈ” ॥ ૧ ॥

મનોહર ધૂપ, ગંધ, અક્ષત, પુષ્પ, દેદીપ્યમાન દીપક, નૈવેદ્ય, ફલ અને જલ વડે આઠ પ્રકારની જિણપૂજા થાય છે । આ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવાથી આઠ પ્રકારનાં કર્મ નષ્ટ થાય છે । આવી રીતે અન્ય પૂજાઓ પણ ઉપલક્ષણથી સમજી લેવી ।

૧ પુષ્પાક્ષતસ્તુતિમિત્રિવિધા પૂજા જ્ઞાતવ્યા ॥ ૬૯ ॥ ૨ જલ ચંદન પુષ્પ ધૂપ દીપ અક્ષત નૈવેદ્ય અને ફલ, આ ક્રમે હાલમાં અષ્ટપ્રકારી પૂજા થાય છે ।

હવે મૂઠ સૂત્રકાર ગાથાના પૂર્વાર્દ્ધે વહે પાંચમા અવસ્થા ત્રિકતું વર્ણન કરે છે—

હોદ્દ છર્ડમત્થ-કેવલિ-સિદ્ધત્તેહિં જિણે અવત્થતિગં ।

જિનેન્દ્રને વિષે છબ્રસ્થપણું, કેવલ્ય, અને સિદ્ધપણું એ પ્રમાણે ત્રણ અવસ્થા યથાસ્થરૂપે ભાવવી । છબ્રસ્થાવસ્થાએ પિંહસ્ય-અવસ્થા ભાવવી-તીર્થંકરતું પિંહ એટલે શરીર તીર્થંકર નામકર્મ યોગ્ય છે, એ પ્રમાણે ભાવવું । કેવલ્યાવસ્થાએ પદસ્યઅવસ્થા ભાવવી, એટલે કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી પ્રશુ પદસ્ય થયા એ પ્રમાણે ભાવવું । સિદ્ધપણાની અવસ્થાએ રૂપાતીત અવસ્થા ભાવવી, એટલે સિદ્ધપણું રૂપથી અતીત છે, એ પ્રમાણે ભાવના ભાવવી ।

જિનેશ્વરની પચાલ પૂજાદિ અવસરે પચાલ-પૂજાદિ કરનારા પુરૂપે જિનેશ્વરની છબ્રસ્થ અવસ્થા ભાવવી । છબ્રસ્થાવસ્થાના ત્રણ ભેદ છે—જન્માવસ્થા રાજ્યાવસ્થા અને શ્રમણાવસ્થા । તેમાં પ્રશુની પચાલ વિગેરે કરતાં જન્માવસ્થા ભાવવી, મેરુપર્વતની ઉપર જન્મમહોત્સવ ભાવવી તે પણ જન્માવસ્થાજ જાણવી । પુણ્ય કેસર ચંદન અને અલંકારાદિ ચઢાવતાં રાજ્યાવસ્થા ભાવવી । કેશ દાઢી તથા મૂછ રહિત મસ્તક અને મુલ્લ દેહી શ્રમણાવસ્થાની ભાવના ભાવવી । પહેલી છબ્રસ્થ અવસ્થા આવી રીતે ભાવવી—

“વિસ્ફૂર્જન્મદવારિવારણઘટં રજ્જતુરજ્જોન્નટં, હર્પોહાસિવિલાસિનીવ્યતિકરં નિઃસીમસમ્પન્નરમ્ ।

રાજ્યં પ્રાજ્યસુલં વિસુચ્ય ભગવાન્ નિઃસજ્જતાં યોઽપ્રહીદ્, ધન્યૈર્ભવ્યજનૈરચિન્યમહિમા વિશ્વપ્રશુર્વીક્ષ્યતે” ॥ ૧ ॥

૧ ભવતિ છપ્રસ્થ-કેવલિ-સિદ્ધત્તૈર્જિનેઽવસ્થાત્રિકમ્ ।

જેની અંદર મદસ્રરતા હાથીઓનો સમૂહ ગર્જના કરી રહ્યો હતો, જે ક્રીડા કરતા પવનવેગી ઘોડાઓથી રમણીય બનેલું હતું, જેની અંદર આનંદની ઊર્મિઓથી છલકાતી અને વિલાસ કરતી કમનીય મનોહર પ્રેમદાઓ હતી, જે અલ્ટ સંપત્તિથી भरपूर હતું, જેની અંદર અપાર સુખ મલી શકતું, આવા પ્રકારના સર્વ સુખની સામગ્રીઓથી भरपूर एवा मनोहर राज्यने छोडीने જે भगवन्ते निःसंगपणुं ग्रहण कर्तुं, ते अचिन्त्य महिमावाळा जगतना नाथनुं भाग्यशाली भव्य प्राणीओज दर्शन करेछे ।

“धर्मध्याननिबद्धबुद्धिरसुहृद्भक्तेष्वभिनाशयो, जाप्रदज्ञानचतुष्टयसृणमणिस्वर्णोपलादौ सदृक् ।

निःसङ्गं विहरन् निदानरहितं कुर्वन् विचित्रं तपः, सत्पुण्यैरवलोक्यते त्रिजगतीनाथः प्रशान्ताकृतिः” ॥ १ ॥

જેને ધર્મધ્યાનમાં જ પોતાના ચિત્તને પરોવ્યું છે, જે ભક્તો અને શત્રુઓમાં સમભાવ રાખેછે, જેને ચાર જ્ઞાન પ્રકાશી રહ્યાં છે, જે તુળ અને મણિમાં તથા સુવર્ણ અને પથ્થરમાં સમાન દૃષ્ટિવાળા છે, જે કોઈની પળ સંગતિ રહિત વિહરે છે, જે કાંઈ પણ કામ-ભોગાદિ સુખની ઇચ્છા વિના ઉગ્ર તપસ્યા કરે છે, આવા શાંત આકૃતિવાળા ત્રિજગત્પ્રથુનું પુણ્યશાલી પુરુષોજ દર્શન કરેછે ।

બીજી કૈવલ્ય અવસ્થાની ભાવના આવી રીતે ભાવવી—

“रागाद्युत्कटशत्रुसंहतिकरं यद्विक्रमक्रीडितं, लोकाऽलोकविलोकनैकरसिकं यज्ज्ञानविस्फूर्जितम् ।

मूलोन्मूलितविश्वसंशयशतं यद्भारतीवल्गितं, धनैरेव जनैर्जगद्यगुरुः सोऽयं समालोक्यते” ॥ १ ॥

જેના અદ્ભુત પરાક્રમની ક્રીડા રાગાદિ ઉત્કટ શત્રુઓનો સંહાર કરનારી થઈ, જેના જ્ઞાનનો દેદીપ્યમાન પ્રકાશ લોક

સાતસું ભૂમિપ્રમાર્જન ત્રિક—

ચૈત્યવંદન કરવાની ઇચ્છાવાળાં ઇરિયાવહિ પડિક્કમતાં તથા ચૈત્યવંદન કરતાં જીવોની જયણાને માટે સમ્યક્ પ્રકારે દૃષ્ટિ વહેજોઈને, જો ગૃહસ્થ હોય તો વસ્ત્રના છેડાં એ કરીને અને મુનિરાજ અથવા સાધ્વીજી હોય તો રજોહરણે કરીને પોતાના પાદને સ્થાપવાની ભૂમિનું ત્રણ વાર પ્રમાર્જન કરવું ।

આઠસું વર્ણોદિત્રિકનું સ્વરૂપ પ્રત્યક્ષ ગાથાના ઉત્તરાર્ધે વહેં કહે છે—

વૈવ્રત્થાલંબણઓ, વન્નાહતિયં વિયાળેજ્ઞા ॥ ૭૦ ॥

વર્ણ, અર્થ અને આલંબન એ વર્ણોદિ ત્રિક જાણવું । ચૈત્યવંદન કરતાં નમુત્થુળં વિગેરે સૂત્રો ચોલતી વચ્ચે તેમાં આવતા અકાર-કકારાદિ અક્ષરો અને લઘુ-ગુરુ વર્ણો ન્યૂનાધિક રહિત યથાવસ્થિત ચોલવા, તથા સંપદા વિગેરેનું ચરાચર ચિંતન રાખવું । નમુત્થુળં વિગેરે સૂત્રો તથા વીજાં સ્તોત્રાદિ ચોલતાં તેનો અર્થ હૃદયમાં ભાવવો । જિન પ્રતિમા, સ્થાપના તથા ભાવ-અરિહંત વિગેરેના સ્વરૂપનું આલંબન કરવું । આ પ્રમાણે વર્ણ અર્થ અને આલંબન એ ત્રણેને વિષે ઉપયોગ યુક્ત થવું જોઈએ । તેને વિષે આલંબન આવી રીતે—

“અષ્ટાભિઃ પ્રાતિહાર્યૈઃ કૃતસક્કલજગદ્વિસયઃ કાન્તકાન્તિઃ, સિચ્ચન્ પીયૂષપૂરૈરિવ સદસિ જનં સ્વેરદૃષ્ટિપ્રપાતૈઃ ।

નિઃશેષશ્રીનિદાનં નિશ્ચિલનરસુરૈઃ સેવ્યમાનઃ પ્રમોદાદ્, અર્હન્નાલમ્બનીયઃ સ્ફુરદુરુમહિમા વન્દમાનેન દેવઃ” ॥ ૧ ॥

૧ વર્ણોર્થાલમ્બનતો, વર્ણોદિત્રિકં વિજાનીયાત્ ॥ ૭૦ ॥

આઠ મહા પ્રાતિહાર્ય વડો સકલ જગતને વિસ્ય પમાડનારા, મનોહર કાંતિવાલા, અમૃતના શરણા જેવાં સિત્તદષ્ટિપાત વહે સભામાં બેઠેલા જીવોને સિંચન કરતા, સમગ્ર કલ્યાણનું કારણ, સર્વ મનુષ્યો અને દેવો વહે સેવાતા, સ્ફુરાયમાન વિશાલ મહિ-
માવાલા, આવા અલૌકિક ગુણયુક્ત શ્રીઅરિહંત દેવનું વંદન કરતા પુરુષે આલંબન કરવું જોઈએ ।

નવસું મુદ્રાત્રિક અને દસસું પ્રણિધાનત્રિક કહે છે—

જિંણમુદ્રા જોગમુદ્રા, મુત્તાસુત્તી ડ તિન્નિ મુદ્રાઓ । કાય-મળો-વચનનિરોહણં ચ પળિહાણતિયમેયં ॥ ૭૧ ॥
જિનમુદ્રા યોગમુદ્રા, અને મુક્તાશુક્તિમુદ્રા, એ પ્રમાણે ત્રણ મુદ્રા જાણવી । અશુભ એવા મન વચન અને કાયનો નિરોધ
કરવો, અને એ ત્રણેને શુભ પ્રવર્તોવવા, તેને પ્રણિધાનત્રિક કહે છે । એટલે કાયના સુસંચૃતપણે કરકમલ જોડીને, અલૌકિક
પવિત્ર ચરિત્રવાલા શ્રીઅરિહંત પ્રશુને મનમાં સ્થાપીને, મધુર વાણી વહે સ્તવન કરવું, એ ત્રિવિધ પ્રણિધાન જાણવું ।

ત્રણ મુદ્રાને વિષે કહ્યું મુદ્રા વહે શું કરવું, તે કહે છે—

પંચંગો પળિવાઓ, થવપાઠો હોઈ જોગમુદ્રાએ । વંદણ જિણમુદ્રાએ, પળિહાણં મુત્તસુત્તીએ ॥ ૭૨ ॥
પાંચે અંગે નમન કરવું તેને પંચાંગ પ્રણિપાત કહે છે, ચૈત્યવંદનની આદિમાં અને અંતમાં ‘ઈચ્છામિ સમાસમળો’ નો પાઠ
બોલતાં પંચાંગ મુદ્રા વહે પ્રણિપાત કરવો જોઈએ । શકસ્તવ (નમ્પ્રથુણં) વિગેરે રૂપ સ્તવપાઠ યોગમુદ્રા વહે થાય છે । ‘અરિ-

૧ જિનમુદ્રા યોગમુદ્રા, મુક્તાશુક્તિશુ તિસ્સો મુદ્રા- । કાયમનોવચનનિરોહણં ચ પ્રણિધાનત્રિકમેતત્ ॥ ૭૧ ॥

૨ પચાંગ- પ્રણિપાત, સ્તવપાઠો ભવતિ યોગમુદ્રયા । વન્દનં જિનમુદ્રયા, પ્રણિધાનં મુક્તાશુવસ્યા ॥ ૭૨ ॥

‘હંતચેહયાળ’^૧ ઇત્યાદિ વંદન ઇટલે ચૈત્યવંદન વિગેરે જિનમુદ્રા વડે થાય છે. જિનમુદ્રા પગને આશ્રીને થાય છે, અને યોગમુદ્રા હસ્તાશ્રિત થાય છે, માટે ચૈત્યવંદનમાં બન્નેનો વ્યાપાર હોવો જોઈએ. ‘જય વીયરાય’ વિગેરે પ્રણિધાન મુક્તાશુક્તિ મુદ્રા વડે થાય છે.

હવે પંચાંગ પ્રણિપાતનું લક્ષણ દર્શાવવા પૂર્વક આ ત્રણ મુદ્રાનું લક્ષણ વર્ણવે છે—

દો જાણૂ દોન્નિ કરા, પંચમંગં હોઈ ઉત્તમંગં તુ । સમ્મં સંપણિવાઓ, નેઓ પંચંગપણિવાઓ ॥ ૭૩ ॥
 અન્નોન્નતરઅંગુલિકોસાગારેહિં દોહિં હત્થેહિં । પિદ્ધોવરિ કુપ્પરસંઠિએહિં તહ જોગમુદ્દત્તિ ॥ ૭૪ ॥
 ચૈત્તારિ અંગુલાઈં, પુરઓ ઝપાઈં જત્થ પચ્છિમઓ । પાયાણં ઉસ્સગ્ગો, એસા પુણ હોઈ જિણમુદ્દા ॥ ૭૫ ॥
 મુત્તાસુત્તી મુદ્દા, જત્થ સમા દોવિ ગઙ્ગિમયા હત્થા । તે પુણ નિલાહદેસે, લગ્ગા અન્ને અલગ્ગત્તિ ॥ ૭૬ ॥
 બે ઢીંચળ બે હસ્ત અને મસ્તક, આ પાંચે અંગ સમ્યક્ પ્રકારે પૃથ્વીને લગાડી શ્રીમંગલ આગલ નમન કરવું તેને પંચાંગ પ્રણિપાત કહે છે । બે હાથની દસ આંગળીઓ માંહોમાંહે અંતરિત કરીને, કમલના ડોડાને આકારે બન્ને હાથ જોડી, પેટ ઉપર કોળી સ્થાપિત કરવાથી યોગમુદ્રા થાય છે । જેને વિષે બન્ને પગના આગલના ભાગની વચ્ચે ચાર અંગુલ આંતરું હોય,

૧ દ્વે જાહુની દ્વો કરૌ, પચ્ચમાત્તં ભવતિ ઉત્તમાત્તં તુ । સમ્યક્ સંપ્રણિપાતો, નેય પચ્ચાહ્નપ્રણિપાતઃ ॥ ૭૩ ॥

૨ અન્યોન્યાન્તરાડ્ઙ્ગુલિકોશાકારાભ્યાં દ્વાભ્યા હસ્તાભ્યામ્ । ઉદરોપરિ સસ્થાપિતકૂર્પરાભ્યાં તથા યોગમુદેતિ ॥ ૭૪ ॥

૩ ચત્તવાર્યહુલાનિ, પુરત ઝનાનિ યત્ર પચ્છિમત્ । પાદયોરુત્સર્ગ, એવા પુનર્ભવતિ જિનમુદ્રા ॥ ૭૫ ॥

૪ મુક્તાશુક્તિર્મુદ્દા, યત્ર સમૌ દ્વાવપિ ગઙ્ગિતૌ હસ્તૌ । તૌ પુનર્લેલાદેશે, લઘૌ અન્યેડલમાવિતિ ॥ ૭૬ ॥

अने पाछळना भागमां चार अंगुलथी कांडक ओछुं आंतरुं राखुं होय, एवी रीते पग राखीने वंदन काउसग विंगेरें क्रिया करवी तेने जिनमुद्रा कहे छे । जेने विषे बने हाथने उछास सहित भेळा करी गर्भितपणे राखीने ललाट प्रदेशमां लगाडवा तेने मुक्ताशुक्ति मुद्रा कहे छे । केटलाएक आचार्यों कहे छे के—ललाट प्रदेशने बने हाथ अडकाडवा नहीं । आंगलीओना छिद्र विना, जेम मोतीनी छीपनां पडल मळेलां होय तेवा आकारे हाथ राखवा, ए मुक्ताशुक्ति मुद्रानुं लक्षण छे ।

पुरुषोए तथा स्त्रीओए कइ कइ दिशामां रहीने, अने प्रतिमाथी केटला हाथ दूर रहीने चैत्यवंदन करवुं ?—

दाहिण-वामंगठिओ, नर-नारिगणोऽभिवंदए देवे । उक्किट्ट सद्विहत्थुगहे जहन्नेण करनवगे ॥ ७७ ॥

पुरुषो मूळनायकनी जमणी दिशामां रहीने चैत्यवंदन करे, कारण के स्त्री-पुरुषोमां पुरुषो प्रधान छे । अने स्त्रीओ डाबी बाजुए रहीने चैत्यवंदन करे । उच्छवास निःश्वासादि आशातना दूर करवा मोटे चैत्यवंदन करतां प्रतिमाथी उत्कृष्ट आंतरुं साठ हाथनुं होवुं जोइए, अने जघन्यथी नव हाथ आंतरुं होवुं जोइए । नव हाथथी वधारे अने साठ हाथथी ओछे आंतरे चैत्य-वंदन करे तो मध्यम अवग्रह—आंतरुं कहेवाय ।

हथेळीने हथेळी लगाडवी नहीं, मात्र आगळीओनो उपरनो भाग अने हथेळीओनो बने घाजुनो भाग एक बीजानी साथे लागी रहेवो जोइए, एटले के जोडेला हाथनी बने जरा पोलाण रहेवु जोइए ।

१ दक्षिण-वामाङ्गस्थितो, नर नारीगणोऽभिवन्दते देवान् । उत्कृष्टं पष्टिहस्तावग्रहे जघन्येन करनवके ॥ ७७ ॥

હવે નવકાર રિયાવહિ નમુત્યુળં વિગેરે સૂત્રોની સંપદા કહે છે—

અટ્ટ-ડટ્ટ-નવ-ડટ્ટ ય અટ્ટવીસ સોલસ ય વીસ વીસામા । કમસો મંગલ-રિયા-સક્તથયપમુહદંડેસુ ॥ ૭૮ ॥
સંપદા એટલે વિશ્રામસ્થાન, જેને વિષે કંઠ વિશ્રામ પામે તેને વિશ્રામસ્થાન કહીયે । જે જે સૂત્રમાં જ્યાં જ્યાં સુધી સંપદા કહેવામાં આવે તે તે સ્થાન પ્રાપ્ત થતાં જરા અટકબું જોડે । મંગલ એટલે નવકારને વિષે આઠ સંપદા । ‘રિયાવહિ’ સૂત્રમાં આઠ સંપદા છે । શક્તસ્તવ એટલે ‘નમુત્યુળં’ સૂત્રમાં નવ સંપદા છે । ‘અરિહંતચેડયાળં’ એ સૂત્રમાં આઠ સંપદા છે । ‘લોગસ્સ ડજ્જોઅગેરે’ એ સૂત્રમાં અઠ્ઠાવીશ સંપદા છે । ‘પુવ્વસ્સવરદીવહે’ એ સૂત્રમાં સોઠ સંપદા છે । અને ‘સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં’ એ સૂત્રમાં વીશ સંપદા એટલે વિશ્રામસ્થાન છે ।

પંચપરમેટ્ઠિમંતે, પદ પદ સત્ત સંપયા કમસો । પજ્જંતસત્તરસક્કવપમાણા અટ્ટમી મણિયા ॥ ૭૯ ॥
પંચ પરમેષ્ઠી મંત્રમાં બધા મઠીને નવ પદ છે, તેમાં ક્રમથી પ્રથમના સાત પદની સાત સંપદા છે, ‘મંગલાણં ચ સર્વેસિં, પદમં હવહ મંગલં’ એ પ્રમાણે સત્તર અક્ષરવાળા છેલ્લા બે પદની આઠમી એક સંપદા કહી છે ।

કેટલાએક આચાર્યો આઠ સંપદા આવી રીતે કહે છે—ક્રમથી પ્રથમના પાંચ પદની પાંચ સંપદા, ‘એસો પંચ નમુક્કારો,

-૧ અઘા-ડઘૌ નવા-ડઘૌ ચ અઘાવિશતિઃ ષોડશ ચ વિશતિર્વિશ્રામા. । ક્રમશો મજ્જલ-રૂપા-શક્તસ્તવપ્રમુહદંડેસુ ॥ ૭૮ ॥

૨ પદ્મપરમેષ્ઠિમંત્રે, પદે પદે સત્ત સમ્પદઃ ક્રમશઃ । પર્યન્તસત્તદશાક્ષરપ્રમાણા અટ્ટમી મણિતા ॥ ૭૯ ॥

सवपावप्पणासणो' ए ग्रमाणे सोळ अक्षरवाळा ने पदनी छट्टी एक संपदा, 'मंगलाणं च सवेसिं' ए पदनी सातमी संपदा, अने 'पढमं हवइ मंगलं' ए ग्रमाणे नव अक्षरवाळा पदनी अठमी संपदा ।

इच्छ-गम-पाण-ओसा-जेमे-एगिंदि-अभिहया-तस्स । इरियाविस्सामेसुं, पढमपया हुन्ति दड्ढवा ॥ ८० ॥ जेम भीमसेनने बदले फक्त भीम शब्द पण बोलवामां आवे छे, तेम मूळ गाथामां 'इच्छामि पडिक्कमिउं' विगेरे पदने बदले 'इच्छ' विगेरे आदिना ज शब्दो क्हा छे । इरियावहि सूत्रमां आठ संपदा एटले विश्रामस्थान छे । 'इच्छामि पडिक्कमिउं, इरियावहियाए, विराहणाए' ए पहेली संपदा-एटलुं बोलीने जरा अटकवुं । 'गमणागमणे' ए बीजी संपदा । 'पाणक्कमणे बीयक्कमणे हरियक्कमणे' ए त्रीजी संपदा । 'ओसाउत्तिंग पणगदग मट्टिमक्कडा संताणा संकमणे' ए चौथी संपदा । 'जे मे जीवा विराहिया' ए पांचमी संपदा । 'एगिंदिया वेइंदिया तेइंदिया चउरिंदिया पंचिंदिया' ए छट्टी संपदा । 'अभिहया वत्तिया'थी आरंभी 'तस्स मिच्छामि दुक्कडं' सुधी सातमी संपदा । 'तस्स उत्तरीकरणे'थी 'ठामि काउसगं' सुधी आठमी संपदा ।

अरिहं-आइग-पुरिसो-लोगो-ऽथय-धम्म-अप्प-जिण-सव्वा । सक्कत्थयसंपयाणं, पढसुहिंणपया नेया ॥ ८१ ॥ शक्रस्तव नमुत्थुणं सूत्रने कहे छे । श्रीजिनेन्द्रना जन्मादि समये शक्रेन्द्र आ स्तवन वडे जिनेन्द्रनी स्तुति करे छे तेथी तेने शक्रस्तव कहेवाय छे । शक्रस्तवनी संपदा जणाववाने आ गाथामां आदिना पद क्हा छे, तेनी अंदर नव संपदा छे; तेमां

१ इच्छ गम पाण ओसा जेमे एगिंदि अभिहया तस्स । इर्याविश्रामेषु, प्रथमपदानि भवन्ति द्रष्टव्यानि ॥ ८० ॥

२ अरिहं-आइग-पुरिसो-लोगो-ऽभय-धम्म-अप्प-जिण-सव्वा । शक्रस्तवसम्पदा, त्रयमोहिन्नपदानि ज्ञेयानि ॥ ८१ ॥

પ્રથમ પદ જે ‘નમુત્થુણ’ છે તે ક્રિયાને સૂચવતું હોવાથી તેની સંપદામાં ગણત્રી નથી । ‘અરિહંતાણં ભગવંતાણં’ એ પહેલી સંપદા । ‘આહગરાણં તિત્થયરાણં સંયંસંબુદ્ધાણં’ એ બીજી સંપદા । ‘પુરિસુત્તમાણં પુરિસસીહાણં પુરિસવરપુંડરીયાણં પુરિસવરગંધહત્થીણં’ એ ત્રીજી સંપદા । ‘લોગુત્તમાણં લોગનાહાણં લોગહિયાણં લોગપર્ણવાણં લોગપજ્જોઅગરાણં’ એ ચોથી સંપદા । ‘અભયદયાણં ચક્ખુદયાણં મગ્ગદયાણં સરણદયાણં બોહિદયાણં’ એ પાંચમી સંપદા । ‘ધમ્મદયાણં ધમ્મદેસયાણં ધમ્મનાયગાણં ધમ્મસારહીણં ધમ્મવરચારંતચક્કવટ્ટીણં’ એ છઠ્ઠી સંપદા । ‘અપ્પહિહયવરનાણંદંસણધરાણં વિયટ્ઠહણમાણં’ એ સાતમી સંપદા । ‘જિણાણં જાવયાણં, તિન્નાણં તારયાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં’ એ આઠમી સંપદા । ‘સવન્નાણં’ થી જિયમયાણં’ સુધી નવમી સંપદા । ત્યાર પછી—‘જે અ અર્હઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતણાગે કાલે । સંપદ અ વટ્ટમાણા, સવે તિવિહેણ વંદામિ’ ॥ ૧ ॥ એ ગાથા આવે છે તે પળ અવશ્ય બોલવીજ જોઈએ, કારણ કે તે ગાથા પૂર્વના મહાશ્વતથરોએ કહેલી છે, અને તેને આગમના જાણકાર નિરભિમાની મહાગીતાર્થ આચાર્યોએ આદરેલી છે, જેથી આપણે પણ તેનો અવશ્ય આદર કરવોજ જોઈએ ।

અરિહંતચેઈયાણં અને અન્નત્થ કુસસિણંની સંપદા કહે છે—

અરિહં-વંદણ-સદ્ધા, અન્નત્થ-સુહુમ-એવ-જા-તાવ । અરિહંતચેઈયથએ, વિસ્સામાણં પયા પઢમા ॥ ૮૨ ॥
 અર્હચૈત્યસ્તવ—અરિહંતચેઈયાણંની સંપદા જણાવવાને આ ગાથામાં તે તે સંપદાઓનાં આદિપદ કહ્યા છે । ‘અરિહંતચેઈયાણં કરેમિ કાહસ્સગ્ગં’ એ પહેલી સંપદા । ‘વંદણવત્તિયાએ સક્કારવત્તિયાએ સમ્માણવત્તિયાએ બોહિલાંભવત્તિયાએ નિરુવસગ્ગવત્તિયાએ’ એ બીજી સંપદા । ‘સદ્ધાએ મેહાએ ધિદ્ધાએ ધારણાએ અણુપ્પેહાએ વટ્ટમાણીએ ઠામિ કાહસ્સગ્ગં’ એ ત્રીજી

સંપદા । ‘અનત્થ ઝસસિંણં નીસસિંણં યાસિંણં છીંણં જંભાદ્દણં ઉદ્દુણં, વાયનિસગ્ગેણ મમલીંદ પિત્તમુચ્છાદ્’ એ ચોથી સંપદા । ‘સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં સુહુમેહિં સેલસંચાલેહિં સુહુમેહિં દિદ્ધિસંચાલેહિં’ એ પાંચમી સંપદા । ‘એવમાદ્દણ્હિં આગારેહિં અમગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો’ એ છઠ્ઠી સંપદા । ‘જાવ અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં ન પારેમિ’ એ સાતમી સંપદા । ‘તાવ કાયં ઠાણેણં મોણેણં ડાણેણં અપ્પાણં વોસિરામિ’ એ આઠમી સંપદા ।

લોગસ્સ ડ્જ્જોઅગરે, પુક્કલરવરદીવદ્દુ, અને સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં, એ ત્રણ સૂત્રમાં આવતી સંપદાઓની સંખ્યા એકજ ગાથા વહે કહેછે—

અંદાવીસા સોલસ, વીસા ય જહક્કમેણ નિદ્ધિદ્ધા । નામજિણથવણાદ્દસુ, વીસામા પાયમાણેણ ॥ ૮૩ ॥

નામજિનસ્તવ જે લોગસ્સ, શ્રુતસ્તવ જે પુક્કલરવરદીવદ્દુ, અને સિદ્ધસ્તવ જે સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં; એ ત્રણે સૂત્રોને વિષે તે તે સૂત્રના પાદની સંખ્યા પ્રમાણે અઠ્ઠાવીશ સોઠ અને વીશ સંપદા જાણવી । ‘લોગસ્સ ડ્જ્જોઅગરે’ એ સૂત્રમાં સાત ગાથા છે, પ્રત્યેક ગાથાના ચાર પાદ હોય, તેથી તેના સર્વે મઠ્ઠીને અઠ્ઠાવીશ પાદ થાય છે; તેજ પ્રમાણે તેની સંપદાઓ પણ અઠ્ઠાવીશ સમ-જવી । ‘પુક્કલરવરદીવદ્દુ’ એ સૂત્રની અંદર ચાર ગાથા છે, પ્રત્યેક ગાથાના ચાર પાદને હીસાએ બધા મઠ્ઠીને સોઠ પાદ થાયછે; તેજ પ્રમાણે તેની સંપદાઓ પણ સોઠ જાણવી । ‘સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં’ સૂત્રમાં પાંચ ગાથા હોવાથી બધા મઠ્ઠીને વીશ પાદ થાયછે, તેજ પ્રમાણે તેની સંપદાઓ પણ વીશ છે ।

બાર અધિકાર, કોણકોણ સૂત્રમાં કેટલા અધિકાર આવે તે જણાવે છે—

‘દુન્નેગં દુન્નિ દુગં, પંચેવ કમેણ હુન્તિ અહિગારા । સવ્વત્થયાહસુ રહં, થોયવવિસેસવિસયાઓ ॥ ૮૪ ॥
જેઓને આશ્રીને ચૈત્યવંદન કરાય તે અધિકાર કહેવાય—નમુત્થુણં વિગેરે સૂત્રમાં જેટલા પાઠ સુધી સ્તુતિ કરવા યોગ્ય અધિકાર એટલે પ્રસ્તાવ વિશેષ છે તે દર્શાવે છે । શક્રસ્તવ—નમુત્થુણં, ચૈત્યસ્તવ—અરિહંતચેહયાણં, ચતુર્વિંશતિજિનનામસ્તવ—લોગસ્સ, શ્રુતસ્તવ—પક્ખરવરદીવઢું, અને સિદ્ધસ્તવ—સિદ્ધાણં બુદ્ધાણંની અંદર બધા મલીને બાર પ્રસ્તાવ—અધિકાર છે । તેઓમાં કયા કયા સૂત્રમાં કેટલા કેટલા અધિકાર છે તે આ ગાથામાં જણાવ્યું છે । નમુત્થુણંની અંદર બે અધિકાર, અરિહંતચેહયાણંની અંદર એક અધિકાર, લોગસ્સની અંદર બે અધિકાર, પક્ખરવરદીવઢુંમાં બે અધિકાર, અને સિદ્ધાણં બુદ્ધાણંની અંદર પાંચ અધિકાર છે ।

બાર અધિકારનાં આદિનાં પદ કહે છે—

પઢમં નમુત્થુ જેઅર્હયસિદ્ધ અરિહંતચેહયાણંતિ । લોગસ્સ સવ્વલોએ, પુક્ખર તમતિમિર સિદ્ધાણં ॥ ૮૫ ॥
જો દેવાણવિ ડજ્જિતસેલ ચત્તારિ અદ્ધ દસ દો ય । વેયાવચ્ચગરાણ ય, અહિગારુહ્લિંગણપયાહં ॥ ૮૬ ॥
અધિકારને જણાવનારાં તે તે સૂત્રોનાં આ પ્રમાણે આદિનાં પદ છે—પહેલા અધિકારનું આદિનું પદ નમુત્થુણં છે, એટલે કે નમુત્થુણંથી ‘જિયમયાણં’ સુધી પહેલો અધિકાર સંમજ્જો । ‘જે અ અર્હયા સિદ્ધા’ એ સંપૂર્ણ ગાથા બીજો અધિકાર છે । ‘અરિહંતચેહયાણં’ એ ત્રીજા અધિકારનું આદિનું પદ જાણવું । ‘લોગસ્સ ડ્ઝ્જોઅગરે’ એ ચોથા અધિકારનું પ્રથમ પદ સમજવું । ‘સવ્વલોએ

‘તમ-અરિહંત્ત્વેચ્છ્યાણં’ એ પાંચમા અધિકારનું પ્રથમ પદ જાણવું । ‘પુલ્કરવરદીવદ્ધે’ એ છઠ્ઠા અધિકારનું આદિનું પદ જાણવું । ‘તમ-તિમિરપડલવિદ્ધંસણસ્સ’ એ સાતમા અધિકારનું પ્રથમ પદ જાણવું । ‘સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં’ એ આઠમા અધિકારનું પ્રથમ પદ જાણવું । ‘જો દેવાણવિ દેવો’ એ નવમા અધિકારનું આદિનું પદ જાણવું । ‘ઉક્કિતસેલસિહરે’ એ દસમા અધિકારનું આદિનું પદ જાણવું । ‘વેયાવચ્છગરાણં’ એ બારમા અધિકારનું ‘ચત્તારિ અદ્ધ દસ દો ય’ એ અગીયારમા અધિકારનું આદિનું પદ જાણવું । અને ‘સૂત્રકાર જણવે છે—આદિનું પદ જાણવું ।

જે જે અધિકારમાં જેને જેને વંદન કરાય છે—જેની જેની સ્તુતિ કરાય છે તે સૂત્રકાર જણવે છે—

પંદમે છદ્ધે નવમે, દસમે હક્કારસે ય ભાવજિણે । તદ્ધયમ્મિ પંચમમ્મિ ય, ઠવણજિણે સત્તમે નાણં ॥ ૮૭ ॥
 અદ્ધમ-બીય-ચડત્થેસુ, સિદ્ધ-દ્ધારિહંત-નામજિણે । વેયાવચ્છગરસુરે, સરેમિ બારસમહિગારે ॥ ૮૮ ॥
 પહેલા છઠ્ઠા નવમા દસમા અને અગીયારમા અધિકારમાં ભાવઅરિહંતોની સ્તવના કરીછે, હું તે ભાવઅરિહંતોનું વંદનીયપણે સ્મરણ કરુંછું । જેઓ સિદ્ધિને અથવા કેવલજ્ઞાનને પામ્યા હોય તે ભાવઅરિહંત, દૃઢલે કે—અપાર સંસાર સમુદ્રમાં વૂડતા મન્ય પ્રાણીઓને તારવા માટે વહાણ સમાન, કામઘટ ચિંતામણિ અને કલ્પવૃક્ષાદિ કરતાં પણ અધિક મહિમાવાળા, નિર્મલ કેવલ જ્ઞાન વડે લોકાલોકને પ્રકાશનાર, અને ત્રણે લોકમાં અતિશયવાળી અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્યોદિરૂપ અદ્ભુત વિભૂતિને અનુભવતા તીર્થ

જ્ઞાન વડે લોકાલોકને પ્રકાશનાર, અને ત્રણે લોકમાં અતિશયવાળી અષ્ટ મહાપ્રાતિહાર્યોદિરૂપ અદ્ભુત વિભૂતિને અનુભવતા તીર્થ

૧ પ્રથમે પદે નવમે, દસમે એકાદશે ચ ભાવજિનાન્ । તૃતીયે પદ્ધમે ચ, સ્થાપનાજિનાન્ સત્તમે જ્ઞાનમ્ ॥ ૮૭ ॥
 ૨ અષ્ટમ-દ્વિતીય-ચતુર્થેષુ, સિદ્ધ-દ્રવ્યાર્હદ-નામજિનાન્ । વૈયાવૃત્ત્યકરસુરાન્, સરામિ દ્વાદશાધિકારે ॥ ૮૮ ॥

કરો । ‘નમુત્થુણ’થી ‘જિયમયાણ’ સુધી પહેલો અધિકાર છે, તેની અંદર સમ્મત ગુણકીર્તના વડે ભાવજિનોની સ્તુતિ કરી છે । ‘પુક્કરવરદીવિદ્દે’ એ સંપૂર્ણ ગાથા છઠ્ઠો અધિકાર છે, તેની અંદર પુક્કરવરદ્વીપ જંબૂદ્વીપ અને અર્ધા ધાતકીચંડની અંદર વર્તતા સીમંધરસ્વામી વિગેરે ભાવઅરિહંતોની સ્તુતિ કરી છે । ‘જો દેવાણવિ દેવો’ અને ‘इक्कोवि नमुकारो’ એ બે ગાથા નવમો અધિકાર છે । આ અધિકારમાં વર્તમાનતીર્થના પ્રવર્તોવનારા આસન્નઉપકારી ભગવાન્ શ્રીમહાવીરની સ્તુતિ કરી છે, તથા તેમને નમસ્કાર કરવાનું ફલ બતાવ્યું છે । ‘उज्जितसेलसिहरे’ એ ગાથા દસમો અધિકાર છે, આ અધિકારને વિષે અતુલપ્રભાવશાલી ત્રણ જગતમાં તિલક સમાન પ્રશ્ન શ્રીનેમિનાથની સ્તુતિ કરી છે । ‘चत्तारि अट्ट दस दो य’ એ ગાથા અગીયારમો અધિકાર છે । આ અધિકારમાં સિદ્ધિગતિની માગણી કરવા પૂર્વક ચોવીશે જિનેન્દ્રોને નમસ્કાર કર્યો છે ।

ત્રીજા અને પાંચમા અધિકારમાં સ્થાપના જિનને વંદન કર્યું છે । ‘अरिहंतचेइयाणं’ એ દંડક ત્રીજો અધિકાર છે, તેની અંદર જે જિનમંદિરાદિમાં સ્થાપિત કરેલા જિનચિંતોને વંદન કરવાનો આરંભ કર્યો હોય તેઓને વંદન કરેલું હોવાથી સ્થાપનાર્હદ્વંદન નામનો એ ત્રીજો અધિકાર છે । ‘सवल्लोए अरिहंतचेइयाणं’ इत्यादि पांचमो अधिकार છે, તેને વિષે શુવનપતિ વ્યંતર ડ્યોતિષી વૈમાનિક નન્દીશ્વર મંદરાચલ અષ્ટાપદ સમેતશિશ્વર શરુંજય આબુ ગિરનાર વિગેરે સ્વર્ગ મૃત્યુ અને પાતાલરૂપ ત્રણ લોકમાં જિનમંદિરોને વિષે સ્થાપિત જે શાશ્વતા અને અશાશ્વતા જિનચિંતો છે તેઓને વંદન કર્યું છે, તે જિનચિંતોનું હું વંદનીયપણે સ્મરણ કરું છું । સાતમા અધિકારમાં શ્રુતજ્ઞાનને હું વંદન કરું છું । ‘तमतिमिरपडल’થી આરંભી ‘सुअस्स भगवओ’ પર્યંત સાતમો અધિકાર છે, તેની અંદર શ્રુતજ્ઞાનની સ્તુતિ કરી છે ।

આઠમા અધિકારમાં સિદ્ધોંહું હું વંદનીય પળે સરણ કરું છું । આઠમો અધિકાર ‘સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં’ એ સંપૂર્ણ ગાથા છે, તેની અંદર તીર્થસિદ્ધ અતીર્થસિદ્ધ વિગેરે પંદર મેદવાલા સિદ્ધોને નમસ્કાર કર્યો છે ।

બીજો અધિકાર નમુત્થુણંની અંદર આવતી ‘જે અ અઈયા સિદ્ધા’ એ છેડી ગાથા છે, તેમાં દ્રવ્ય જિનોની સ્તુતિ કરી છે । જેઓ અતી-તકાલે સિદ્ધ થયા, જેઓ આગામીકાલે સિદ્ધ થશે, અને વર્તમાનકાલે વિદ્યમાન એવા સર્વ દ્રવ્યજિનોને આ ગાથામાં વંદન કર્યું છે ।

ચોથો અધિકાર ‘લોગસસ ડ્ઝોઅગેરે’ સંપૂર્ણ છે, તેની અંદર, આ અવસર્પિણીને વિષે મવ્ય પ્રાણીઓનાં સાંસારિક દુઃખને દૂર કરનાર હોવાથી આસન ઉપકારી ચોવીસ તીર્થકરોને નામકીર્તન પૂર્વક વંદન કરેલું છે, અને તેથી તે જિનનામોત્કીર્તન નામનો અધિકાર કહેવાય છે ।

ચારમો અધિકાર ‘વેયાવચ્ચગરાણં’ છે, તેની અંદર વૈયાવૃત્ત્ય કરનારા સમક્તિદૃષ્ટિ દેવોની સ્તુતિ કરી છે ।

મુનિઓએ અને શ્રાવકોએ અહોરાત્રમાં કેટલી વસ્ત્રત ચૈત્યવંદન કરવું ? તે દર્શાવે છે—

સાહ્જણ સત્ત ચારા, હોઈ અહોરત્તમઙ્ગયારમ્મિ । ગિહિણો પુણ ચિયવંદણ, સિય પંચ સત્ત વા ચારા ॥૮૯॥
મુનિઓએ અહોરાત્રમાં સાત વસ્ત્રત ચૈત્યવંદન કરવું જોઈએ, અને શ્રાવકોએ સાત પાંચ અથવા ત્રણ વસ્ત્રત ચૈત્યવંદન કરવું જોઈએ ।

સાધુઓને સાત વખત, અને શ્રાવકોને સાત પાંચ અથવા ત્રણ વખત ચૈત્યવંદન કેવી રીતે હોય તે જણાવે છે—

પંડિકમણે ચેદ્દરે, ભોયણસમયમ્મિ તદ્દ ય સંવરણે । પંડિકમણ-સુયણ-પઢિબોદ્ધકાલિયં સત્તહા જહ્ણણો ॥ ૯૦ ॥
પંડિક્કમઓ ગિહિણો વિ હુ, સત્તવિહં પંચહા ઉ દ્વયરસ્સ । હોદ્દ જહ્ણેણ પુણો, તીસુ વિ સંઘાસુ ય તિવિહં ॥ ૯૧ ॥
શુનિરાજ પહેલું ચૈત્યવંદન સવારના પ્રતિક્રમણને છેડે 'વિશાલ્લોચન' કહે । ત્રીજું ચૈત્યવંદન જિનમંદિરમાં મગવંત આગલ કરે । ત્રીજું ચૈત્યવંદન આહાર સમયે પચ્ચક્ષણ પોરે ત્યારે કરે । આહાર કરી રહ્યા પછી દિવસચરિમં પચ્ચક્ષણ કર્યો પહેલાં ચોથું ચૈત્યવંદન કરે । સંધ્યાના પ્રતિક્રમણના પ્રારંભમાં પાંચમું ચૈત્યવંદન કરે । છઠું ચૈત્યવંદન સૂતી વખતે સંધારા પોરિસી મળાવતાં કરે । સાતમું ચૈત્યવંદન પાછલી રાત્રે જાગ્યા પછી કુસુમિણ કાઠસગ્ગ કર્યો પછી કરે ।

સવાર અને સાંજ એમ વન્ને વખત પ્રતિક્રમણ કરનારા શ્રાવકને મુનિની જેમ સાત વખત ચૈત્યવંદન થાય છે—વન્ને પ્રતિક્રમણમાં બે ચૈત્યવંદન, સૂતી વખતે એક ચૈત્યવંદન, નિદ્રાનો ત્યાગ કર્યો પછી એક ચૈત્યવંદન, અને ત્રણ સંધ્યાની પૂજા કર્યા વાદ ત્રણ ચૈત્યવંદન । જેઓ પ્રતિક્રમણ કરતા નથી તેઓને પાંચ વખત ચૈત્યવંદન થાય છે—સૂતી વખતે એક ચૈત્યવંદન, નિદ્રાનો ત્યાગ કર્યો પછી એક ચૈત્યવંદન, અને ત્રણે સંધ્યાના ત્રણ ચૈત્યવંદન । શ્રાવકને જઘન્યથી પ્રસાત મધ્યાહ્ન અને સાંજ એ ત્રણ સંધ્યાના ત્રણ ચૈત્યવંદન હોય છે ।

૧ પ્રતિક્રમણે ચૈત્યવંદન, મોજનસમયે તથા ચ સવરણે । પ્રતિક્રમણ-સ્વપન-પ્રતિબોધકાલિકં સપ્પા યતેઃ ॥ ૯૦ ॥

પ્રતિક્રામતો ગૃહિણોઽપિ સ્વહ, સપ્પવિધં પચ્ચેયા ડુ દ્વયરસ્સ । ભવતિ જઘન્યેન પુનસ્તિસંઘ્વપિ સંધ્યાસુ ચ ત્રિવિધમ્ ॥ ૯૧ ॥

જઘન્ય, મધ્યમ, અને સ્તુત્ય એ ત્રણ પ્રકારે ચૈત્યવંદન થાય છે; તે જણાવે છે—

નૈવકારેણ જહશા, દંડગયુહજુઅલમહિમા નેયા । ઉક્તોસા વિહિપુઘગસક્તથયપંચનિમ્માયા ॥ ૧૨ ॥

જઘન્ય ચૈત્યવંદન—‘નમો અરિહંતાણં’ इत्यादि पद वडे नमस्कार करवो, अथवा कोइ श्लोक स्तोत्रादि वडे भगवंतनी स्तुति करवी, अथवा प्रणाम मात्र करवो तेने जघन्य चैत्यवंदन कहे छे । प्रणाम पांच प्रकारे थाय छे—एकलुं शिर नमावबुं ते एकांग प्रणाम, बने हाथ नमाववा ते द्व्यंग प्रणाम, शिर अने बने हाथ नमाववा ते त्र्यंग प्रणाम, बने ढींचण अने बने हाथ नमाववा ते चतुरंग प्रणाम, अने बे हाथ बे ढींचण तथा शिर नमावबुं ते पंचांग प्रणाम कहेवाय छे ।

मध्यम चैत्यवंदन—शक्रस्तव, अरिहंतचेइयाणं, इत्यादि दंडक अने थोइ ते रूप युगल वडे मध्यम चैत्यवंदन थाय छे, एटले नमुत्थुणं विगेरे कही, उभा थइ, अरिहंतचेइयाणं अने अनत्थ जससिएणं कही, काउसग करी एक थोइ कहेवी ते मध्यम चैत्यवंदन कहेवाय । अन्य आचार्यो आवी रीते व्याख्या करे छे—नमुत्थुणं विगेरे पांच दंडक तथा स्तुतिनुं शुंगल—सिद्धान्तनी भाषा वडे चार थोइ, ते वडे जे वंदन ते मध्यम चैत्यवंदन कहेवाय छे ।

१ नमस्कारेण जघन्या, दण्डकस्तुतियुगलमध्यमा ज्ञेया । उत्कृष्टा विधिपूर्वकशक्रस्तवपञ्चनिर्मिता ॥ १२ ॥

२ नमुत्थुणं, अरिहंतचेइयाणं, लोगस्त, पुक्खारवरदीवहू अने सिद्धानं बुद्धानं, ए पांच दंडक ।

३ चार थोइनी अदर प्रथमनी त्रण थोइ वंदन-स्तुत्यादि रूप होवाथी एकज गणाय छे, अने चौथी थोइ शिक्षारूप होवाथी तेथी मित्र गणाय छे, आवी रीते चार थोइ होवा छता तेने स्तुति युगल कबुं ।

उत्कृष्ट चैत्यवंदन करवानी इच्छावाळी साधु अथवा श्रावक चैत्यगृहादिमां जह, यथोचित भूमिंतुं उपयोगपूर्वक प्रतिलेखन-
प्रमार्जन करी, जिनविंबने विषे दृष्टि अने चित्तने एकाग्र करी, संवेग-वैराग्य वडे रोमांचित शरीरवाळी, 'भगवंतना चरणारवि-
दंतुं अतिदुर्लभ नमन महापुण्ययोगे मने प्राप्त थयुं छे' ए प्रमाणे हृदयमां हर्षित चित्ते मानतो थको, योगमुद्रा वडे भगवंतनी
सन्मुख विनीतभावे रह्यो छतो, विधिपूर्वक अस्खलितादि गुण युक्त नमुत्थुणं विंगेरे पांच दंडक वडे चैत्यवंदन करे । केटला-
एक आचार्यो कहे छे के-उत्कृष्ट चैत्यवंदनमां पांच नमुत्थुणं बोलवा जोइए ।

॥ इति चैत्यवन्दनद्वारम् ॥

वन्दनक द्वार २ ।

सुहृणंतय-देहा-ऽऽवस्यसु पणवीसं होइ पत्तेयं । छ डाणा छच्च गुणा, छच्चैव हवन्ति गुरुवयणा ॥ ९३ ॥
अहिगारिणो य पंच उ, इयरे पंचेव पंच पडिसेहा । इक्कावगह पंचा-ऽभिहाण पंचेव आहरणा ॥ ९४ ॥

१ मुखानन्तक-देहा-ऽऽवस्यकेषु पञ्चविंशतिर्भवति प्रत्येकम् । षट् स्थानानि पद च गुणाः, षट् चैव भवन्ति गुरुवचनानि ॥ ९३ ॥
अधिकारिणश्च पञ्च तु, इतरे पञ्चैव पञ्च प्रतिषेधाः । एकाऽवग्रहः पञ्चाऽभिधानानि पञ्चैवाऽऽहरणानि ॥ ९४ ॥

आंसायणतेत्तीसं, दोसा बत्तीस कारणा अह । बाणउयसयं ठाणाण वंदणे होह नायवं ॥ ९५ ॥

चंदनने विषे एकसो बाणुं स्थान छे । ते आवी रीते-मुखुं अनंतक-चह ते मुखानंतक, एटले मुहपत्तिनी पचीश पडिलेहणा, शरीरनी पचीश पडिलेहणा, पचीश आवश्यक, वांदणानी अंदर छ स्थान, छ गुण, गुरुनां छ वचन, आचार्यादि वांदवा योग्य अधिकारी पांच, इतर एटले अनधिकारी-अवंदनीय पासत्थादि पांच, प्रतिषेध पांच-पांच स्थानके वांदणां न देवां, अवग्रह एक, वंदननां पांच नाम, वंदन उपर पांच दृष्टान्त, तेवीश आशातना, वचीश दोष, अने वांदणा देवानां आठ कारण । ९३-९४-९५ ।

मुहपत्तिनी पचीश पडिलेहणा—

दिट्टियेडिलेहणेगा, नव अक्खोडा नवेव पक्खोडा । पुरिमछा छच्च भवे, मुहपत्ती होइ पणविप्सा ॥ ९६ ॥
वांदणा देवानी इच्छावाळो भव्यप्राणी पहेलां खमासणुं दइ, गुरुमहाराजनी आज्ञा मागी, उत्कटिक (उभडक) आसने बेसी, प्रथम मुहपत्ति उखेली तेने बे पासे जोतां “सूत्र अर्थ तत्त्व करी सद्दुं (श्रद्धापूर्वक हृदयमां धारण करुं)” एम चित्तेवे, ते एक दृष्टिपडिलेहणा थइ । त्यार पछी छ पुरिम करवा. एटले मुहपत्तिने फेरवी बे हाथे साहीने एकेका हाथे नचाववा रूप त्रण त्रण पुरिम करवा. तेमां डावे हाथे खंखेरतां “सम्यक्त्व मोहनीय, मिश्र मोहनीय, मिथ्यात्व मोहनीय परिहरुं (त्याग

१ आशातनात्रयविशद, दोषा द्वाविंशत् कारणान्यथौ । द्विनवतशतं स्थानाना वन्दने भवति ज्ञातव्यम् ॥ ९५ ॥

२ दृष्टिप्रतिलेखनैका, नव आस्सोदा नवेव प्रस्फोटाः । पुरिमाः षट् च भवेयुः, मुखपोतिकाया भवति पद्मविंशतिः ॥ ९६ ॥

કરું)” એમ ચિંતવું, અને જમણે હાથે યંત્રોત્તરતાં “કામરાગ સ્નેહરાગ દશરાગ પરિહરું” એમ ચિંતવું. એ મુદ્ધપત્તિ યંત્રોત્તરતા રૂપ છ પુરિમ-પડિલેહના થઈ, તેની સાથે પ્રથમની એક દશિપડિલેહના મેલવતાં સાત પડિલેહના થઈ ।

પછી જમણા હાથની અંગુલીના આંતરા વચ્ચે મુદ્ધપત્તિ મરાવી, હાથા હાથનું સવલું તલ અણસ્પર્શતાં અંદર લેતાં ‘સુદેવ સુગુરુ સુધર્મ આદરું’ એમ ચિંતવતાં ત્રણ અલોહા કરે, અને તેજ તલને હસ્તની તરફ મુદ્ધપત્તિ વડે ચતના પૂર્વક ઘસી કાઢતાં ‘કુદેવ કુગુરુ કુધર્મ પરિહરું’ એમ ચિંતવતાં ત્રણ પલોહા કરે । ઢીજી વચ્ચે એજ મુજબ ‘જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર આદરું’ અને ‘જ્ઞાન-વિરાધના દર્શનવિરાધના ચારિત્રવિરાધના પરિહરું’ એમ ચિંતવતાં ત્રણ અલોહા અને ત્રણ પલોહા કરવા । તેજ પ્રકારે ત્રીજી વચ્ચે ‘મનગુપ્તિ વચનગુપ્તિ કાયગુપ્તિ આદરું’ અને ‘મનદંડ વચનદંડ કાયદંડ પરિહરું’ એમ ચિંતવતાં ત્રણ અલોહા અને ત્રણ પલોહા કરવા । આવી રીતે નવ અલોહા અને નવ પલોહાની અઢાર પડિલેહના સાથે પૂર્વની સાત પડિલેહના મેલવતાં સર્વ મલી મુદ્ધપત્તિની પચીશ પડિલેહના થઈ ।

દેહની પચીશ પડિલેહના—

બાંહ-સિર-મુદ્ધ-હિયપ, પાણસું તિન્નિ તિન્નિ પત્તેયં । પિટ્ટીઈ હુન્તિ ચરો, એસા પુણ દેહપણવીસા ॥ ૧૭ ॥
 ઉપર કહ્યા પ્રમાણે મુદ્ધપત્તિની પચીશ પડિલેહના કર્યા બાદ, જમણા હાથની અંગુલીના આંતરા વચ્ચે મરાવેલી મુદ્ધપત્તિ વડે ‘હાસ્ય રતિ અરતિ પરિહરું’ એમ ચિંતવતાં, હાથી મુજાના મધ્ય જમણા અને હાથા મારગની ક્રમ વડે પડિલેહના કરવી. એ

૧ બાહુ-કિરો-મુજ-હદયે, પાદયોસ્તિભસ્તિસ. પ્રલેકમ્ । પૃષ્ઠા ભવન્તિ ચતસઃ, એવા પુનર્દેહપદ્ધતિવિશતિઃ ॥ ૧૭ ॥

પહેલું ત્રિક । પછી જમણા હાથ પ્રમાણે ઢાબા હાથમાં મુહપત્તિ પકડી તે વડે 'મય શોક દુગંઢા પરિહરં' એમ ચિંતવતાં ઢાબી
 સુજાની જેમ જમણી સુજાની પડિલેહના કરવી. એ વીજું ત્રિક । પછી મુહપત્તિના વને છેડા બે હાથે પકડી, 'કૃણલેશ્યા નીલ-
 લેશ્યા કાપોતલેશ્યા પરિહરં' એમ ચિંતવતાં, મસ્તકના મધ્ય જમણા અને ઢાબા ભાગની ક્રમ વડે પડિલેહના કરવી. એ ત્રીજું
 ત્રિક । એવીજ રીતે 'ઋદ્ધિગારવ રસગારવ સાતાગારવ પરિહરં' એમ ચિંતવતાં મુખની ત્રણ પડિલેહના કરવી. એ ચોથું ત્રિક ।
 પછી 'માયાશલ્ય નિયાણાશલ્ય મિથ્યાલશલ્ય પરિહરં' એમ ચિંતવતાં હૃદયની ત્રણ પડિલેહના કરવી. એ પાંચમું ત્રિક । પછી
 જમણા હાથમાં રહેલી મુહપત્તિ વડે જમણા સ્થાના ઉપર, ઢાબા હાથમાં રહેલી મુહપત્તિ વડે ઢાબા સ્થાના ઉપર, ઢાબા હાથમાં
 રહેલી મુહપત્તિ વડે જમણા સ્થાનાની નીચેના પ્રદેશમાં—જમણી કાંસની નીચે, અને જમણા હાથમાં રહેલી મુહપત્તિ વડે ઢાબા
 સ્થાનાની નીચેના પ્રદેશમાં—ઢાબી કાંસની નીચે, આવી રીતે ચાર પડિલેહના કરતાં 'ક્રોધ માન માયા અને લોભ પરિહરં' એમ
 ચિંતવું । પછી મુહપત્તિ નાભિથી નીચે ન લઈ જવાય તેથી રજોહરણ અથવા ચરવઢા વડે ઢાબા અને જમણા પગની પડિલેહના
 કરવી. તેમાં ઢાબા પગના અનુક્રમે મધ્ય જમણા અને ઢાબા ભાગની પડિલેહના કરતાં 'પૃથ્વીકાય અપ્કાય તેડકાયની જયણા
 કરું' એમ ચિંતવું. તેવીજ રીતે જમણા પગની પડિલેહના કરતાં 'વાયુકાય વનસ્પતિકાય ત્રસકાયની જયણા કરું' એમ ચિંત-
 વું । આવી રીતે સર્વ મઠી શરીરની પચીશ પડિલેહના થઈ । સ્ત્રીઓને તો મસ્તક, હૃદય, તથા વને સ્થાની ઉપરનો અને ની-
 ચેનો ભાગ ગોપ્ય હોવાથી તેની દસ પડિલેહના વાદ કરતાં, બે સુજા મુખ અને વને પગ એ પાંચની ત્રણ ત્રણ પડિલેહના છે.
 તેથી સ્ત્રીઓને શરીરની પંદર પડિલેહના સમજવી ।

हुंओणयं अहाजायं, किङ्कर्मं बारसावयं । चउसिरं तिगुत्तं च, दुपवेसं एगनिक्खमणं ॥ ९८ ॥

वांदणाने विषे बे अवनत एटले मस्तक वडे बे बार नमन कराय छे । प्रथम 'इच्छामि खमासमणो वंदिउं जावणिज्जाए नि-
सीहिआए अणुजाणह' ए पदोथी अवग्रहमां पेसवा मोटे आज्ञा मागी त्यां मस्तक नमावुं, ए एक अवनत. एम बीजी बार
पूर्वनी पेठे वांदणा देतां बीजुं अवनत थाय, आ प्रमाणे बे अवनत रूप बे आवश्यक थया २ । त्रीजुं यथाजात आवश्यक-जेम
फक्त रजोहरण मुहपत्ति अने चोळपट्टा वडे श्रमण थाय छे तेम थइने, तथा जेम बाळक करसंपुट मस्तके लगाडी गर्भमांथी
जन्मे छे तेम 'खमणिज्जो भे' इत्यादि कहेतां करसंपुट रची मस्तके लगाडी वंदन करुं, तेने यथाजात आवश्यक कहे छे ३ ।
सूत्राभिधानगर्भित अने शरीरना व्यापार रूप बार आवर्त जेमां आवे ते द्वादशावर्त वंदन कहेवाय । प्रथम वांदणे छ
आवर्त थाय. तेमां प्रथम त्रण आवर्त 'अहो, कायं, काय' ए बब्बे अक्षरे थाय, तथा बीजा त्रण आवर्त 'जत्ता भे,
जवणि, जं च भे' ए त्रण पद उच्चारतां थाय । आवी रीते बीजी वखत वांदणुं देतां बीजा छ आवर्त मळी कुल बार आवर्त
थाय । दस अंगुली भेगी करी गुरुने-स्थापेली मुहपत्तिने जेम थापो मारतां दसे आंगळी अडे छे तेम हळवेथी स्पर्शवी, तेम
करतां 'अ' अक्षर बोलवो, पछी दस अंगुली सहित उत्तान हाथने ललाटे लगाडतां 'हो' अक्षर उच्चारवो । तेबीज रीते 'का'
अने 'यं' तथा 'का' अने 'य' उच्चारवा । 'जत्ता भे' विगेरे बीजा त्रण आवर्तमां पण 'ज' अक्षर बोलतां मुहपत्तिने पूर्वनी जेम

१ द्वावनतं यथाजातं, कृतिकर्म द्वादशावर्तम् । चतु.धिरत्तिगुत्तं च, द्विप्रवेशमेकनिष्क्रमणम् ॥ ९८ ॥

स्पर्शवी, 'त्ता' अक्षर बोलतां उत्तान हाथ वच्चे अधर रहे, अने 'भे' अक्षर बोलतां ते हाथने ललाटे लगाडवो। एवीज रीते 'ज' 'घ' 'णि' तथा 'झ' 'च' 'भे' अक्षरो उच्चारवा। आवश्यक १५ थया।

चतुःशिरोवंदनक एटले वांदणा देतां चार वखत मस्तक नमाववुं। पहेलां शिष्य गुरु महाराजने कहे के 'खामेभि खमास-मणो देवसियं वइक्रमं—हे क्षमाश्रमण ! दिवस संबंधी मारा अपराधने हुं खासुं छुं' ए प्रमाणे बोलतां शिष्ये मस्तक नमाववुं, ते वखते 'अहमवि खामेमि तुमे—हुं पण तुंने खासुं छुं' ए प्रमाणे बोलतां आचार्ये मस्तक नमाववुं। आवी रीते बीजे वांदणे मळी चार वखत मस्तक नमन थाय। अथवा 'संफासं' पद बोलीने उत्तान हाथ मुहपत्ति पर स्थापी तेमां मायुं अडे तेम मूकवुं ते एक, तथा 'खामेसि खमासमणो' इत्यादि बोलतां पण मस्तक अडाडवुं एम बे, आवी रीते बीजी वारना वांदणाना गणतां चार शिरोनमन थाय। सर्व मळी १९ आवश्यक थया।

त्रण गुप्ति एटले मन वचन अने काया ए त्रणने अन्य क्रियाथी निवर्तावी वंदन करती वखते सारी रीते गोपवी राखवा। मननी एकाग्रताए, वाणीथी अस्खलित अक्षरोने उच्चारतो छतो, अने काय वडे आवर्तोनी विराधना नहीं करतो छतो वंदन करे। कुल आवश्यक २२। तथा 'द्वि प्रवेश' एटले बे वांदणामां बे वार गुरुनी आज्ञा मागी अवग्रहमां प्रवेश करवा रूप बे आवश्यक। प्रथम 'अणुजाणह मे मिउगहं' कही वंदन करतां गुरुनी आज्ञा पामी अवग्रहमां प्रवेश करवो, एवीज रीते अवग्रहमांथी नीक-ळीने बीजे वांदणे बीजी वखत प्रवेश करवो। कुल आवश्यक २४। प्रथम वंदन करती वखते 'आवस्सियाए' कहीने अवग्रह-

માંથી बहार नीकळुं ते एक निष्क्रमण समजुं, कारणके बीजी वारने बांदणे पाछा नीकळुं नथी । कुल आवश्यक २५ ॥
आवी रीते द्वादशावर्त वंदन करती वखते पचीश आवश्यक साचवर्वा जोइए ।

छ स्थानक—

इच्छा य अणुणवणा, अद्यावाहं च जत्त जवणा य । अवरराहखामणावि य, छ टाणा हुन्ति वंदणए ॥ ९९ ॥
बांदणानी अंदर छ स्थानक आवे छे—इच्छा, अनुज्ञापना, अव्याबाध, यात्रा, यापना, अने अपराधक्षामणा । ‘इच्छामि
खमासमणी वंदिउं जावणिजाए निसीहिआए’ ए पांच पदनुं इच्छारूप प्रथम स्थानक समजुं. आ स्थानकर्मा ज्ञानादिनी अभि-
लापारूप प्रशस्त भावइच्छानो अधिकार छे । ‘अणुजाणह मे मिउग्गहं’ ए त्रण पदनुं अनुज्ञापनारूप वीजुं स्थानक छे. आ स्था-
नकर्मा आचार विगेरे प्रशस्त भावनी अनुज्ञा ग्रहण करवी । गुरु महाराजने निरावाधपणुं पूछवा माटे अव्याबाधरूप त्रीजुं स्थानक
‘बहुसुमेण मे’ इत्यादि पद वडे समजुं. व्याबाध एटले पीडा वे प्रकारे होय छे—द्रव्यथी अने भावथी. शस्त्रादिना प्रहार विगे-
रेथी थयेली पीडा द्रव्यव्याबाध, अने मिथ्यात्वादिथी थयेल पीडा भावव्याबाध. आ बने प्रकारना व्याबाध रहितपणुं अव्या-
बाध स्थानकर्मा पूछाय छे । चोथुं यात्रा स्थानक ‘जत्ता मे’ ए वे पदनुं समजुं । यात्राना वे भेद छे, द्रव्ययात्रा अने भाव-
यात्रा, तापसादि मिथ्यालीओने पोतानी क्रियानी वृद्धि ते द्रव्ययात्रा, अने साधुओने तप नियम स्वाध्याय संयमरूप पोतानी
क्रियानी वृद्धि ते भावयात्रा, अहीं आ बने यात्राओमांथी भावयात्रा समजवी । शरीरनी समाधि—सुखशान्ति पूछवा रूप

१ इच्छा चाऽनुज्ञापना, अव्याबाधं च यात्रा यापना च । अपराधक्षामणाऽपि च, षट् स्थानानि भवन्ति वन्दनके ॥ ९९ ॥

પાંચશ્રુ યાપના સ્થાનક 'જવણિજ્ઞં ચ મે' એ ત્રણ પદનું સમજવું । સારા સાત્ત્વિક પદાર્થો તથા ઔષધાદિ વાપરવા વહે શરીરની સમાધિ તે દ્રવ્યયાપના, અને પાંચે હિન્દ્રિયો તથા મનના ઉપશમ વહે શરીરની સમાધિ તે માવયાપના સમજવી । પોતાના અપરાધોને ખમાવવા રૂપ છંદુ અપરાધધામણા સ્થાનક 'સ્વામેભિ સ્વામાસમણો દેવસિયં વહ્ક્રમં' એ ચાર પદ વહે થાય છે । સ્વામણા બે મેદે છે-દ્રવ્યથી અને માવથી. કષાયોથી કલુષિત ચિત્તવાલાએ આ લોકના મયથી સ્વામણા કરવા તે દ્રવ્યસ્વામણા, અને સંસારથી ખીરુ બનેલા સંવેગી ચિત્તવાલાએ સ્વામણા કરવા તે માવસ્વામણા ।

વાંદણા કરનારને છ ગુણ થાય તે કહે છે—

વિંળઓવયાર માણસ્સ, મંજણા પૂઅણા ગુરુજણસ્સ । તિત્થયરાણ ય આણા, સુયધમ્મારાહણાકિરિયા ॥૧૦૦॥
આઠ પ્રકારના કર્મોને નષ્ટ કરે તે વિનય કહેવાય, તે વિનય વહે ગુરુમહારાજની આરાધના થાય એ પહેલો ગુણ । વીજો પોતાના અભિમાનનો મંગ થાય । વીજો ગુરુજનની પૂજા થાય । ચોથો સર્વકલ્યાણનું મૂળભૂત શ્રીતીર્થંકર દેવની આજ્ઞાનું પાલન થાય, કારણ કે મંગવંતે વિનયમૂલ ધર્મ કહ્યો છે । પાંચમો શ્રુતધર્મની આરાધના થાય, કેમકે વંદનપૂર્વકજ શ્રુતગ્રહણ કરવાનું કહ્યું છે । વંદન કરવાથી છઠ્ઠો પરંપરાએ અક્રિયા રૂપ ગુણ, એટલે અક્રિયાથી સિદ્ધિસ્થાનજ પ્રાપ્ત થાય છે । આગમમાં પણ કહ્યું છે કે—

“તહારૂવાળં મંતે ! સમળં વા માહળં વા વંદમાણસ્સ વા પજ્જુવાસમાણસ્સ વા વંદણા પજ્જુવાસણા વા કિંફલા પન્નત્તા ?, ગોયમા ! સવળફલા । સે ણં સવળે કિંફલે પન્નત્તે ?, ગોયમા ! નાળફલે । સે ણં નાળે કિંફલે ?, ગોયમા ! વિન્નાણ ફલે । વિન્નાણે પક્કલ્લાણ-

૧ વિનયોપચારો માનસ, મઝ્ઝના પૂજના ગુરુજનસ્ય । તીર્થંકરણા ચાજ્ઞા, શ્રુતધર્મોપરાધનાક્રિયા ॥ ૧૦૦ ॥

ફલે । પચ્ચક્ષણે સંજમફલે । સંજમે અનળહયફલે । અનળહય તવફલે । તવે વોદાણફલે । વોદાણે અકિરિયાફલે । અકિરિયા સિદ્ધિગૃહફલત્તિ” ।

“હે ભગવન્ ! તેવા પ્રકારના શ્રમણ અથવા માહણને વંદન કરનાર અથવા પર્યુપાસના કરનારને વંદન અથવા પર્યુપાસનાનું શું ફલ પ્રરૂપ્યું છે ?, ગૌતમ ! શ્રવણનું શું ફલ ?, ગૌતમ ! જ્ઞાનરૂપ ફલ ! ભગવન્ ! જ્ઞાનનું શું ફલ ?, ગૌતમ ! વિજ્ઞાન ફલ ! વિજ્ઞાનનું પચ્ચક્ષણ ફલ । પચ્ચક્ષણનું સંયમફલ । સંયમનું સંવરરૂપ ફલ । સંવરનું તપ ફલ । તપનું નિર્જરાફલ । નિર્જરાનું અક્રિયાફલ । અને અક્રિયાનું સિદ્ધિગતિરૂપ ફલ મળે છે” ।

ગુરુનાં છ વચન—

છંદેણે અણુજાણામિ, તહસ્તિ તુબ્ભંપિ વટ્ટઙ્ગ એવં । અહમવિ લ્લામેમિ તુમે, વયણાં વંદણરિહસ્સ ॥ ૧૦૧ ॥
ગુરુમહારાજને વંદન કરવાની ઇચ્છાવાળો શિષ્ય જ્યારે ‘ઈચ્છામિ લ્લામાસમણો વંદિતું જાવણિજ્ઞાણે નિસીહિઆણે’ એ પ્રમાણે કહે ત્યારે, ગુરુ જો ‘વ્યાકેષપાદિ બાધાયુક્ત હોય તો ચૂર્ણિકારને મતે ‘પ્રતીક્ષસ્’ એટલે જરા રાહ જુઓ એ પ્રમાણે કહે; અને વૃત્તિ-કારને મતે ‘ત્રિવિધેન’ એટલે હું મન વચન અને કાય વડે પ્રતિષેધ કરું છું એ પ્રમાણે કહે. વ્યાકેષપાદિનું કારણ જો શિષ્યને કહેવા યોગ્ય હોય તો કહે, નહિતર ન કહે. આ પ્રમાણે જ્યારે વ્યાકેષ યુક્ત ગુરુ મહારાજ હોય ત્યારે શિષ્ય સંકેપથી વંદન કરે. પણ જો ગુરુમહારાજ વ્યાકેષપાદિ રહિત સ્વસ્થ હોય તો વંદનની અનુમતિ આપવાની ઇચ્છાવાળા ગુરુ ‘છંદેણ’ એટલે મને તમે

૧ છંદેનાડુજાનામિ, તથેતિ યુલ્લામાકમપિ વર્તેતે એવમ્ । અહમપિ લ્લામામિ ત્વાં, વચનાનિ વન્દનાહસ્ય ॥ ૧૦૧ ॥

વંદન કરો છો તે હજી છે એ પ્રમાણે કહે, એ પ્રથમ ગુરુવચન જાણવું । પછી જ્યારે શિષ્ય 'અણુજાણહ મે મિહગાહં' એ પ્રમાણે કહે ત્યારે ગુરુ 'અણુજાણમિ' એટલે હું તમોને અનુમતિ આપું છું—મારા અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરો, એ પ્રમાણે કહે. એ વીજું ગુરુવચન । પછી જ્યારે શિષ્ય 'નિસીહિ' થી 'દિવસો વડકંતો' સુધી સૂત્ર કહે ત્યારે ગુરુ 'તહતિ' એટલે જેવી રીતે તમે કહો છો તે પ્રમાણે અમોને દિવસ વ્યતિક્રાન્ત થયો છે એ પ્રમાણે કહે. એ વીજું ગુરુવચન । પછી જ્યારે શિષ્ય 'જત્તા મે' એ પ્રમાણે કહે ત્યારે ગુરુ 'તુભંપિ વદ્મહિ ?' એટલે અમોને જેવી રીતે તપ નિયમ સંયમ સ્વાધ્યાયાદિ રૂપ યાત્રાની વૃદ્ધિ વર્તે છે તેવી રીતે તમોને પણ વર્તે છે ? એ પ્રમાણે કહે. એ ચોથું ગુરુવચન । પછી શિષ્ય 'જળિજં ચ મે' એ પ્રમાણે કહે ત્યારે ગુરુ 'એવમ્' એટલે હિન્દ્રિયો અને નોહિન્દ્રિયના ઉપશમ વડે મારા શરીરે સમાધિ વર્તે છે. એ પાંચમું ગુરુવચન । પછી શિષ્ય 'સ્વામેમિ સ્વામાસમર્ણો' કહે ત્યારે ગુરુ 'અહમવિ સ્વામેમિ તુમે' એટલે હું પણ તમોને સમાધિ વર્તે છે. એ પ્રમાણે કહે. એ છઠ્ઠું ગુરુવચન ।

વાંદવાને યોગ્ય પાંચ અધિકારી કહે છે—

આયરિયં હવજ્ઞાણ, પવત્તિ થેરે તહેવ રાયણિણ । એણ્ણિં કિહકમ્મં, કાયઘં નિજ્જરટ્ટાણ ॥ ૧૦૨ ॥

પ્રથમ આચાર્ય એટલે જેઓ સૂત્ર અને અર્થના જાણકાર હોય, જેમનું શરીર સમસ્ત શ્રેષ્ઠ લક્ષણ યુક્ત હોય, અને જેઓ ગાંભીર્ય ધૈર્ય વિગેરે ગુણો વડે વિભૂષિત હોય । વીજા ઉપાધ્યાય એટલે જેમની પાસે અગીયાર અંગ, ચાર ઉપાંગ, ચરણ સિત્તરી, કરણ સિત્તરી મળીએ; જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રરૂપ રત્નત્રય યુક્ત, સૂત્ર અને અર્થના જાણકાર, તથા આચાર્યના સ્થાનેને યોગ્ય હોય ।

૧ આચાર્ય ઉપાધ્યાય; પ્રવર્તક. સ્થવિરસ્થથેવ રત્નાધિકઃ । એતેપા કૃતિકર્મ, કર્તવ્ય નિર્જરાયમ્ ॥ ૧૦૨ ॥

ત્રીજા પ્રવર્તક ઇટલે જેઓ તપ સંયમ સ્વાધ્યાયાદિરૂપ પ્રશસ્ત યોગને વિષે સાધુસમુદાયને પ્રવર્તાવે, તથા ગચ્છની સંમાલ નારા હોય । ચોથા સ્થવિર ઇટલે જેઓ જ્ઞાનાદિ ગુણને વિષે સીદાતા સાધુઓને ઇહલોક અને પરલોકના અપાય દેખાડી તે તે ગુણોને વિષે સ્થિર કરે-જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રથી સ્થલના પામતા સાધુઓને જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રથી પતિત થવાથી મો-ગવા પડતા અસહ્ય દુઃખો દૃશ્યતાદિ દ્વારા સમજાવી તે તે ગુણોમાં સ્થિર કરે તે સ્થવિર કહેવાય । પાંચમા રત્નાધિક ઇટલે પર્યાયથી મોટા હોય । એ પાંચેને પોતાના કર્મની નિર્જરા કરવા માટે વંદન કરવું જોઈએ ।

પાંચ અવંદનીય કહે છે-

પાસત્થો ઓસન્નો, હોઈ કુસીલો તહેવ સંસત્તો । અહચ્છંદોવિ ય એ, અવંદણિજ્ઞા જિણમયસ્મિ ॥ ૧૦૩ ॥
પાસત્થો, અવસન્ન, કુશીલ, સંસક્ત અને યથાહંદ એ પાંચ જિનેન્દ્રના મતમાં અવંદનીય છે । આ પાંચેને ગ્રન્થકાર વિસ્તારથી જણાવે છે-

પાસત્થાનું લક્ષણ—

સો પાસત્થો ટુવિહો, સવે દેસે ય હોઈ નાયવો । સવસ્મિ નાણ-દંસણ-ચરણાણં જો ડ પાસમ્મિ ॥ ૧૦૪ ॥

૧ પાર્શ્વસ્થોડવસન્નો, ભવતિ કુશીલસ્તથૈવ સસક્ત- । યથાચ્છન્દોડપિ ચૈતે, અવંદનીયા જિનમતે ॥ ૧૦૩ ॥
૨ સ પાર્શ્વસ્થો દ્વિવિધઃ, સર્વસ્મિન્ દેશે ચ ભવતિ જ્ઞાતવ્યઃ । સર્વસ્મિન્ જ્ઞાનદર્શનચરણાનાં યસ્તુ પાર્શ્વે ॥ ૧૦૪ ॥

देसंमि य पासत्थो, सेज्जायर-ऽभिहण्डं रायपिंडं च । नीयं च अगगपिंडं, सुंजइ निक्कारणे चेव ॥ १०५ ॥
 ज्ञान दर्शन अने चारित्र्यनी पासे रहे, पण तेओने सेवे नहीं; अथवा बंधना हेतुभूत मिथ्यात्वादि पाशमां-जाळमां रहे ते पासत्थो कहेवाय । पासत्थाना वे भेद छे, सर्वथी अने देशथी । सर्वपासत्थो ते कहेवाय के जे सर्वतः ज्ञान दर्शन अने चारित्र्यथी अलगो रहे, केवल लिंगधारी, वेप विडंबक, गृहस्थाचार धारण करनारो होय । देशपासत्थो ते कहेवाय के जे कारण विना शय्यातर पिंड, अभ्याहृत एटले कोइए सामो लावी दीधेलो पिंड, राजपिंड, नित्य पिंड एटले 'तमने आटलुं आपशुं, तमे हमेशां आव-जो' ए प्रमाणे निमंत्रण करे तेनी पासेथी पिंड ग्रहण करे, तथा अग्रपिंड एटले वासणमां रांधेला भात विगेरेने कोइए वापर्या विना तेनी उपरनो भाग ग्रहण करे । आवी रीते सबल कारण विना शय्यातर पिंड विगेरेने ग्रहण करी आहार करे । तथा 'आ कुल माराज भक्त छे' ए प्रमाणे ए कुल विगेरेनी निश्राए विचरे, गुरु विगेरेने योग्य जे विशेष भक्तियुक्त स्थापनाकुल होय त्यां निष्कारणे प्रवेश करे, कारण विना सरस आहार ले, सारा आहारनी लालचे मुखथी मागी ले, इत्यादि अनेक प्रकारे साधु लक्षणथी विपरीत होय तेने देशपासत्थो समजवो ।

अवसन्नं लक्षण—

ओसन्नोचि य दुविहो, सध्वे देसे य तत्थ सवम्मि । उववद्धपीढफल्लो, ठवियगभोई य नायवो ॥ १०६ ॥

१ देशे च पार्श्वस्थः, शय्यातरा-ऽभ्याहृतं राजपिण्डं च । नित्यं चाऽग्रपिण्डं, सुते निष्कारण चेव ॥ १०५ ॥

२ अवसन्नोऽपि च द्विविधः, सर्वस्मिन् देशे च तत्र सर्वस्मिन् । 'दुतुवद्धपीढफल्लः', स्थापनाभोगी च ज्ञातव्यः ॥ १०६ ॥

क्रियामार्गमां जे शिथिल थइ गयो होय—ग्रमाद करतो होय ते अवसन्न कहेवाय । तेना बे भेद छे—सर्वथी अने देशथी । सर्वथी अवसन्न ते कहेवाय के, जे चोमासा विना पण पाट वाजोठ निष्कारणे संथारे सेवे, संथारो पाथर्यो राखे, पडिलेहणा करे नहीं, स्थापनार्पिंड जमे, इत्यादि लक्षणे सर्वअवसन्न जाणवो ।

आवस्सय—सज्झाए, पडिलेहण—भिक्षु—उद्घाण—भत्तंहे। आगमणे निग्गमणे, ठाणे च निसीयण—तुय्हे॥ १०७॥
 आवस्सयाइयाइं, न करे अहवा विहीणमहियाइं । गुरुवयण वलाइं तहा, भणिओ देसावसन्नोत्ति ॥ १०८॥

प्रतिक्रमणादि आवश्यक, वाचना विगेरे स्वाध्याय, मुहपत्ति विगेरेनी पडिलेहणा, गोचरी, धर्मध्यानादि ध्यान, भक्तार्थ एटले भोजनमंडली, बहारथी उपाश्रयमां प्रवेश करवो, उपाश्रयथी बहार जनुं, काउसण विगेरे माटे उंरुं रेहुं, बेसवुं, त्वग्वर्तन एटले शयन करवुं, आटलामां देशावसन्न थायछे । आवश्यक स्वाध्याय विगेरेने सर्वथा न करे, हीनाधिक करे, अथवा निषेध करेला कालमां करे ते देशावसन्न कहेवाय छे । प्रतिक्रमण विगेरे सर्वथा करे नहीं, अथवा हीनाधिकादि दोष युक्त करे । स्वाध्याय करे नहीं, अथवा निषेध करेला काल विगेरे दोष युक्त करे । पडिलेहणा करे नहीं, अथवा दोषवाळी करे । सुखनी इच्छावाळी थइ ग्रमादी वनी गोचरी माटे भमे नहीं, गोचरी माटे उपयोग विना भमे, अथवा अनेपणीय भिक्षाने ग्रहण करे । ‘मैंं शुं शुभ

१ आवश्यक—स्वाध्याये, प्रतिलेखन—मिक्षा—ध्यान—भक्तार्थे । आगमने निर्गमने, स्थाने च निषदन—त्वग्वर्तने ॥ १०७ ॥
 आवश्यकदिकानि, न करोत्यथवाऽपि हीनाधिकानि । गुरुवचनं बालयति तथा भणितो देशावसन्न इति ॥ १०८ ॥

કર્ચુ ? શું કરવાનું છે ? અને મારાથી બની શકતું શું નથી કરતો ?” એ પ્રમાણે આગલી અથવા પાછલી રાત્રે શુભચ્યાન ન કરે, અથવા અશુભ ધ્યાન કરે । મંડલીમાં બેસીને આહાર ન કરે, અથવા કોઢકજ વચ્ચે કરે, અથવા મંડલીના સંયોજનાદિ દોષ-યુક્ત આહાર કરે, પચ્ચક્ષાણ ન કરે, ગુરુમહારાજ પચ્ચક્ષાણ કરવાનું કહે તો તેમને સામો જવાબ આપે, આક્રોશ કરે, અને ઉલટું કાંઈ અનિષ્ટ સંભળાવે । ઉપાશ્રયમાં આવે ત્યારે ‘નિસીદિ’ વિગેરે સામાચારી ન કરે । ઉપાશ્રયમાંથી બહાર જાય ત્યારે આવશ્યકાદિ સામાચારી ન કરે । ઉપાશ્રયમાંથી જતાં આવતાં કાઉસગ ન કરે, અથવા દોષયુક્ત કરે । બેસતાં તથા સંથારો કરતાં ભૂમિનું પ્રમાર્જન વિગેરે ન કરે । ગુરુ સાધુધર્મને નિર્દોષ પાલવાની શિલામણ આપે તો તેમના સામો જવાબ આપે, અને અનિષ્ટ તથા આક્રોશવાળાં વચનો કહે, પણ ગુરુ મહારાજના હિતકર વચન પ્રમાણે પોતાનું વર્તન સુધારે નહીં, इत्यादि દોષ-યુક્ત હોય તે દેશાવસન કહેવાય છે ।

કુશીલ કોણ ? તે જણાવે છે—

તિવિંહો હોઈ કુસીલો, નાળે તહ દંસળે ચરિત્તે ચ । एसो अवंदणिजो, पन्नत्तो चीयरगेहिं ॥ ૧૦૯ ॥
 જેનો આચાર કુત્સિત—નિંદાપાત્ર હોય તે કુશીલ કહેવાય । કુશીલના ત્રણ ભેદ છે—જ્ઞાનમાં કુશીલ, દર્શનમાં કુશીલ, અને ચારિત્રમાં કુશીલ । આ ત્રણ પ્રકારના કુશીલને વીતરાગ પ્રશુએ અવંદનીય કહ્યા છે ।

૧ ત્રિવિધો ભવતિ કુશીલો, જ્ઞાને તથા દર્શને ચારિત્રે ચ । एषोऽवन्दनीयः, प्रज्ञतो वीतरागेः ॥ ૧૦૯ ॥

નાળે નાળાંયારં, જો ડ વિરાહેહ કાલમાહેયં । દંસળે દંસળાઘારં, ચરણકુસીલો હમો હોહ ॥ ૧૧૦ ॥

કાલ વિનય વિગેરે આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચારની જે વિરાધના કરે તે જ્ઞાનકુશીલ કહેવાય છે । આઠ પ્રકારનો જ્ઞાનાચાર આ પ્રમાણે છે—જે કાલે જે મળવાની આજ્ઞા હોય તે કાલે તે મળવું તે મળવા તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાનં, મળાવનાર ગુરુને ન ઓલવવો તે વિનયઆંચાર, જ્ઞાની ઉપર અંતરંગ પ્રેમ તે બૈહુમાન, સૂચો મળવા તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાનં, મળાવનાર ગુરુને ન ઓલવવો તે અનિહૈવ, સૂત્રના અક્ષરોનો શુદ્ધ ઉચાર કરવો તે વ્યંજનં, સાચો અર્થ કરવો તે અર્થ, સૂત્ર અને અર્થ બન્ને શુદ્ધ મળવા તે તદુ-ભય; આ આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચારની જે વિરાધના કરે તે જ્ઞાનકુશીલ કહેવાય છે ।

નિઃશંકિતપણું વિગેરે આઠ પ્રકારના દર્શનાચારની જે વિરાધના કરે તે દર્શનકુશીલ કહેવાય છે. આઠ પ્રકારનો દર્શનાચાર આ પ્રમાણે છે—વીતરાગના વચનમાં શંકા ન કરવી તે નિઃશંકિત, જિનમત વિના અન્યમતની ઇચ્છા ન કરવી તે નિષ્કાંક્ષિત, સાધુ-સાધ્વીનાં મલિન વસ્ત્ર તથા ગાત્ર દેહી દુગંછા ન કરવી તે નિવિતિગિચ્છા, અથવા ધર્મના ફલમાં સંદેહ ન આણવો તે નિવિતિગિચ્છા, મિથ્યાત્વીના કષ્ટ મંત્ર ચમત્કાર દેહી તેનાથી વ્યામોહિત ન થવું તે અમૂઢદૃષ્ટિ, સમકિતધારીના અલ્પગુણની પણ શુદ્ધ મનથી પ્રશંસા કરવી તે ઉપદૃષ્ટક, જિનધર્મ ન પામેલાને જિનધર્મમાં જોડવા તથા જિનધર્મ પામેલાને સ્થિર કરવા તે સ્થિરીકરણ, સાધર્મી બંધુનું અનેક પ્રકારે હિતચિંતવન તે વાતસંલય, અને અન્યદર્શની પણ જૈનશાસનની અનુમોદના કરે તેવા કાર્ય કરવા તે પ્રમાવર્ના । આ આઠ પ્રકારના દર્શનાચારની જે વિરાધના કરે તે દર્શનકુશીલ કહેવાય છે ।

* જ્ઞાને જ્ઞાનાચાર, યસ્તુ વિરાધયતિ કાલમાદિકમ્ । દર્શને દર્શનાચારં, ચરણકુશીલોડયં મવતિ ॥ ૧૧૦ ॥

चारित्र कुशील कोण ? ते जणावे छे--

कोउंय-भूइकम्मे, पसिणापसिणे निमित्तमाजीवं । कक्कुरुखा य लक्खण, उवजीवह विज्ज-मंताइ ॥ १११ ॥
 सोहगगाइनिमित्तं, परेसि न्हवणाइं कोउंयं भणियं । जरियाइभूइदाणं, भूइकम्मं विणिदिद्धं ॥ ११२ ॥
 सुविणगविज्जाकहियं, आइंखण-घंटियाइकहियं वा । जं सीसइ अन्नोसि, पसिणापसिणं हवह एयं ॥ ११३ ॥
 तीयाइभावकहणं, होइ निमित्तं इमं तु आजीवं । जाइ-कुल-सिप्प-कम्मे, तव-गण-सुत्ताइ सत्तविहं ॥ ११४ ॥
 कक्कुरुखा य माया, नियडीए डंभणं ति जं भणियं । थीलक्खणाइलक्खण, विज्जा-मंताइया पयडा ॥ ११५ ॥
 कोतुक, भूतिकर्म, प्रश्नाप्रश्न, निमित्त, आजीविका, कक्कुरुका, लक्षण, विद्या अने मंत्र विगेरे जे करे ते चारित्रकुशील
 कहेवाय छे ।

सौभाग्य एटले लोकोमां माननीय थवुं, पति वश करवो विगेरे माटे स्त्री विगेरेने खानादि कराववुं ते कौतुक कहेवाय । जेमके

* कोतुक-भूतिकर्मणी, प्रश्नाप्रश्नौ निमित्तमाजीवम् । कक्कुरुका च लक्षणं, उपजीवति विद्या-मन्त्रादि ॥ १११ ॥

सौभाग्यादिनिमित्तं, परेषा लपनादि कौतुकं भणितम् । ज्वरितादिभूतिदानं, भूतिकर्म विनिर्दिष्टम् ॥ ११२ ॥

स्वप्नकविद्याकथितं, कर्णेपिशाचिका-घण्टिकादिकथितं वा । यत् शिष्यतेऽन्येषा, प्रश्नाप्रश्नं भवत्येतत् ॥ ११३ ॥

अतीतादिभावकथनं, भवति निमित्तमिदं तु आजीवम् । जाति-कुल-क्षित्य-कर्म, तपो-गण-सूत्रादि सप्तविधम् ॥ ११४ ॥

कक्कुरुका च माया, निकृत्वा दम्भनमिति यद् भणितम् । स्त्रीलक्षणादिलक्षणं, विद्यामन्त्रादिकाः प्रकटाः ॥ ११५ ॥

પતિ વિગેરેને વશ કરવા માટે અથવા સંતાનાદિ માટે સ્ત્રી વિગેરેને વિવિધ પ્રકારની ઔષધીયુક્ત જલથી સ્નાન કરાવવું, જડી વંધાવવી. અથવા આશ્ચર્યકારી કૃત્ય કરી દેલાડવું, જેમકે-પોતાના મુખમાં ગોઠા નાલીને નાક-કાનમાંથી કાઢવા, મોઢામાંથી અગ્નિના મહકા દેલાડવા, ઇત્યાદિ જે કૌતુક કરે તે ચારિત્રકુશીલ કહેવાય છે. કોઈને તાવ વિગેરે રોગ આવેલો હોય તેને શય્યાદિની ચારે દિશાએ મંત્રેલી રાસ આપે તે ભૂતિકર્મ કહેવાય છે. કોઈએ ઇચ્છેલી વસ્તુ સંબંધી પ્રશ્ન પૂછ્યો હોય અથવા ન પૂછ્યો હોય તો પણ તેને, પોતે જપેલી વિદ્યાએ સ્વપ્નમાં જે કાંઈ કહ્યું હોય તે કહેવું; અથવા કર્ણપિશાચિકા વિદ્યા વડે કોઈની ગુહ્ય વાત કહેવી, ઘંટિકાદિ મંત્રનો જાપ જપી કોઈએ ઇચ્છેલી વસ્તુનું શુભાશુભ કહેવું તે પ્રશ્નાપ્રશ્ન કહેવાય છે. ભૂત માવી અને વર્તમાન એ ત્રણે કાઠના લાભાભાદિ માવનું જે કથન કરવું તે નિમિત્ત કહેવાય છે. જાતિ કુલ શિલ્પ કર્મ તપ ગણ અને સૂત્રાદિ, આ સાત પ્રકારે આજીવિકા ચલાવે. માતૃપદ્ધતી જાતિ અને પિતૃપદ્ધતું કુલ કહેવાય. કોઈ સમૃદ્ધિવાળાને ભિલ્લમાલ જાતિનો દેહી આહારાદિની લાલસાથી કહે કે ‘હું પણ ભિલ્લમાલ જાતિનો છું. તથા કોઈને યગ્નકુલનો દેહી પોતે કહે કે ‘હું પણ યગ્નકુલનો છું’. તથા આહાર-સન્માનાદિની લાલસાથી કહે કે ‘તમારું અને મારું એકજ શિલ્પ છે, એકજ કર્મ છે, તમારું અને મારું અનરનાદિ એકજ તપ છે, મહ્દગણ વિગેરે એકજ ગણ છે, અને કાલિક વિગેરે એકજ સૂત્ર છે’. સારો આહાર તથા સન્માન-પૂજા મેઠવવા પોતાની તપસ્યા પ્રગટ કરે, પોતાનો અભ્યાસ જણાવે, આવી રીતે ભિન્ન ભિન્ન યુક્તિઓથી પોતાની આજીવિકા ચલાવે. આદિ શબ્દથી આજીવિકા ચલાવવાને બીજા પણ અનેક પ્રપંચ કરે।

* શિક્ષકદ્વારા મેઠવેલી કળા તે શિલ્પ । † સ્વયં મેઠવેલી કળા તે કર્મ ।

કલ્કકુરુકા એટલે માયા, તાત્પર્ય કે-હુઝાઈથી જે પારકાને ઠગી લેવો । કેટલાએક આવો અર્થ કરે છે—કલ્ક એટલે પ્રસૂતિ વિગેરે રોગમાં ધારપાતન કરવું, અથવા પોતાના શરીરનું દેશથી યા સર્વથી હઢતેન કરવું, અને કુરુકા એટલે દેશથી અથવા સર્વથી પોતાના શરીરે સ્થાન કરવું । સામુદ્રિક શાસ્ત્રમાં કહેલા સ્ત્રીઓના અને પુરુષોનાં લક્ષણ જણાવે, તથા જે વિદ્યા મંત્રાદિ કરે તે ચારિત્રકુશીલ સમજવો । આદિશબ્દથી મૂલકર્મ ચૂર્ણ વિગેરે લેવા. મૂલકર્મ એટલે પુરુષદ્વેષિણી સ્ત્રીને અપુરુષદ્વેષિણી કરવી, અપુરુષદ્વેષિણીને પુરુષદ્વેષિણી કરવી, ગર્ભ ઉત્પન્ન કરવાના ઉપાય બતાવવા, ગર્ભ પાછી નાંખવાના ઉપાય બતાવવા. તથા મંત્રેલા અને ઔપધીયુક્ત ચૂર્ણોં બનાવી લોકોને આપે. નલ્ક કેશ અને શરીરની શોભા કરે, બહુ મૂલ્યવાળા વસ્ત્રાદિનો પરિ-ગ્રહ કરે, નિષ્કારણ અપવાદ માર્ગ સેવે અને તેની પ્રરૂપણા કરે, વિગેરે જે ચારિત્રને મલિન કરનારાં કારણો સેવે તે ચારિત્ર-કુશીલ કહેવાય છે ।

સંસક્ત કોણ ? તે વર્ણવે છે—

સંસક્તો હ દયાળીં, સો પુણ ગોમત્તલંદૃષ્ટેવ । હચ્છિદ્દમણુચ્છિદ્દં, જં કિંચિ હુલ્લહ સંવં ॥ ૧૧૬ ॥
એમેવ ય મૂલુત્તર-દોસા ય ગુણા ય જત્તિયા કેહ । તે તમ્મિ સન્નિહિયા, સંસક્તો મ્મણ્હ તમ્મહા ॥ ૧૧૭ ॥
જેમ ગાયને સ્વાળીયે હચ્છિદ્દ (હાં) અને અહુચ્છિદ્દ માત, ધાન્ય, સોલ, કપાશિયા વિગેરે સર્વે એકઠું નાંચેલું હોય છે, અને

* સંસક્તસુ દ્વદારીં, સ પુનર્ગોમત્તલિન્દકે ચૈવ । હચ્છિદ્દમણુચ્છિદ્દં, યત્ કિંચિત્ હુલ્લહ (પ્રાપ્યતે) સર્વમ્ ॥ ૧૧૬ ॥
એવમેવ ચ મૂલોત્તર-દોષાથ ગુણાથ યાવન્તઃ કેચિત્ । તે તમ્મિન્ સન્નિહિતા, સસક્તો મ્મણ્યતે તસ્માત્ ॥ ૧૧૭ ॥

તે સર્વ એકઠાંજ શાહ જાય, પણ તે પદાર્થોને ભિન્ન ભિન્ન ન કરે, તેમ જેને વિષે કેટલાએક મૂલ અને ઉત્તરગુણો-તથા કેટલા એક દોષો મિશ્રિત થયેલા હોય તે સંસક્ત કહેવાય છે । ઉપર જણાવેલ પાસત્ય અવસન્ન અને કુશીલની જેમ સંસક્ત પણ અવંદનીય સમજવો ।

સો ટુંડિગપ્પો મણિઓ, જિણેહિં જિયરાગદોસમોહેહિં । ઇગો ડ સંકિલિટ્ટો, અસંકિલિટ્ટો તહા અન્નો ॥ ૧૧૮ ॥
પંચાસવપ્પવત્તો, જો સ્વલ્લ તિહિં ગારવેહિં પહ્થિવદ્ધો । ઇત્થિગિહિંસંકિલિટ્ટો, સંસત્તો સંકિલિટ્ટો ડ ॥ ૧૧૯ ॥
પાસત્થાહણ્ણં, સંવિગ્ગેસુ ય જત્થ મિલ્હંઓ । તહિં તારિસઓ હોહ, પિયધમ્મો અહવ ઇયરો ડ ॥ ૧૨૦ ॥

જેમણે રાગ દ્વેષ અને મોહ જીત્યા છે એવા જિનેંદ્ર ભગવંતે સંસક્ત બે પ્રકારનો કહ્યો છે-એક સંક્ષિપ્ત સંસક્ત અને બીજો અસંક્ષિપ્ત સંસક્ત । જે પ્રાણાતિપાતાદિમાં પ્રવર્તેલો હોય, ઋદ્ધિ રસ અને શાતા એ ત્રણે ગારવે સહિત હોય, સ્ત્રીસંક્ષિપ્ત એટલે સ્ત્રીને સેવનાર હોય, ગૃહસ્થ સંક્ષિપ્ત એટલે ગૃહસ્થ સંવંધી નોકર દાસી ઘોડા ગાય મેંસ ધન અને ધાન્યાદિની ચિંતા કરનારો હોય તે સંક્ષિપ્ત સંસક્ત સમજવો । જે પાસત્થાદિ અપ્રિયધર્મી સાથે મળે ત્યારે તેવો થઈ જાય, પ્રિયધર્મી સંવેગી સાધુ સાથે મળે

† સ દ્વિવિકલ્પો મણિતઃ, જિનૈર્જિતરાગદોષમોહૈઃ । એકસ્તુ સંક્ષિપ્તઃ, અસંક્ષિપ્તસ્થાડન્યઃ ॥ ૧૧૮ ॥

પદાશ્રવપ્રવૃત્તઃ, ચ. રાહુ ત્રિભિર્ગૌરવૈઃ પ્રતિબદ્ધઃ । સ્ત્રીગૃહિસંક્ષિપ્તઃ, સસક્તઃ સંક્ષિપ્તસ્તુ ॥ ૧૧૯ ॥

પાર્શ્વસ્થાદિકેષુ, સવિધેષુ ન ચન્ન મિલિતઃ । તન્ન તાદૃશો ભવતિ, પ્રિયધર્મોડયના ઇતરસ્તુ ॥ ૧૨૦ ॥

ત્યારે તેવો થઈ જાય, પોતે પ્રિયધર્મી હોય અથવા અપ્રિયધર્મી હોય, લીંબુના ધાળીની પેઠે જેવો સંયોગ મળે ત્યારે તદ્દપ થઈ જાય, તે રાગાદિના વિશેષ સંકેશ રહિત હોવાથી અસંક્રિષ્ટસંસક્ત સમજવો ।

યથાછંદનું લક્ષણ કહે છે—

ઉત્સુત્તમાયરંતો, ઉત્સુત્તં ચેવ પન્નવેમાણો । एसो उ अहाच्छंदो, इच्छाच्छंदो ति एगदा ॥ १२१ ॥
 ઉત્સુત્તમણુવહં, સચ્છંદવિગમ્પિયં અણુવાઈ । परतत्तिपवत्तो तित्तिणो य इणमो अहाच्छंदो ॥ १२२ ॥
 સચ્છંદમઈ ચિગમ્પિય, કિંચિ સુહસાયવિગહપહિવદ્ધો । तिहिं गारवेहिं मज्झइ, तं जाणाहि अहाच्छंदं ॥ १२३ ॥
 જે જિનેન્દ્રો તથા ગણધરાદિએ ઉપદેશેલ ન હોય, માત્ર પોતાની મતિ કલ્પના પ્રમાણે કલ્પેલ હોય, અને સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ હોય તે ઉત્સૂત્ર કહેવાય । આવા ઉત્સૂત્રને જે આચરે, બીજાની પાસે ઉત્સૂત્રપણે પ્રરૂપણા કરે, ગૃહસ્થના કાર્યમાં કરવા કરાવવા અને અનુમોદવા વડે પ્રવર્તેલો હોય, પોતે તિત્તિણ-ચીડીયો હોય, એટલે કોઈક સાધુએ થોડોજ અપરાધ કર્યો હોય છતાં તેના ઉપર નિરંતર રોષ કર્યા કરે, આગમની અપેક્ષા રાખ્યા વિના પોતાની મતિકલ્પના પ્રમાણે ‘અધ્યયન’ વિગેરે કાંઈક આલંબન

* ઉત્સૂત્રમાનરૂ, ઉત્સૂત્રં નૈવ પ્રજ્ઞાપયન્ । एष तु यथाच्छन्द, इच्छाच्छन्द इत्येकार्थो ॥ १२१ ॥

ઉત્સૂત્રમણુવહિં, સચ્છંદવિકલ્પિતમનનુપાતિ । परतस्तिप्रवृत्तस्तिनिष्ठाऽयं यथाच्छन्दः ॥ १२२ ॥

સચ્છંદમત્સા વિકલ્પ્ય, કિંચિત્ સુત્યાસ્વાદવિકૃતિપ્રતિવદ્ । त्रिसिगौरवैर्मांशति, तं जानीहि यथाच्छन्दम् ॥ १२३ ॥

पकडी वेशी खिगध अने खादिष्ट पदार्थोंमां आसक्त थइ सुखखादी वने, ऋद्धि रस अने शातागारव वडे अभिमान धरे तेने यथाछंद समजवो. तेनो बीजो पर्यायवाचक शब्द इच्छाछंद पण छे ।

पांच स्थानके वांदणां न देवां ते दर्शवे छे—

वैक्खित्त पराहुत्ते, पमत्ते मा कयाइ वंदिजा । आहारं वा करिते, नीहारं वा जइ करेइ ॥ १२४ ॥
गुरुमहाराज अनेक भविक लोक सहित सभामां देशनादि करवाना श्रमथी व्यग्रचित्तवाळा होय, कोइ पण कारणथी पो-
ताथी पराङ्मुख होय, क्रोधादि वडे अथवा निद्रादिथी प्रमाद सेवता होय, आहार करता होय अथवा करवानी इच्छावाळा होय, लघुनीति वा वडीनीति करता होय अथवा करवानी इच्छावाळा होय त्यारे वंदन करबुं नहीं । उपर वतावेला पांच स्थानके वंदन करवाथी अनुक्रमे पांच दोष जणाव्या छे—पहेलो धर्मातराय, बीजो अनवधारण, बीजो प्रकोप, चोथो आहारा-
तराय, पांचमो लज्जाने वश थवाथी शंका न टळे अने गुरु महाराजने रोग थाय. ए पांच दोष जाणी लेवा ।

क्यारे वंदन करबुं ते कहे छे—

पंसंते आसणत्थे य, उवसंते उवट्ठिए । अणुन्नवि तु मेहावी, किइकम्मं पडंजए ॥ १२५ ॥

* व्याक्षिप्तं पराङ्मुख, प्रमत्तं मा कदाचिद् वन्देत । आहारं वा कुर्वन्तं, नीहारं वा यदि करोति ॥ १२४ ॥

† प्रशान्तमासनस्थं च, उपशान्तमुपस्थितम् । अनुज्ञाय तु मेधावी, कृतिकर्म प्रयुक्ते ॥ १२५ ॥

જ્યારે ગુરુમહારાજ પ્રશંત એટલે વ્યગ્ર ન હોય, આસન ઉપર બેઠા હોય, ક્રોધાદિ પ્રમાદ રહિત હોય, 'હંદેણ—હું' અનુમત હું' इत्यादि वचन कहेवाने तत्पर होय, त्वारे तेमनी आज्ञा मागीने बुद्धिमान् पुरुषे वंदन करवुं ।

हवे अवग्रह जणावे छे—

आयप्पमाणमित्तो, चउदिसिं होइ उगगहो गुरुणो । अणणुन्नायस्स सया, न कप्पए तत्थ पविसेउं ॥ १२६ ॥
गुरुमहाराजनो अवग्रह चारे दिशाए आत्मप्रमाण मात्र एटले साडा त्रण हाथ होयछे, तेटला अवग्रहमां गुरुनी आज्ञा लीधा विना सदा प्रवेश करवो कल्ये नहीं ।

वंदनना पांच नाम कहे छे—

वंदण-चिइ-किइकम्मं, पूयाकम्मं च विणयकम्मं च । वंदणयस्स इमाहं, हवन्ति नामाहं पंचेव ॥ १२७ ॥
वंदनकर्म चितिकर्म कृतिकर्म पूजाकर्म अने विनयकर्म, आ पांच नाम वंदननां छे । मन वचन अने कायना प्रशस्त व्या-
पारथी जे वडे गुरुने नमन-स्तुति कराय ते वंदन कहेवाय, वंदन रूपी क्रिया ते वंदनकर्म. तेना बे भेद छे-द्रव्यथी अने भाव-
थी. मिथ्याद्यष्टि अने उपयोगरहित सम्यग्दृष्टिनुं जे वंदनकर्म ते द्रव्यवंदनकर्म, उपयोग युक्त सम्यग्दृष्टिनुं भाववंदनकर्म
समजवुं । कल्याणकारी कार्यनी वृद्धि करवी ते चित्ति, अहीं कारणमां कार्यनो उपचार करवो, तेथी शुभ कार्यनी वृद्धिनुं

* आत्मप्रमाणभावः, चतुर्दिशि भवत्यवग्रहो गुरोः । अननुज्ञातस्य सदा, न कल्पते तत्र प्रवेष्टुम् ॥ १२६ ॥
† वन्दन-चित्ति-कृतिकर्म, पूजाकर्म च विनयकर्म च । वन्दनकस्येमानि, भवन्ति नामानि पञ्चैव ॥ १२७ ॥

કારણ જે રજોહરણાદિ ઉપધિનો સમૂહ તે ચિતિ, તેની જે ક્રિયા તે ચિતિકર્મ. તેના પળ બે ભેદ છે—દ્રવ્યચિતિકર્મ અને ભાવ-ચિતિકર્મ. તાપસાદિ લિંગગ્રહણની ક્રિયા અથવા ઉપયોગરહિત સમ્યગ્દષ્ટિની રજોહરણાદિની ક્રિયા તે દ્રવ્યચિતિકર્મ, અને ઉપયોગયુક્ત સમ્યગ્દષ્ટિની રજોહરણાદિ ઉપધિની ક્રિયા તે ભાવચિતિકર્મ । નમન વિગેરે ક્રિયા કરવી તે કૃતિકર્મ. નિદ્રાનાદિની અને ઉપયોગરહિત સમ્યગ્દષ્ટિની જે નમન વિગેરે ક્રિયા તે દ્રવ્યકૃતિકર્મ, અને ઉપયોગયુક્ત સમ્યગ્દષ્ટિની જે નમન વિગેરે ક્રિયા તે ભાવકૃતિકર્મ । મન વચન અને કાયની શુભચેષ્ટા તે પૂજાકર્મ. કૃતિકર્મની જેમ પૂજાકર્મ પણ દ્રવ્યથી અને ભાવથી બે ભેદે સમજી લેવું । જે વહે આઠ પ્રકારનું કર્મ નષ્ટ કરાય તે વિનય, વિનયરૂપી ક્રિયા તે વિનયકર્મ, ઉપરની જેમ વિનયકર્મ પણ દ્રવ્યથી અને ભાવથી બે ભેદે સમજી લેવું ।

વંદનકર્મ ઉપર પાંચ દષ્ટાંત—

સીંચલે સુહુર કળહે, સેવણ પાલણ તહા । પંચેવ હૈ દિટંતા, કિહકર્મે હુનિ નાયલા ॥ ૧૨૮ ॥
વંદનકર્મ ઉપર શીતલાચાર્યનું દષ્ટાંત છે, ચિતિકર્મ ઉપર શુદ્ધકનું દષ્ટાંત છે, કૃતિકર્મ ઉપર કૃષ્ણનું દષ્ટાંત છે, પૂજાકર્મ ઉપર બે સેવકનું દષ્ટાંત છે, અને વિનયકર્મ ઉપર પાલકનું દષ્ટાંત છે. આવી રીતે વાંદળા ઉપર પાંચ દષ્ટાંત છે ।

ઉપર જણાવેલા પાંચે દષ્ટાંત સંક્ષેપથી આ પ્રમાણે સમજના—

શ્રીપુર નગરમાં શીતલ નામનો રાજા હતો, તેને શૃંગારમંજરી નામની વહેન હતી, શૃંગારમંજરીને વિક્રમસિંહ નામના રાજા

૧ શીતલઃ કૃષ્ણઃ, સેવકઃ પાલકસ્થા । પદૈવેતિ દષ્ટાન્તાઃ, કૃતિકર્મેણ ભવન્તિ જ્ઞાતવ્યાઃ ॥ ૧૨૮ ॥

साथे परणावी हती, तेणीने चार पुत्र थया हता. शीतल राजाएअसार संसारथी वैराग्य पामी धर्मघोष छरि पासे दीक्षा लीधी. सिद्धांतमां पारगामी थयेला शीतल मुनिने गुरुमहाराजे आचार्य पदे स्थाप्या. कोइ वखते शृंगारमंजरीए पोताना पुत्रोने एकां-तमां कछुं के—“हे पुत्रो ! आ जगतमां एक तमारो मामोज ग्रंथसनीय छे जेणे साम्राज्यनो त्याग करी उत्तमव्रत अंगीकार कर्यु, वळी जेओ सिद्धांतना पारगामी थइ भव्य प्राणीओने प्रतिबोध आपी रहेला छे. हे वत्सो ! जेवी रीते तमारा मामाए आ दुःखमय असार संसारमांथी सारभूत व्रतरूपी फल प्राप्त कर्यु तेवी रीते तमारे पण व्रत ग्रहण करबुं युक्त छे, कारण के—प्राणीओए करोडो वखत विपयो प्राप्त कर्या, हजारो वखत संपत्ति मेळवी, अने सैंकडो वखत राज्य भोगव्युं, पण सदति आप-नार धर्म प्राप्त कर्यो नही” । आ प्रमाणे मातानां हितकर वचनो सांभली पुत्रो वैराग्य पाम्या, अने पितानी आज्ञा लइ कोइ स्थविर पासे दीक्षा लीधी. तेओ क्रमे शास्त्र भणी गीतार्थ थया । कोइ वखते मामाने वंदन करवा उज्जयिनी गया, पण चालतां सांज पडी गइ जेथी नगरीनी बहार कोइ देवलमां रहा. ते समये एक श्रावक नगरीमां जतो हतो ते द्वारा शीतलाचार्येने पो-तानुं आगमन जणान्युं. हवे ते चारे माइओने शुभ ध्यान धरतां रात्रे केवलज्ञान उत्पन्न थयुं, तेथी तेओ कृतकृत्य थयेला हो-वाथी त्यांज रहा. सवार थइ जवा छतां ते चारे साधुओ पोतानी पासे नहीं आववाथी शीतलाचार्य तेओने मळवा माटे उत्कं-ठित थया. पहोर दिवस चडी गया पछी आचार्य पोतेज तेओनी पासे गया, परंतु तेओए पोताने वांछा नहीं, तेथी अनादर करता जाणी इरियावहि पडिकमी आलोचीने कछुं के—‘तमोने हुं केम वांढुं ?’ । तेओए कछुं—‘तमोने ते अनुमत छे’ । त्यारे ‘अरे ! आ दुष्ट उद्धत अविनयी निर्लज्ज शिष्यो छे’ एम विचारता छता क्रोधथी धमधमी रहेला आचार्ये ते चारेने वंदन कर्यु.

त्यारे तेओए कहुं के—‘तमोए हमणां कपाय युक्त थइ द्रव्यथी वंदन कर्युं. पण हवे भावथी वंदन करो’ । आचार्ये पूछुं—‘में द्रव्यथी वंदन कर्युं के भावथी कर्युं ते पण शुं तेमे जाणो छो ?’ । तेओए कहुं—‘हा, अमे जाणीए छीए’ । आचार्ये पूछुं—‘केवी रीते ?’ । तेओए कहुं ‘ज्ञानथी’ । आचार्ये पूछुं—‘केवा ज्ञानथी ?’ । तेओए कहुं—‘केवलज्ञानथी’ । ते सांभली शीतलाचार्य पश्चात्ताप करवा लाग्या के—‘अहो ! पापी एवा में केवलीनी आशातना करी’ । आवी रीते आत्मनिंदा करतां अने अनुक्रमे चौथा केवलीने बांदातां ते शीतलाचार्यने अपूर्वकरणादि वडे केवलज्ञान थयुं । अहीं शीतलाचार्यनुं प्रथम द्रव्यवंदनकर्म हतुं, पछी भाववंदनकर्म थयुं ।

चितिकर्म उपर क्षुल्लकनुं दृष्टांत—कोइक मोटा गच्छमां गुणसुंदर नामना वृद्ध आचार्ये अंतसमये शुभलक्षणवाळा एक क्षुल्लकने (लघु साधुने) श्रीसंघनी संमतिथी पोताने पदे स्थाप्यो. त्यारथी ते क्षुल्लकनी आज्ञा सर्व साधुओ मानवा लाग्या. गीतार्थ स्थविरो पासे क्षुल्लक अभ्यास करतो. एकदा मोहनीय कर्मना उदयथी क्षुल्लक भयपरिणामी थयो. साधुओ गोचरी माटे गया त्यारे दीक्षा मूकी देवानी इच्छावाळो ते एक साधुने लइ स्थंडिलने वहाने बहार गयो. साथे आवेला साधुने एक स्थळे बेसवानुं कही पोते आगळ चाल्यो, अने चालतां चालतां वृक्षो आडा आवी जवाथी साधु न देखी शके तेटले गया पछी नासी जवा माटे पोते दोड्यो. आगळ चालतां फळ फूलवाळा वृक्षोथी व्याप्त एक वनमां थाक खावा वेठो. ते वनमां चारे तरफ पीठक (चोतरा) बांधी लीधेला एक नीरस खीजडाना झाडनी पूजा करता लोकोने जोइ विचार करवा लाग्यो के—“वकुल चंपक आंवा नारंगी विगेरे उत्तम वृक्षो विद्यमान छतां जे आ क्षुद्र झाडनी लोको पूजा करेछे ते खरेखर तेनी चारे

તરફ વહિલોએ કરેલા પીઠકનોજ પ્રભાવ છે. જેમ આ સ્ત્રીજડાનું વૃક્ષ નીરસ છે તેમ હું પણ ગીતાર્થ સાધુઓમાં શુદ્ધ છું, પરંતુ જે દરેક સાધુઓ અને લોકો મારી પૂજા કરેછે, અને મારી આજ્ઞા માને છે તે સ્વર્ણ ગુરુમહારાજના આસનાદિનોજ પ્રભાવ છે. જુવાનીના મદમાં આવી જઈ મેં જે દીક્ષાને ત્યાગવાનો વિચાર કર્યો તે બહુ ઓછું કર્યું.” આ પ્રમાણે વિચારી તે શુદ્ધક પાછો પોતાના ઉપાશ્રયમાં આવ્યો, અને દીક્ષાની ક્રિયાવિધિને શલ્યરહિત ચિત્તે યથાસ્થિત પાલ્કા લાગ્યો. ગીતાર્થ સ્થવિરોને આંકાં-તમાં પોતાની સઘળી હક્કીકત સત્ય કહી આલોચી પ્રાયશ્ચિત્ત લીધું । અહીં શુદ્ધકનું પ્રથમ દ્રવ્યથી ચિત્તિકર્મ હતું, અને પાછા-લથી ભાવચિત્તિકર્મ થયું ।

કૃતિકર્મ ઉપર કૃષ્ણનું અને વીરા શાલ્કવીનું દૃષ્ટાન્ત—દ્વારકા નગરીમાં કૃષ્ણ વાસુદેવ રાજ્ય કરતા હતા, તે સમયે વીરો નામનો શાલ્કવી કૃષ્ણનો અતિશય દૃઢ ભક્ત હતો, એટલે સુધી કે કૃષ્ણનું દર્શન કર્યો વિના તે કદાપિ ભોજન કરતો નહીં । એક વખતે શ્રીનેમિનાથ પ્રશ્ન ગિરનાર ઉપર સમોસર્યા, તેમને વંદન કરવા કૃષ્ણ પરિવાર સહિત ગયા. ત્યાં કૃષ્ણ હર્ષિત હૃદયે ભક્તિપૂર્વક અઢાર હજાર સાધુઓને દ્વાદશાવર્ત વંદન કરવા લાગ્યા, કૃષ્ણની સાથે આવેલા રાજાઓ તો થાકી થાકીને બેસી ગયા, પણ વીરા શાલ્કવીએ કૃષ્ણને સારું લગાડવા તેની સાથે અઢારે હજાર સાધુઓને વંદન કર્યું. ત્યાર પછી કૃષ્ણે પ્રશ્નને કહ્યું કે—‘સ્વામી ! આજે મને જેટલો શ્રમ થયો છે તેટલો શ્રમ ત્રણસોને સાંઠે યુદ્ધો કરવામાં પણ થયો નહોતો’ । મગવંત બોલ્યા કે—‘વાસુદેવ ! તમે આજે ઘણું પુણ્ય, ક્ષાયિક સમર્પિત, અને તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું છે. વઘી સાતમી નરકને યોગ્ય કર્મપુદ્ગલોને સ્વપાવી ત્રીજા નરકને યોગ્ય તમે આયુષ્ય વાંધ્યું છે’ । કૃષ્ણે કહ્યું—‘મગવન્ ! હવે ફરી વાર સર્વશુભિને વંદના કરું,

के जेथी पूर्वनी जेम मारुं नरकनुं आयुष्य मूलमांथीज क्षय थइ जाय' । प्रभु बोल्या के—'हे धर्मशील ! हवे जे वंदना करो ते द्रव्यवंदना थशे, अने फल तो भाववंदनाथी मळे छे, अन्यथा मळतुं नथी' । पछी कृष्णे वीरा वणकरे कोरलीं मुनिवंदनानुं फल पूछ्युं, त्यारे वीतराग बोल्या के—'एने वंदना करवानुं फल मात्र तेना शरीरने क्लेश थयो तेज थयुं छे, कारण के तेणे तो तमारा अनुयायीपणाथी भाव विना वंदन कर्युं छे' । अहीं वीरा शाळवीनुं द्रव्यथी कृतिकर्म अने कृष्णनुं भाव कृतिकर्म समजनुं ।

पूजाकर्म उपर बे सेवकनुं उदाहरण—एक राजाना बे सेवक होता. तेओ नजीक नजीक गामना होवाथी ते बन्नेने पोतपोतानी हद माटे विवाद थयो. विवाद दूर करवा माटे ते बन्ने जणा राजानी पासे जता होता, तेवामां मार्गने विषे सन्मुख आवता एक मुनिराज देख्या. तेओमां एक जणाए कहुं के—'साधुनुं दर्शन थवाथी निश्चय कार्यनी सिद्धि थशे' एम कही मुनिराजने एकाग्र चित्ते भक्तिथी बांधा, पण बीजा सेवके तो उलटी हांसी रूपे व्यवहार मात्रे वंदन कर्युं. त्यांथी राजा पासे गया पछी पहेला सेवकनो विजय थयो अने बीजानो पराजय थयो, अहीं प्रथम सेवकनुं भावथी पूजाकर्म अने बीजानुं द्रव्यथी पूजाकर्म समजनुं ।

विनयकर्म उपर शांब अने पालकनुं दृष्टान्त—द्वारका नगरीमां कृष्ण वासुदेवने शांब पालक विगेरे घणा पुत्रो होता. एक वखते श्रीनेमिनाथ गिरनार उपर समोसर्या त्यारे कृष्णे समग्र कुमारोने कहुं के—'काले श्रीनेमीश्वर भगवंतने जे प्रथम वंदन करशे तेने इच्छित आपीश' । ते सांभळी दुष्टबुद्धिवाळा अभव्य पालके रात्रिमांज घोडा उपर चडी जलदी जइ प्रभुने वंदन

कर्युं, पण शांवकुमारे तो प्रातःकाले शय्यामांथी उठी घरमांज रहीने भक्तिपूर्वक भावथी वंदन कर्युं । कृष्णे प्रभु पासे जहने पूछ्युं के—‘स्वामी ! आपने प्रथम कोणे वंदना करी ?’ । प्रभु बोल्या के—‘पालके द्रव्यथी अने शोबि भावथी प्रथम वंदना करी छे । अहीं पाल कनुं द्रव्यथी विनयकर्म अने शांवनुं भावथी विनयकर्म समजनुं ।

हवे तेनीश आशातना दर्शवि छे—

पूरओ पक्खोसंने, गंता चिट्ठणं-निसीअणा-यमणे । आलोयण-डप्पडिसुणणे, पुंवालवणे य आलोए ॥ १२९ ॥
तह उवदंस निमंतण, खंद्धांयणे तहा अपडिसुणणे । खंद्धत्ति य तंतथ गए, किं तुम तंजाय नो सुमणे ॥ १३० ॥
नो सरसि कहं छित्तो, परिसं भित्ता अणुट्टियाइ केहे । संथारंपायघट्टण, चिट्ठेसमांसणे यावि ॥ १३१ ॥

शिष्य गुरुमहाराजनी अथवा रत्नाधिकनी आगळ चाले १, पडखे चाले २, पाछळ नजीक-अडकतो चाले ३, आगळ उभो रहे ४, पडखे उभो रहे ५, पाछळ नजीक-डूंकडो उभो रहे ६, आगळ बेसे ७, पडखे बेसे ८, पाछळ नजीक बेसे ९, बहार खंडिल जइ पहेलुं आचमन करे १०, इरियावहि पहेलुं पडिकमे ११, रात्रिए बोलव्या छतां प्रत्युत्तर न आपे १२, आवकादिने गुरुनी पहेलां बोलावे १३, गुरु अथवा रत्नाधिक होय छतां प्रथम बीजा साधु पासे अशनादि आहार आलोचे १४,

† पुरतः पक्षासत्रे, गन्ता स्थान-निषदना-डसचमने । आलोचना-डप्रतिश्रवणे, पूर्वालपने चाडलोचे ॥ १२९ ॥

तथोपदेशो निमन्त्रणे, खद्धा(विपुला)द्यदने तथाडप्रतिश्रवणे । खद्धमिति च तत्र गते, किं त्वं तज्जातो नो सुमनाः ॥ १३० ॥

नो सरसि कथा छेत्ता, पर्वदं भेत्ता अनुत्थिताया कथयेत् । संस्कारपादघटनं, स्थानोचसमासने चाडपि ॥ १३१ ॥

અશનાદિ આહાર બીજાને દેખાડે ૧૫, બીજા સાધુને પ્રથમ નિમંત્રણ કરીને પછી ગુરુને બોલાવે ૧૬, ગુરુને પૂછ્યા વિના બીજા સાધુને ઘળી આહાર આપી દે, અને મિષ્ટ પદાર્થો ખવરાવે ૧૭, પોતે સ્વાદિષ્ટ મનોહર અને મિષ્ટ ઘણું ખાય ૧૮, દિવસે રત્નાધિક બોલાવે છતાં પ્રત્યુત્તર ન આપે ૧૯, ગુરુને કઠોર વચન બોલે ૨૦, પોતાના આસન ઉપર બેઠો બેઠો ઉત્તર આપે ૨૧, ગુર્વોદિક બોલાવે ત્યારે કહે કે—‘શું કહો છો ? શું છે ?’ इत्यादि विनयहीन बोले २२, ‘તું’ इत्यादि तोछडा शब्दोथी बोले २३, ગુરુ હિતવચનો કહે ત્યારે તેને તેજ વચનોથી પ્રત્યુત્તર આપે ૨૪, ગુરુનો ધર્મોપદેશ સાંભળી હર્ષિત મનવાલો ન થાય ૨૫, ‘તમને સાંભરતું નથી’ એમ કહે ૨૬, કથાનો છેદ કરે ૨૭, સમાનો મંગ કરે ૨૮, સભા ઉઠ્યા અગાડ ગુરુએ કહેલી કથાને પોતાની ચતુરાઈ બતાવવા ફરીથી કહે ૨૯, ગુરુને સંથારે પગ લગાડે ૩૦, ગુરુની શય્યા સંથારો કે આસન ઉપર બેસે ૩૧, ગુરુથી ડંચા આસને બેસે ૩૨, ગુરુના સમાન આસને બેસે ૩૩, આ પ્રમાણે શિષ્યને તેત્રીશ આશાતના લાગે ।

ઉપર જણાવેલી તેત્રીશ આશાતનાને વિસ્તારથી વર્ણવે છે—

પૂરઔ અગપએસે, પક્ષે પાસમ્મિ પચ્છ આસન્ને । ગમणेण तिन्नि ઠાणेण, તિન્નિ તિન્નિ ય નિસીયણए ॥ ૧૩૨ ॥
વિણયન્ભંસાહગદૂસણાઔ આસાયણાઔ નવ एया । સેહસ્સ વિચારગમ્મે, રાયણિયપુદ્ધમાયમणे ॥ ૧૩૩ ॥

† પુરતોઽગ્રપ્રદેશે, પક્ષે પાર્થે પચ્છાદાસન્ને । ગમનેન તિસ્રઃ સ્થાનેન તિસ્રસ્તિસ્રથ નિપદને ॥ ૧૩૨ ॥

વિનયત્રશાદિકદૂષણાદ્ આશાતના નવૈતાઃ । શૈક્ષણ વિચાર(ભૂમિ)ગતે, રત્નાધિકપૂર્વમાચમને ॥ ૧૩૩ ॥

राओ सुतेसु जागरसस गुरुभणियडप्पडिसुणणे ॥ १३४ ॥
तओ । राओ सुतेसु जागरसस गुरुभणियडप्पडिसुणणे ॥ १३५ ॥

*पुं० गमणागमणालोए सेहस्स आगयस्स तज्जा तरसमालोए एसा, रायणियाओ एसा, उवदंसणे नवरं ॥ १३६ ॥
 आलवणाए अरिहं, पुं० सेहस्स आलवेंतस्स । आलोए चउदसमीं, एवं उवदंसणे नवरं ॥ १३७ ॥
 असणार्हियं लहुं, पुं० सेहे तेहेव रायणिए । असणाइ अपुच्छाए, खद्धंति बहं दलंतस्स ॥ १३८ ॥
 एवं निमंतणेवि, लहुं रयणाहिणेण तह सद्धिं । तं खद्धाययणपए, खद्धंति विमज्ज जोएज्जा ॥ १३९ ॥
 संगहगाहाए जो, न खद्धसदो निरुविओ वीसुं । आईसदा डागं, होइ पुणो पत्तसागंतं ॥ १४० ॥
 एवं खद्धाययणे, खद्धं बहुयंति अयणमसणंति । आइसदा तु सणुणं, मन्नह मणसा मणामं तं ॥ १४१ ॥
 वणणाइजुयं उमसं, रसियं पुण दाडिमंगार्हियं । मणइहं तु सणुणं, मन्नह मणसा मणामं तं ॥ १४२ ॥

एव खट्वाययन, रसियं पुण दाडिमबगाहय । १३४ ॥
वणणाइजुयं लसढं, रात्रौ सुषेपु जाप्रतो गुरुभणिताऽप्रतिश्रवणे ॥ १३५ ॥

* पूर्वं गमनागमनलोचै रौक्षस्यागतस्य तत् । रत्नाधिकाद् एषा, त्रयोदश्याशातनी मध्याह्ने नवरम् ॥ १३६ ॥
आलापनाया अर्ह, पूर्वं रौक्षस्याऽऽलपतः । रत्नाधिकाद् एषा, त्रयोदश्याशातनी मध्याह्ने नवरम् ॥ १३६ ॥
अशनादिकं लब्ध्वा, पूर्वं रौक्षे तथैव रत्नाधिके । आलोचै चतुर्दशी, एवमुपदर्शने नवरम् ॥ १३७ ॥
एव निमज्जणेऽपि, लब्ध्वा रत्नाधिकेन तथा सार्द्धम् । अशनाद्यपृच्छाए, खद्धमिति बहु ददत् ॥ १३८ ॥
सप्रहगाथाया यो, न खद्धशब्दो निरूपितो विष्वक् । तं खद्धाद्यदनपदे, 'खद्ध' इति विभज्य युञ्जीत ॥ १३९ ॥
एवं खद्धाद्यदने, खद्धं बहुकमिति अदनमशनमिति । आदिशब्दाङ्गाकं, भवति पुनः पत्रशाकान्तम् ॥ १४० ॥
वर्णादियुतमुच्छ्रितं, रसितं पुनर्दाडिमाऽऽम्रकादिकम् । मनइष्टं तु मनोबलं, मन्यते मनसा मनार्यं तत् ॥ १४० ॥

निद्धं नेहवगाढं, रुक्खं पुण नेहवज्जियं जाण । एवं अप्पडिसुणणे, नवरमिणं दिवसविसयंति ॥ १४१ ॥
 खद्धंति बहु भणंते, खरकक्कसगुरुसरेण रायणियं । आसायणा उ सेहे, तत्थ गए होइमा अन्ना ॥ १४२ ॥
 सेहो गुरुणा भणिओ, तत्थ गओ देइ सुणइ उल्लावं । एवं किंति च भणइ, न मत्थएणं तु वंदामि ॥ १४३ ॥
 एवं तुमंति भणई, कोसि तुमं मज्झ चोयणा देसि । एवं तज्जाएणं, पडिभणणासायणा सेहे ॥ १४४ ॥
 अज्जो किं न गिलाणं, पडिजगसि पडिभणाइ किं न तुमं । रायणिए कहयंते, कहं च एवं असुमणत्ति ॥ १४५ ॥
 एवं नो सरसि तुमं, एसो अत्थो न होइ एवंति । एवं कहमाछिंदिय, सयमेव कहेउमार भइ ॥ १४६ ॥
 तह परिसं पि य भिंदइ, तह किंचि भणइ जह न सा मिलइ । ताए अणुट्टियाए, गुरुभणियं सवित्थरं भणइ ॥ १४७ ॥

निग्रयं वेहावगाढं, रुक्खं पुन. नेहवज्जितं जानीहि । एवमप्रतिश्रवणे, नवरमिदं दिवसविषयमिति ॥ १४१ ॥
 सद्धमिति बहु भणति, खरकर्कशगुरुस्वरेण रत्नाधिकम् । आशातना तु शैक्षे, तत्र गते भवतीयमन्या ॥ १४२ ॥
 शैक्षो गुरुणा भणितस्तत्र गतो ददाति शृणोत्युद्यपम् । एवं किमिति च भणति, न मस्तकेन तु वन्दे ॥ १४३ ॥
 एवं त्वमिति भणति, कोऽसि त्वं मम चोदना ददासि ? । एवं तज्जातेन, प्रतिभणनाऽऽशातना शैक्षे ॥ १४४ ॥
 कार्यं ! किं न ग्लानं, प्रतिजागर्वि प्रतिभणति किं न त्वम् । रत्नाधिके कथयति, कथा चैवम् असुमना इति ॥ १४५ ॥
 एवं नो स्मरसि त्वं, एषोऽयं न भवत्येवमिति । एवं कथामाच्छिद्य, स्वयमेव कथयितुमारभते ॥ १४६ ॥
 तथा पर्यदमपि च भिनत्ति, तथा किञ्चिद् भणति यथा न सा मिलति । तस्यामनुत्थिताया, गुरुभणितं सवित्तरं भणति ॥ १४७ ॥

ગુરુની પહેલાં પોતેજ બોલાવે તો શિષ્યને તેરમી આશાતના લાગે ૧૩ । અશન પાન खादिमरूप चार प्रकारनो आहार
 लावी प्रथम कोई बीजा शिष्यादि पासे आलोचीने पछी रत्नाधिक आगळ आलोचे तो आशातना लागे १४ । आहार लावी
 रत्नाधिकने देखाड्या पहेलां बीजा साधुने देखाडे, ए पंदरमी आशातना १५ । आहार लावी गुरुने निमंत्रण कर्था पहेलां बीजा
 साधुने निमंत्रण करे ए सोळमी आशातना १६ । गुर्वादि रत्नाधिकने पूछ्या विना जेनी साथे मन माने तेने अशनादि
 पुष्कळ आपे ते सत्तरमी आशातना । जो के एकसो त्रीशमी संग्रह गाथाમાં ‘पुष्कळ’ अर्थवाळो ‘खद्ध’ शब्द अलग जणाव्यो
 नथी, पण अठारमी आशातना जे ‘खद्धाद्यदन’ छे ते पदमांथी खद्ध शब्द अलग करी सत्तरमी आशातना समजवी । अठार
 रमी आशातना—खद्धाद्यदन, एटले घणुं खाय. आदि शब्दथी सारी रीते संस्कार करेला शाक खाय, वळी देखावडा खा-
 दिष्ट सुगंधी उंचा प्रकारना अने कोई पण प्रकारे अचित्त करेला दाडम आम्र विंगेरे खाय, पोताना मनने इष्ट होय-
 मनने जे सारा लागता होय तेवा पदार्थो वापरें, जे घीथी भरपूर होय तेवा मिष्टान्नादि जमे, तथा जे पोताने इष्ट रुक्ष-
 द्रुतादि रहित पदार्थो होय ते वापरें १८ । रत्नाधिक दिवसे साद करे त्यारे जाणे न सांभळतो होय तेम उत्तर आपे नहीं.
 रात्रे उत्तर न आपे ए बारमी आशातना अने दिवसे उत्तर न आपे ते आ ओगणीशमी आशातना, आ प्रमाणे वनेनो भेद
 समजवो १९ । गुर्वादि रत्नाधिक साद करे त्यारे तेमने अत्यंत कठोर अने मोटे खरे प्रत्युत्तर आपे, जेम तेम वडवडे, अने बोले
 के—‘अरे ! आ तो जंपवाज देता नथी’ इत्यादि बोले ते बीशमी आशातना २० । रत्नाधिके बोलावेलो शिष्य ज्यां होय त्यांज
 रह्यो छतो उत्तर आपे, पण समीपमां आवीने उत्तर न आपे, ए एकवीशमी आशातना २१ । रत्नाधिक शिष्यने बोलावे त्यारे

तेणे 'मत्थएण वंदामि—हुं मस्तकवडे वंदन करं छुं' एम बोलबुं जोइए. परंतु ए प्रमाणे न बोलतां 'शुं कही छो?' इत्यादि कहे तो शिष्यने बावीशमी आशातना लागे २२। शिष्य गुरुने तोछडा शब्दथी बोलवे, 'तुं मने शुं प्रेरणा करे छे?' इत्यादि दुंकाराना शब्दो बोले, गुरु महाराजने शिष्ये 'आप, भगवंत, श्रीपूज्य, तमे' इत्यादि मान वाचक शब्दो बोलवा जोइए. पण मान वाचक शब्दो नहीं बोलतां तोछडा शब्दो बोलनार शिष्यने त्रेवीशमी आशातना लागे २३। चोवीशमी आशातना—गुर्वादिक रत्नाधिक शिष्यने कहे के, 'तमे ग्लान तथा वृद्ध साधुनुं वैयावच्च केम नथी करता?', आळसु न थाओ'. त्यारे शिष्य कहे के—'तमे बेठा बेठा शुं करो छो?', आळसु तो तमे पण छो.' एवी रीतनां वचनो बोली गुरुनी तर्जना करतो शिष्य आशातनावाळो थाय छे २४। पच्चीशमी आशातना—गुर्वादिक धर्मकथा कहेता होय ते सांभळी हर्षित मनवाळो न थाय, 'अहो! पूज्य गुरुमहाराजे सारो उपदेश आय्यो' एम प्रशंसा न करे २५। छवीशमी आशातना—गुरु धर्मकथा कहेता होय त्यारे कहे के—'तमने ए अर्थ सांभरतो नथी, आनो अर्थ आम नहीं पण बीजी रीते छे, तमे भूली गया छो' एवी रीते कहेतां आशातना लागे २६। गुरु धर्मकथा कहेता होय तेनी वचमां पोतानुं डहापण जणाववा माटे श्रोताओने कहे के—'हुं आ कथा पछी तमने समजावीश' एम कही कथानो छेद करवाथी आशातना लागे, अथवा वचमां कथा कहेवानो आरंभ करे तो आशातना लागे २७। अठ्ठावीशमी आशातना—गुरु धर्मोपदेश आपता होय, अग्रतिबद्ध उपदेश चाली रह्यो होय, रस जाम्यो होय, श्रोताओ एकाग्र चित्ते सांभळी रह्या होय, ते वखते वचमां आवीने बोले के—'गोचरीनो वखत थयो छे, आहारनो समय थइ गयो छे. अथवा सूत्रपोरिसीनो वखत थइ गयो छे' एम कही पर्यदानो भंग करे तो आशातना लागे २८। ओगणत्रीशमी आशातना—गुर्वादिक धर्मकथा कही रह्या पछी

हजु सभा न उठी होय तेवामां पोतानी चतुराइ जणाववा तेज कथाने विस्तारथी चर्ची देखाडे तो आशातना थाय २९ । त्रीशमी आशातना—गुरुमहाराजनी शय्या अथवा संधाराने पोताना पादादिके करी संधट्टी खमावे नहीं तो आशातना लागे ३० । एकत्रीशमी आशातना—गुरुनी शय्या संधारो अथवा आसन उपर उभो रहे, बेसे, अथवा आळोटे तो आशातना थाय. ३१ । वत्रीशमी आशातना—गुरुमहाराज विगेरे रत्नाधिक कर्ता उंचे आसने बेसे तो आशातना थाय ३२ । तेत्रीशमी आशातना—गुरुमहाराजनी समान आसने बेसे तो आशातना लागे ३३ ।

वत्रीश दोष रहित वंदन करतुं जोइए, ते वत्रीश दोष दर्शवे छे—

*अणाढियं च थंछं च, पविद्धं परिपिण्डियं । दोलैगइ अंकुसं चैव, तथा कैच्छभरिगियं ॥ १५० ॥
मच्छुवत्तं मणसा, पंडुं तह य वेइयांबद्धं । भयंसा चैव भयंतं मिंसी-गारव-कारणं ॥ १५१ ॥
तेणियं^{१६} पडिणियं चैव, रुद्धं तल्लियमेव च । संढं च हीलियं चैव, तथा विपपलिउंचियं ॥ १५२ ॥
दिट्ठमदिट्ठं च तहा, सिंगं^{१७} च कैर-मोयणं । आलिद्धमणालिद्धं, ऊणं उत्तरचूलियं ॥ १५३ ॥

* अनादृतं च सन्धं च, प्रविद्धं परिपिण्डितम् । दोलगति अङ्कुसं चैव, तथा कच्छपरिङ्कितम् ॥ १५० ॥

मत्स्योद्धृतं मनसा, प्रदुष्टं तथा च वेदिकावद्धम् । भयनैव भजन्तं मैत्री-नौरव-कारणम् ॥ १५१ ॥

सैन्यं प्रत्यनीकं चैव, रुष्टं तर्जितमेव च । शठं च हीलितं चैव, तथा विपरीक्षितम् ॥ १५२ ॥

दृष्टमदृष्टं च तथा, शृङ्गं च कर-मोचनम् । आलिष्टमनालिष्टं, ऊनम् उत्तरचूलिकम् ॥ १५३ ॥

मैद्यं च ढँहुरं चेव, चुडिलियं अपच्छिम् । बत्तीसदोसपरिखुद्धं, किङ्कमं पञ्जए ॥ १५४ ॥

अनाहत दोष, स्तब्धदोष, प्रविद्धदोष, परिषिद्धितदोष, डोलगतिदोष, अंकुशदोष, कच्छपरिणित दोष, मत्स्योद्धृत दोष, मनग्रदुष्ट दोष, वेदिकाबद्ध दोष, भय दोष, भजंत दोष, मैत्री दोष, गौरव दोष, कारण दोष, स्तैन्य दोष, प्रत्यनीक दोष, रुष्ट दोष, तर्जित दोष, शठ दोष, हीलित दोष, विपरिक्षिप्त दोष, दृष्टादृष्ट दोष, भ्रंश दोष, कर दोष, मोचन दोष, आश्लिष्ट अनाश्लिष्ट दोष, न्यून दोष, उत्तरचूलिक दोष, मूक दोष, अने बत्रीशमो चुडिलिक दोष, साधु ए बत्रीश दोषथी रहित वंदन करे ।

हवे ए बत्रीश दोषने विस्तारथी वर्णने छे—

आयरंकरणं आढा, तद्विचरीयं अणाढियं होइ । दवे भावे थद्धो, चोभंगो दद्वओ भइओ ॥ १५५ ॥

आदरपूर्वक वंदन ते आहत, तेथी विपरीत-अनादर वडे वंदन करवुं ते अनाहत नामनो पहेलो दोष १ । जाति विगेरेना मदथी स्तब्धपणुं राखी वंदन करवुं ते स्तब्ध दोष । तेना चार भांगा छे-द्रव्यथी स्तब्ध भावथी नहीं, भावथी स्तब्ध द्रव्यथी नहीं, द्रव्यथी अने भावथी स्तब्ध, द्रव्यथी स्तब्ध नहीं अने भावथी पण स्तब्ध नहीं । वायु विगेरेथी अकडाइ गयेला शरीर-वाळो शरीरथी वंदन न करी शकतो होवाथी द्रव्यथी स्तब्ध छे, पण ते वंदन करवाना भाववाळो होय तो भावथी अस्तब्ध छे,

† मूकं न ढसुरं चैव, चुडिलिकम् अपच्छिम् । द्वाविंशदोषपरिखुद्धं, कृतिकर्म प्रयुजीत ॥ १५४ ॥

‡ आदरकरणमाहतं, तद्विपरीतमनाहतं भवति । द्रव्ये भावे स्तब्धः, चतुर्भाङ्गो ब्रव्यतो भाज्यः ॥ १५५ ॥

ए पहेलो भांगो । चित्तनी विहलतावाळो शरीरथी वंदन करे तो ते भावथी स्तब्ध अने द्रव्यथी अस्तब्ध छे, ए बीजो भांगो । शरीरथी अने भावथी एम वन्ने प्रकारे वंदन न करनार द्रव्यथी स्तब्ध अने भावथी स्तब्ध कहेवाय, ए त्रीजो भांगो । चित्तनी एकाग्रताए भावपूर्वक शरीरथी वंदन करनार द्रव्यथी अस्तब्ध अने भावथी अस्तब्ध कहेवाय, ए चोथो भांगो । आ चार भांगोमां चोथो भांगो शुद्ध छे, शेष भांगाओमां भावथी स्तब्ध दोषित ज छे, द्रव्यथी स्तब्धमां भजना छे-निर्दोष पण होय अने दोषित पण होय; पेट दूखतुं होय, शूल आवतुं होय विंगेरे कारणथी वंदन करवाने अशक्त होय तो निर्दोष समजवो, अने निष्कारणे जो शरीरथी वंदन न करे तो ते द्रव्यथी स्तब्ध दोषित समजवो २ ।

पविद्धमणुवयारं, जं अपिपतोऽणिजंतिओ होइ । जतथ व ततथ व उज्झइ, कयकिचोऽवक्खरं चैव ॥ १५६ ॥

उपचार-व्यवस्था रहित जे वंदन ते प्रविद्ध कहेवाय. जेम अमुक शहरमां पहेँचाडवानी बोली करी माल भरी कोइने भाडे लाब्या होइए, शहरमां पहेँच्या पछी ते माल उतारवा माटे भाडुतने कहीए के-‘जरा राह जो, जग्यानो तपास करी माल उतारीए’ । त्यारे ते भाडे आवेलो कहे छे के-‘मारो तो आ शहरसुधी पहेँचाडवानी बोली छे, माटे हवे हुं खोटी नहीं थाउं’ । आ प्रमाणे पोताना भाडा पूरतुं लक्ष्य राखी कृतकृत्य थयेलो भाडुत मालने अस्त व्यस्त ज्यां त्यां नाखी चालतो थाय छे तेम जे वांदणुं आपतो अनियंत्रित एटले व्यवस्था रहित होय, अने ज्यां त्यां वंदन छोडी चालतो थाय ते त्रीजो प्रविद्ध दोष कहेवाय ३ ।

* प्रविद्धमणुपचारं, यदर्पयन् अनियन्त्रितो भवति । यत्र वा तत्र वोज्झति, कृतकृत्योऽवक्खरं चैव ॥ १५६ ॥

સંપિંડિ૯૧ વંદહ, પરિપિંડિયવયણ-કરણઓ વાવિ । ટોલોદ્વ ડપ્પિફંડતો, ઓસ્સક્ક-ડહિસક્કોને કુળહ ॥ ૧૫૭ ॥^૧
આચાર્ય ઉપાધ્યાય વિગેરે સર્વ સાધુઓને પૃથક્ પૃથક્ વાંદણે નહીં વાંદતાં એકજ વાંદણે વાંદે તે પરિપિંડિત દોષ । અથવા
સૂત્રાક્ષરોને સ્પષ્ટ અને શુદ્ધ નહીં ઉચારતાં ઉતાવળે મેગા બોલે, તથા હાથ પગ વિગેરે કરણને એકઠા કરી વંદન કરે, એટલે કે-
વંદન કરતી વખતે હાથ પગ વિગેરેને અલગ અલગ ન રાખતાં સાથઠા ઉપર હાથ રાખી પગ અને હાથને મેગા કરી જે
વંદન કરવું તે પરિપિંડિત નામનો ચોથો દોષ ૪ । પાછો જાય, સામે આવે, આ પ્રમાણે તીડની જેમ ઉછલતાં જે વંદન કરવું
તે પાંચમો ટોલગતિ દોષ ૫ ।

ઉવગરણે હૃત્યમ્મિ વ, ઘેતું નિવેસેહ અંકુસં ચિંતિ । ટિહચિટ્ટરિંગણં જં, તં કચ્છમરિંગિયં જાણ ॥ ૧૫૮ ॥

જેમ અંકુશ વડે હાથીને જુકાવીએ છીએ તેમ, જે શિષ્ય ઉમા રહેલ સૂતેલા અથવા કોઈ અન્ય કાર્યમાં ગુંથાણા આચાર્ય
મહારાજના કપડાને ચોલપટ્ટાને અથવા હાથને અવજાા પૂર્વક સેંચી વંદન દેવા માટે આચાર્યને આસન ઉપર બેસાડી વંદન કરે તે
અંકુશ વંદન કહેવાય છે । શ્રીપૂજ્ય ગુરુમહારાજનું ઉપકરણ કદાપિ નજ સેંચવું જોઈએ, કારણ કે-તેથી અવિનય થાય છે, પરંતુ
પ્રણામ કરી હાથ જોડી વિનયપૂર્વક કહેવું જોઈએ કે-‘મગવન્ ! આપ આસન ઉપર પધારો તો હું વંદન આપું.’ પણ આ પ્રમાણે
ન કહેતાં અવિનય કરે તો અંકુશવંદન નામનો છઠ્ઠો દોષ લાગે ૬ । જે ‘તિત્તિસચ્ચરાણં જં કિંચિ મિચ્છાણં’^૨ ઇત્યાદિ સૂત્ર

^૧ સંપિંડિતાનેવ વન્દતે, પરિપિંડિતવચન-કરણતો નાડપિ । તીટ્ઠ ઇવ ઉત્તવમાન, અવલ્લક્ષા-ડપ્પિવક્ષણે કરોતિ ॥ ૧૫૭ ॥

^૨ ઉપકરણે હસ્તે વા, ગૃહીત્વા નિવેચાયતિ અકુચા નુવન્તિ । સ્થિતો-પવિટ્ટરિંગણં યત્, તત્ કચ્છપરિહિતં જાનીહિ ॥ ૧૫૮ ॥

उच्चारतां उभो रहो थकी, अथवा 'अहो कायं काय' इत्यादि सूत्र उच्चारतां बेटेलो थको काचबानी जेम आगळ अथवा पाछळ कांइक खस्या करी वंदन करे ते कच्छपरिणित नामनो सातमो दोष समजवो ७ ।

उद्धित निवेसंतो, उवत्तइ मच्छउव जलमज्झे । वदिउकामो वड्ढं, झसोव परिउत्तए तुरियं ॥ १५९ ॥

जे उठतो अथवा वेसतो जलमां रहेला माछलानी जेम अस्थिर बनी वंदन करे, अथवा आचार्य या गुरुमहाराजने वंदन करी तेमनी समीपमांज वंदन योग्य बेटेला कोइ बीजा साधुने वंदन करवानी इच्छावाळो थइ तेमनी समीपमां जवानी इच्छावाळो बेटो बेटोज माछलानी जेम जलदी जलदी शरीर सरकावी जइ वंदन करे ते मत्स्योद्धर्तन नामनो आठमो दोष ८ ।

अप्प-परपत्तिएणं, मणप्पओसो य वेइयापणगं । तं पुण जाणूवरि जाणुहिट्ठाओ जाणुबाहिं वा ॥ १६० ॥

कुणइ करे जाणुं वा, एगयरं ठवइ करजुयलमज्झे । उच्छंगे करइ करे, भयंति निज्झूहणाईयं ॥ १६१ ॥

गुरुमहाराजे शिष्यने पोताने कांइ अप्रिय कहुं होय, अथवा पोताना मित्रादिने अप्रिय कहुं होय, आवी रीते बीजा पण स्वाश्रित अथवा पराश्रित कारणोने लीधे द्वेषयुक्त मनवाळो थइ वंदन करे तो मनःप्रद्वेष नामनो नवमो दोष लागे ९ । दसमो वेदिका-बद्ध दोष पांच प्रकारे लागे छे—बन्ने ढींचण उपर हाथ राखी वंदन करे, बन्ने ढींचणनी नीचे हाथ राखी वंदन करे, बे ढींच-

† उत्तिष्ठन् निविशमान, उद्धर्तते मत्स्यक इव जलमध्ये । वन्दिदुकामो वाऽन्यं, झष इव परिवर्तते त्वरितम् ॥ १५९ ॥

* आत्म-परप्रत्ययेन, मनःप्रदोषश्च वेदिकापञ्चकम् । तत् पुनर्जानूपरि जान्ववो जाडुवहिर्वा ॥ १६० ॥

करोति करौ जाडु वा, एकतर स्थापयति कट्युगलमध्ये । उत्सङ्गे करोति करौ, भयमिति निर्युहणादिकम् ॥ १६१ ॥

व्याख्या

व्याख्या

पानी पडखे हाथ राखी वंदन करे, डाबा अथवा जमणा ढींचणने बने हाथनी वच्चे राखी वंदन करे, अथवा खोळांमां हाथ
 नीची पाणी ओतणे न्हावो १० । जो वंदन नहीं करीश तो गच्छ बहार करशे, आक्रोश करशे,
 पानी पडखे हाथ राखी वंदन करे, डाबा अथवा जमणा ढींचणने बने हाथनी वच्चे राखी वंदन करशे, आक्रोश करशे,
 नीची पाणी ओतणे न्हावो ११ ।

गानी पडखे हाथ राखी वंदन करे, डाबा अथवा जमना १० । जो वंदन नहा करे १६२ ॥
 राखी वंदन करे तो दसमो वेदिकाबद्ध नामनो दोष लागे ११ ।
 इत्यादि भयथी वंदन करे ते अगीयारमो भय दोष जाणवो ११ ।
 भयइ व भयसइत्ति व, इइ वंदइ निहोरयं निवेसंतो । एमेव य मित्तीए, गारव सिक्खाविणीओ हं ॥ १६२ ॥
 'आचार्य हेमशां मारे अनुकूल रहे छे, वली आगळ उपर पण विद्या-मंत्रादि शीखवशे, जरूरी प्रसंगे काम लागशे, माटे
 आचार्यने वंदन करूं ए प्रमाणे विचारी 'भगवंत ! आपने अमे वंदन करीए छीए' ए प्रमाणे बोली आचार्य उपर सपाडूं
 चढाववा माटे जे वंदन करे तेने भजंत नामनो बारमो दोष लागे १२ । आचार्यने हुं वांटुं तो आचार्य साथे मारी मैत्री
 ज्ञाया, आ प्रमाणे मित्रता करवा माटे जे वंदन करूं ते मैत्री नामनो तेरमो दोष समजवो १३ । 'हुं सामाचारीनो जाणकार
 विधिपूर्वक

[illegible]

आवतादिने यथावद् आश्रयताः । इषा । लोकना साधनना इच्छायाः ॥ १६२ ॥

नांनाणाइतिगं मुचु, कारणाभहल आ लोफन
नांनाणाइतिगं मुचु, कारणाभहल आ लोफन
नांनाणाइतिगं मुचु, कारणाभहल आ लोफन

† भजति वा भाज्यताम् । १०० । कारणमिहलोकसाधकं भवति । १०१ ।

+

✽ ज्ञानादित्त्रिक मुपल्ला,

કહેવાય, જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રના ગ્રહણ માટે વંદન કરે તો દોષ નથી, પણ જો પોતાની પૂજાના આશયથી અથવા ગૌરવની ઇચ્છાથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગ્રહણ કરવા માટે વંદન કરે તો તેને પણ પંદરમો કારણ દોષ લાગે । ૧૫ ।

હૉંડં પરસ્સ દિઠિં, વંદંતે તેણિયં હવહ્ એયં । તેણો વિવ અપ્પાણં, ગૂહહ્ ઓભાવણા મા મે ॥ ૧૬૪ ॥

‘આ અતિ વિદ્વાન હોવા છતાં પણ બીજાને કેમ વંદન કરે છે?’ એ પ્રમાણે પોતાની લઘુતા તથા અપભ્રાજના થવાની બીકથી જે ચોરની જેમ બીજા સાધુ-શ્રાવકાદિની દૃષ્ટિ ચુકાવી વંદન કરે તેને સોઠમો સૈન્ય દોષ લાગે ૧૬ ।

આહારસ્સ ડ કાલે, નીહારસ્સાવિ હોહ્ પઢિણીયં । રોસેણ ધમધમંતો, જં વંદહ્ રુઢમેયં તુ ॥ ૧૬૫ ॥

આહાર સમયે અથવા નીહાર-શંકિલ સમયે વંદન કરનારને સત્તરમો પ્રત્યનીક દોષ લાગે ૧૭ । ક્રોધથી ધમધમી રહ્યો છતો જે વંદન કરે તેને અઢારમો રુઢ દોષ લાગે ૧૮ ।

નૈં વિ કુપ્પસિ ન પસીયસિ, કઢસિવો ચેવ તલ્લિયં એયં । સીસંગુલિમાર્હિયં ચ, તલ્લેહ્ ગુરં પણિવયંતો ॥ ૧૬૬ ॥

“લાકઢાથી ઘડેલા શંકરના પૂતળાની જેમ તમને વંદન ન કરે તો તમે કોપ કરતા નથી, તેમ વંદન કરે તો પણ પ્રસન્ન થતા નથી, તમને સારા નરસાનું ભાન ક્યાં છે ?” એ પ્રમાણે ગુરુને તર્જના કરતો વાંદે. અથવા ‘અરે આચાર્ય ! લોકો દેવતાં

† હિત્વા પરસ્ય દૃષ્ટિ, વન્દમાને સૈન્યં ભવત્યેતત્ । સ્તેન દ્વાત્માનં, ગૂહ્યતિ અપભ્રાજના મા મમ ॥ ૧૬૪ ॥

* આહારસ્ય ડ કાલે, નીહારસ્યાડપિ ભવતિ પ્રત્યનીકમ્ । રોષેણ જાજ્વલ્યમાનો, યદ્ વન્દતે રુઢમેતત્તુ ॥ ૧૬૫ ॥

× નાડપિ કુપ્પસિ ન પસીયસિ, કાઠશિવ ઇવ તર્જિતમેતત્ । શીર્ષાદુલ્યાદિભિશ્ચ, તર્જયતિ ગુરં પ્રણિપતન્ ॥ ૧૬૬ ॥

तो मारी पासे वंदन करावे छे, पण एकलो होइश त्यारे जोइ लेवाशे' एवो अभिप्राय राखी वंदन करतो छतो मस्तक आंगली अथवा अङ्गुली तीर्जना करतो जे वंदन करे तेने ओगणीशमो तर्जित दोष लागे १९ ।

वीसंभट्टाणमिणं, सबभावजडे सहं हवइ एयं । कवडं ति कहयवं ति य, सहया वि य होन्ति एगट्टा ॥ १६७ ॥
'जो हुं विधिपूर्वक वंदन करीश तो श्रावकादि मारा उपर विश्वास करशे' एवो अभिप्राय राखी, आंतरिक भाव रहित वंदन करे तो वीशमो शठदोष लागे. कपट कैतव शठता ए एकज अर्थवाळा शब्दो छे २० ।

गणि ! वायग ! जिट्ट-ज्जति, हीलिउं किं तुमे पणमिएणं । दरवंदिअम्मि विकहं, करेइ पलिउंचियं एयं ॥ १६८ ॥
'हे गणि ! हे वाचक ! हे ज्येष्ठ ! हे आर्य ! तमने वंदन करवाथी शुं फल थाय ?' इत्यादि हांसी सहित हेलना करतां जे वंदन करवुं ते एकवीशमो हीलित दोष २१ । वंदन पूरुं नहीं करतां थोडुं वंदन करी देशकथा राजकथा विगेरे विकथाओ करे तो बावीशमो विपरिक्खित दोष लागे २२ ।

अंतैरिओ तमसे वा, न वंदइ वंदइ उ दीसंतो । एयं दिट्ठमदिट्ठं, सिंगं पुण सुद्धपासेहिं ॥ १६९ ॥
ज्यारे घणा जणाओ वंदन करता होय अने कोइ साधु विगेरेनुं आंतरं होय, अथवा अधारामां पोताने कोइ न देखी शके

† विश्रम्भस्थानमिदं, सद्भावजडे शठं भवत्येतत् । कपटमिति कैतवमिति च, शठताऽपि च भवत्येकार्थो. ॥ १६७ ॥

* गणिन् । वाचक ! ज्येष्ठार्य ! इति, हीलयित्वा किं त्वया प्रणतेन । ईषद्वन्दिते विकथा, करोति परिक्खितमेतत् ॥ १६८ ॥

+ अन्तरितस्वमसि वा, न वन्दते वन्दते तु दस्यमान. । एतच् दद्यादष्टं, श्रुतं पुनर्मूर्द्धेपाश्वभ्याम् ॥ १६९ ॥

तेम होय त्यारे मूंगो मूंगो रहे अथवा बेसी जाय, पण वंदन न करे; परंतु कोइतुं वचमां आंतरं अथवा अंधकार न होय त्यारे बीजाने देखतां वंदन करे तो त्रेवीशमो दृष्टादृष्ट दोष लागे २३ । 'अहो कायं काय' इत्यादि आवर्तो बोलतां ललाटनो मध्यभाग स्पर्शवो जोइए, तेम न करतां ललाटना डावा या जमणा पडखानो स्पर्श करे तो चोवीशमो शृंग दोष लागे २४ ।

करमिव मन्नइ दिंतो, वंदणयं आरहंतियकरोत्ति । लोइयकराउ मुक्का, न मुचिमो वंदणकरस्स ॥ १७० ॥

भाव पूर्वक वंदन न आपतां राजाने अपाता करनी जेम अरिहंतनो कर मानी वंदन आपे, पण कर्मनिर्जरा माटे वंदन न करे तो पचीशमो कर दोष लागे २५ । 'अमे दीक्षा लइ लौकिक करथी तो मुक्त थया, पण वंदनरूप अरिहंतना करथी तो हजु मुक्त न थया, गुरुने वंदन कर्या विना छुटको थाय तेम नथी, क्यारे आ वेठथी छुटथुं ?' ए प्रमाणे चिंतवतां जे वंदन करवुं ते छवीशमो मोचन दोष २६ ।

आलिद्धमणालिद्धं, रयहरण-सिरेहिं होइ चडभंगी । वयणवखरेहिं ऊणं, जहन्नकालेडवि सेसेहिं ॥ १७१ ॥

आश्लिष्टअनाश्लिष्टना चार भांगा थायछे—'अहो कायं काय' इत्यादि आवर्त समये हस्ते करी रजोहरण अने ललाटने स्पर्श, रजोहरणने हस्ते स्पर्श पण ललाटने हाथ न लगाडे, ललाटने हस्ते स्पर्श पण रजोहरणने हाथ न लगाडे, तथा रजोहरण अने ललाट ए वन्नने हस्ते स्पर्श नहीं. आ चार भांगामां पहेलो भांगो शुद्ध छे, एटले रजोहरण अने ललाटने हस्ते स्पर्शी वंदन

* करमिव मन्यते ददद्, वन्दनक आर्हतिककर इति । लौकिककराजु मुक्का, न मुच्यामहे वन्दनकराजु ॥ १७० ॥

+ आश्लिष्टमनाश्लिष्टं, रजोहरण-शिरोभ्या भवति चतुर्भङ्गी । वचनाक्षररूनं, जघन्यकालेडपि शेषैः ॥ १७१ ॥

आपे तो दोष लागतो नथी; पण बाकीना त्रण भांगाए वंदन आपतां सत्यावीशमो आश्रितअनाश्रित दोष लागे २७ । वंदन करती वखते वाक्य अथवा अक्षरो न्यून बोली वंदन करे तो न्यून दोष लागे. अथवा अतिशय उतावळी थड थोडीज वारमां वंदन पुरं करी दे त्यारे वाक्य अने अक्षरो तो पूर्ण बोलवा दूर रह्या पण अवनमनादि आवश्यक पण पुरा न करतो छतो वंदन आपे तो अथ्यावीशमो न्यून दोष लागे २८ ।

‘दाऊण वंदणं मत्थएण वंदामि चूलिया एसा । मूयच्च सदरहिओ, जं वंदइ मूयगं तं तु ॥ १७२ ॥

वांदणुं दइ पछी मोटा सादे करी ‘मत्थएण वंदामि’ कहे ते ओगणत्रीशमो उत्तरचूलिकादोष २९ । मूंगानी जेम जे आवर्त आलापादिनो उचार नहीं करतो वांदे ते त्रीशमो मूकदोष ३० ।

ढंढुरसरेण जो पुण, सुत्तं घोसेइ ढंढुरं तं तु । चुडिलिं व गिणिहऊणं, रयहरणं होइ चुडिलिं तु ॥ १७३ ॥

वंदनसत्रने मोटा खरे उचारतो जे वंदन करे तेने एकत्रीशमो ढंढुर दोष लागे ३१ । उंचाडीयानी जेम रजोहरण छेडे ग्रहण करी रजोहरणने भमाडतो थकी जे वांदणुं आपे तेने त्रीशमो चुडलिक दोष लागे ३२ ।

* दत्त्वा वन्दनं मस्तकेन चन्दे चूलिकैषा । मूक इव शब्दरहितो, यद् वन्दते मूककं तत्तु ॥ १७२ ॥

+ ढंढुर(महत्त)खरेण यः पुनः, सूत्रं घोषयति ढंढुर तत्तु । अलतमिव गृहीत्वा, रजोहरणं भवति चुडिलि तु ॥ १७३ ॥

वांदणानां आठ कारण कहे छे—

पंडिकर्मणे सज्झाए, काउसग्गा-डव्वेराह-पाहुणए । आलोयण-सव्वरणे, उत्तमट्टे य वंदणयं ॥ १७४ ॥
पापथी पाछा हठवुं-अपराध स्थानथी निवर्ती गुणस्थानमां वर्तवुं ते प्रतिक्रमण कहेवाय, ते प्रतिक्रमणमां वंदन करवुं १ ।
वाचनादि स्वाध्यायमां वंदन करवुं २ । आर्यबिल विगेरे तपस्याने पारणे विगयना परिभोग माटे काउसग्ग कराय छे तेने
विषे वंदन करवुं ३ । गुरुनो अविनय रूप अपराध थयो होय तो ते अपराध खमाववा माटे वंदन करवुं ४ । कोइ
पोताथी मोटो साधु परोणो आव्यो होय तो वंदन करवुं. एटले के-परोणो कोइ मोटो साधु आव्यो होय तो तेने लघु
साधुओ वंदन करे, पण जो लघु परोणो आव्यो होय तो ते परोणाए पोताथी मोटा साधु होय तेने वंदन करवुं. तेने विषे
आ प्रमाणे विधि छे—

“संमोइयऽन्नसंमोइया य, दुविहा हवन्ति पाहुणया । संमोइए आयरियं, आपुच्छित्ता उ वंदन्ति ॥ १ ॥

इयरे पुण आयरियं, वंदित्ता संदिसाविडं तह य । पच्छा वंदेइ जई, गयमोहो अहव वंदवे” ॥ २ ॥

परोणा तरीके आवेला साधु बे प्रकारना होय छे—सांभोगिक अने असांभोगिक. सांभोगिक एटले पोतानी सामाचारीना
साधु, अने असांभोगिक एटले जुदी सामाचारीना साधु. तेमां सांभोगिक साधुनुं आगमन थाय अने पोताथी मोटो होय
तो आचार्यने पूछीने वांदणुं देवुं. जो असांभोगिक साधुनुं आगमन थयुं होय अने पोताथी मोटो होय तो प्रथम आचार्यने

† प्रतिक्रमणे स्वाध्याये, कायोत्सर्गो-ऽपराब-प्राघूर्णके । आलोचना-सवरणे, उत्तमार्थे च वन्दनकम् ॥ १७४ ॥

वंदन करी तेमनी आज्ञा लइ वंदन करवुं. पण परोणा तरीके आवेलो साधु पोताथी लघु होय तो मोह रहित थइ साधु
 तेनी पासे वंदन करावे ५ । विहार करी आगमन थयुं होय त्यारे आलोचन लेतां अथवा अपराध आव्यो होय त्यारे
 आलोचन लेतां वंदन करवुं. एटले वंदन कर्या पछी गुरुमहाराज पासेथी आलोचना लेवी ६ । एकासणादि पचक्खाण घणा
 आगारे लीधेवुं होय छे, त्यां आहार कर्या पछी आगार संक्षेपवा रूप संवरने विषे वंदन करवुं. अथवा नवकारशी विगेरे
 पचक्खाण कर्युं होय, पण अजीर्णादि कारणे आहार न करवो होय तो उपवासादि तपस्या ग्रहण करवा रूप संवरने विषे वंदन
 करवुं ७ । उत्तमार्थ एटले अनशन संलेखना करतां वंदन करवुं ८ ।

बीजुं वंदनकद्वार संपूर्ण थयुं ।

પ્રતિક્રમણદ્વાર ૩ ।

પ્રતિક્રમણ શબ્દમાં પ્રતિ અને ક્રમણ એવા બે પદ છે. પ્રતિ એટલે પાછું અને ક્રમણ એટલે હઠવું. એટલે કે-શુભયોગથી અશુભયોગમાં ગયેલા આત્માએ તે અશુભયોગથી શુભયોગમાં પાછું જવું તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય. કહું છે કે—

“ સ્વસ્થાનાદ્યત્પરં સ્થાનં, પ્રમાદસ્ય વશાદ્ગતઃ । તત્રૈવ ક્રમણં ભુયઃ, પ્રતિક્રમણમુચ્યતે ” ॥ ૧ ॥

“ પ્રમાદના વશથી આત્મા શુભયોગ લક્ષણ પોતાના સ્થાનથી અશુભયોગથી લક્ષણ પરસ્થાનમાં ગયો હોય, તેણે તે શુભ-યોગમાં જ ફરીથી જવું તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય. ” અથવા પ્રતિક્રમણ એટલે પ્રતિકૂલગમન, કહું છે કે—

“ ક્ષાયોપશમિકાદ્ભાવા-દૌદયિકવશ ગતઃ । તત્રપિ સ દ્વૈત્યર્થઃ, પ્રતિકૂલગમાત્ સ્મૃતઃ ” ॥ ૧ ॥

“ ક્ષાયોપશમિકાભાવથી ઔદયિકભાવને વશ થયેલા આત્માએ તે ઔદયિકભાવથી પ્રતિકૂલ ગમન કરી પાછા ક્ષાયોપશ-મિકભાવમાં જવું તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય, આ પ્રમાણે અહીં પણ ઉપર જણાવેલો જ અર્થ થાય છે. ” અથવા વીંસા એટલે વ્યાપ્તિ અર્થવાલો પ્રતિક્રમણ શબ્દની અંદર પ્રતિ શબ્દ છે. કહું છે કે—

“ પ્રતિ પ્રતિ પ્રવર્તન વા, શુભેષુ યોગેષુ મોક્ષફલદેષુ । નિઃશલ્યસ્ય ચતેર્યત્, તદ્વા શ્ચં પ્રતિક્રમણમ્ ” ॥ ૧ ॥

“ મોક્ષરૂપી ફલને દેવાવાળા યોગોને વિષે શલ્યરહિત મુનિની દરેક પ્રકારની પ્રવૃત્તિ તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે ” પ્રતિ-ક્રમણ ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન એ ત્રણે કાલ સંબંધી જાણવું. । શંકા-પ્રતિક્રમણ તો ભૂતકાલ સંબંધી જ કહેવું યોગ્ય છે,

પણ વર્તમાન અને ભવિષ્યકાલ સંબંધી ન કહેવું જોઈએ. કારણ કે—

“ અર્થયં પલિક્ષમામિ, પદુપ્પન્નં સંવરેમિ, અણતય પચ્ચક્ષામિ ” ।

“ અતીતને પ્રતિક્રમું છું, વર્તમાનનો સંવર કરું છું, અને અનાગતનું પચ્ચક્ષાણ કરું છું ” । આ પાઠમાં અતીતનુંજ પ્રતિક્રમણ છે, પણ વર્તમાનનો સંવર અને ભવિષ્યનું પચ્ચક્ષાણ છે, તો પછી ત્રણે કાલસંબંધી પ્રતિક્રમણ કેમ કહો છો ? । ઉત્તર—અહીં પ્રતિક્રમણનો અર્થ માત્ર અશુભયોગની નિવૃત્તિ, એવો લેવાનો છે. કહું છે કે—

“ મિચ્છત્તપલિક્ષમણ, તદેવ અસંજમે પલિક્ષમણં । કસાયાણ પલિક્ષમણ, જોગાણ ચ અપ્પસથાણ ” ॥ ૧ ॥

“ મિથ્યાત્વનું પ્રતિક્રમણ, અસંયમનું પ્રતિક્રમણ, કષાયોનું પ્રતિક્રમણ, અને અપ્રશસ્તયોગોનું પ્રતિક્રમણ ” આ પ્રમાણે માત્ર અશુભયોગની નિવૃત્તિરૂપ પ્રતિક્રમણ શબ્દનો અર્થ સમજવો, તેથી પહેલાં કરેલા પાપની નિંદાદ્વારા અશુભયોગની નિવૃત્તિરૂપ અતીતકાલનું પ્રતિક્રમણ સમજવું, અશુભયોગના સંવરદ્વારા વર્તમાનકાલનું પ્રતિક્રમણ સમજવું, અને અશુભયોગના પચ્ચક્ષાણદ્વારા ભવિષ્યકાલનું પ્રતિક્રમણ સમજવું, તેથી ત્રણે કાલ સંબંધી પ્રતિક્રમણ કહેવામાં કાંઈ પણ દોષ નથી । પ્રતિક્રમણના પાંચ મેદ છે—
દૈવસિક રાત્રિક પાશ્વિક ચાતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક. દિવસને અંતે જે પ્રતિક્રમણ કરાય તે દૈવસિક, રાત્રિને અંતે જે પ્રતિક્રમણ કરાય તે રાત્રિક, પક્ષવાડિયાને અંતે જે પ્રતિક્રમણ કરાય તે પાશ્વિક, ચતુર્માસને અંતે જે પ્રતિક્રમણ કરાય તે ચાતુર્માસિક, અને વર્ષને અંતે જે પ્રતિક્રમણ કરાય તે સાંવત્સરિક સમજવું. વળી તે પ્રતિક્રમણ બે પ્રકારનું હોય છે—ધ્રુવ અને અધ્રુવ. ભરતક્ષેત્ર અને

એવતક્ષેત્રમાં પહેલા અને છેલ્લા તીર્થકરના શાસનમાં અપરાધ-દોષ થયો હોય કે ન થયો હોય પણ બંને વચ્ચે અવશ્ય પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ તેથી તે ધ્રુવ પ્રતિક્રમણ કહેવાય. અને મધ્યમતીર્થકરોના શાસનમાં તથા મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં અદ્યુવ પ્રતિક્રમણ સમ-જનું, કારણ કે તેઓને તો કારણ હોય તો જ પ્રતિક્રમણ કરવાનું છે, કારણ વિના પ્રતિક્રમણ કરવાનું હોતું નથી, કારણે પણ દેવસિ તથા રાઈ એમ બે જ પડીકમણાં કરવાનાં હોય છે, તેઓને પાંચ પડીકમણાં હોય નહીં. પ્રતિક્રમણનો વિધિ આ પ્રમાણે છે—

“ પંચવિહારવિસુધિહેઝમિહ સાદુ સાવગો વાત્રિ । પડિકમણ સહ ગુરુણા, ગુરુવિરહે કુણદ્દ પૂલ્લો વિ ” ॥ ૧ ॥

“ પાંચ પ્રકારના આચારની વિશુદ્ધિ માટે સાદુ અથવા શ્રાવક ગુરુમહારાજની સાથે પ્રતિક્રમણ કરે, પણ જો ગુરુમહારાજનો જોગ ન હોય તો એકલો પણ પ્રતિક્રમણ કરે ” ।

દેવસિક પ્રતિક્રમણ કરવાનો વિધિ—

ચિદ્વંદન ઉસ્સગ્ગો, પોત્તિયપડિલેહ વંદનાલોએ । સુત્તં વંદન યામણ, વંદન ય ચરિત્ત ઉસ્સગ્ગો । ૧૭૫ ।

દંસણનાણુસ્સગ્ગો, સુયદેવયલેત્તદેવયાણં ચ । પુત્તિય વંદન ધુદ્ધત્તય, સક્કત્તય થોત્ત દેવસિયં । ૧૭૬ ।

પ્રથમ ત્રસ અને સ્વાવર જંતુએ કરી રહિત પ્રેક્ષિત—પ્રમાર્જિત સ્થાનને વિષે ઈરિયાવહી પડિકમી ચૈત્યવંદન કરવું. પછી ‘ ધગ-વાન્ હં ’ ઇત્યાદિ સ્ત્રવ્ય ભણતાં આચાર્યોદિને સ્વાસણાં આપી, ભૂમિ ઉપર મસ્તક સ્થાપન કરી આજ્ઞા દિવસ સંબંધી અતિચારોનું સિધ્યાદુષ્કૃત દહ, ‘ કરેમિ ભંતે ’, ‘ ઇચ્છામિ ઠામિ કાઠસગ્ગં ’ ઇત્યાદિ સ્ત્રવ્ય ભણી, દિવસ સંબંધી અતિચાર ચિંતવવા માટે

કાઠસગ્ગ કરવો. કાઠસગ્ગમાં ઘણા વ્યાપારવાલા સાધુઓ જેટલામાં એકગણા અતિચાર ચિંતવે તેટલામાં થોડા વ્યાપારવાલા ગુરુમહારાજ વ્રમણા અતિચાર ચિંતવે. દિવસ સંવંધી અતિચારનું ચિંતવન કરી ગુરુમહારાજ કાઠસગ્ગ પારે ત્યાર પછી અન્ય સાધુઓ પારે. પછી 'લોગસ્સ ડજોઅગરે' સૂત્ર ભળી બેસી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ડમા થઈ વાંદણા દેવા. પછી 'ઈચ્છાકારેણ સંદિ-
 સહ ભગવન્ દેવસિયં આલોડં, ઇચ્છં આલોએમિ જો મે દેવસિઓ અહ્યારો' इत्यादि कही आलोचन करहुं, अने काठसगमां चिंतवेलા અતિચાર ગુરુમહારાજને કહેવા. પછી વીરાસને બેસી અથવા ન આવડે તો જમણો ઢીંચણ ડંચો રાखी, नवकार, करेमि मंते, इच्छामि ठामि काठसग, अने वंदितु सल यावद् 'वंदामि जिणे चउवीसं' सुधी श्रावक भणे, अने साधु 'वंदामि जिणे चउवीसं' सुधी पोતાहुं सूत्र भणे. त्यारपछी वंदणा आपी गुरुमहाराजने अब्बुठिओ खमाववो. तेने विपे आ प्रमाणे विधि छे-
 आदिमां गुरुमहाराजने खमावी ज्येष्ठना क्रमे सर्वने खमाववा. आचरणा तो आ प्रमाणे छे—जो पांच साधुओ अथवा तेथी वधारे होय तो त्रणने खमाववा, पण जो पांचथी ओछा साधु होय तो एक ज्येष्ठनेज खमावे. एवी रीते सवारना प्रतिक्रमणादिमां पण समजी लेहुं. अब्बुठिओ खमाव्या पछी आचार्यादिनो आश्रय करवा माटे वंदणां देवां. त्यार पछी चारित्रनी विशुद्धि माटे काठसगग करवो, तेमां बे लोगस्स चिंतववा. पछी दर्शननी विशुद्धि माटे काठसगग करवो, तेमां एक लोगस्स चिंतववो. पछी ज्ञाननी विशुद्धि माटे काठसगग करवो, तेमां पण एक लोगस्स चिंतववो. त्यार पछी श्रुतनी समृद्धि निमित्ते श्रुतदेवतानो काठ-
 सगग करवो, तेमां एक नवकार चिंतवी श्रुतदेवतानी स्तुति कहेवी अथवा बीजो कोइ स्तुति भणतो होय ते सांभळवी. पछी सर्व

विघ्नोना विनाश माटे क्षेत्रदेवतानो काउसगण करवो, तेमां पण एक नवकार चिंतवी क्षेत्रदेवतानी स्तुति कहेवी. अने साध्वीजी तथा श्राविकाने तो कमलदलनी स्तुति कहेवी. पछी नवकार भणी मुहपत्ति पडिलेहवी. पछी मंगलादि निमित्ते चांदणुं देवुं. त्यार पछी “ इच्छामो अणुसर्द्धिं, नमो खमासमणां, नमोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायसर्वसाधुभ्यः ” कही, ‘ नमोऽस्तु वर्धमानाय ’ ए स्रवनी एक स्तुति गुरुमहाराजे कद्या पछी ‘ नमोऽस्तु वर्धमानाय स्पर्धमानाय कर्मणा ’ इत्यादि त्रण स्तुति मोटा स्वरे भणवी. पछी शक्रस्तव-नमुत्थुणं भणवुं. पछी स्तोत्र-स्तवन कहेवुं. त्यार पछी दिवसना अतिचारनी विशुद्धि माटे काउसगण करवो, तेमां चार लोगस्स चिंतववा. जो के मूळ गाथामां आ चार लोगस्सना काउसगणुं लख्युं नथी, तो पण जाणी लेवुं. आ प्रमाणे संध्याने विषे देवसी प्रतिक्रमणनो विधि जाणवो ।

राइ प्रतिक्रमण करवानो विधि—

मिच्छादुक्कड पणिवायदंडयं काउसगगतियकरणं । पुत्तिय वंदण आलोयसुत्त वंदणय खामणयं । १७७।
वंदणयं गाहातियपाढो छम्मासियस्स उस्सग्गो । पुत्तिय वंदण नियमो थुइत्तिय च्चिइवंदणा राओ । १७८।

राइ प्रतिक्रमण करतां प्रथम सामाधिक, कुसुमिण दुसुमिणनो काउसग, चैत्यवंदन, सज्जाय विगेरे जे प्रमाणे थाय छे ते प्रमाणे साधुए तथा श्रावके पोतपोतानी विधि प्रमाणे करवुं. पछी “ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् राइपडिक्कमणे ठाउं? इच्छं ” एम कही रात्रिना सकल अतिचारनुं मिच्छामि दुक्कडं देवुं. पछी नमुत्थुणं भणी, उभा थइ ‘ करेमि भंते ’ इच्छामि

ઠામિ કાઝસગં' इत्यादि भणी चारित्रनी शुद्धि माटे काउसग करवो, तेमां एक लोगस्स चिंतववो. पछी 'लोगस्स उज्जोअ-
गरे' इत्यादि भणी दर्शननी शुद्धि माटे काउसग करवो, तेमां पण एक लोगस्स चिंतववो. पछी 'पुक्खवरदीवहे' इत्यादि
सुत्र भणी ज्ञाननी विशुद्धि माटे काउसग करवो, तेमां रात्रिना अतिचारुं चिंतवन करवुं. आ प्रमाणे त्रण काउसग
कर्या पछी सिद्धाणं बुद्धाणं भणवुं. पछी बेसीने सुहयत्ति पडिलेहवीं, पछी वांदणां देवां. त्थार पछी "इच्छाकारेण संदिसह
भगवन् राइयं आलोउं? इच्छं आलोएमि जो मे राइओ अइयारो" इत्यादि कही रात्रिना अतिचारुं आलोचन करवुं. पछी
नवकार, करेमि भंते, इच्छामि ठामि काउसगं, वंदित्तु विगेरे यावद् वंदामि जिणे चउवीसं सुधी साधुए तथा श्रावके पोतपो-
तानां सुत्र भणवां. पछी वांदणा दइ अब्भुहिओ खामवो. पछी वांदणा दइ 'आयरियउवज्झाए' इत्यादि त्रण गाथा कहेवी.
त्थार पछी करेमि भंते, इच्छामि ठामि काउसगं इत्यादि भणी छमासिक तप चिंतववा माटे काउसग करवो. तेमां छमासी
तपनी चिंतवना आवी रीते करवी—"श्रीमहावीरना तीर्थमां उत्कृष्टताथी छ मासी तप वर्ते छे, माटे हे जीव! ए तप तुं करी
शकीश? एम चिंतवीने 'हुं छ मासी तप करवाने शक्तिमान नथी' एम चिंतवे. वळी चिंतवन करवुं के—'एक दिवस ओछा
छ मासी तप थइ शकशे?' एम एक एक दिवस ओछो करतां ओगणत्रीश दिवस ओछा थइ रहे त्थारे पांच मासी तपने विपे
प्रथमनी पेठे पूछवुं. पछी चोमासी, त्रिमासी, वेमासी, अने एक मासीनी चिंतवना करवी. ते पण पोताथी वनी शकतुं न होय
तो ते एकमासी तपमांथी एक एक दिवस ओछो करतां तेर दिवस ओछा करीने वळी चिंतववुं के—हे जीव! ताराथी चोत्रीश-

મતું તપ (સોલ ઉપવાસ) થઈ શકશે ? તે પળ જો ન થઈ શકે તો બ્રીશમત્તુ વિષે ચિંતવું, એમ યાવત્ દશમ (ચાર ઉપવાસ) અઠસ છઠ્ઠ ચલત્થ (એક ઉપવાસ) અને હેવટ આયંવિલ સુધી ચિંતવું. ત્યાર પછી નીવી એકાસણું વેસણું પોરિસી અને નવકારશીની અવધિ સુધી ચિંતવના કરવી. આવી રીતે નવકારશી વિગેરે જેટલું કરી શકાય તેટલું પચ્ચક્ષણ મનમાં ચિંતવું, અને તે ‘ નમો અરિહંતાણં ’ કહીને પારવું.

આ પ્રમાણે છ માસી તપ ચિંતવવા માટે કાઠસગ્ગ કરી પાર્યા પછી લોગસ્સ કહી, વેસીને મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી વાંદણા આપી પચ્ચક્ષણ કરવું. ત્યાર પછી ‘ વિશાલોચનદલં પ્રોઘદન્તાંશુકેસરમ્ ’ इत्यादि त्रण स्तुति बोलवी. આ ત્રણ સ્તુતિ ગરોળી વિગેરે હિંસક પ્રાણીઓ ઉઠી હિંસા ન કરે માટે ધીમા સ્વરે બોલવી. ત્યાર પછી ચૈત્યવંદન કરવું. આ પ્રમાણે રાઈ પ્રતિક્રમણને વિષે વિધિ જાણવો. ।

इत्थवि पढमो चरणे, दंसणसुद्धी य बीयउस्सगो । सुअनाणस्स तईओ, नवरं चित्तेइ तत्थ इमं । १७९ ।
तइए निसाइयारं, चित्तइ चरिमम्मि किं तवं काहं । छम्मासा एगदिणाइहाणि जा पोरिसि नमो वा ८०

રાઈ પ્રતિક્રમણમાં પ્રથમ એક લોગસ્સનો કાઠસગ્ગ ચારિત્રની શુદ્ધિ નિમિત્તે કરે, બીજો એક લોગસ્સનો કાઠસગ્ગ દર્શમની શુદ્ધિ નિમિત્તે કરે, અને ત્રીજો કાઠસગ્ગ જ્ઞાનની શુદ્ધિ નિમિત્તે કરે, આ ત્રીજા કાઠસગ્ગમાં રાત્રિના અતિચાર ચિંતવે. હેછા

કાઠસગ્ગમાં છ માસી તપ ચિંતવે, તેમાં શક્તિ ન હોય તો એક દિવસ ઓછો કરતાં યાવત્ પોરિસિ અથવા નવકારશી ચિંતવે. પ્રશ્ન—દેવસી પ્રતિક્રમણમાં પહેલાજ કાઠસગ્ગમાં અતિચારનું ચિંતવન કરાય છે, અને વીજો ત્રીજો તથા ચોથો કાઠસગ્ગ અનુક્રમે ચારિત્ર દર્શન અને જ્ઞાનની વિશુદ્ધિ માટે કરાય છે, પણ રાદ પ્રતિક્રમણમાં વિપરીત કેમ કહ્યો છે? દેવસી પ્રતિક્રમણની જેમ પહેલાજ કાઠસગ્ગમાં અતિચારનું ચિંતવન કેમ કરાતું નથી? । ઉત્તર—પ્રભાતના પ્રતિક્રમણમાં પહેલા કાઠસગ્ગને વિષે જાગૃત થઈ ગયો હોય તો પણ હજુ નિદ્રાથી આંખોમાં ઘેન હોવાથી અને તેથી કાંઈક આલસ્યયુક્ત શરીર હોવાથી રાત્રિના સમગ્ર અતિચારોનું સારી રીતે સ્મરણ ન કરી શકે, નિદ્રાનું ઘેન હોવાથી સાધુઓનો પરસ્પર સંઘટ્ટો થાય, અને અતિચાર ચિંતવવાને માટે કરેલા કાઠસગ્ગની અનંતર વાંદણા વિગેરે ક્રિયા અસ્થલિત ન થાય. પણ ચારિત્ર અને દર્શન શુદ્ધિ નિમિત્તે વે કાઠસગ્ગ કર્યા પછી લોચનમાંથી નિદ્રાનું ઘેન ચાલ્યું જાય છે, તેથી શરીરમાંથી આલસ્ય દૂર થયા પછી સાવધાન થયેલો જ્ઞાનશુદ્ધિને નિમિત્તે કરેલા ત્રીજા કાઠસગ્ગમાં સર્વ અતિચારોને સુખથી સંભારે છે, સાધુઓના પરસ્પર સંઘટ્ટના દોષને લાગવા દેતો નથી, અને આલસ્ય રહિત થયેલો વાંદણા વિગેરે ક્રિયા સ્થલના રહિત કરે છે. માટે પ્રભાતના પ્રતિક્રમણમાં પહેલાં ચારિત્રશુદ્ધિ અને દર્શનશુદ્ધિ નિમિત્તે વે કાઠસગ્ગ કરાય છે, અને ત્યાર પછી અતિચાર ચિંતવવાને માટે જ્ઞાનશુદ્ધિ નિમિત્તે ત્રીજો કાઠસગ્ગ કરાય છે. સિદ્ધાંતના પારાગામી પુરુષોએ પણ કહ્યું છે કે—

“ નિદામસો ન સરદ્, અદ્યારે કાયવદ્વગ્જ્ઞોત્તે । કિદ્વચ્ચરણદોસા વા, ગોસાદ્ તિત્તિ ડસગ્ગા ’ ॥ ૧ ॥

પ્રભાતના પ્રતિક્રમણમાં જો પ્રથમ કાઠસગમાંજ અતિચાર ચિંતવે તો નિદ્રાથી પ્રમાદી વનેલો અતિચારોને વરાવર ન સંભારે, પરસ્પર કાયસંઘટ્ટના દોષ કરે, અને તે કાઠસગ પછી વંદનકર્માદિ ક્રિયા દોષવાંઠી કરે, આ પ્રમાણે પ્રભાતના પ્રતિક્રમણમાં પહેલા કાઠસગમાં અતિચાર ચિંતવે તો લગ્ન ઉપસર્ગ થાય; તેથી ચારિત્ર અને દર્શનશુદ્ધિ નિમિત્તે વે કાઠસગ કર્યા પછી જ્ઞાન-શુદ્ધિ નિમિત્તે કરેલા ત્રીજા કાઠસગમાં અતિચારોને ચિંતવે ।

પક્ષી ચોમાસી અને સંવચ્છી પ્રતિક્રમણ કરવાનો વિધિ—

સુહૃપત્ની વંદનયં, સંબુદ્ધાંખામણં તહાલોઐ । વંદણ પત્તેયખામણાણિ વંદણય સુત્તં ચ ॥ ૧૮૧ ॥
સુત્તં અબ્બુદ્ધાણં, ઉસ્સગ્ગો પુત્તિવંદણં તહ ય । પજંતે યામણયં, એસ વિહી પક્કલપડિક્કમણે ॥ ૧૮૨ ॥

ચતુર્દશી પર્વને વિષે “તિવિહેણ પડિક્કંતો વંદામિ જિણે ચઠ્ઠીસં” ત્યાં સુધી દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે કરવું. પછી યમાસ-મણ દઈ “દેવસિયં આલોહિય પડિક્કંતા ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ મગવન્ પલ્લિયસુહપત્તિં પડિલેહું” એ પ્રમાણે ગુરુમહારાજે કહ્યા પછી શિષ્ય યજ્ઞ તેજ પ્રમાણે કહે. પછી ગુરુમહારાજ ‘પડિલેહ’ એ પ્રમાણે કહે ત્યારે સુહૃપત્તિ પડિલેહી વાંદળા આપવા. પછી પાંચ સંબુદ્ધ ગીતાર્થોને યમાસમણ દેવા. પછી આલોચન કરવું, તે પક્ષી આલોચનને વિષે ગુરુમહારાજ એક ઉપવાસ આપે, અને ચોમાસી તથા સંવત્સરીને વિષે છઠ્ઠ અને અઠ્ઠમ આપે. આલોચના પછી વે વાંદળા દઈ, જ્યેષ્ઠાનુક્રમે પ્રત્યેકસાધુને યામણું કરવું, પછી વે વાંદળા દેવા. ત્યાર પછી પાશિકસૂત્ર મળે. તે થઈ રહ્યા પછી વેસીને પ્રતિક્રમણસૂત્ર મળે. પછી ઉમા થઈ ‘કરેમિમંતે’

इत्यादि कहीं बार लोगस्सनो काउसग चितवे. पारीने मुहपत्ति पडिलेही वांदणा आपे. पछी पांच समाप्ति खामणा करे. ।
 चोमासी अने संवत्सरी प्रतिक्रमणमां आ प्रमाणेज विधि जाणवो. तफावत एटलो के—तेमां सात संबुद्धखामणा कराय छे.
 पाक्षिक चोमासी अने संवत्सरी प्रतिक्रमणमां श्रुतदेवताना काउसगने ठेकाणे भुवनदेवतानो काउसग करवो. चोमासी प्रतिक्र-
 मणमां काउसगने विषे बीश लोगस्स चितववा, अने संवत्सरीप्रतिक्रमणमां चालीस लोगस्स अने एक नवकार चितववो ।

देवसी विगेरे प्रतिक्रमणमां केटला लोगस्स चितवाय ते कहे छे—

चत्तारि दो दुवालस, वीसं चत्ता य हुंति उज्जोया । देसिय राइय पक्खिय, चाउम्मासे य वरिसे य । १८३ ।
 देवसी प्रतिक्रमणमां चार लोगस्स, राइ प्रतिक्रमणमां बे, पक्खी प्रतिक्रमणमां बार, चोमासी प्रतिक्रमणमां बीश, अने संव-
 च्छरी प्रतिक्रमणमां चालीस लोगस्स चितवाय छे. । काउसगमां उपर बतावेली संख्यावाळा लोगस्स ' चंदेसु निम्मलयरा '
 सुधी चितवाय छे ।

देवसी विगेरे प्रतिक्रमणमां केटला श्लोक चितवाय ते दर्शावे छे—

पणवीस अद्धतेरस, सिलोगपन्नत्तरी य बोधवा । सयमेगं पणवीसं, बे वावन्ना य वरिसम्मि ॥ १८४ ॥
 देवसी प्रतिक्रमणमां चार लोगस्सनी चितवना करतां पचीश श्लोक थाय छे, कारणके लोगस्समां सात श्लोक छे, तेमांथी
 छ श्लोक संपूर्ण गणाय छे, तेनो चार साथे गुणाकार करतां चोवीश श्लोक थया, वळी चारे लोगस्समां छेळुं पाद ' चंदेसु

નિમ્મલયરા ' ચાર વખત આવવાથી તેનો એક શ્લોક મેઢવતાં દેવસી પ્રતિક્રમણમાં પચ્ચીશ શ્લોક ચિંતવાય છે, રાઇપ્રતિક્રમણમાં વે લોગસ્સના સાડાબાર શ્લોક, પવ્વહી પ્રતિક્રમણમાં બાર લોગસ્સના પંચોતેર શ્લોક, ચોમાસી પ્રતિક્રમણમાં વીશ લોગસ્સના સવાસો શ્લોક, અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણના ચાલીશ લોગસ્સના બસો પચાસ શ્લોક, અને ઉપર એક નવકાર ચિંતવાય છે તેના વે શ્લોક મેઢવતાં વસો બાવન શ્લોક સમજવા.

દેવસી વિગેરે પ્રતિક્રમણને વિષે કાડસગમાં ચિંતવાતા લોગસ્સના સર્વ મઢી કેટલા પાદ થાય તે કહે છે-

સાય સયં ગોસઠં, તિન્નેવ સયા હવંતિ પવ્વહમ્મિ । પંચસયા ચાડમ્માસે, વરિસે પયઢ્ઢોત્તરસહસ્સો । ૮૫ ।

સંધ્યાકાઢના પ્રતિક્રમણ સંવંધી ચાર લોગસ્સના એકસો પાદ થાય છે. પ્રભાતના પ્રતિક્રમણ સંવંધી વે લોગસ્સના પચાસ પાદ થાય છે, પવ્વહી પ્રતિક્રમણ સંવંધી બાર લોગસ્સના ત્રણસો પાદ થાય છે, ચોમાસી પ્રતિક્રમણ સંવંધી વીશ લોગસ્સના પાંચસો પાદ થાય છે, અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ સંવંધી ચાલીશ લોગસ્સના એક હજાર પાદ, અને નવકારના આઠ પાદ મઢી એક હજાર આઠ પાદ થાય છે ।

કયા પ્રતિક્રમણમાં કેટલા સ્થામણા કરવા તે દર્શાવે છે-

દેવસિયચાડમ્માસિયસંવચ્છરિણ્ણુ પઢિક્રમણમઢ્ઢે । મુણિણો સ્થામિજ્ઞંતિ, તિન્નિ તહાં પંચ સત્ત કમા । ૮૬ ।

દેવસી રાઇ અને પવ્વહી પ્રતિક્રમણમાં ત્રણ મુનિઓ સ્થાવાય છે, આવશ્યકચૂર્ણિમાં પવ્વહી પ્રતિક્રમણના પ્રસ્તાવમાં કંઢું છે કે-

પચ્ચક્ષાણદ્વાર ૪ ।

પચ્ચક્ષાણ શબ્દને સંસ્કૃતમાં પ્રત્યાખ્યાન કહે છે. તેમાં ત્રણ પદ છે—પ્રતિ આ અને આખ્યાન. પ્રતિ એટલે અવિરતિ સ્વરૂપ પ્રદુષ્ટિને પ્રતિકૂલપણે, આ એટલે આગાર કરવાને સ્વરૂપે મર્યાદા આપીને, આખ્યાન એટલે કથન તે પ્રત્યાખ્યાન કહેવાય । પચ્ચક્ષાણ બે પ્રકારનું થાય છે—મૂલગુણરૂપ અને ઉત્તરગુણરૂપ. સાધુના મૂલગુણ મહાવ્રત છે, અને શ્રાવકના અણુવ્રત છે. સાધુના ઉત્તરગુણ પિંડવિશુદ્ધિ વિગેરે છે, અને શ્રાવકના ઉત્તરગુણ શિક્ષાવ્રત વિગેરે છે. સામાન્યરીતે એવો અર્થ છે કે—જે અવિરતિનું પ્રતિપક્ષ તે પચ્ચક્ષાણ કહેવાય. તેની ચતુર્ભંગી થાય છે—પોતે પચ્ચક્ષાણનું સ્વરૂપ જાણતો હતો જાણકાર ગુરુની પાસે કરે, પોતે પચ્ચક્ષાણના સ્વરૂપનો અજાણકાર હતો જાણકાર ગુરુની પાસે કરે, પોતે પચ્ચક્ષાણનું સ્વરૂપ જાણતો હતો અજાણકાર ગુરુની પાસે કરે, પોતે પચ્ચક્ષાણના સ્વરૂપનો અજાણકાર હતો અજાણકાર ગુરુની પાસે કરે. આ ચાર માંગાને માટે સિદ્ધાંતમાં પણ કહ્યું છે કે—

“ જાણનો જાણગસગસે, અજાણનો જાણગસગસે, જાણનો અજાણગસગસે, અજાણનો અજાણગસગસે ” ।

આ ચાર માંગામાં પ્રથમ માંગો શુદ્ધ છે, કારણકે ગુરુ અને શિષ્ય બન્ને પચ્ચક્ષાણના જાણકાર છે. બીજો માંગો પણ શુદ્ધ છે, કારણ કે—ગુરુ જાણકાર છે, અને શિષ્ય અજાણ હતાં તેને સંક્ષેપથી વોધ કરીને પચ્ચક્ષાણ કરાવે છે; અન્યથા અશુદ્ધ છે.

ત્રીજો ભાગો અશુદ્ધ છે, પરંતુ તેવા પ્રકારના ગુરુનો જોગ ન હોય તો ગુરુના બહુમાને કરી ગુરુસંબંધી પિતા કાકા બંધુ મામા અને શિષ્યાદિ બીજા પળ કોઈને સાક્ષી કરી જો પચ્ચક્ષાણ કરે તો શુદ્ધ છે. ચોથો ભાગો તો અશુદ્ધ જ છે । ઉત્તરગુણ પચ્ચક્ષાણ પ્રતિદિવસ ઉપયોગી હોવાથી પ્રથમ કહે છે, તે દસ પ્રકારનું છે—

ભાવિ અર્ઘ્યં ક્ષોડીસહિયં ચ નિયંટિયં ચ સાગારં । વિગયાગારં પરિમાણવં નિરવસેસમટ્ટમયં ॥ ૧૮૭ ॥
સાકેયં ચ તહૃદ્ધાપચ્ચક્ષાણં ચ દસમયં ચેવ । સંકેયમટ્ટહા હોઈ, અદ્ધાયં દસહા ભવે ॥ ૧૮૮ ॥

ભાવિ પચ્ચક્ષાણ, અતીત પચ્ચક્ષાણ, કોટિસહિત પચ્ચક્ષાણ, નિયંત્રિત પચ્ચક્ષાણ, સાગાર પચ્ચક્ષાણ, વિગતાગાર પચ્ચક્ષાણ, પરિમાણકૃત પચ્ચક્ષાણ, આઠસું નિર્વિશેષ પચ્ચક્ષાણ, સાકેત પચ્ચક્ષાણ, અને દસસું અદ્ધા પચ્ચક્ષાણ છે. તેમાં નવસું સાકેત પચ્ચક્ષાણ આઠ પ્રકારે છે, અને દસસું અદ્ધા પચ્ચક્ષાણ દસ પ્રકારે છે ।

ભાવિ અને અતીત પચ્ચક્ષાણનું સ્વરૂપ કહે છે—

હોહી પજ્જોવસણાઈ, તત્થ ન તવો હવેજ્જ કાઠં મે । ગુરુ-ગણ-ગિલાણ-સિવલગ-તવસ્સિક્કજ્જાલત્તેણ ૮૧
ઇય ચિંતિય પુવં જો, કુણઈ તવં તં અણાગયં વિંતિ । તમદ્ધંતં તેણેવ, હેઉણા તવઈ જં ઉહ્ઠં ॥ ૧૯૦ ॥

“ પર્યુપણાદિ પર્વ આવશે, તેમાં અહમ વિગેરે તપ અવશ્ય આરાધવો જોઈએ. પળ આચાર્ય મહારાજ, ગચ્છ, ગ્લાન સાધુ, નૂતન

દીક્ષિત સાધુ, તથા ઉત્કૃષ્ટ તપસ્યા કરનારા સાધુઓને આહાર-પાણી લાવી આપવું વિગેરે સેવા કરતાં વ્યાકુલપણાથી પર્યુષણાદિ પર્વમાં અઘમ વિગેરે ઇચ્છિત તપ હું કરી શકીશ નહીં તો મને એ લાભની હાનિ પહોંચશે ” એ પ્રમાણે ચિંતવીને જે કોઈ તે પર્વ આવ્યા પહેલાંજ તપ કરે તે ભાવિ તપ કહેવાય, અને એ તપ કરવા માટે જે પચ્ચક્ષણ લેવું તે ભાવિ પચ્ચક્ષણ કહેવાય ।

પૂર્વોક્ત કારણોને લીધે જો પર્યુષણાદિ પર્વને વિષે તપ થઈ શક્યો ન હોય તો તે પર્વ ગયા પછી જે ઇચ્છિત તપ કરવો તેને અતીત તપ કહે છે, અને એ તપ કરવા માટે જે પચ્ચક્ષણ લેવું તે અતીત પચ્ચક્ષણ કહેવાય છે ।

ત્રીજા કોટિસહિત પચ્ચક્ષણનું સ્વરૂપ કહે છે—

ગોસે અબ્મત્તઠં, જો કાઠં તં કુળઢ વીયગોસે વિ । ઇય કોડીદુગમિલણે, કોહિસહિયં તિ નામ્મેણ । ૧૯૧ ।

સવારમાં ઉપવાસનું પચ્ચક્ષણ લઈ વીજે દીવસે સવારમાં પાછું ઉપવાસનું પચ્ચક્ષણ લેવું, આવી રીતે વંને પચ્ચક્ષણની કોટિ દટલે સંધિ મેઠવવી તે કોટિસહિત પચ્ચક્ષણ કહેવાય. એવીજ રીતે છઠ્ઠ અઘમ વિગેરે તપનું પચ્ચક્ષણ લઈ તે પચ્ચક્ષણ પારવાને દિવસે વીજું તેજ તપનું પચ્ચક્ષણ લેવું તે કોટિસહિત પચ્ચક્ષણ કહેવાય. આવી રીતે આયંત્રિલ નીવી, એકાસનું વિગેરે તપના પચ્ચક્ષણમાં પણ સમજવું, ગણધરોએ પણ કહ્યું છે કે—

“ પદ્મવળઓ ય દિવસો, પચ્ચક્ષણસ્સ તિદ્ધવળઓ ય । જહિયં સમિતિ દોક્ષિ વિ, ત મન્નહ કોહિસહિયંતિ ” ॥ ૧ ॥

દટલે કે—પચ્ચક્ષણને આરંભવાનો દિવસ અને પચ્ચક્ષણને પારવાનો દિવસ આ પ્રમાણે વંને દિવસો જે પચ્ચક્ષણમાં મળે

तेने कोटिसहित पञ्चक्खाण कहे छे ।

चोथा नियंत्रित पञ्चक्खाणतुं स्वरूप वर्णवे छे—

हिंष्टेण गिलाणे व, अमुगतवो अमुगदिणम्मि नियमेण । कायवोत्ति नियंटियपच्चक्खाणं जिणा बिंति । ९२ ।
चउदसपुविसु जिणकप्पिएसु पढमम्मि चेव संघयणे । एयं वोढिन्नं चिय, थेरा वि तथा करेसी य । ९३ ।

हृष्ट एटले नीरोगी अथवा ग्लान एटले रोगी चिंतवे के—‘अमुक दिवसे छठ अष्टमादि अमुक तप मारे निश्चयथी करवो छे’
एवा निश्चयथी जे पञ्चक्खाण करबुं तेने नियंत्रित पञ्चक्खाण जिनेंद्रो कहे छे, पछी गमे तेबुं कारण होय, पण ते निर्धारेला
दिवसे ते तप अवश्य करे, पण सूके नहीं. आ नियंत्रित पञ्चक्खाण चौद पूर्वी, जिनकल्पी अने वज्रक्रयभनाराच नामना पहले
संघयणने विषे हतुं, पण हालमां ते पच्चक्खाण विच्छेद थयुं छे. ते पूर्वधरादिने समये स्थविरो पण नियंत्रित पच्चक्खाण करता
हता, च शब्दथी पहले संघयणवाला अन्य अस्थविरो पण करता हता ।

पांचसुं सागार पच्चक्खाण अने छहुं अनगार पच्चक्खाण कहे छे—

महतरयागाराई—आगारेहिं जुयं तु सागारं । आगारविरहियं पुण, भणियमणागार नामंति ॥ ९४ ॥
किंतु अणाभोगो इह, सहसागारो य दुन्नि भणियवा । जेण तिणाइ खिविज्जा, मुहम्मि निवडिज वा कहवि

इय कयआगारदुगंपि, सेसआगाररहिमणगरं । दुब्बिभस्व-वित्तिकंतर-गाढरोगाइए कुज्जा । १९६।
 मर्यादा जणाववाने जे कराय ते आगार एटले-छुट राखवी-अनाभोग सहसागार महत्तरागार विगेरे. जे आगारो वडे सहित
 ते सागार पच्चक्खाण. सागार पच्चक्खाणनी अंदर पच्चक्खाण करवा छतां मोटी निर्जराना हेतुभूत संघादि कार्यने माटे वडिलनी
 आज्ञाथी पच्चक्खाणनो काल थया पहेलां पारे तो भंग थाय नहिं. आ प्रमाणे आगार एटले छूट राखीने जे पच्चक्खाण करवुं ते
 सागार पच्चक्खाण कहेवाय.

महत्तरागार विगेरे आगार रहित जे पच्चक्खाण ते अनागार पच्चक्खाण कहेवाय. अनागार पच्चक्खाण लेतां अनाभोग अने
 सहसागार ए बे आगार तो बोलवा जोइए. कारण के-अनाभोग एटले विस्मरण अर्थात् कार्य व्यग्रतादि कारणे लीधेल पच्चक्खा-
 ण अजाण्ये भूली जवाय, अथवा पच्चक्खाणनो वखत पूरो थया विना अथवा थयो होय छतां पार्यो विना तृण विगेरे अथवा
 खावा योग्य पदार्थ भूलथी मोढामां नाखीए तो पच्चक्खाणनो भंग थाय नहीं, ए माटे आ आगार राखवामां आवेल छे. परंतु
 कइ वस्तु मोढामां नाखतां के नाख्या पछी याद आवे तो तरत ते वस्तु बाहेर काढी नाखवी. जाण्या छतां खाय तो पच्चक्खा-
 णनो भंग लागे, अने अजाणतां मुखमां नाखेल पदार्थ खवाइ गया पछी याद आवे तो पण पच्चक्खाण भंग थाय नहीं, परंतु
 फरीथी भूल न थाय तेदला माटे यथायोग्य प्रायश्चित्त लेवुं, आ प्रमाणे सर्व आगारोमां समजी लेवुं. सहसागार एटले स्वयं-स्व-
 भावेज मुखमां आवी पडे, एटले पच्चक्खाणनो उपयोग होय छतां वरसादना छंटा विगेरे अचानक मोढामां पडे तो पच्च-

કચાણ મંગ થાય નહીં. આવી રીતે અનામોગ અને સહસાગાર એ બે આગાર સહિત હોવા છતાં મહત્તરાગાર વિગેરે આગાર (છૂટ) રહિત હોવાથી અનાગાર પચ્ચક્ષાણ કહેવાય છે. આ અનાગાર પચ્ચક્ષાણ કયાં કરવું તે કહે છે—દૃષ્ટિ વિગેરે ન થવાથી દુ-
 ક્કાલ પડ્યો હોય અને મટકવા છતાં મિક્ષા ન મળતી હોય, દૃત્તિકાંતાર એટલે મિક્ષા મેળવવા જંગલ જેવું હોય એટલે જેમ જે-
 ગલમાં મિક્ષા ન મળી શકે તેમ જ્યાં સ્વભાવથીજ અદાતા રહેતા હોય, અથવા શાસનના દ્રેપી વસતા હોય, તેથી મિક્ષા ન મળી
 શકે ત્યાં અનાગાર પચ્ચક્ષાણ કરવું. અથવા રોગથી શરીર ગ્રસ્ત થઈ ગયું હોય, અને વૈદ્ય પળ પ્રકારે આરામ ન કરી શકે
 તેમ હોય તો અનાગાર પચ્ચક્ષાણ કરવું. અથવા જંગલમાં સિંહ વાઘ રીંછ વિગેરે શિકારી પશુઓથી સપડાઈ ગયા હોય તો
 અનાગાર મચ્ચક્ષાણ કરવું ।

સાતમુ પરિમાણકૃત પચ્ચક્ષાણ કહે છે—

દત્તીહિ વ કવલેહિ વ, ઘરેહિ મિક્ષાહિ અહવ દવેહિ । જો મત્તપરિચ્ચાયં, કરેહ પરિમાણકલ્પમેયં । ૧૯૭।
 એક બે ત્રણ વિગેરે દત્તિવડે, એક બે ત્રણ યાવત્ પુરુષ એકત્રીશ કવલવડે, સ્ત્રી સત્યાવીશ કવલવડે અને નપુંસક ત્રેવીશ કવ-
 લવડે, એક બે ત્રણ વિગેરે ઘરવડે, સંસ્રષ્ટાદિ મિક્ષાવડે, અને દૂધ માત મગ વિગેરે દ્રવ્યોવડે શેષ આહારનો જે પચ્ચક્ષાણમાં ત્યાગ
 કરાય તે પરિમાણકૃત પચ્ચક્ષાણ કહેવાય ।

આઠમુ નિરવશેષ પચ્ચક્ષાણ કહે છે—

સવં અસળં સવં ચ, પાળગં યાદમં ચ સવં પિ । વોસિરહ સાદમં પિ હુ, સવં જં નિરવસેસં તં ॥ ૧૯૮ ॥
 સર્વ અશન, સર્વ પાન, સર્વ યાદિમ અને સર્વ યાદિમનો ત્યાગ કરવો તે નિરવશેષ પચ્ચક્ષાણ કહેવાય છે ।

નવમું સાકેત પચ્ચક્ષાણ કહે છે—

કેયં ગેહં તિ સહ તેણ, જે ડ તેસિમિમં તુ સાકેયં । અહવા કેયં ચિંધં, સકેયમેવાહુ સાકેયં ॥ ૧૯૯ ॥
 કેત દટલે ગૃહ, જે કેત સહિત તેં સકેત દટલે ગૃહસ્થ, ગૃહસ્થ સંવંધી જે પચ્ચક્ષાણ તે સાકેત કહેવાય, પ્રાયઃ આ પચ્ચ-
 ક્ષાણ ગૃહસ્થને હોય. અથવા કેત દટલે અંગુષ્ઠાદિ ચિહ્ન, તે ચિહ્નવડે સહિત તે સાકેત પચ્ચક્ષાણ કહેવાય. સાકેત પચ્ચક્ષાણ
 આઠ મેદે થાય છે, તે દર્શાવે છે—

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮

અંગુઠ-ગંઠિ-મુઠિ-ઘર-સેશુ-સ્સાસ-થિવુગ-જોઢવ્થે । પચ્ચક્ષાણવિચાલે, કિચ્ચમિળમભિગહેસુ ચિય । ૨૦૦ ।

કોઈ શ્રાવકે પોરિસી વિગેરે પચ્ચક્ષાણ કર્યું હોય, તે પચ્ચક્ષાણ પારવાનો સમય થઈ જવા છતાં ભોજન તૈયાર ન થયું હો-
 ય, અથવા બહાર કાંઈ કામે ગયો હોય, તે વચ્ચે વિચારે કે—“ દટલો વચ્ચત વચમાં મારે અપચ્ચક્ષાણપણે રહેશે, તે શ્રાવ-
 કને યોગ્ય નથી ” એમ ચિંતવી અંગુષ્ઠાદિ ચિહ્ન કરે, દટલે અંગુઠસહિયં પચ્ચક્ષામિ—જ્યાં સુધી અંગુઠો મૂઠીમાં રાહું ત્યાં સુધી
 મારે પચ્ચક્ષાણની સીમા છે, વીંતું ગંઠિસહિયં પચ્ચક્ષામિ દટલે ગાંઠ વાંધી રાહું ત્યાં સુધી મારે પચ્ચક્ષાણ છે, ત્રીજું મુઠિ-

સહિયં પચ્ચક્ષામિ એટલે મૂઠી બાંધી રાતું ત્યાં સુધી, ચોથું ઘરસહિયં પચ્ચક્ષામિ એટલે જ્યાં સુધી ઘરમાં પ્રવેશ ન કરું ત્યાંસુધી, પાંચમું સેયસહિયં પચ્ચક્ષામિ એટલે જ્યાં સુધી પરસેવાના બિંદુઓ ન સૂકાય ત્યાં સુધી, છઠું ઉસ્સાસસહિયં પચ્ચક્ષામિ એટલે જ્યાં સુધી આટલા ઉચ્છ્વાસ ન થાય ત્યાં સુધી, સાતમું થિયુગસહિયં પચ્ચક્ષામિ એટલે જ્યાં સુધી જલાદિ મંચિકામાં આ જ-લબિંદુઓ ન સૂકાય ત્યાં સુધી, આઠમું જોડક્ષસહિયં પચ્ચક્ષામિ એટલે જ્યાં સુધી દીવાની જ્યોતિ રહે ત્યાં સુધી મારે પચ્ચ-ક્ષાણની મર્યાદા છે । વઠ્ઠી કોઈ પોરિસી આદિ પચ્ચક્ષાણ ન કરે તો ગાંઠ વિગેરે ન છોડે ત્યાં સુધી તેને પચ્ચક્ષાણ થાય, તેથી આ સાકેતપચ્ચક્ષાણ જેમ વીજા પચ્ચક્ષાણોની વચમાં થાય છે તેમ અભિગ્રહને વિષે પણ થાય છે । વઠ્ઠી આ પચ્ચક્ષાણ સાધુ પણ કરે છે, જ્યારે ગુરુમહારાજ મંડલીમાં ન આવ્યા હોય, અથવા સાગારિક વિગેરે કાંઈ કારણ હોય ત્યારે પચ્ચક્ષાણનો સમય પૂરો થઈ જવાથી ' હું અપચ્ચક્ષાણ પળે ન રહું ' એમ વિચારી સાધુ પણ અંગુષ્ઠાદિ સાકેતપચ્ચક્ષાણ કરે ।

દસમું અદ્વાપચ્ચક્ષાણ કહે છે—

અદ્ધા કાલો તસ્સ ય, પમાણમઠ્ઠં તુ જં ભવે તમિહ । અદ્ધાપચ્ચક્ષાણં, દસમં તં પુણ હમં ભણિયં । ૧ ।
અદ્ધા એટલે કાલ, કાલનું જે પ્રમાણ મુહૂર્ત પોરિસી વિગેરે તે પણ ઉપચારથી અદ્ધા કહેવાય, તેથી કાલના પરિમાણ વડે યુ-ક્ત જે પચ્ચક્ષાણ તે દસમું અદ્વાપચ્ચક્ષાણ કહેવાય છે, તેને તીર્થકરો અને ગણધરો દસ ભેદે આ પ્રમાણે કહ્યું છે—
નવકારપોરિસિએ, પુરિમદ્ધેકાસણેગઠાણે ય । આયંબિલઽમત્તઠે, ચરિમે ય અભિગ્ગહે વિગઈ ॥ ૨૦૨ ॥

નવકારશી, પોરિસી, પુરિમટ્ટ, એકાસણું, એકલઠાણું, આયંબિલ, ઉપવાસ, દિવસચરિમ અથવા ભવચરિમ, અભિગ્રહ, અને વિગદ; આ દસ ભેદે અદ્વાપચ્ચક્ષાણ છે. આ દસે પચ્ચક્ષાણ કાલની મુલ્યતાએ થાય છે માટે અદ્વાપચ્ચક્ષાણ કહેવાય છે. પચ્ચક્ષાણ અપવાદરૂપ આગાર સહિત કરવું જોઈએ, નહીંતર માંગા લાગે, માટે નવકારશી વિગેરેમાં કેટલા કેટલા આગાર રાખવા તે દર્શાવે છે—

દો ચેવ નમોદ્કારે, આગારા છચ્ચ પોરિસીએ ઉ । સત્તેવ ચ પુરિદ્દે, એક્કાસણગમ્મિ અદ્દેવ ॥ ૨૦૩ ॥
 સત્તેગદ્ધાણસ્સ ઉ, અદ્દેવ ચ અંબિલાંમિ આગારા । પંચેવ અબ્ભત્તેઠે, છપ્પાણે ચરિમે ચત્તારિ ॥ ૨૦૪ ॥
 પંચ ચઉરો અભિગદ્દે, નિવીએ અદ્ધ નવ ચ આગારા । અપ્પાઉરણે પંચ ઉ, હવંતિ સેસેસુ ચત્તારિ ॥ ૨૦૫ ॥

પ્રથમ નવકારશી પચ્ચક્ષાણમાં મંગના પરિહાર માટે ‘અન્નત્થનાભોગેણ, સહસાગારેણ’ એ વે આગાર જાણવા. પોરિસી પચ્ચક્ષાણમાં મંગના પરિહાર માટે “અન્નત્થનાભોગેણ, સહસાગારેણ, પચ્છન્નકાલેણ, દિસામોહેણ, સાહુવયણેણ, સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણ” એ છ આગાર જાણવા. સાદ પોરિસીના પચ્ચક્ષાણમાં પણ ઉપર કહેલા છ આગાર સમજી લેવા. પુરિમટ્ટ અને અવદ્ધના પચ્ચક્ષાણમાં મંગના પરિહાર માટે “અન્નત્થનાભોગેણ, સહસાગારેણ, પચ્છન્નકાલેણ, સાહુવયણેણ, મહત્તરાગારેણ, સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણ” એ સાત આગાર જાણવા. એકાસણના પચ્ચક્ષાણમાં મંગના પરિહાર માટે “અન્નત્થનાભોગેણ, સહ-

સાગારેણં, સાગારિયાગારેણં, આડંટણપ્પસારેણં, ગુરુઅબ્બુદ્ધાણેણં, પારિદ્ધાવણિયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સર્વસમાહિવત્તિયાગારેણં”
 એ આઠ આગાર મળાય છે. વેઆસણાના પચ્ચક્ષણમાં પળ એજ આઠ આગાર જાણવા. એકલઠાણાના પચ્ચક્ષણમાં ‘ આડંટણ-
 પ્પસાર ’ નામના આગારને વર્જીને સાત આગાર સમજવા. એકાસણાના પચ્ચક્ષણમાં આકુચ્છનપ્રસાર નામનો આગાર રહાય છે,
 એટલે જમવા વેઠા પછી ચાલી ચઢી જવાથી અથવા બીજા કોઈ કારણે હાથ પગ વિગેરે અંગોપાંગ સંકોચવા કે પ્રસારવા પડે
 તેથી આસન જરા ચલાયમાન થાય તો પચ્ચક્ષણભંગ થાય નહીં; પણ એકલઠાણાના પચ્ચક્ષણની અંદર ‘ આડંટણપ્પસાર ’
 નામનો આગાર વર્જીને પચ્ચક્ષણ લેવાય છે, તેથી આ પચ્ચક્ષણમાં જમણો હાથ તથા મુલ સિવાય બધાં અંગોપાંગ સ્થિર રાખવા,
 અને જમતી વલત્તજ ઠામ ‘ચોવિહાર કરવો । આયંવિલના પચ્ચક્ષણમાં ભંગના પરિહાર માટે—“ અન્નત્થનાભોગેણં, સહસાગારેણં,
 લેવાલેવેણં, ગિહત્થસંસટ્ટેણં, ઉરિલાત્તવિવેગેણં ’ પારિદ્ધાવણિયાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સર્વસમાહિવત્તિયાગારેણં ” એ આઠ આ-
 ગાર મળાય છે । ઉપવાસના પચ્ચક્ષણમાં ભંગના પરિહાર માટે—અન્નત્થનાભોગેણં, સહસાગારેણ, પારિદ્ધાવણિયાગારેણં, મહત્તરા-
 ગારેણં, અર્વસમાહિવત્તિયાગારેણં ” એ પાંચ આગાર મળાય છે । પાળી ધીવું હોય તો તેને આશ્રીને છ આગાર મળવા—“ પા-
 ણસ્સ લેવેણ વા, અલેવેણ વા, અચ્છેણ વા, બહુલેવેણ વા, સસિત્થેણ વા, અસિત્થેણ વા ” । સાંજના ચોવિહારના પચ્ચક્ષણમાં
 ભંગના પરિહાર માટે, તથા અલ્પ આયુષ્ય બાકી હોય અને ચારે આહારનો ત્યાગ કરવો હોય તો ભવચરિમના પચ્ચક્ષણમાં ભં-
 ગના પરિહાર માટે—“ અન્નત્થનાભોગેણં, સહસાગારેણં, મહત્તરાગારેણં, સર્વસમાહિવત્તિયાગારેણં ” એ ચાર આગાર મળાય છે.

પળ ભવચરિમનું પચ્ચક્ષાણ કરવાવાળો વિચારે કે—“ હવે મારે મહત્તરાગાર અને સવ્વસમાહિવત્તિયાગાર એ બે આગારનું પ્રયો-
 જન નથી ” તો તેને અનાભોગ અને સહસાગાર એ બે આગાર હોય છે, કારણ કે—અજાણતાં આંગલી વિગેરે-મુખમાં નાચી દે-
 વાય, અથવા પાણીના છાંંડા વિગેરે સ્વાભાવિક મુખમાં આવી પડે તો તેનો ઉપાય નથી; માટેજ તે બન્ને આગારો રાખવા છતાં
 મહત્તરાગાર અને સવ્વસમાહિવત્તિયાગાર એ બે આગારનો ત્યાગ કરવાથી તે ભવચરિમ અનાગાર પળ કહેવાય છે । અભિગ્રહપચ-
 ક્ષાણમાં મંગના પરિહાર માટે—“ અન્નત્થનાભોગેણ, સહસાગારેણ, મહત્તરાગારેણ, સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણ ” એ ચાર આગાર
 રાખે. પળ વત્ત રહિત થઈ અભિગ્રહ ગ્રહણ કરે તો ‘ ચોલપટ્ટાગારેણ ’ એ પાંચમો આગાર રાખે, જેથી કોઈ ગૃહસ્થ દેહી ગયો
 હોય અને ચોલપટ્ટો પહેરવો પડે તો માંગો ન લાગે । નીવીના પચ્ચક્ષાણમાં મંગના પરિહારમાટે નવ અથવા આઠ આગાર
 રાખાય છે, તે આવી રીતે—“ અન્નત્થનાભોગેણ, સહસાગારેણ, લેવાલેવેણ. ગિહત્થસંસટ્ટેણ, ઉક્ખિત્તવિવેગેણ, પટ્ટચ્ચમક્ખિણ્ણ, પારિઘાવણિયાગારેણ, મહત્તરાગારેણ, સવ્વસમાહિવત્તિયાગારેણ ” । મનને વિકાર થવાનું કારણ જે દૂધ ઘી, વિગેરે તે વિકૃત્તિ,
 તે વિકૃત્તિનું પચ્ચક્ષાણ જેમાં કરાય તે નીવી કહેવાય. નીવીના પચ્ચક્ષાણમાં ‘ પટ્ટચ્ચમક્ખિણ્ણ ’ નામનો આગાર છે, એટલે
 રોટલી વિગેરેને કુળી રાખવા માટે કરતી વખતે તેલ કે ઘીની આંગલીથી ચોપડીને કરે (રાખે) તો તેમાં લગારેક વિગાડનો
 ભાગ આવવા છતાં પચ્ચક્ષાણનો મંગ થાય નહીં. રોટલી વિગેરે મોજન ઉપર રાખેલી જે વિગાડ ઉપાડી લેતાં વિવેક—અલગપણું
 થઈ શકે, એટલે નિઃશેષપણે તે વિગાડ છૂટી પાડી શકાય ત્યાં નવ આગાર સમજવા; પળ જ્યાં તે વિગાડ-દ્રવરૂપ હોય, અને તેથી

છૂટી ન પાડી શકાય ત્યાં આઠ આગાર સમજવા, ત્યાં ' ઉક્તિચત્તિવિગેળ' એ આગાર ન મળવો, કારણ કે દ્રવરૂપ વિકૃતિ હોવાથી તે છૂટી પાડી શકાય તેમ નથી, તેથી તેનો આગાર (છૂટ) રાખવો નકામો છે. નીચીના પચ્ચક્ષણમાં કયાં નવ આગાર રાખવા અને કયાં આઠ રાખવા તે ગ્રન્થકાર પોતેજ દર્શાવે છે—

નવળીઓગાહિમગે, અદ્વદહિપિસિયઘયગુહે ચેવ । નવ આગારા એસિં, સેસદવાણં ચ અદ્દેવ । ૨૦૬ ।

મારખણ, પવવાન્ન, દહીં, માંસ, ઘી અને ગોઠ અદ્વદ એટલે કઠળ હોય તો નવ આગાર સમજવા. પણ જો ઉપર જણાવેલી વિગદ દ્રવરૂપ હોય તથા શેષ દ્રવરૂપ વિગદ દૂધ તેલ મધુ મદિરા હોય તો આઠ આગાર સમજવા. તાત્પર્ય એ કે—જે રોટલી વિગેરે નીચીમાં વાપરવાના પદાર્થ ઉપર કઠળ વિગદ હોય અને છૂટી પાડી શકાય ત્યાં નવ આગાર મળવા, પણ જે રોટલી વિગેરે ઉપર દ્રવરૂપ વિગદ હોય ત્યાં ' ઉક્તિચત્તિવિગેળ' એ આગાર નહીં બોલતાં વાકી રહેલા પૂર્વોક્ત આઠ આગાર મળવા. ।

પચક્ષણ કરાતા અશન પાન વિગેરે દ્રવ્યોનુ સ્વરૂપ કહે છે—

અસળં ઓયળ સત્થુગ, સુગ જગારાઇ સ્વજ્જગવિહિ ય । સ્ત્રીરાઇ સૂરણાઈ, મંડગપમ્હિં ય વિન્નયં । ૨૦૮ ।

અશન એટલે ચાવલઆદિક ધાન્ય, સાથવાઆદિક, મગઆદિક, જગરી એટલે ઘટું આદિકની વનાવેલી રાવ, સ્વાદ્યવિધિ એટલે સ્વાજાં, માંડા, મોદક, સુંઆલી, ઘેવર, લાપસી તથા તલસાંકલીઆદિક પવવાન્નોની વિધિ જાણવી. તથા સ્ત્રીર એટલે દૂધ,

तथा आदिशब्दथी दही, घृत, छाश, अने राइतां आदिकनुं ग्रहण करवुं. वळी सूरण नामनुं प्रसिद्ध कंदमूल, तथा आदि शब्दथी आदुआदिक सर्व वनस्पतिओनां शाक तथा आचार (आथणा) आदिकनुं ग्रहण करवुं. तथा मांडाआदिक एटले मांडा, ठोठ-डी, गरतरी, कचोरी, तथा सखरपारा आदिकनुं ग्रहण करवुं. एवी रीते उपर वर्णविला सर्व पदार्थेनि अशनरूप जाणवा. ॥

हवे पाननुं स्वरूप जणावे छे—

पाणं सोवीरजवो—दगाइ चित्तं सुराइयं चैव । आउक्काओ सधो, कक्कडगजलाइयं च तहा ॥ २०९ ॥

पान एटले पीवाना पदार्थो, जेवा के सोवीर एटले साबुचोखाआदिकनी कांजी, यवोदकादि एटले जवआदिक धान्योनुं धोवण, आदिशब्दथी घउनुं धोवण, चोखानुं धोवण, तथा कोद्रवाआदिकनुं धोवण ग्रहण करवुं. वळी नाना प्रकारनां मदिराआदिक, आदिशब्दथी सरकाआदिकनुं (सोडा, लेमोनेड तथा जातजातना शरबत आदिकनुं) ग्रहण करवुं. वळी भूमिसंबंधि, आकाशसंबंधि सर्व प्रकारनां जलो (बरफआदिक) तेम चीमडां तरबूजआदिकनी अंदर रहेलुं जल पण ग्रहण करवुं. आदि शब्दथी खजूर, द्राक्ष, नाळीयिर, शेलडीनो रस तथा आंम्लीआदिकना जळनुं पण ग्रहण करवुं. अर्थात् उपर वर्णविलां सर्व प्रकारना पीवाना पदार्थो पान कहेवाय छे. ।

हवे खादिस पदार्थोनुं स्वरूप कहे छे—

भक्तोसं दंताई, खजूरगनालिकेरदुबखाई । कक्कडिअंबगफणसाइ, बहुविहं खाइअं नेधं ॥ २१० ॥

મક્તોષ એટલે મુંજેલા ચળા, ઘડું, વાલ, વટાળા, હુમરા વિગેરે, દંત્યાદિ એટલે દાંતોને હિતકારી એવાં ગુંદઆદિક, આદિ-
શબ્દથી અહીં ચારોલી, શાંડ, સાકર, સેલડીઆદિકલું ગ્રહણ કરવું. અથવા દંત્યાદિ એટલે કોઈક દેશમાં પ્રસિદ્ધ ગોલમાં વના-
વેલા દંતપાકઆદિક જાણવાં. તથા સ્વજૂર, નાલીયેર અને દ્રાશ્યઆદિક, અહીં પણ આદિશબ્દથી અલોહ, વદામઆદિક જાણવાં.
વઢી કાકડી, આંબા તથા ફળસઆદિક, અહીં આદિશબ્દથી કેળાં આદિક અનેક પ્રકારનાં ફળો પણ જાણવાં. એવી રીતે ઘણા
પ્રકારના સ્વાદિમ એટલે સ્વાદાના પદાર્થો જાણવા. ।

હવે સ્વાદિમ પદાર્થોનું સ્વરૂપ સમજાવે છે—

દંતવર્ગ તંબોલં, ચિત્તં તુલસીકુદ્દેડગાઈયં । મહુપિપ્પલીસુંઠાઈ, અળેગહા સાદ્દમં નેયં ॥ ૨૧૧ ॥

દંતવર્ગ એટલે નાવલઆદિકના દાતણ, કે જેવડે કરીને હમેશાં દાંતોને સાફ કરવામાં આવે છે; તંબોલ એટલે નાગરવેલના
પાન, સોપારી, તજ, લવંગ વિગેરે ચિત્ર એટલે વિવિધપ્રકારના જાણવાં. તુલસી એટલે તુલસીના પાન, કે જે સ્વાદમાં જરા તી-
સાશવાળાં સ્વાદિષ્ટ લાગે છે. કુદ્દેડક એટલે પિંડાડુ, અહીં આદિશબ્દથી જીરું, હરડે આદિક જાણવાં. વઢી મધ પીપર તથા શું-
ઠઆદિક, આદિશબ્દથી અહીં ગોલમરચાં, અંજમો, હરડાં, વેડાં તથા આંબાં આદિક જાણવાં. એવી રીતે અનેક પ્રકારના સ્વા-
દિમ પદાર્થો જાણવા. ।

હવે તે ઉપર વર્ણવેલા અગનાદિકમાં જે વિગદ જેમાં આવે છે, તે દેખાડે છે—

पाणंमि सरइ विगई, खाइमपक्कन्नअंसओ भणिओ । साइमे महुगुलविगई, सेसाओ सत्त असणंमि । १२।

पानक पदार्थोमां सरको एटले मदिराने विगइ जाणवो. खादिम पदार्थोमां पकानना अंशरूप गोळ धाणा आदिकमां नाखेला तळेला गुंदना अवयवआदिक विगइरूप जाणवा. खादिम पदार्थोमां मध तथा गोळआदिक विगइरूप जाणवा. अने चाकीना दूध, दही, घी, तेल, पकान्न, माखण तथा मांसरूप सात विगई अशनपदार्थोमां जाणवी. ।

हवे करेछु पचक्खाण पण नीचे जणाव्या मुजव छ कारणोवडे शुद्ध थाय छे, ते देखाटे छे—

फासियं पालियं चैव, सोहिं तीरियं तहा । किन्तियमाराहियं चैव, जएजा परसम्मिओ ॥२१३॥

फासियं एटले स्पर्शित कर्तुं, अर्थात् पचक्खाण ग्रहण करती वखते विधिपूर्वक प्राप्त कर्तुं. पाल्युं एटले फरीने उपयोग दइने तेनुं रक्षण कर्तुं. वली शोध्युं अथवा शोभितुं कर्तुं, एटले गुरुआदिकने आप्या वाद शेषभोजन रोववा वडे करीने शोभायुक्त कर्तुं. तीरितं एटले पचक्खाण पारवानो समय तथा छतां पण तेथी कंइक अधिक समयसुधी प्रत्याख्यानने लंघावुं. कीर्तितं एटले भोजनसमये, जे में अमुक प्रत्याख्यान कर्तुं हतुं, ते संपूर्ण थयुं, हवे हुं भोजन करूं, एवी रीते मुखयी उच्चारण कर्तुं. आराधितं एटले उपर वर्णविला प्रकारोवडे संपूर्ण कर्तुं. माटे एवी रीतना प्रत्याख्यानभांज यत्न करवो. ।

हवे ग्रन्थकार पोतेज उपर जणविलां पदोनु विवरण करे छे—

उचि ए काले विहिणा, पत्तं जं फासियं तयं भणियं । तह पालियं च असइ, सम्मं उवओगपडियरियं । १४।

उचित समये जे पच्चक्खाणने विधिपूर्वक प्राप्त करेलुं होय ते पच्चक्खाण स्पष्ट कहेवाय, एटले के साधु अथवा श्रावक पच्चक्खाणना सूत्रने तथा तेना अर्थने सम्यक् प्रकारे जाणतो थको सूर्य ऊग्या पहेलांज पोताना आत्माना साक्षीए चैत्यस्थापनाचार्यनी समक्ष विवक्षित पच्चक्खाण अंगीकार करीने, 'पछी उत्तम चारित्रधारी गुरुनी समीपे सूत्रमां कहेला विधिपूर्वक कृतिकर्म एटले वंदनादिक विनय करीने रागआदिकथी रहित थयोथको, तथा चोतरफ उपयोगवान् थइने हाथ जोडी शीणो अवाजे गुरुना वचननी पाछळ उच्चार करतो थको ज्यारे पच्चक्खाणने अंगीकार करे त्यारे ते 'स्पष्ट पच्चक्खाण' कहेवाय. अर्थात् उपर कह्यामुजब ग्रहण करेलुं पच्चक्खाण आत्माने स्पर्शु कहेवाय. वळी 'पालितं' एटले ते ग्रहण करेलां पच्चक्खाणनो सम्यक् प्रकारे वारंवार उपयोग चितववो ते पालित पच्चक्खाण कहेवाय. ।

गुरुदत्तसेसभोयण-सेवणयाए य सोहिंयं जाण । पुण्णेवि थेवकाला-वत्थाणा तीरियं होइ ॥ २१५॥

गुरुआदिकने आप्यानाद नाकी रहेला अशनआदिकनुं भोजन करवाथी पोताना पच्चक्खाणने शोभितुं कर्तुं जाणवुं. वळी पोरिसीप्रमुख जे पच्चक्खाण कर्तुं होय ते समय संपूर्ण थया छतां पण थोडा समय सुधी जे थोभनुं तेने 'तीरितं' कहेवाय. ।

भोयणकाले अगुगं, पच्चक्खायं तु भुंज कित्तीयं । आराहिंयं पयारेहिं, सम्ममेएहिं निट्ठविअं ॥ २१६॥

आजें में अशुक पचक्खाण करुं हंतुं, एम भोजनसमये बोलीने जे भोजन करुं ते कीर्तित पचक्खाण कहेवाय. वळी ते उपर जणावेला स्पष्ट आदिक भेदोवडे पचक्खाणतुं जे आराधन करुं, ते निष्ठापित पचक्खाण कहेवाय. ।

हवे जे पचक्खाण करुं ते अपवादरूप आगारसहित करुं, अने जो तेम करवामां न आवे तो भंग लागे,

अने ते भंगथी मोटो दोष थाय ते कहेताथका कहे छे-

वयभंगे गुरुदोसो, थेवस्सवि पालणा गुणकरी य । गुरुलाघवं च नेयं, धम्मंमि अओ य आगारा । २१७ ।

व्रत एटले ग्रहण करेलां नियमनो जो भंग करवामां आवे तो अशुभ कर्मना बंधनआदिकरूप मोटो दोष उत्पन्न थाय, केमके तेम करवाथी प्रभुनी आज्ञातुं विराधन थाय छे. माटे थोडा व्रतने पण ग्रहण करीने तेतुं सम्यक् प्रकारे पालन करवाथी ते गुणकारी थाय छे, कारण के ते शुद्धपरिणामरूप होवाथी तेथी कर्मोनी निर्जरारूप उपकार थाय छे. वळी ते पचक्खाणरूपी धार्मिक विषयमां सारासाररूप गुणदोषनो पण विचार करवानो छे. जेमके कोइए उपवासतुं पचक्खाण करुं होय, अने ते दरम्यान तेना शरीरने कोइ रोग लागु पड्यो, त्यारे तेने औषधआदिक दइने जे समाधि उपजाववी ते निर्जरारूपी सारगुणने करनारी थाय छे, अने जो तेम करवामां न आवे तो असमाधिरूपी असारदोषने करनारी थाय छे, माटे ते धार्मिकविषयमां सारासारनो विचार करवो. केमके एकांत आग्रह करवो नुकशानकारक छे, अने एटला माटेज पचक्खाण करती वखते आगारो राखवामां आवे छे.

हवे पचक्खाणमां जे विगडओ कहेली छे, ते कइ कइ छे? ते वर्णवे छे—

દુરૂં દહિ નવળીયં, ઘયં તહા તેછમેવ ગુડ મજ્જં । મહુ મંસં ચેવ તહા, ઓગાહિમગં ચ વિગઈઓ ॥૨૧૮।
 દૂધ, દહીં, માલ્ખણ, ઘૂત, તેમજ તેલ, ગોઢ, મદિરા, મધ, માંસ, તથા ઓગાહિમગ એટલે ઘૂત અથવા તેલમાં તહેલાં સર્વ જાતનાં
 પકાનો, એ દશ પ્રકારની વિગઈ જાણવી. કેમકે તેઓના મોજનથી હૃદયની અંદર કામ આદિકનો વિકાર ઉત્પન્ન થાય છે. ।

હવે તે વિગઈઓના સેવો કહે છે-

ગોમહિસુઢીપસૂળં, એલગલ્લીરાણિ પંચ ચત્તારિ । દહિમાઈયાઈં જમ્હા, ડહીળં તાણિ નો હુંતિ ॥૨૧૯॥

ગાય, મેંસ, સાંઢળી, તથા પશુ એટલે વકરી, અને એલગ એટલે ગાઢર, એ પાંચ જાતની માદાઓનાં દૂધ વિગઈરૂપ છે. વા-
 કીનાં મનુષ્યનીઆદિકનાં દૂધ વિગઈરૂપ નથી. વઢી તેમાંથી સાંઢળી શિવાયની ચાર માદાઓનાં દહીં, માલ્ખણ તથા ઘૂત પણ
 વિગઈરૂપ છે. કેમકે સાંઢળીના દૂધમાંથી દહીં, માલ્ખણ તથા ઘૂત થતાં નથી. ।

ચત્તારિ હુંતિ તેહ્વા, તિલઅયસિકુસુંભસરિસવાળં ચ । વિગઈઓ સેસાળં, ડોલાઈળં ન વિગઈઓ ॥૨૨૦॥

તલચું, અલસીચું, કસુંબાનું તથા સરસવનું, એમ ચાર જાતનાં તેલો વિગઈરૂપ છે, વાકીનાં મહુડાંઆદિકનાં તેલો વિગઈરૂપ ન-
 થી, અહીં આદિશબ્દથી નાઢીયેર, એરંડી તથા કાંગળીઆદિકનું તેલ પણ વિગઈરૂપ નથી. ।

દવગુડ પિંડગુડા દો, મજ્જં પુળ કઢ્ઢપિઢ્ઢનિપ્પન્નં । મચ્છિયકુત્તિયમામર-મેયં ચ મહુંતિહા હોઈ ॥૨૨૧॥

દવગુહ એટલે નરમ રાવજેવો ગોઠ, તથા પિંડગુહ એટલે પિંડરૂપે બંધાયેલો મિલાં તથા રવા આદિકનો ગોઠ, એમ ત્રણે પ્રકારના ગોઠ વિગિરૂપ છે. વઢી કાષ્ઠથી નિપજેલું, એટલે શેલડી તથા તાડીઆદિક વૃક્ષમાંથી ફરતો રસ, તથા વીંજું પિઠામાંથી નિપજાવેલું, એટલે ઘઉં, કોદ્રવા, તથા ચાવલ આદિક ધાન્યોનો તથા દ્રાક્ષા આદિકનો સોડ કરી તેમાંથી નિકઢતા રસથી ઉત્પન્ન કરેલું, એમ બે પ્રકારનું મધ જાણવું. વઢી મધ નીચેમુજવ ત્રણ પ્રકારનું થાય છે. મોટી મધમાલોએ નિપજાવેલું, કુત્તિકા એટલે એક જાતની નાની માલોએ નિપજાવેલું, તથા ત્રીજું મસરીઓએ નિપજાવેલું જાણવું. એ રીતે ગોઠ, મદિરા તથા મધ પણ વિગિરૂપ જાણવાં. ।

જલથલલલલહરમંસં, ચમ્મં વસ સોળિયં તિભેયં ચ । આહૃહ્ણતિણિ ચલચલ-ઓગાહિમગં ચ વિગિરૂઓ । ૨૨ ।

જલચર એટલે મત્સ્ય આદિકનું માંસ, સ્થલચર એટલે હરિણ, સ્થૂઅર તથા સસલા આદિકનું માંસ, સ્થેચર એટલે તેતર, ચકલાં, કુકડા આદિકનું માંસ, એમ ત્રણ પ્રકારનું માંસ જાણવું. અથવા ચર્મ, ચરત્રી અને રુધિર, એમ ત્રણ મેદે માંસ જાણવું. એ ત્રણે પ્રકારનું માંસ વિકૃત્તિરૂપ છે. વઢી અગ્નિથી તપાવેલાં દુતથી અથવા તેલથી ભરેલી કઢાઈ અથવા તવીમાં ચલચલ શબ્દ કરતી પૂઢી આદિકને જ્યારે તઢવામાં આવે, ત્યારે પ્રથમના ત્રણ ઘાળવા સુધી તે પૂઢીઓ વિગિરૂપ થાય છે, અને જ્યારે ચોથો ઘાળવો તઢાય છે, ત્યારે તે ચોથા ઘાળવાની પૂઢીઓ વિગિરૂપ થતી નથી, અને તે યોગ વહન કરનારા નીચીપચ્ચક્ષાળવાઢાને પૂણ ક-

લ્યે છે. વઢી તલ્લવા મૂકેલી ઇવઢી મોટી પૂઢી હોય, કે જેથી તે ઘૂત અથવા તેલથી ભરેલી સંપૂર્ણ તવીં ભરાઈ જાય, તે પૂઢી ઉપર જો વીજી પૂઢી પળ તલ્લવામાં આવે, તો તે વીજી પૂઢી નિર્વિગઢ ઇટલે વિગઢરહિત થાય, અને તે પૂઢી નીવીપચ્ચક્ષણવાલ્લને પળ કલ્પે. પરંતુ ઇકવારજ નાલેલા ઘૂત આદિકમાં તે ચોથો અથવા વીજો ઘાળવો તલ્લવામાં આવેલો છે, ઇમ ઉપયોગપૂર્વક જાણીતું હોવું જોઈયે. પળ વીજા આદિક ઘાળવામાં જો પાહું વીજું ઘૂત આદિક નાલ્લવામાં આવ્યું હોય, તેમજ આ વીજો અથવા ચોથો ઘાળવો છે કે નહીં ? તે માટેનું વરોવર સ્વાતરીવંધ જાળપણું જો ન હોય તો તે નીવીપચ્ચક્ષણવાલ્લને કલ્પે નહીં. ।

હવે તે દૂધ આદિક વિગઢં ત્રી રીતે નિર્વિગઢ થાય તે લેલ્લાલે છે—

સ્વીરદહીવિયઢાણં, ચત્તારિ ડ અંગુલાણિ સંસઢં । ફાણિયતિલ્લઘયાણં, અંગુલમેગં તુ સંસઢં ॥ ૨૨૩ ॥

દૂધ, દહીં, તથા વિકટ ઇટલે મચ ચાર અંગુલસુધી નિર્વિગઢ થાય છે, ઇટલે કે તે દૂધ આદિકમાં રંધેલા ચોલા ચોલા આદિક નાલ્લવાલ્લ તે ચોલા આદિક ઉપર ચાર અંગુલસુધી તે દૂધ આદિક જ્યારે ચંલે ત્યાંસુધી તે નિર્વિગઢ થાય, અને પાંચમા અંગુલનો જ્યાંથી પ્રારંભ થાય ત્યાંથી તે વિગઢંરૂપ થાય. વઢી નરમ ગોલ, તેલ તથા ઘૂત ઇ તળ પઢાર્યો રોટલી આદિકપર જ્યારે ઇક અંગુલસુધી ચંલે, ત્યાંસુધી તે નિર્વિગઢ થાય, અને વીજા અંગુલના પ્રારંભથી તે વિગઢંરૂપ થાય છે. ।

મહુપુગલરસયાણં, અઠંગુલયં તુ હોઈ સંસઢં । ગુલપોગલનવળીઇ, અઢામલયં તુ સંસઢં ॥ ૨૨૪ ॥

રોટલી આદિકપર ચઢેલો મધનો તથા માંસનો રસ અરથા. આંગુલસુધી નિર્વિગ્ન છે, અને તે ઉપરાંત વિગ્નરૂપ છે. તથા ગોઠ માંસ અને માંસના પીલુ જેવડા ઘણા ટુકડાઓથી મળેલા માત્ર આદિક પળ વિગ્નરૂપ થતા નથી, પરંતુ તેઓમાના તેથી મોટા એવા, ફક્ત એક ટુકડાથી મળેલા માત્ર આદિક પળ વિગ્નરૂપ જ થાય છે. ।

હવે પ્રત્યાલ્યાનસંબધિજ વિશેષ વસ્તુઓ કહે છે—

વિગ્નઈ ? વિગયગયાણિ ય. ૨, અણંતકાયાણિ વજ્જવત્થૂણિ । દસ તીસં વત્તીસં, બાવીસં સુણેહ વત્તેમિ । ૨૫ ।

વિગ્ન દશ છે, વિગ્નગત ત્રીશ છે, અનંતકાંય ત્રીશ છે, અને અમર્ય વસ્તુઓ બાવીસ છે, તે સઘળા મેદોનું હું નીચે જણાવ્યા મુજબ વર્ણન કરું છું, તે તમો સાંભલો ? અહીં ‘ સાંભલો ’ એમ કહેવાથી ધર્મોપદેશ સાંભળવાને લાયક એવા મર્ય લોકોને જ આચાર્યોએ ઉપદેશ આપવો, પરંતુ નાલાયકોને આચાર્યોએ ધર્મોપદેશ આપવો નહિ. કહું છે કે—

“ અળવદ્વિયસ્સ ધર્મમં, ના હુ કહિજ્ઞાહિ સુહુવિ પિયસ્સ । વિચ્છાય હોઈ મુઠં, વિજ્ઞાયગિ ધમતસ્સ ’ ॥ ૧ ॥

બધી પરોપકાર કરનારા આચાર્યોએ ઉપદેશો જીવાદિક તત્વો સાંભળવાથી મર્યજનોનો વિવેક ઉઘાડે પામે છે. કહું છે કે—

“ સુચા જાણઈ કલ્હાણં, સુચા જાણઈ પાવગં । ઉમયપિ જાણઈ સુચા, જં હેય ત સમાચરે ” ॥ ૧ ॥

હવે પ્રથમ. દશ વિગ્નના વિકૃતિમેદો કહે છે—

લ્યે છે. વઢી તલ્લવા મૂકેલી એવડી મોટી પૂઢી હોય, કે જેથી તે ઘૂત અથવા તેલથી મરેલી સંપૂર્ણ તવી મરાઈ જાય, તે પૂઢી લ્યે છે. વઢી તલ્લવા મૂકેલી પળ તલ્લવામાં આવે, તો તે બીજી પૂઢી નિર્વિગદ્દ ઇટલે વિગદરહિત થાય, અને તે પૂઢી નીવીપચ્ચલ્લવાળવા-
 ડપર જો બીજી પૂઢી પળ તલ્લવામાં આવે, તો તે બીજી પૂઢી નિર્વિગદ્દ ઇટલે વિગદરહિત થાય, અને તે પૂઢી નીવીપચ્ચલ્લવાળવા-
 લ્લને પળ કલ્પે. પરંતુ એકવારજ નાલેલા ઘૂત આદિકમાં તે ચોથો અથવા બીજો ઘાળવો તલ્લવામાં આવેલો છે, એમ ડપયોગપૂર્વક
 જાણીતું હોવું જોઈયે. પળ બીજા આદિક ઘાળવામાં જો પાછું બીજું ઘૂત આદિક નાલવામાં આવ્યું હોય, તેમજ આ બીજો અથવા
 ચોથો ઘાળવો છે કે નહીં? તે માટેનું બરોબર લ્લતરીવંચ જાળપણું જો ન હોય તો તે નીવીપચ્ચલ્લવાળવાલ્લને કલ્પે નહી. ।

હવે તે દૂધ આદિક વિગદ્દ શી રીતે નિર્વિગદ્દ થાય તે દેલ્લાહે છે—

સ્ત્રીરદ્દહીવિયડાળં, ચત્તારિ ડ અંગુલ્લાણિ સંસઠં । ફાણિયતિદ્વયયાળં, અંગુલમેગં તુ સંસઠં ॥ ૨૨૩ ॥

દૂધ, દહીં, તથા વિકટ ઇટલે મધ ચાર આંગુલસુધી નિર્વિગદ્દ થાય છે, ઇટલે કે તે દૂધ આદિકમાં રંધેલા ચોલા આદિક
 નાલ્લાબાદ તે ચોલા આદિક ડપર ચાર આંગુલસુધી તે દૂધ આદિક જ્વારે ચડે ત્લાંસુધી તે નિર્વિગદ્દ થાય, અને પાંચમા આંગુ-
 લનો જ્વાંથી પ્રારંભ થાય ત્લાંથી તે વિગદ્દરૂપ થાય. વઢી નરમ ગોલ્લ, તેલ તથા ઘૂત એ ત્ણ પદાર્થો રોટલી આદિકપર જ્વારે એક
 આંગુલસુધી ચડે, ત્લાંસુધી તે નિર્વિગદ્દ થાય, અને બીજા આંગુલના પ્રારંભથી તે વિગદ્દરૂપ થાય છે. ।

મહુપુગલરસયાળં, અઙ્ગુલયં તુ હોદ્દ સંસઠં । ગુલપોગ્ગલનવળીએ, અદ્દામલયં તુ સંસઠં ॥ ૨૨૪ ॥

દ્રવ્યોથી એટલે ચાવલ આદિકથી હળાયેલા દૂધ આદિક વિગદરૂપ પદાર્થો વિકૃતિગત કહેવાય છે. અને એવી રીતે ચાવલ આદિકથી હળાયેલું દૂધ આદિક દ્રવ્યજ કહેવાય છે, પરંતુ વિગદ કહેવાય નહીં. અને તેથીજ કેટલાક નીચીના પચ્ચણવાળાને પણ તેમાંનું કંઈક ભાવું કલ્પે છે. વળી તલ્લવાની તવીમાંથી પૂઠી આદિક તલ્લીને કહાડી લીધા બાદ તેમાં જે ઘી આદિક ચાકી રહે છે, તેજ ઘીવાળી તવી ચૂલાપરજ રહી થકી અધિના જોરથી તવ્યે જતો, તેમાં જે ઘીની પૂઠી આદિક તલ્લામાં આવે, તે ઉત્કૃષ્ટ દ્રવ્યજ એટલે વિકૃતિગતજ કહેવાય છે, પરંતુ તે વિગદરૂપ નથી, એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે. પરંતુ ગીતાયોનો તો એવો અભિપ્રાય છે કે—તે ધીયુક્ત તવી ચૂલાપરથી ઉતાર્યા બાદ, તેમાં રહેલું ઘી આદિક જ્યારે ઠંડું પડી જાય, અને તે ઠંડા પડેલાં ઘી આદિકમાં જે આઠાની કળક આદિક નલાય તેજ કળક આદિક પાકવાના અભાવથી વિકૃતિગત કહેવાય; પરંતુ તે તપાવે-લાં ઘી આદિકમાં જો કળક આદિક નાશવામાં આવે તો તે પાકવાથી વિગદરૂપજ થાય છે. ટીકાકાર કહે છે કે, અમોએ તો આ ગાથાનું આવી રીતે વ્યાખ્યાન કર્યું છે, તો પણ વિશેષ જ્ઞાનીઓ પોતાના જ્ઞાનમુજબ અન્ય રીતે પણ વ્યાખ્યાન કરી લેવું.

હવે કહો વિગદમાં કયા કયા અને કેટલાં વિકૃતિગત એટલે નીચીયાતાં છે, તે કહો છે—

અહ પેયા ૧ દુરુદ્દી ૨, દુરુવલેહી ૩ ય દુરુસાહી ૪ ય। પંચેવ વિગયગયાઈ, દુરુમિ ય લીરસહિયાઈ ૫ ॥
 દૂધનાં પાંચ વિકૃતિગત નીચીયાતાં નીચે મુજબ છે—પેયા એટલે કાંજી, દૂધેટી, દૂધાવલેહી, દૂધસાહી અને આલા : ચોલાસ-

હિત રાંધેલું દૂધ તે સ્વીર. ।

હવે તે પાંચમાના કેટલાકનું પ્રયત્નકાર પોતેજ વિવેચન કરે છે—

અંબિલજુંયંમિ દુઝે, દુઝદ્દી દવસમીસરઝંમિ । પયસાડી તહ તંડુલ—તુણયસિઝંમિ અવલેહી ॥૨૯॥

સ્વાદી છાસસહિત જે દૂધ તે દૂધેટી કહેવાય. વઠ્ઠી દૂધમાં દ્રાક્ષ નાસ્તીને રાંધવાથી દૂધસાડી થાય છે. વઠ્ઠી દૂધમાં ચાવલનો આટો નાસ્તી રાંધવાથી દૂધાવલેહી થાય છે. ।

હવે દહિંના પાંચ નીવીયાતો કહે છે—

દહિંએ વિગડગયાઈ, ઘોલવડા ઘોલસિહરિણિ કરંવો । લવણકણદહિંયમહિયં, સંગરિગાયંમિ અપ્પહિં ॥

દહીંસંબંધિ નીચે મુજબ પાંચ વિકૃતિગતો છે—દહીં ઘોઠીને તેમાં નાસ્તીમાં આવેલાં વડાં દહિંવડાં કહેવાય છે. ૧ વઠ્ઠી દહીંને વસ્ત્રમાં નાસ્તીને ગાઢવાથી દહીંનો ઘોઢ થાય છે ૨. દહીંને હાથથી મથીને તેમાં સ્વાંડ અથવા સાકર નાસ્તી, અથવા દહીંને વસ્ત્રમાં બાંધી તેમાંથી પાણી કઢાડી નાસ્તી, વાકી રહેલ દહીંના પિંડમાં સ્વાંડ અથવા સાકર નાસ્તીથી સિંચરિણી દટલે સિંચંડ થાય છે ૩. દહીં તથા રાંધેલા ચાવલને એકઠા કરવાથી કરંવો થાય છે ૪. વઠ્ઠી દહીંમાં લવણ નાસ્તી તેને ઘોઢવાથી રાયતું થાય છે, પરંતુ તેમાં જો સાંગરી આદિક નાસ્તીમાં ન આવે તો નીવીયાતું થાય છે, પરંતુ તે થોડું પણ નાસ્તીમાં આવે તો તે વિગડરૂપ થાય છે. ।

હવે દૂતના નીવીયાતાં કહે છે—

પક્કઘયં ઘયકિટ્ટી, પક્કોસહિતવરિતરિયસપ્પિં ચ । નિપ્પંજણવીસંદણ—ગાઢ ઘયવિગઢ વિગઢગયા ॥૩૧॥

ઔષધ નાચી પકાવવામાં આવેલું દૂત ૧, દૂતનું કીટું ૨, ઔષધિ નાચી પકાવવામાં આવેલાં દૂતની ઉપરની તરીનું ઘી ૩, નિર્ભજન દટલે પકાવ તલ્લ્યાવાદ વાકી રહેલું દાક્ષીયું દૂત ૪, તથા પાંચમું વિસ્પંદન દટલે દહીંની તરમાં ઘડનો મેંદો મેલ્લી જે વસ્તુ વનાવાય છે તે, કે જે માલવામાં પ્રસિદ્ધ છે ૫. એવી રીતે પાંચ પ્રકારના દૂતનાં નીવીયાતાં જાણવાં ।

હવે તેલનાં નીવીયાતાં કહે છે—

તેલ્લમલી ૧ તિલ્લકુટી ૨, દરૂં તેલ્લં ૩ તહોસહોચ્ચરિયં ૪ । લલ્લખાઢદ્વપક્કં, તેલ્લં ૫ તેલ્લમિ પંચેવ ॥૩૨॥
તેલની મલી દટલે કીટું ૧, તેલકુટી દટલે તલનો ચોલ ૨, દાક્ષીયું તેલ ૩, કોઢ ઔષધીને તેલમાં પકવ્યાવાદ વાકી રહે-
લું તે ઔષધિપરનું તેલ ૪, તથા લાલઆદિક દ્રવ્યોથી પકાવેલું તેલ ૫, એ પાંચ પ્રકારનાં તેલ સંબંધિ નીવીયાતાં છે. ॥ ૩૨ ॥

હવે ગોલ્લનાં નીવીયાતાં કહે છે—

અરૂકઢિયઢલ્લુરસો, ગુલપાણીયં ચ સક્કરા ચંડં । પાયંગુલં ચ ગુલવિગઢ, વિગઢગયાઢં ચ પંચેવ ॥૩૩॥
અરધો કાઢેલો સેલડીનો રસ ૧, ગોલ્લનું પાણી ૨, સાકર ૩, ચંડ ૪, તથા ગોલ્લનો પાક, કે જે વડે ચાજાં આદિક ગલે-
પવામાં આવે છે ૫. એ પાંચ ગોલ્લસંબંધિ વિકૃતિગત દટલે નીવીયાતાં જાણવાં ।

जेणेगेणं तवओ, पूरिजइ पूयगेण तळबीओ । अखवियनेहो पच्चइ, जइ सने होइ तविगई ॥ २३४ ॥

जो एक खाजांवडे कडाइ भराइ गइ होय, तो ते पछी तळेलुं बीजुं खाजुं नीवीयातुं थाय छे, फक्त तेमां बीजुं घृत नाखतुं जोइये नही, एटले के तेज घृतयी जो बीजुं खाजुं तळवामां आवे तो तेने पहेलुं नीवीयातुं पकान जाणवुं ।

एगं एगस्सुवरिं, तिन्नोवरि बीयगं च जं पक्कं । तुप्पेणं तेणं चिय, तइयं गुलहागियापभिई ॥ २३५ ॥

एक उपर एक बीजुं खाजुं नाखीयें, एम त्रण घाणवा उतार्यावाद तेज घृतमां जे बीजुं खाजुं पकावीयें, तेने बीजुं नीवीयातुं पकवान जाणवुं. तथा गोलघाणी आदिकने बीजुं नीवीयातुं पकान जाणवुं ।

चउत्थं जलेण सिद्धा, लप्पसिया पंचमं तु पूयलिया । चोप्पडियतावियाए, परिपक्कं तीस मीलिसु ॥

पूळी आदिक तळी लीया बाद पाछल वधेलां ते घृत आदिकथी खरडायेली कडाइमां जळथी पकावेली लापसी, ए चोथुं नीवीयातुं पकान छे. वळी तेवी रीतनाज वधेलां घृत आदिकथी खरडायेली तवीमां पकावेला पुडला अथवा धारडां आदिक पांचथुं नीवीयातुं पकान्न कहेवाय छे. एवी रीते छए विगइना दरेकना पांच पांच मळी त्रीस नीवीयातां थयां ।

अहि आ नीवायातांओनुं स्वरूप आचार्य महाराजने कउ पोताजी बुद्धियोज कहेल नथी, परंतु ने आगममांज कहेल छे, ते देखाने छे—

આવસ્સયચુષ્ણીએ, પરિભણિયં એથ વણિયં કહિયં । કહિયં કુસલાણં, પડંજિયં તુ કારણિએ ॥ ૩૭ ॥
 આવશ્યકની ચૂષ્ણીમાં ઉપર જણાવેલું નીવીયાતાંનું સ્વરૂપ વર્ણવું છે, તે મુજબ અહીં કહેલું છે. વઠ્ઠી આ સ્વરૂપ બુદ્ધિવાન માણ-
 સો પાસે વર્ણવેલું, અને તે નીવીયાતાંઓનો ઉપયોગ પણ કારણ પડ્યેજ કરવો. અર્થાત્ જો કે ક્ષીર આદિક સાક્ષાત્ વિગડ નથી,
 પરંતુ નીવીયાતાંજ છે, અને તેથી નીવીપચ્ચક્ષણવાળાને પણ તે કલ્પે છે, તો પણ તે ઉત્કૃષ્ટ દ્રવ્યોનું ભોજન કરવાથી અવશ્ય
 શાંત મનુષ્યોના હૃદયમાં પણ વિકાર ઉપજે છે. વઠ્ઠી તે ઉત્કૃષ્ટ દ્રવ્યોનું ભોજન કરવાથી તે નીવીપચ્ચક્ષણવાળાને ઉત્કૃષ્ટી નિ-
 ર્જરા થતી નથી, માટે તેઓએ તે ભોજન તરીકે વાપરવાં નહીં. પરંતુ નાના પ્રકારની તપસ્યાથી જેનું શરીર અતિ-ક્ષીણ થયેલું હોય
 છે, અને તેને લીધે જે સ્વાધ્યાયાદિક ઉત્તમ ક્રિયાનુષ્ઠાન કરવાને અસમર્થ છે, તેવો તપસ્વી જો કદાચ ઉપર જણાવેલાં નીવીયા-
 તાંઓનું ભોજન કરે, તો તેમાં કંઈ દોષ નથી, કેમકે તેથી તેને મોટી કર્મનિર્જરા થાય છે. કહું છે કે—

“ ન વરં રૂઢ પરિભોગો । નિવિચારણંપિ કારણાવેક્ષ્વે ॥ ઉક્કોસગદ્વાણં । ન ઉ વિસેસેણ વિન્નેઓ ॥ ૧ ॥

આવશ્યનિવિગર્હયસ્સ । અસાહુણો હુહ્ણએ પરિભોગો ॥ ઇંદિયજયબુદ્ધિએ । વિગડચાંચમિ નો હુત્તો ॥ ૨ ॥

જો પુણ વિગડચાંચ । કાહણં સ્વાહ નિદ્ધમહુરાહં ॥ ઉક્કોસગદ્વાહં । તુહ્ણફલો તસ્સ સો મેઓ ॥ ૩ ॥

દીસંતિ ય કેહ રૂઢિં । પચ્ચક્ષણાએવિ મંદધમ્માણો ॥ કારણિયં પડિસેવં । અકારણેણાવિ કુણમાણા ॥ ૪ ॥

તિલમોયગતિલવરૂં । વરિસોલગનાલિકેરલંહાહં ॥ અરૂહલધોલસીરિં । ઘયપુપ્પયવંજણંહં ય ॥ ૫ ॥

ધયબુદ્ધમંડગાર્હ । દહિદુદ્ધકરંવનેહમાર્દિહિ ॥ કુચ્છરિચૂરિમપમુહં । અકારણે કેદ્દ મુજ્જન્તિ ॥ ૬ ॥
 ન ય તંપિ રહ પમાણં । જહુત્તકારીણઆગમન્નૂણં ॥ જરજમ્મમરણમીસણ—ધવજ્જુલ્લિગ્ગચિત્તાણં ॥ ૭ ॥
 મોત્તું જિણાણમાણં । જિયાણ નહુદુહદવ્યંગિતવિયાણં ॥ ન હુ અન્નો પહિયારો । કોદ્દ ર્હિં ભવવળો જેણ ॥ ૮ ॥
 વિગર્હપરિણયધમ્મો । મોહો જસુદિજ્જણ્ણ દિન્ને ય ॥ સુદ્ધવિ ચિત્તજયપરો । કહં અકજ્જે ન વદ્ધિહિ ॥ ૯ ॥
 દાવાનલમજ્જગઓ । કો તદુવસમઠયાહ જલમાર્હ ॥ સંતેવિ ન સેવિજ્ઞા । મોહાનલ્લીવીણ ઉવમા ॥ ૧૦ ॥
 વિગર્હ વિગર્હમીઓ । વિગર્હગયં જો ય મુજ્જણ્ણ સાહુ ॥ વિગર્હ વિગર્હસહાવા । વિગર્હ વિગર્હવલા નેહ ॥ ૧૧ ॥”

ઉપર જણાવેલી ગાથાઓનો નીચે મુજબ ભાવાર્થ છે—નીવીયાતાં પદાર્થોનું મોજન પણ કારણ પહેલજ કરવાનું છે, માટે વિગર્હરૂપ પદાર્થોનું મક્ષણ તો વિશેષ પ્રકારે તજવાનું છે. ॥ ૧ ॥ નીવીયાતાંઓને મોજન અસાધુઓને કરવું ઉચિત છે, પરંતુ ર્દન્દ્રિયોને જીતવાની બુદ્ધિથી જેઓ વિગર્હનો ત્યાગ કરેલો છે, તેમને ઉચિત નથી. ॥ ૨ ॥ વહી વિગર્હનો ત્યાગ કરીને જે સ્ત્રિ-ગ્ધમધુરાદિક ઉત્કૃષ્ટ દ્રવ્યોનો આહાર કરે છે, તેઓને તુચ્છ ફલ આપનાર થાય છે. ॥ ૩ ॥ આજ કાલ પચ્ચક્ષણ કરવામાં મંદ પરિણામવાળા કેટલાક દેશવાય છે, કે જેઓ કારણ વિના પણ કારણીક પુષ્ટિકારક મોજન કરે છે. ॥ ૪ ॥ તેઓ કારણ વિના પણ તલના લાડુ, તલસાંકરી, ટોપરાં, દર્હીનું વોહું, સ્ત્રી, ધીથી વધારેલાં શાક, ॥ ૫ ॥ ધીમાં ફ્લોક્કેલા મંડા, દર્હી, દૂધ, કરંવો, છૂત વિગેરે, ફુલેર તથા ચુરમું આદિક સ્વાય છે. ॥ ૬ ॥ માટે જિનભાષિત વચન મુજબ આચરણ કરનારા. આગમના

जाणकार, तथा जन्म, जरा अने मरणथी भयङ्कर एवा आ संसारसमुद्रथी उद्विग्न चित्तवाळाओने तेम करबुं उचित नथी. ॥ ७ ॥
कारण के अति दुःखरूपी दावानलथी तपेला जीवोने आ संसारसमुद्रथी तरवानो जिनाज्ञा शिवाय बीजो कोइ इलाज नथी. ॥
॥ ८ ॥ विगईना भक्षणथी मोहनो उछाळो थाय छे, माटे मनने जीतवाने उद्यत थयेलो साधु तेवा अकार्यमां शा माटे प्रवर्ते ? ॥
॥ ९ ॥ दावानलनी वच्चे आवेला प्राणीने ते ठारवा माटे जलआदिक कथांथी मळी शके ? एवी रीते मोहरूपी दावानलनी उप-
मावडे प्राप्त थयेला पण विगईरूप पदार्थो खावा नही. ॥ १० ॥ नरकादिकरूप दुर्गतिथी डरेलो जे साधु दूधआदिक विगइनुं
तथा क्षीरान्नादिक नीवीयातांनुं पण भोजन करे, ते विगइना बळथी नरकादिक दुर्गतिमां जाय छे, केमके विगइ मनोविकारने
उपजावनारी छे. ॥ ११ ॥

हवे अनतकायोनुं स्वरूप कहे छे—

सवा हु कंदजाई । सूरणकंदो १ य वज्जकंदो २ य ॥ अद्धहलिदा य ३ तहा । अद्धं ४ तह अद्धक-
च्चूरो ५ ॥ २३८ ॥ सत्तावरी ६ विराली ७ । कुमारी ८ तह थोहरी ९ गलोइ य १० ॥ ल्हसणं ११
वंसकरिद्धा १२ । गज्जरं १३ तह लूणओ १४ लोढो १५ ॥ २३९ ॥ गिरिकन्नि १६ किरलपत्ता १७ ।
खरिसुया १८ थेग १९ अद्धमुच्छा २० य ॥ तह लोणरुक्खछी २१ । खिछुडो २२ अमयवल्ली २३ य

सूअरवहो २८ य
पढमो ॥ सूअरवहो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
तह विरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

॥ २४० ॥ मूला २४ तह भूमिरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

॥ २४१ ॥ मूला २४ तह भूमिरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

॥ २४२ ॥ मूला २४ तह भूमिरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

॥ २४३ ॥ मूला २४ तह भूमिरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

॥ २४४ ॥ मूला २४ तह भूमिरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

॥ २४५ ॥ मूला २४ तह भूमिरुहा २५ । तह विरुहा २६ ढक्कवत्थुलो २७ पढमो ॥ सूअरवहो २८ य
पिंडालू ३२ । हवंति एए अणंतना-

અનંતકાયો તેનાં લક્ષણોથી યુક્તિપૂર્વક સિદ્ધાંતોમાંથી જાણી લેવા. ॥

હવે તેમાનાજ કેટલાક અનંતકાયો કહે છે—

ઘોસાડકરીરંકુર—તિંદુઅ અડકોમલંબગાર્દિણિ । વરુણવડનિંબગાર્દિણ । અંકૂરાઈ અગંતાઈ ॥ ૨૪૩ ॥
ઘોષાતકી અને કરીર નામે વૃક્ષના અંકૂરા, તિંદુકવૃક્ષના અતિકોમલ ફલ, તથા જેમાં ગોઠલી વંધાણી નથી, એવાં આંબા આ-
દિકનાં ફલો, તથા વરુણ, વડ અને લીંબડા આદિક વૃક્ષોના અંકૂરા, એ સઘલાં અનંતકાયો છે. ।

હવે અનંતકાયનુ જ્ઞાન થવા માટે લક્ષણ તથા યુક્તિ કહે છે—

ગૂઢાસિરસંધિપદ્મં, સમભંગમહીરંગં ચ છિન્નરુહં । સાહારણં સરીરં, તદ્વિચરિયં ચ પત્તેયં ॥ ૨૪૪ ॥
જે વનસ્પતિમાં તેની નસો, સાંધા તથા ગાંઠ ગુપ્ત રહેલાં હોય, એટલે કે પ્રકટપણે દેખાતાં ન હોય; તેમજ જે વનસ્પતિને માં-
ગવાથી કરકરી વિનાનો સરખો ભંગ થાય. તથા જેને માંગવાથી રેસાના તંતુઓ ન નિકળે; તેમજ જે વનસ્પતિને કાપ્યાવાદ સુ-
કાઈ ગયા છતાં પણ જલ આદિકની સામગ્રી મઢવાથી પાછી ઊગી નિકળે; એવી રીતે ઉપર જણાવેલાં લક્ષણોવાળી સઘલી સા-
ધારણ એટલે અનંતકાય વનસ્પતિ જાણવી, અને ઉપર જણાવેલાં લક્ષણોથી વિપરીત લક્ષણોવાળી જે વનસ્પતિ હોય છે, તેને પ્ર-
ત્યેકવનસ્પતિ જાણવી. ॥

વઢી અનંતકાયનું નીચું લક્ષણ કહે છે—

चक्षं व भज्जमाणस्स, जस्स गंठी हवेज्ज चुद्धघणो । तं पुढविसरिस्सभेयं, अणंतजीवं वियाणाहि ॥४५॥
खेतरना माटीना टुकडानी पेठे जे वनस्पतिने भांगवाथी करकरी विनानो कुंभारना चक्रजेवो तेनां मूळ, थड, छाल, डाली
तथा पुष्पादिकनो भंग थाय, ते मूळ आदिकने अनंतकाय जाणवां. वळी जे वनस्पतिने तेनीं गांठ एटले पर्व आगळ्थी भांगवा-
थी सफेद रंगनो घणो भूको उडतो जोवामां आवे, ते वनस्पतिने पण अनंतकाय जाणवी. ॥

वळी पण अनंतकायनु बीजु लक्षण कहे छे—
अणंतजीवं वियाणाहि ॥२४६॥
जं च होइ निच्छीरं । जंपि य पयावसंधि, अणंतजीवं वियाणाहि ॥२४६॥
थी सफेद रंगनो घणो भूको उडतो जोवामां आवे, ते वनस्पतिने पण अनंतकाय जाणवां. ।

गूढसिरांगं पत्तं, सच्छीरं जं च होइ निच्छीरं । जंपि य पयावसंधि, अणंतजीवं वियाणाहि ॥२४६॥
वनस्पतिना जे पांढडांनी नस जोवामां आवती नथी, तेमज जे पत्रने भांगवाथी छीर नीकळे, तथा जे पत्र विलकुल छीर वि-
नानां होय, वळी जेनी सांध उष्णतावाळी होय, अथवा जेनी सांध दीठामां आवती नथी, तेने पण अनंतकायज जाणवां. ।

हवे बलीस असध्य कहे छे—
पंचुंबरि चउविगई, हिस विस करगे य सवमट्टी य । रयणीभोयणगं चिय, बहुबीयं अणंतसंधाणं ॥४७॥
वड, पीपळो, पीपळी, उंबर तथा कोठीवडीनां मळी पांच जातनां फळो वर्जवां, केमके तेओमां मच्छरना आकारना घणा
जीवो भरेला होय छे. वळी मद्य, मांस, मय अने माखण, ए चार जातनी विगइ खावानो त्याग करवो. वळी वरफ के जे अ-
संख्य अप्कायरूप छे, ते पण त्याग करा लायक छे. वच्छनाग आदिक विप पण त्यागवा लायक छे, केमके मरणवखते ते

મહામોહ ઉત્પન્ન કરનાર છે. વઠ્ઠી આકાશમાંથી પડતા કરા પળ અસંખ્ય અપ્કારૂપ હોવાથી ત્યાગવા લાયક છે. સર્વ પ્રકારની માટી કે જેથી હેડકાં આદિક પંચેન્દ્રિય પ્રાણીઓ ઉત્પન્ન થાય છે, તથા જે સ્વાવાથી વિવિધ પ્રકારના રોગો થાય છે, માટે તે પળ અમ્હ્ય છે. રાત્રિમોજનનો પળ ત્યાગ કરવો, કેમકે તેમાં કરોડીયા આદિક જીવો આવી જવાનો સંભવ હોવાથી કોઈ આદિક રોગો થાય છે, અને તેથી આ ભવ, અને અસમાધિ મરણથી પરમવમાં પળ તે નુકશાનકારક છે. વઠ્ઠી જેમાં ઘણાં વીજ હોય તેવાં સ્વસ્વસ આદિક પળ અમ્હ્ય છે, કેમકે તે સ્વાવાથી ઘણા જીવોની હિંસા થાય છે. આગળ વળવેલા સર્વે અનંતકાર્યો પળ અમ્હ્ય છે. વઠ્ઠી સંધાન દટલે વીલી લીંબુ આદિકનું આથળું, કે જેમાં અનંતા જીવોનો ઘાત થવા સંભવ છે, તે પળ અમ્હ્ય છે. ઘોલવડા વાયંગળ । અમુણિયનામાણિ પુષ્પફલયાણિ । તુચ્છફલં ચલિયરસં, વજ્જહ વજ્જાણિ બાવીસં ॥ ઘોલવડાં દટલે કાચા દહીંના ઘોલવામાં નાખેલાં વડાં, ઉપલક્ષણથી કાચા દહીંમાં નાખેલાં સયલાં દ્વિદલો અમ્હ્ય છે, કેમકે તેમાં ઘણા સૂક્ષ્મ જીવો ઉત્પન્ન થાય છે, કે જેઓને કેવલી ભગવાન જોઈ શકે છે. વઠ્ઠી રીંગણાં પળ અમ્હ્ય છે, કેમકે તે ઘણી નિદ્રા તથા કામને ઉત્પન્ન કરનારાં છે. વઠ્ઠી જેનું નામ નિશાન પોતે જાણેલું નથી, તેવાં પુષ્પો તથા ફલો પળ અમ્હ્ય છે. વઠ્ઠી બોર જાંબૂ આદિક તુચ્છ ફલો પળ અમ્હ્ય છે, કેમકે તેમાં પળ ઘણા જીવોની ઉત્પત્તિ થાય છે. વઠ્ઠી ચલિત રસવાલાં ફૂગાયેલાં દહીં ચાવલ તથા મીઠાઈ આદિક પળ અમ્હ્ય છે, કેમકે તેમાં જીવોની ઉત્પત્તિ થયેલી હોય છે. એ બાવીસ જાતનાં અમ્હ્યો છે, માટે તેઓનો હે મન્ય જનો ! તમો ત્યાગ કરો ? ॥ ૨૪૮ ॥ એવી રીતે ચોથું પચ્ચક્ષાણદ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

॥ હવે પાંચમું કાઝસગદ્વાર વર્ણવે છે. ॥

કાઝસગ, એટલે સ્થાન, મૌન અને ધ્યાનક્રિયાના અવ્યતિરેકપણે શ્વાસોશ્વાસાદિક બોલ ટાલીને કાચ એટલે શરીરનો જે ઉત્સર્ગ એટલે ત્યાગ કરવો, તે (કાઝસગ) કાયોત્સર્ગ કહેવાય. તે કાઝસગ બે પ્રકારનો છે. એક ચેષ્ટામાં કરાતો, તથા બીજો ઉપસર્ગ સમયે કરાતો. ચેષ્ટા એટલે ગમનાગમનાદિકની ક્રિયા વચ્ચે ઈરિયાવહી આદિ પડિકમવા સમયે જે કાઝસગ કરાય છે, તેને ચેષ્ટા કાઝસગ જાણવો. તથા કોઈ દેવતા આદિક જ્યારે ઉપસર્ગ કરે છે, ત્યારે તેને જીતવા માટે જે કાઝસગ કરાય છે, તેને ઉપસર્ગ સમયે કરાતો કાઝસગ કહેવામાં આવે છે. કાણું છે કે—

“ સો ઝસગો દુધિહો । ચેઢાઈઅભિમવે ચ નાયબ્વો ॥ ઝિચલાદરિઆ પઢમો । ઝસગઅિજુક્ષયો બીઓત્તિ ” ॥ ૧ ॥

તે કાઝસગ પણ જો દોષ રહિત કરવામાં આવે તોજ તે નિર્જરાનો હેતુ થાય છે, માટે—

હવે કાઝસગના ઓગળીસ દોષો દેખાશે છે—

ઘોડગ લયા ચ ચંભે, કુડે માલે ચ સવરિ વહુનિચડે । લંબુત્તર થળઝડી, સંજઈ ચલિણે ચ વાયસ-
કવિઢે ॥ ૨૪૧ ॥ સીસોકંપિયમૂઝ, અંગુલિમમુહાઈ ચારુળીપેહા । એઐ કાઝસગે, હવંતિ દોસા
એગુળવીસં ॥ ૨૫૦ ॥

ઘોટક ૧, લતા ૨, સ્તંભકુહ્ય ૩, માલ ૪, શવરી ૫, વધૂ ૬, નિગડ ૭, લંબોત્તર ૮, સ્તન ૯, હર્ધિકા ૧૦, સંયતિ ૧૧, સ્ત્રીન ૧૨, વાયસ ૧૩, કોષ્ટ ૧૪, શીર્ષોત્કંપિત ૧૫, મૂક ૧૬, અંગુલીમુદ્રા ૧૭, વારુણી ૧૮, તથા પ્રેષ્ય ૧૯, એ રીતે કાઝસ્સગના ઓગણીસ દોષો છે. ।

હવે તે ઉપર જણાવેલા દોષોનું વર્ણન કરે છે—

અસોઘ વિસમપાયં, આડંટાવિત્તુ ઠાઈ ઉસ્સગે । કંપઈ કાઝસ્સગે, લણ્વ લરપવણસંગેણં ॥ ૨૫૧ ॥

કાઝસ્સગ કરતી વેઠાયે ઘોઢાની પેઠે એક પગ જરા ઉંચો રાણીને ઉખડું, તેને પહેલો ઘોટકદોષ કહે છે. ૧. લરપવણના ચો-
ગથી જેમ વેલડી કંપાયમાન થાય, તેમ કાઝસ્સગમાં પોતાના શરીરને જે કંપાવડું, તેને ત્રીજો લતાદોષ કહે છે. ૨. ।

લંબે વા કુંડે વા, અવઠંભિય કુંણઈ કાઝસ્સગં તુ । માલે ય ઉત્તમંગં, અવઠંભિય કુંણઈ ઉસ્સગં । ૫૨ ।
થંભાને અથવા મીંતે આલીને જે કાઝસ્સગ કરવો તેને ત્રીજો સ્તંભદોષ જાણવો. ૩. ઉપરના માલને મસ્તક દેકાવીને કાઝ-
સ્સગ કરવાથી ચોથો માલ નામનો દોષ લાગે છે. ૪. ।

સવરી વસણવિરહિયા, કરેઈ સાગારિયં જહ ઠણ્ણ । ઠવિઝ્ઞ ગુહ્ણદેસં, કરેહિં કુંણઈ ઉસ્સગં । ૨૫૩ ।

સવરી એટલે મીલડી, વલ્લરહિત હોવાથી જેમ પોતાનું ગુહ્ય સ્થાન હાથોવડે ઢાંકે છે, તેમ કાઝસ્સગ કરતી વેઠાણે જે માણસ

પોતાના હાથ પોતાના ગુહા પ્રદેશ પર રાखે છે, તે પાંચમો સ્ત્રી નામે દોષ કરે છે. ૫ ।

ઉવળામિથોત્તમંગો, કાઠસ્સગં જહા કુલવહુધ । નિઅલિઅઓવિવ ચરણે, વિચ્છારિય અહવ મેલવિં ॥

જેમ સારા કુલની વહુ પોતાનું મસ્તક નીચું નમાવીને રહે છે, તેમ મસ્તક નમાવીને કાઠસ્સગ કરવાથી છદ્ધો વધુદોષ લગે છે. ૬. વહી જેના પગમાં બેડી પહેરાવેલી છે, એવા મનુષ્યની પેઠે જે માળસ પોતાના પગે એકઠા મેઢવીને, અથવા વિસ્તારીને કાઠસ્સગ કરે, તેને સાતમો નિગહિતદોષ જાણવો. ૭ ।

કાઠગ ચોલપટં, અવિહિં નાહિમંડલસ્સુવરિં । હેઠ્ઠા ય જાળુમિત્તં, ચિઠ્ઠઈ લંબુત્તરુસ્સગં ॥ ૨૫૫ ॥

વિધિથી વિપરીત રીતે નામિમંડલની ઉપર ચોલપટ્ટો બાંધવાથી અને નીચે ફક્ત ઘુંટણસુધીજ ચોલપટ્ટો આવવાથી જાંગ ઉઘાડી રહે છે, એવી રીતે મર્યાદારહિત કાઠસ્સગ કરવાથી આઠમો લંબોત્તર દોષ લગે છે. ૮ ।

પચ્છાઈઠગ ય થણે । ચોલગપટ્ટેણ ઠાઈ ઠસ્સગં । દંસાઈસ્વળગઠ્ઠા, અહવાળાભોગદોસેણં ॥ ૨૫૬ ॥

દંસ તથા મચ્છર આદિકના મયથી, ઇટલે કાઠસ્સગમાં દંસ અથવા મચ્છર આદિક કરડે નહીં, એવા હેતુથી, અથવા અજા-
ણતાં પોતાના ચોલપટ્ટા આદિકથી સ્તનમાગને ઢાંકીને જે કાઠસ્સગ કરવો, તેને નવમો સ્તનદોષ કહે છે. ૯ ।

મેલિત્તુ પળિહયાઓ, ચરણે વિચ્છારિઠગ બાહિરઓ । કાઠસ્સગં ઇસો, બાહિર ઠહી મુણેયવો ॥ ૨૫૭ ॥

પગની બન્ને પાનીઓ મેલવીને, તથા આગલા બન્ને પગના ફળા મોકલ્યા રાણીને જે કાઠસ્સગ્ગ કરવો, તેને બાહ્યશકટદોષ કહે છે. અંગુઠે મેલવિડું, વિચ્છારિય પળિહ્યાઓ બાહિં તુ । કાઠસ્સગ્ગંણ્ણં સો, મણિઓ અભિંમતરુહિત્તિ ॥૨૫૮॥

બન્ને પગના આગલા ફળા સાથે મેલવીને, તથા પાછલી પાનીઓ મોકલી રાણીને જે કાઠસ્સગ્ગ કરવો, તેને દશમો અભ્યંતર-શકટોદિધ્વકા દોષ કહે છે. ।

કપ્પં વા પટ્ટં વા, પાઠણિયં સંજઙ્ગ ઉસ્સગ્ગં । ઠાયઙ્ગ ચ જહ્ઘા, રયહરણં અગ્ગઓ કાઠું ॥૨૫૯॥

કપડો અથવા ચોલપટ્ટો બન્ને સ્થાઓ પર ઢાંકીને સાધવીની પેઠે જે કાઠસ્સગ્ગ કરવો, તેને અગ્યારમો સંયતિદોષ કહે છે. વઠ્ઠી રજોહરણને અગાડી ઇટલે પોતાના શરીરથી અગાડીના ભાગમાં હાથમાં ધારણ કરીને જે કાઠસ્સગ્ગ કરવો, તેને વારમો સ્થલીન-દોષ કહે છે. અથવા ઘણું ઢાંકવાથી ચોકડાં વડે યીડા પામેલો ઘોડો જેમ સ્થિર ન રહેતાં વારંવાર માથું ડુંડું નીચું કર્યો કરે, તેની પેઠે જે કાઠસ્સગ્ગ કરવો, તેને સ્થલીનદોષ જાણવો, એમ પણ કેટલાક આચાર્યો આ દોષનો અર્થ કરે છે. ।

ભામેઙ્ગ તહ્ઘં દિઠ્ઠિં, ચલચિત્તો વાયસોઘ્ઘ ઉસ્સગ્ગે । છપ્પઙ્ગયાણ મણ્ણં, છુણ્ણ પટ્ટં કવિઠ્ઠં વા ॥૨૬૦॥

કાઠસ્સગ્ગમાં કાગડાની પેઠે ચપલચિત્તવાળા થઈને જે પોતાની દૃષ્ટિ ચોતરફ ફેરવ્યા કરવી, તેને તેરમો વાયસદોષ કહે છે. વઠ્ઠી ચોલપટ્ટો જો જમીનને અડકતો રહેશે, તો તેમાં માંકડ અથવા જૂ આદિક ભરાઈ રહેશે, એવા ભયથી ચોલપટ્ટો સંકોચીને

જે કાઝસ્સગ્ગ કરવો, તેને ચૌદમો કવિદોષ કહે છે. ।

સ્ત્રીસં પકંપમાણો, જવલાઈદોષ કુણઈ-ઉસ્સગંગાં । મુઝવ-હૂહુયંતો, તહેવ છિજંતમાઈસુ ॥ ૨૬૧ ॥

જેમ કોઈને યજ્ઞ અથવા ભૂત વળ્યો હોય, તેની પેઠે મસ્તક ધુળાવતો થકો જે કાઝસ્સગ કરે, તેને પંદરમો શીર્ષોત્કંપિત દોષ કહે છે, વઠી વોવડાની પેઠે, અથવા છેદાતી વનસ્પતિની પેઠે જે હુંકાર શબ્દ કરતો થકો કાઝસ્સગ કરે, તેને સોઠ્ઠમો મૂકદોષ કહે છે. ।

અંગુલિ ભમુહાઓવિઅ, ચાલંતો કુણઈ ઉસ્સગંગાં । આલાવગગણઠા, સંઠવણતથં ચ જોગાણં ॥ ૨૬૨ ॥

કાઝસ્સગના આલાવા ગણવા માટે આંગલીઓની જે ચલ્લવલ કરવી, અથવા કંઈક કાર્ય ચીંધવા માટે ભ્રમર અથવા ચક્ષુ આદિક ભ્રમણીને જે સંજ્ઞા કરવી, તેને સત્તરમો અંગુલીભ્રમુહા દોષ કહે છે. ।

કાઝસ્સગંગમિ ઠિઓ, સુરા જહા બુડબુડેઈ અવત્તં । અણુપેહંતો તહ વા-નરોવ ચાલેઈ ઓઠપુડં ॥ ૨૬૩ ॥

જેમ મદિરા બુડબુડાટ કરે, તેમ કાઝસ્સગમાં રહ્યો થકો અવ્યક્તપણે વડબડાટ શબ્દ કરે, તેને અઠારમો વારુણીદોષ જાણવો. તેમજ વાંદરાની પેઠે હોઠ હલાવતાં થકાં જે કાઝસ્સગ કરવો, તેને ઓગણીસમો પ્રેશાદોષ કહે છે. ।

ઊપર જણાવેલા દોષોમાંથી સ્તંભદોષ અને કુલ્ચદોષ, તથા અંગુલીદોષ અને ભ્રમરદોષ એમ કોઈ આચાર્ય જૂદા માને છે, તો

तेम गणवाथी सर्व मळी काउस्सगना एकवीस दोपो थाय छे.

हवे ते दोपोनो उपसंहार करता थका कहे छे—

एए काउस्सगं, कुणमाणेण विबुहेण दोसाओ । सम्मं परिहरियवा, जिणपडिसिद्धन्ति काऊण । ६४।

एवी रीते काउस्सग करनार पंडित माणसे जिनेश्वरग्रुए आ दोपोनो त्याग करवानुं कहेल छे एम मानीने पूर्वे कहेला सर्व दोपोनो सम्यक् प्रकारे त्याग करवो. ।

दीपक, अग्नि तथा वीजळी आदिकना प्रकाशनो जो स्पर्श थतो होय, तो तेवे समये काउस्सगमां स्थिर रहेला मनुष्ये पोतानुं शरीर ढांकवाने उपधि आदिक लेवा माटे हाल चाल करवाथी पण काउस्सगमां भंग पडतो नथी. वळी विलाडी तथा उंदर आदिक आडां उतरवाथी पण काउस्सगमां भंग थतो नथी. ॥

॥ एवी रीते पांचसुं काउस्सग द्वार समाप्त थयुं. ॥

॥ हवे छुं गृहस्थप्रतिक्रमणातिचारद्वार वर्णवे छे. ॥

आ छहा द्वारमां गृहस्थने पडिक्रमवाना बार व्रतोना एकसो चोवीस अतिचारो वर्णवे छे—

पण संलेहण पन्नरस, कम्म नाणाइ अहु पत्तेयं । बारस तव विरयतिगं, पण सम्मवयाइं पत्तेयं ॥२६५॥

संलेखणाना पांच, कर्मादानना पंदर, ज्ञानना आठ, चारित्रना आठ, तपना बार, वीर्यना त्रण, सम्मवत्त्वना पांच, तथा बार व्रतोना दरेकना पांच पांच मलीने साठ, एवी रीते सर्व मलीने एकसो चोवीस अतिचारो जाणवा. ।

हवे उपर कहेला सर्व अतिचारोनु अनुक्रमे वर्णन करे छे—(अतिचार एटले पचक्खण कयं छतां अजाणपणा आदिकयी तेमां जे प्रवर्तवु, तेने अतिचार कहे छे.)

इहपरलोयासंसा, पओगमरणं च जीवियासंसा । कामे भोगे य तथा, मरणंते पंच अइयारा ॥ ६६ ॥
आ लोकसंबंधि, परलोकसंबंधि, मरणसंबंधि, जीवितसंबंधि तथा कामभोगसंबंधि जे अभिलाषा चित्तववी, तेओने संलेखनाना पांच अतिचारो कहे छे.

आ लोकसंबंधि एटले एक मनुष्यने अन्य मनुष्यना भवनी जे अभिलाषा थवी ते, तेनो जे प्रयोग एटले आ अनशन करीने मृत्यु पाम्या बाद हुं महा समृद्धिवाळो राजा अथवा शेट थाउं, इत्यादिक जे प्रार्थना करवी, तेने आ लोकसंबंधि आशंसानो

अतिचार जाणवो. १ ।

एवीज रीते परलोकसंबंधि एटले अनशन करी मृत्यु पामीने अति लावण्यवाळी, कमलसरखां मनोहर नेत्रोवाळी देवांगना-
ओथी सेवातो, एवो हुं इन्द्र अथवा देव थाउं, एवी जे अभिलाषा करवी, ते परलोकाशंसा नामनो बीजो अतिचार जाणवो. २ ।
मरणाशंसा एटले पोतानी पूजा तथा प्रशंसा आदिक न थवाथी, अथवा कोइ रोग आदिकनी अतिशय पीडाथी कंटाळीने,
हवे हुं तुरत मरण पासुं तो सारुं, एवी रीतनी जे अभिलाषा करवी, तेने बीजो मरणाशंसा नामनो अतिचार जाणवो. ३ ।

पोताने प्राप्त थयेलां चंदन, कस्तूरी, वस्त्र, आभूषण, जवाहीर आदिक अनेक प्रकारना पदार्थो जोइने, नाटक, वाग, वगीचा,
गाडी, बोडा विगेरेनी सामग्री पोताने मळेली जोइने, अहो ! आ शेठ तो महापुण्यशाली भाग्यवंत छे, इत्यादि लोकोनी प्रशंसा
सांभलीने, अहो ! हुं मोटो शासनप्रभावक छुं ! एवुं मनमां चिंतवतो थको, अनशन कर्यां छतां पण, हजु हुं वधारे जीवुं तो ठी-
क, एवी रीतनी जे अभिलाषा चिंतववी, तेने चोथो जीविताशंसा नामनो अतिचार जाणवो. ४ ।

आवता जन्ममां मने मनोहर कामभोगोनी प्राप्ति थाय तो घणुं सारुं, इत्यादिक चिंतवनापूर्वक जे अनशन आदिक करवुं, तेने
पांचमो कामभोगाशंसा नामनो अतिचार जाणवो. ५ ।

माटे उपर वर्णविला पांचे अतिचारो रहित अनशनादिक करवुं. कहुं छे के—

“ आशंसया विनिर्मुक्तोऽनुष्ठानं सर्वमाचरेत् ॥ मोक्षे भवे च सर्वत्र । ति.स्पृष्टो मुनिसत्तम ॥ १ ५

एवी रीते संलेखनाना पांच अतिचारो कद्या ।

—इये कर्मादानना पंदर अतिचारोनुं वर्णन करे छे—

भाडी फोडी साडी, वणअंगारस्सरूवकम्माइं । वाणिज्याणि य विसलखव—इंतरसेकेसत्रिसयाणि । ६७।
दवंदाणं जंतवाहण निद्वंछण असइपोससहिंयाणि । सजलासयसोसाणि, कम्माइं हवंति पन्नरस । ६८।

भाडीकर्म एटले पोताना गाडां, बळद, उंट आदिकथी बीजानुं भाडुं करे, अथवा पोतानी ते वस्तुओ बीजा कोइने भाडे आपे, तेने पहेंलो भाटककर्मतिचार कहे छे. १ ।

फोडीकर्म एटले वाव, कूवा, तलाव आदिक खोदवां, अथवा हळ तथा कोदाळो आदिकथी पृथ्वी खोदवी, खाणमांथी पत्थर आदिक तोडीने काढवा, सिंधव आदिक खाणमांथी खोदीने काढवुं. जव, चणा, घउं, मग, अडद आदिक धान्योनी दाळ अथवा भरडो के आटो करवो. इत्यादिक आजीविका माटे करवां, अथवा कराववां, तेने बीजो स्फोटककर्मतिचार कहे छे. २ ।

साडीकर्म एटले आजीविका माटे गाडां, अथवा पइडां आदिक गाडांनां साधनो बनाववां तथा वेंचवां, अथवा खेडवां, इत्यादिक करवुं अथवा कराववुं तेने बीजो शकटकर्मतिचार कहे छे. ३ ।

वनकर्म एटले आजीविका माटे फळ, फुल, पत्र, कंद आदिक उत्पन्न करवां कराववां, छेदवां, छेदाववां वेंचवां अथवा वेंचा ववां,

તેને ચોથો વનકર્માતિચાર કહે છે. ૪ ।

અંગારકર્મ એટલે આજીવિકા માટે અગ્નિની ભઠ્ઠી આદિકર્મા પકાવેલાં ઇંટ, નળીયાં આદિકનો વેપાર કરવો કરાવવો, ચણા આદિક ઘુંજવા, ઘુંજાવવા, તેમજ હુહાર, સોનાર, તથા કંસારા આદિકના અધિકાય સાથે સંવંધ રાખતા વ્યાપાર આદિક કરવા કરાવવા, તેને પાંચમો અંગારકર્માતિચાર કહે છે. ૫ ।

હવે પાંચ પ્રકારના કુવાણિજ્યસંબધિ અતિચાર કહે છે—

વિપવાણિજ્ય એટલે આજીવિકા માટે અપ્પીણ, સોમલ, વચ્છનાગ આદિક ફેરી પદાર્થો, કે જે સ્વાધાથી પ્રાણીના પ્રાણોનો તુ-
રત નાશ થાય છે, તેઓનો, તેમજ તલવાર, કટારી આદિક જીવઘાતક હથિયારોનો જે વ્યાપાર કરવો કરાવવો, તેને છઠ્ઠો વિષ-
વાણિજ્યાતિચાર કહે છે. ૬ ।

લક્ષવાણિજ્ય એટલે આજીવિકા માટે લાલ, મળસીલ, ગળો, હડતાલ આદિક રંગની મેઝવણીના પદાર્થોનો જે વ્યાપાર ક-
રવો કરાવવો, તેને સાતમો લાક્ષવાણિજ્યાતિચાર કહે છે. ૭ ।

દંતવાણિજ્ય એટલે આજીવિકા માટે દાંત, નલ, ચર્મ, હાડકાં, શંખ, કોડાં, છીપ, કસ્તૂરી, ચમર આદિકનો જે વ્યાપાર ક-
રવો કરાવવો, તેને આઠમો દંતવાણિજ્યાતિચાર કહે છે. ૮ ।

રસવાણિજ્ય એટલે આજીવિકા માટે મધ, મદિરા, માલણ, માંસ, દૂધ, દહીં, ઘૃત તથા તેલ આદિક રસમય પદાર્થોનો જે વ્યા-

पार करवो कराववो, तेने नवमो रसवाणिज्यातिचार कहे छे. ९ ।

केशवाणिज्य एटले आजीविका माटे दास, दासी, हाथी, घोडा, बळद, उंट, गाय, भैंस, घेरां, बकरां, हरण आदिक जानवरोनो व्यापार करवो कराववो. तेने दशमो केशवाणिज्यातिचार कहे छे. १० ।

दवदानकर्म एटले वनमां अथवा खेतार आदिकमां उगेलुं आ जीर्ण घास आदिक आपणे बाळी देशुं, तो तेथी उत्पन्न थयेलां खातर आदिकथी तेमां पाछुं घणुं घास अथवा धान्य आदिक नीपजशे, एवा हेतुथी आजीविका माटे ते वन आदिकमां जे आग लगाडवी अथवा लगडाववी, तेने अग्यारमो दवदानकर्मातिचार कहे छे. ११ ।

यंत्रपीलनकर्म एटले आजीविका माटे तल, सरसव, अळसी, एरंडी आदिक तेलवाळां वीयांओने घाणी आदिकमां पीली पीलावी, तेमांथी जे तेल आदिक काढवां कढाववां, तेने चारमो यंत्रपीलनकर्मातिचार कहे छे. १२ ।

निर्लछनकर्म एटले सांढ घोडा आदिकनां अमुक अवयवो छेदवा, कान, नाक विगेरे वींधवां, डांभ देवा, इत्यादिक कार्य करी करावीने जे आजीविका चलाववी, तेने तेरमो निर्लछनकर्मातिचार कहे छे. १३ ।

‘ असतिपोषण ’ एटले आजीविका माटे बिलाडी, मोर, कुकडा, कुतरां, मेना, पोपट, तेतर चंडुल आदिक जीवहिंसक प्राणीओने, अथवा दुराचारी दास दासी आदिकनुं जे पोषण करुं कराववुं, तेने चौदमो ‘ असतिपोषणकर्मातिचार ’ कहे छे. १४ ।

‘ जलाशयशोषण ’ एटले आजीविका माटे, सरोवर, द्रह, तळाव आदिक, के जेमां घणा जलचर जीवोनो निवास होय, तेमां

જલાશયોનું જલ કહાડી નાखी શોષવાં અથવા શોષાવવાં, તેને પંદરમો ' જલાશયશોષણાતિચાર ' કહે છે. ૧૫ ।

एवी રીતે કર્મદાનસંવંધિ પંદર અતિચારો કહ્યા. અનામોગ આદિકથી તેમનો જો કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય, તો શ્રાવકે તે સંવંધિ પ્રતિક્રમણ કરવું. ।

हवे ज्ञान संबंधि आठ अतिचारो कहे छे—

કાલે ૧ વિણણ ૨ બહુમાણો ૩-ઘ્વહાણે ૪ તહા ય નિન્હવણે ૫ । વંજણ ૬ અતથ ૭ તદુમણ ૮,
અઘવિહો નાણમાયારો ॥ ૨૬૮ ॥

‘ કાલ ’ ઇટલે આગમોમાં જે સૂત્ર મળવાનો જે અમુક કાલ કહેલો છે, તે કાલેજ તેનું પઠનપાઠન કરવું, અને તેથી જો વિપરીતપણે પઠનપાઠન કરવામાં આવે તો તેથી ‘ અકાલાધ્યયન ’ નામનો અતિચાર લાગે છે; કેમકે દુનિયામાં પણ સેતી આદિક કરવાનો કાલ નિર્માણ કરેલો છે, અને તે તેના નિર્મિત સમયેજ કરવાથી ફલદાયક થાય છે, અને તેથી વિપરીતપણે કરવાથી નિષ્ફલ જાય છે. કહું છે કે—

“ कालंभि कीरमाण । कसिकम्म बहुफलं जहा होइ ॥ इय सत्त्वावि किरिया । नियनियकालंभि विन्नेया ” ॥ १ ॥

વિનય ઇટલે જ્ઞાનનો, જ્ઞાનીનો તથા પુસ્તકઆદિક જ્ઞાનના સાધનોનો વિનય કરવો. જ્ઞાનીની પાસે તેને આસન આપી, તેની આજ્ઞામાં રહી જ્ઞાનનું અધ્યયન કરવું; જ્ઞાનના પુસ્તકો વિગેરે સાધનોને બહુમાનથી જાઢવવાં. અને તેથી વિપરીતપણે જો વર્તવામાં

આવે તો ' અવિન્યાતિચાર ' નામનો વીજો અતિચાર લાગે છે. ૨.

' વહુમાન ' એટલે પોતાને મળાવનાર ' ગુસ્થાદિકનું અંતરંગ પ્રીતિપૂર્વક મહુમાન ' કરવું, કેમકે જો તેમ કરવામાં ન આવે તો તે વીજો ' અવહુમાનાતિચાર ' નામનો અતિચાર લાગે. ૩.

' ઉપધાન ' એટલે આગમોમાં જે જે સૂત્ર મળવામાટે જે જે પ્રકારનો તપ કરવાનું કહેલું છે, તે તે મુજબ તપ કર્યાબાદ જ તે તે સૂત્રોનો અભ્યાસ કરવો. અને જો તેમ કરવામાં ન આવે તો ' ઉપધાનહીનાતિચાર ' નામનો ચોથો અતિચાર લાગે છે. ૪.

' નિન્દાવણ ' એટલે છુપાવવું, અર્થાત્ જે ગુસ્થાસે પોતે જ્ઞાનાભ્યાસ કરેલો હોય, તેનું નામઆદિક કોઈ કારણસર છુપાવીને બીજા આચાર્યોદિકનું નામ લેવાથી ' નિન્દાવણ ' નામનો પાંચમો અતિચાર લાગે છે. ૫.

' વ્યંજન ' એટલે સૂત્રોદિકનું પઠનપાઠન કરતી વખતે વ્યંજન સ્વર માત્રાઆદિકનો ન્યૂનાધિક ઉચ્ચાર કરવાથી જ્ઞાનસંબંધિ છૂટો અતિચાર લાગે છે. ૬.

અર્થ એટલે સૂત્રોદિકનો અર્થ કહેતી વખતે કંટાળાઆદિકના કારણથી ન્યૂનાધિક અર્થ કહેવાથી જ્ઞાન સંબંધિ સાતમો અતિચાર લાગે છે. ૭.

તદુભય એટલે સૂત્ર તથા અર્થ વન્નેનું જે ન્યૂનાધિક પઠનપાઠન કરવું, તેથી જ્ઞાનસંબંધિ આઠમો અતિચાર લાગે છે. ૮.

હવે દર્શનસંબંધિ માઠ અતિચારો વર્ણવે છે—

निस्संकिय १ निष्कंखिय २ । निवित्तिगिच्छा ३ अमूढदिट्ठि य ४ ॥ उववूह ५ थिरीकरणे ६ । व-

च्छद्व ७ पभावणे ८ अट्ठ ॥ २६९ ॥

‘निःशंकित’ एट्ठले तीर्थकर मझुए उपदेशेलां वचनोयां कोइ पण जातनी शंका करवी नही, परंतु ते संबंधी जो शंका करवामां आवे तो दर्शननो पहिलो अतिचार लागे. १.

‘निःकांक्षित’ एट्ठले जैनधर्मशिवायना बीजा धर्मोनी वांछा करवी नही, परंतु जो बीजा धर्मोनी वांछा करे तो दर्शननो बीजो अतिचार लागे. २.

‘निर्विचिकित्सा’ एट्ठले तप आदिक क्रिया करती वेळाए तेना फलआदिकनी शंका न करवी ते. अथवा निर्विद्धिजुगुप्सा एट्ठले जैनमुनिआदिकनां मलमलीन अंगोपांगादिक देखीने मनमां जुगुप्सा न करवी ते. परंतु जो क्रियाआदिकना फलनी शंका करवामां आवे, अथवा सुनिनी मलीनता जोइ जुगुप्सा करवामां आवे, तो दर्शननो बीजो अतिचार लागे. ३.

‘अमूढदृष्टि’ एट्ठले जैनदर्शन शिवायना बीजा दर्शनमां विद्या अथवा तप आदिकनो चमत्कार जोइ, तेमां मोह पोमी चि-त्तने चलायमान न करवुं ते. परंतु तेथी मोहित थइ जो मन चलायमान थाय तो दर्शनसंबंधि चोथो अतिचार लागे. ४.

‘उपवूहा’ एट्ठले पोताना साधर्मिओना उच्चम गुणोनी प्रशंसा करी, तेओना ते ते गुणोनी वृद्धि करवी ते. अने जो तेओना

ઉત્તમ ગુણોની પ્રશંસા ન કરતાં તેમણે ઉપેક્ષા કરવામાં આવે, તો દર્શનનો પાંચમો અતિચાર લાગે. ૫.
 'સ્થિરીકરણ' એટલે દ્રવ્યઆદિકના અભાવે જો કોઈ સાધર્મી સીદાતોથકો ધર્મથી ચપલચિત્તવાલો થતો-જોવામાં આવે, તો અતિ-ચાર લાગે. ૬.
 તેને યથાશક્તિ દ્રવ્યઆદિકની મદદ આપી ધર્મમાં સ્થિર કરવો. પરંતુ જો તેની ઉપેક્ષા કરવામાં આવે તો દર્શનનો છઠ્ઠો અતિ-ચાર લાગે. ૭.

'વાત્સલ્ય' એટલે સાધર્મીઓને ભોજન વસ્ત્રાદિકનું દાન દેવું, તથા સંકટમાંથી બચાવી તેનાપર ઉપકાર કરવો તે. પરંતુ જો તેમ ન કરવામાં આવી શકે તો ઉપેક્ષા કરવામાં આવે તો દર્શનનો સાતમો અતિચાર લાગે. ૮.
 'પ્રભાવના' એટલે જેથી જૈન ધર્મની પ્રશંસા થાય તેવાં આકરા તપ આદિક કરવા, રથયાત્રા જલયાત્રાઆદિક મહોત્સવ કરવા, પ્રતિવાદિઓનો જય કરવો, ફલ્યાદિક કાર્યો કરવાથી ધર્મની પ્રભાવના થાય છે. અને છતી શક્તિ 'જો તેમ ન કરવામાં આવે, તો દર્શનનો આઠમો અતિચાર લાગે છે. ૯.

હવે ચારિત્રના આઠ અતિચારો કહે છે—
 પાંચઠિં સમિર્ઠિં તિર્ઠિં ગુત્તિર્ઠિં ॥ ચરણાયારો વિવરીય-યાદ્ તિપ્પિ અદ્યારા ૭૦।
 પાણિહાણજોગજુત્તો । પંચઠિં સમિર્ઠિં તિર્ઠિં ગુત્તિર્ઠિં ॥ ચરણાયારો વિવરીય-યાદ્ તિપ્પિ અદ્યારા ૭૦।
 પ્રણિધાન એટલે ચિત્તની સ્વચ્છતા, તે સહિત ક્રિયાઆદિક કરનાર સાધુ પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણોનું જે સારી રીતે પાળે છે, તેને ચારિત્રાચાર કહે છે. અને તે આઠેથી વીપરીતપણે વર્તવાથી ચારિત્રાચારના આઠ અતિચારો લાગે છે.

હવે બાર પ્રકારનો તપ વર્ણવે છે—

અણસણ ૧ મળોઅરિઆ ૨ । વિત્તીસંઘેવળં ૩ રસચ્ચાહ ૪ ॥ કાયકિલ્લેસો ૫ સંલીણ—યા ૬ ય બ-
હ્મો તવો હોઈ ॥ ૨૭૧ ॥

પહેલો અનશન તપ એટલે ભોજનનો ત્યાગ કરવો તે. તે અનશનના ' ઇત્તર ' અને ' યાવત્કથિત ' નામના બે ભેદો છે. ' ઇત્તર ' એટલે અમુક કાલસુધિનો અનશનતપ, અર્થાત્ હમણા ચાલતા શ્રીમહાવીરપ્રશ્નના આ શાસનમાં નવકારસીથી માંડી છ માસ-સુધિનો, શ્રીઋષભદેવપ્રશ્નના શાસનમાં નવકારસીથી માંડીને એક વર્ષસુધિનો, તથા વચ્ચલા બાવીસ તીર્થકરોના શાસનમાં નવકારસીથી માંડીને આઠ માસ પર્યંતનો અનશનતપ કહેલો છે. હવે ' યાવત્કથિત ' એટલે જ્યાંસુધિ શરીરની હયાતી હોય ત્યાંસુધિ જે અનશન કરવું તે. તેના ' પાદોષગમન ' આદિક ભેદો આગળ કહેવામાં આવશે. ૧.

બીજો ' ઝનોદરી ' તપ, તેનો શબ્દાર્થ તો એવો છે કે, એક આદિક કવલનો ઓછો આહારાદિક કરવો તે. તે તપના ' દ્રવ્યથી ' અને ' ભાવથી ' એમ બે ભેદો છે. તેમાં દ્રવ્યના બે ભેદો છે, એક ' ઉપકરણસંબંધિ, ' તથા બીજો ' આહારપાણીસંબંધિ '. તેમાં ઉપકરણસંબંધિ ઝનોદરપણું જિનકલ્પીએને અથવા તેઓની તુલના કરનારાઓને સંભવી શકે છે. કેમકે સ્થવિરકલ્પીઓથી વસ્ત્રાદિક ઉપકરણવિના સંયમારાધન થઈ શકતું નથી. અથવા તે સ્થવિરકલ્પીઓ પણ વધારે ઉપકરણ ન રાખવાથી તે તપ કરી શકે છે. પોતાના આહારપાનના પ્રમાણથી ઓછા આહારપાન કરવાથી આહારપાણીસંબંધિ ઝનોદરી તપ થાય છે. તથા ક્રોધઆ-

દિક કષાયોનો ત્યાગ કરવાથી ભાવથી ઊત્તોદરી તપ થાય છે. ૨.

ત્રીજો 'હૃત્તિસંક્ષેપ' તપ એટલે દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાલ અને ભાવથી ગોચરીસંબંધિ અનેક પ્રકારના અભિગ્રહો ધારણ કરવા. ૩.

ચોથો 'રસત્યાગ' તપ એટલે વિકાસ ઉપજાવનારાં દૂધઆદિક વિગરોનો ત્યાગ કરવો. ૪.

પાંચમો 'કાયક્લેશ' તપ એટલે આગમોના વચનોને ગાથ ન આવે, તે રીતે વીરાસનઆદિક આસનો વારવાં, કેશોનો લોચ કરવો, તથા શરીરમાં થયેલા રોગમાટે ઔષધોપચાર ન કરવો. ૫.

છઠ્ઠો 'સંલીનતા' એટલે ગુપ્તતાતપ ચાર પ્રકારનો છે, ઇન્દ્રિયસંલીનતા, કપાયસંલીનતા, યોગસંલીનતા, વિવિક્તશયનસંલીનતા. ઇન્દ્રિયસંલીનતા એટલે પાંચે ઇન્દ્રિયોના મનોહર અથવા અણગમતા શબ્દાદિક પાંચે વિષયોપર રાગદ્વેષ ન કરવાથી 'ઇન્દ્રિયસંલીનતા' તપ થાય છે. ઉદયમાં નહીં આવેલા કષાયોને રોકવાથી, તથા ઉદયમાં આવેલા કષાયોને નિષ્ફળ કરવાથી, 'કષાયસંલીનતા' તપ થાય છે. મન, વચન અને કાયાના અશુભ વ્યાપારો રોકવાથી, તથા શુભ વ્યાપારોમાં વર્તવાથી 'યોગસંલીનતા' તપ થાય છે. સ્ત્રી, પશુ, નપુંસકઆદિકથી રહિત થયેલાં સ્થાનમાં નિવાસ કરવાથી 'વિવિક્તશયનસંલીનતા' તપ થાય છે. એવી રીતે ઉપર વર્ણવેલો 'અનશન' આદિક છ પ્રકારનો વાદ્યતપ જાણવો.

હવે છ પ્રકારનો અમ્યંતર તપ કહે છે—

પાયચ્છિન્તં ૧ વિળતં ૨ । વેયાવચ્ચં ૩ તદેવ સજ્ઞાઓ ૪ ॥ જ્ઞાણં ૫ ઉસ્સગ્ગો ૬ વિ ય । અપ્પિતર-

ઓ તવો હોઈ ॥ ૨૭૨ ॥

પહેલો ' પ્રાયશ્ચિત્ત ' તપ દટલે મૂલોત્તર ગુણોસંબંધિ લાગેલા અતિચારોથી ઉત્પન્ન થયેલા કર્મરૂપી મેલને આલોચનાઆદિક દશ પ્રકારનાં ઔષધોથી ધોઈને આત્માને નિર્મલ બનાવવો. ૧.

બીજો ' વિનય ' તપ દટલે મતિજ્ઞાનઆદિક પાંચે જ્ઞાનોનો વિનય કરવો, અર્થાત્ સદ્ગુણાપૂર્વક તેઓની ભક્તિ તથા વહુમાન કરવું. દર્શનનો વિનય બે પ્રકારનો છે. પહેલો તેની શુશ્રૂષા કરવી તે, તથા બીજો તેની આશાતના ન કરવી તે. ગુરુને આદરમાન દેવાથી, ડમા થઈ તેમની સન્મુલ જવાથી, વંદન કરવાથી, બેસવામાટે આસન આપવાથી, તેમની સામે હાથ જોડી ડમવાથી, તથા તેમને જતા જોઈ થોડે સુધી તેમની પાછલ જવાથી દર્શનનો ' શુશ્રૂષા-વિનય ' થાય-છે. તીર્થકર, ધર્મ, આચાર્ય, વાચક, સ્થવિર વિગેરેની કોઈ પળ પ્રકારે આશાતના ન કરવાથી-પંદર પ્રકારનો ' અનાશાતના વિનય ' થાય છે. ૨.

ત્રીજો ' વૈયાવચ્ચ ' તપ દટલે આચાર્ય, ડપાધ્યાય, સ્થવિર, તપસ્વી, ગ્લાન, શિષ્ય, સાધર્મિક, કુલ, ગળ અને સંઘ, ં દશમાના પ્રત્યેકનું નીચે મુજબ તેર તેર પ્રકારથી વૈયાવચ્ચ કરવું. દટલે-તેમને ભોજનદાન, પાનદાન, આસનદાન, વલ્લદાન તથા પાનદાન આપવું, તેમના ડપકરણો પડિલેહવાં, તેમના પળ દાવવા, વિહાર વલ્લતે માર્ગમાં મદદ આપવી, દુષ્ટ ચોરઆદિકથી તેમનું રક્ષણ કરવું, ડપાશ્રયમાં પ્રવેશ કરતી વેલ્લાયે તેમના દાંડાઆદિક લેવાં, લઘુનીત તથા વડીનીત આદિકમાટે પાત્ર દેવું. ૩.

ચોથો ' સ્વાધ્યાય ' તપ વાચના, ંચ્છના, પરાવર્તના, અનુપ્રેક્ષા અને ધર્મકથા, મઠી પાંચ પ્રકારનો છે. વાચના દટલે શિ-

ॐ मंगल पडतां पूछुं तें पुच्छना. भोगलां शास्त्रां विसरण न थाय, एवी-ते अनुप्रेक्षा.

प्योने शास्त्रांनी अभ्यास करावो, वाचना लयाबाद तना एका अर्थ मनमा । पण ते माटे फरीने ते पाठो शुद्ध उच्चारपूर्वक गणी जवां ते परावर्तना. भगेलों शास्त्रांनी अर्थ मनमा । पण ते माटे फरीने ते पाठो शुद्ध उच्चारपूर्वक गणी जवां ते परावर्तना. भगेलों शास्त्रांनी अर्थ मनमा । पण ते माटे फरीने ते पाठो शुद्ध उच्चारपूर्वक गणी जवां ते परावर्तना.

रीते शास्त्राभ्यास करी धर्मकथा करते। अने शुरुध्यान धारण कर्वाया करते। पं.

[illegible]

उपधिनी त्याग करवा, अथवा न करवा. ६. एवी रीतें वार प्रकारना १७३।
तथा मरणसमये शरीरनो पण त्याग करवो. ६. एवी रीतें वार प्रकारना १७३।
हवें ते तपना वार तथा वीर्यना व्रण अनिवारो कहें छे—
मणव्यकाया पाव-पउत्ता विरयतिगइयारा १७३।

हूवे ते तपना बार तथा क...
मरणसमय शरीरना प...
सम्ममकरणे बारस । तवाइयारातिगं तु विरिअस्स ॥ मणवयकाया पाव-पउत्ता । पयसस...
उपर जणावेला 'अनशनआदिक' बारे प्रकारना तपोने सारीती न करवाथी, एटले विपरीतपणे अथवा ओछा वधता करवा-
थी तेना बार अतिचारो लागे छे. वळी मन, वचन अने कायाना पापसहित व्यापार करवाथी, एटले तेओने पापकार्योमां जो-
डवाथी वीर्यना त्रण अतिचारो लागे छे.

हवे सम्यक्त्वना पांच अतिचारो कहे छे—

संका कंखा य तहा । वितिगिच्छा अन्नतिथियपसंसा ॥ परतिथियउवसेवण—मइयारा पंच सन्मत्ता

‘ शंका ’ एटले सर्वथी अथवा देशथी जीव आदिक नव तत्त्वोने विषे शंका करवी. ‘ कांक्षा ’ एटले सर्वथी अथवा देशथी अन्यदर्शनोनी बांछा करवी. ‘ विचिकित्सा ’ एटले मतिभ्रमथी क्रियाना फलमां संदेह धारण करवो. अथवा महाभुनिना मलमलिन शरीरआदिक जोइने तेनी निंदा करवी. ‘ अन्यतीर्थिकप्रशंसा ’ एटले बौद्धआदिक अन्यदर्शनीओना अज्ञानतप विद्या आदिक चमत्कार जोइ तेनी प्रशंसा करवी. ‘ परतीर्थिकोपसेवन ’ एटले अन्यदर्शनीओनो परिचय करवो. उपर मुजव आचरण करवाथी सम्यक्त्वना पांच अतिचारो लागे छे. ॥ २७४ ॥

हवे बार व्रतोना अतिचारो कहेताथका प्रथम पहेला ‘ प्राणतिपातविरमण ’ व्रतना पाच अतिचारो कहे छे—

पढमवए अइयारा, नरतिरियाणनपणवोच्छेओ । बंधो वहो य अइमार—रोवणं तह छविच्छेओ । ७५।

द्वेषबुद्धिथी मनुष्य तथा तिर्यचोने अन्नपाणी आपवापां विष करवाथी पहेलो अतिचार लागे छे. तेमज द्वेषबुद्धिए तेमने बांधवाथी बीजो अतिचार लागे छे. वकी द्वेषबुद्धिए लाकडी आदिकथी तेओने मारवाथी बीजो अतिचार लागे छे. क्रोध लोभथी तेओ पर गजा उपरांत अति भार आरोपण करवाथी चोथो अतिचार लागे छे, वकी क्रोधादिकना वशथी तेओनां अंगोपांग छे—दवाथी पांचमो अतिचार लागे छे. ॥

जोएइ खेत्तवरथूणि, रूपकणयाइ देइ सयणाणं । धणधन्नाइ परधरे, जा नियमपज्जंतो ॥ २७९ ॥
 नपयाइं चउत्पयाइं, गप्पं गाहिइ कुत्पसंखं च । अत्पधणं बहुमोद्धं, करेइ पंचमवए दोसा ॥ २८० ॥
 पांचहुं ' परिग्रहपरिमाण ' व्रत लेइने पण खेतर अथवा धर आदिक एकत्र करवाथी, एटले के पोताना खेतरनी के वरनी
 जोडेहुं वीजुं खेतर के धर खरीद करी, ते वने वनेनी हद के भीत तोडीने मेळवी देवाथी, पोते करेला नियमनी संख्यामां जो
 के वधारो थतो नथो, परंतु तेम करवाथी पहलो अतिचार लागे छे. १. पोते करेला नियम उपरांत रूपा अथवा सुवर्णनो वधारो
 थतां, ते वधारो पोताना पुत्र स्त्री आदिक स्वजनोने नासे चडावी राखवाथी वीजो अतिचार लागे छे. २. अमुक मुदत सुधी
 आटलुंज धनधान्य राखहुं छे, एवो नियम कर्थावाद् ते मुदत दरम्यान तेओना नियम उपरांत वधारो थतां ते अमुक मुदत सुधी
 पोताना आडतीया आदिक बीजाना धरमां राखी छांडवाथी बीजो अतिचार लागे छे. ३. अमुक मुदत सुधी आटली संख्याना
 दास दासी तथा गाय भैंस आदिक मारे राखवां छे, एवो नियम लीयावाद् नियमभंगना डरथी फेदलेक काळे तेओने गर्भ धारण
 करावी तेओनी संतति वधारवाथी चोथो अतिचार लागे छे. ४. त्रांवा पितळ आदिक धातुना वासण आदिकमां तेलवधारो करी
 नियमित संख्याने जाळवी राखवाथी, अथवा थोडी किमतनां वासण आदिकोने वधारे किमतनां करावी नियमित संख्याने जा-
 ळवी राखवाथी पांचमो अतिचार लागे छे. ५. एवी रीते पांचमा व्रतना पांच अतिचारो कहे छे—
 हवे त्रण गुणव्रतोमाना परेला द्विषपहिमाणव्रतना पांच अतिचारो कहे छे—

तिरियं अहो य उहं, दिसिवयसंखा अइक्रमे तिति । दिसिवयदोसा तह से, विम्हरणं खित्तुहं। य ॥

अमुक दिशामां मारे अमुक हदसुधि गमनागमन करवुं छे, एवुं दिसिपरिमाणव्रत ग्रहण कर्थावाद अजाणपणा आदिकथी ती-
छल्लोकमां, अधोलोकमां, तथा ऊर्ध्वलोकमां ते नियमित हद उपरांत जो गमनागमन थइ जाय, तो ते संवधि अनुक्रमे त्रण
अतिचारो लगने छे. १, २, ३. दरेक दिशामां गमनागमन माटे पोते केटला जोजन आदिकबुं प्रमाण व्रत लेती वेळाय नियमित
करेहुं छे ? ते संवधि प्रमाद अथवा व्याकुलपणाने लीधे जो विस्मृति थइ जाय तो चोथो अतिचार लगने. ४. व्रत लेती वेळाय
गमनागमन माटे दरेक दिशामां नियमित करेला प्रमाणमां कोइ कारणसर घटाडा वधारापूर्वक फेरफार करवाथी पांचमो अति-
चार लगने छे. ५. ॥ २८१ ॥

हवे बीजा भोगोपभोग गुणव्रतना पांच अतिचारो कहे छे—

अपक्कं दुपक्कं, सच्चित्तं तह सचित्तपडिवरुं । तुच्छोसहिभक्खणयं, दोसा उवभोगपरिभोगे ॥ २८२ ॥

‘उपभोग’ एटले धान्य, शाक तथा पुष्प आदिक पदार्थो, के जेओनो फक्त एक वखतज उपयोग थइ शकै छे, तेवा पदा-
र्थहुं जे भक्षण आदिक करवुं, ते उपभोग कहेवाय छे. ‘परिभोग’ एटले घर तथा स्त्री आदिक, के जेओनो वारंवार उपयोग
थइ शकै छे, तेओने जे भोगववां, ते परिभोग कहेवाय छे. श्रावके पायें करीने निर्दोष आहार करवो जोइये, माटे ते संवधि अ-

‘वचनदुःप्रणिधान’ एटले सामायिक लीया वाद मुख आढी मुहपत्ति राख्या विना उघाडे मुखे वोलावाथी बीजो अतिचार लागे
 हे. ३. ‘स्मृतेः अकरणं’ एटले में सामायिक कर्तु के नहीं? एवी रीते प्रमादने लीये जे याद न रहेहुं, तेने चोथो अतिचार
 जाणवो. ४. ‘अनवस्थितकरणं’ एटले कोइ पण जातनो उपयोग राख्या विना अनियमित रीते जेम तेम वेठ उतारवा तरीके
 समयनी अपेक्षा राख्या विना सामायिक करवाथी पांचमो अतिचार लागे हे. ५. अहीं पहेला त्रणमां अणजाणपणा आदिकथी
 अतिचार लागे हे, केमके जाणी जोइने तेम करवाथी तो व्रतनो भंगज थाय हे. अने पाछळना वेमां प्रमादनी बहुलताथी अति-
 चार लागे हे. ॥

हृद ‘देवावकाशिक’ व्रतता पांच अतिचारो कहै छै—

आपायपं ? पेसवपं ३, सदृष्टवाओ य रूचअणुवाओ । बहिपोगलपवखेवो, दोसा देसावगासरस्स ८५
 दिवस, प्रहर अथवा मुहूर्त आदिकना परिमाणवाळं ‘देवावकाशिक’ व्रत लीया वाद, पोते नियमित करेली हृदनी बहारथी
 नोकर आदिक मारफते कोइ वस्तु मगाववाथी पहेलो ‘आनयन’ नामे अतिचार लागे हे. १. एवीज रीते पोतापासे रहेली
 कोइ वस्तुने पोते नियमित करेली हृदनी बहारथी कंडक कारणसर खोंखारा आदिकनी संज्ञा करी, नोकर आदिकने वोलाववाथी बीजो
 २. पोते नियमित करेली हृदनी बहारथी कंडक कारणसर खोंखारा आदिकनी चेष्टा करी नियमित हृदनी बहारथी नो-
 ‘शब्दानुपाति’ नामे अतिचार लागे हे. ३. एवीज रीते हाथ, मुख, चक्षु आदिकथी चेष्टा करी नियमित हृदनी बहारथी नो-

कर आदिकने बोलावी कार्य साधवाथी चोथो ' रूपानुपाति ' नामे अतिचार लागे छे. ४. नियमित हदनी बहार पत्थर अथवा काष्ठ आदिकनो डुकडो फेंकवारूप संज्ञा करी कार्य साधवाथी पांचमो ' पुद्गलप्रक्षेप ' नामनो अतिचार लागे छे. ५. ।

हवे ' पौषध ' व्रतना पाच अतिचारो कहे छे—

अप्यडिलेहिय अप्पम-जियं च सेज्जाइ थंडिलाणि तहा । संमं च अणणुपालण-मइयारा पोसहे पंच ८६

धर्मनी पुष्टि करनारं पौषधव्रत अष्टमी आदि पर्वोने दिवसे कराय छे, एम आवश्यकदि शास्त्रोमां कहेछुं छे. ते पौषधव्रतना पांच अतिचारो नीचे मुजब छे. पौषध करवानी जग्याने पोतानी दृष्टिथी सारी रीते जोया विना वापरवाथी, अथवा चपलचित्ते जोइ वापरवाथी स्क्षम जीवोनी हिंसा भवानो संभव होवाथी पहेलो अतिचार लागे छे. १. वकी ते जगोने रजोहरण आदिकवडे पोंज्याविना, अथवा उपयोगरहित पोंजीने वापरवाथी बीजो अतिचार लागे छे. २. लघुनीति अथवा बडीनीति माटेनी रूथंडिल-भूमिने चक्षुथी सारी रीते जोयाविना, अथवा चपलचित्ते जोवापूर्वक वापरवाथी बीजो अतिचार लागे छे. ३. तेमज ते भूमिने रजोहरणादिकवडे पोंज्याविना, अथवा उपयोग रहित पोंजवापूर्वक वापरवाथी चोथो अतिचार लागे छे. ४. पौषधव्रत लेइने शु-धा तथा दृषा आदिकथो व्याकुल थयो थको प्रभाते करवाना पारणा आदिकनी तैयारी संबंधि चिंतवन करवाथी पांचमो अति-चार लागे छे. ५ ।

हवे ' अनिधिसंविभाग ' व्रतना पांच अतिचारो कहे छे—

॥ २११ ॥ धम्मसीसर २० सुद्धमइ २१, सिक्करजिण २२ संदणो २३ य संपइ २४ य ॥ तीउस्सपि-
णभरइ, जिणोसरे नामओ वंदे ॥ २१२ ॥

केवलज्ञानी १, निर्वाणी २, सागर ३, महायथा ४, विमल ५, सर्वानुभूति ६, श्रीपर ७, दत्त ८, दामोदर ९, सुतेजा १०,
स्वामिजिन ११, शिवाशी १२, (सुनिसुवत) सुमति १३, शिवगति १४, अस्ताग (अथवा अवाय) १५, नायनेमीश्वर १६,
अनिल १७, यशोधर १८, जिनकृतार्थ १९, धर्मोश्वर २० हुद्धगति २१, शिक्करजिन २२, स्यंदन २३ अने संपतिजिन २४,
एवी रीते अतीत उत्सर्पिणी कालमां आ भरतक्षेत्रमां थइ गयेला चोवीसे जिनेश्वरोने हुं नामग्रहणपूर्वक वंदन करे छुं. ॥

एथे भरतक्षेत्रानी वनेमान चोवीसीना नामो कहे छे—

उसमं १ अजियं २ संभव ३—मभिणंदण ४ सुमइ ५ पडमपइ ६ सुपासं ७ । चंदपइ ८ सुविहि
९, सीअल १० सेजंसं ११ वासुपुजं च १२ ॥ २१३ ॥ विमल १३ मणंतं १४ धम्मं १५, संतिं १६
कुंथुं १७ अरं च १८ मद्धिं च १९ । सुणिसुवय २० नमि २१ नेमिं २२, पासं २३ वीरं २४ च प-
णमासि ॥ २१४ ॥

ऋषय १, अजित २, संभव ३, अभिनंदन ४, सुमति ५, पद्मपम ६, सुपार्थ ७, चंद्रपम ८ सुविधि ९, शीतल १०, श्रेयांस

११, वासुपूज्य १२, विमल १३, अनंत १४, धर्म १५, शांति १६, कुंथु १७, अर १८, महि १९. सुनिस्तवत २०, नमि २१, नेमि २२, पार्श्वनाथ २३ तथा महावीर २४, ए चोवीसे जिनेश्वरो आ वर्तमान काल्मा भरतक्षेत्रमां थयेला छे, तेमने हुं वंदन करं छुं. ॥ ९३-९४ ॥

हवे भरतक्षेत्रमा अनागत चोवीसे जिनेश्वरोना नाम कहे छे—

जिणपउपनाह १ सिरिसुर-देव २ सुपास ३ सिरिसयंपभयं ४ । सवाणुभुई ५ देवसु य ६, उदय ७
 पेढाल ८ मभिवंदे ॥ २९५ ॥ पोहिल ९ सयकिचिजिणं १०, मुणिसुवय ११ अमम १२ निकसायं च
 १३ । जिणानिपुलाय १४ सिरिनि-ममत्तं १५ जिणचित्तजुत्तं १६ च ॥ २९६ ॥ पणामामि समाहिजिणं
 १७, संवर य १८ जसोहरं १९ विजय २० महि २१ । देवजिण २२ पांतविरियं २३, भइजिणं २४
 भाविभरहम्मि ॥ २९७ ॥

पवननाम १, श्रीसुरदेव २, सुपार्श्व ३, स्वयंपभ ४, सर्वाणुभूति ५, देवश्रुत ६, उदय ७, पेढाल ८, पोहिल ९, शतकीर्ति १०,
 सुनिस्तवत ११, अमम १२, निकसाय १३, निपुलाक १४, श्रीनिर्ममत्त्व १५, चित्रश्रुत १६, समाधिजिन १७, संवर १८, यशो-
 धर १९, विजय २०, महि २१, देवजिन २२, अनंतवीर्य २३ तथा भद्रजिन (अथवा भद्रकृत) २४, ए चोवीसे जिनेश्वरो

॥ हवे आठमुं द्वार वणीवे छे. ॥

आ द्वारमां ' उत्समाइजिणंदाणं आइगणहरत्ति ' एटले ऋपय आदि जिनेश्वरोना पहेला गणधरोनां नामो ऋहे छे—
सिरिउसभसेण १ पहु । सीहसेण २ चारु ३ वज्जनाहक्खा ४ । चमरो ५ पजोय ६ वियप्प ७, दि-
णपहवो ८ वराहो ९, य ॥ ३०५ ॥ पहुनंद १० कौटुहावि य ११, सुभोम १२ मंदर १३ जसा
१४ अरिहो १५ य । चक्राउह १६ संब १७ कुंभ १८, भिरसह १९ मल्ली २० य सुंभो २१ य ॥
॥ ३०६ ॥ वरदत्त २२ अज्जदिजा २३, तहिंदभूई २४ गणहरा पढमा । सिस्सा रिसहाईणं, हरंतु
पावाइं पणयाणं ॥ ३०७ ॥

ऋपभसेन १, सिंहसेन २, चारु ३, वज्जनाभ ४, चमर ५, पत्रोत ६, विदर्भ ७, दत्तप्रभ ८, वराह ९, प्रभुनंद १० कौस्तु-
भ ११, सुसौम १२, मंदर १३, यज्ञ १४ अरिष्ट १५, चक्राग्र १६, शंख १७ कुंभ १८, भिपज १९, मल्लि २०, भुंभ २१, वर-
दत्त २२, आर्यदिव (आर्यदत्त) २३, अने इन्द्रभूति २४, ए रीते ऋपयादि चोवीस तीर्थकरोना अनुक्रमे प्रथम चोवीस गणध-
रो गणवज्जनोना पापोने दूर करो १ ॥ ३०५-६-७ ॥

॥ एवी रीते आवसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे नवमुं द्वार वर्णवे छे. ॥

‘ पवत्तिणिच्चि ’ एटले ऋषभादि चोवीसे जिनेश्वरोनी अनुक्रमे प्रथम प्रवर्तिनीओनां नामो कहे छे—

वंभी १ फग्गु २ सामा ३, अजिया ४ तह कासवी ५ रई ६ सोमा ७ । सुमणा ८ वारणि ९ सुज-
सा १०, धारिणी ११ धरिणी १२ धरा १३ पउमा १४ ॥ ३०८ ॥ अज्जासिवा १५ सुहा १६ दाम-णी
१७ य रक्खी १८ य वंधुमइनामा १९ । पुप्फावई २० अनिला २१ जक्ख-दिन्न २२ तह पुप्फवू-
ला २३ य ॥ ३०९ ॥ चंदण २४ सहिया पव-त्तिणीओ चउर्वासजिणवरिदाणं । दुरियाइं हरंतु
सया, सत्ताणं भत्तिजुत्ताणं ॥ ३१० ॥

ब्राह्मी १, फल्गु २, श्यामा ३, अजिता ४, काश्यपी ५, रति ६, सोमा ७, सुमना ८, वारणि ९, सुजसा १०, धारिणी ११,
धरणी १२, धरा १३, पद्मा १४, आर्यश्रिवा १५, शुभा १६, दामिनी १७, रक्षी १८, वंधुमती १९, पुष्पावती २०, अनिला २१,
यक्षदिन्ना (यक्षदत्ता) २२, पुष्पवृला २३, अने चंदना २४, ए सुजव चोवीसे जिनेश्वरोनी अनुक्रमे प्रथम प्रवर्तिनीओ भक्ति-
वंत प्राणीओनां दुःखोनुं हर्मेयां हरण करो ॥ ३०८-९-१० ॥ एवी रीते नवमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

बहुश्रुतो होय छे, एम आगमोमां कहंछुं छे. ।
जहसुयपरियाए, पडुच्च थरो तिहा जहक्रमणं । सद्विवरिसो समवाय-धारओ वीसवरिसो य ॥३१५॥

जाति, श्रुत अने पर्यायने अपेक्षीने स्थविरो त्रण प्रकारना होय छे—तेओ साठ वर्यनी उमरना, समवायाने धारण करना-
जाति, श्रुत अने पर्यायना अनुक्रमे जाणवा. ।
अरिहंतार्पण वच्छेद्वं ॥ ३१६ ॥

रा, तथा वीस वर्योनी व्रतपर्यायना अनुक्रमे जाणवा. । आसायणपरिच्चाओ, अरिहंतार्पण वच्छेद्वं ॥ ३१६ ॥

भक्ति पूया वन्न-पयडण वंजाणमवन्नवायस्स । आसायणपरिच्चाओ, अरिहंतार्पण वच्छेद्वं ॥ ३१६ ॥

भक्ति एटले अंतरंगथी बहुमान, पूजा एटले यथोचित पुष्पफल, आहार, वस्त्रादिवडे अर्चन; वर्णप्रकटन एटले प्रशंसानो फे-

लवो करवो; अवर्णवादनुं वर्जन करवुं; आशातनानो त्याग करवो; तथा अरिहंत आदिकतुं वात्सल्य करवुं. ।

नाणुवओगो भिन्नत्वं, दंसणसुद्धी य विणयसुद्धी य । आवस्सयजोएसु, सीलवएसु निरइयारो ॥ ३१७ ॥

निरंतर ज्ञानसंबंधि उपयोग राखवो; ' दर्शनशुद्धि ' एटले निरतिचारणो सम्यक्त्वने निर्मल राखवुं; तेवीज रीते विनयने

धारण करवो; आवश्यकक्रियामां मन, वचन अने कायाना योगोने स्थिर राखवा; तेमज अतिचाररहित सील अने मूलोत्तर गु-

णो पालवा. ॥ ३१७ ॥

संवेगभावणा द्वाण-सिवणं खणलवाइकालेसु । तवकरणं जइजणसें-विभागकरणं जहसमाही ॥ ३१८ ॥

वैराग्यभावनापूर्वक क्षण, लव आदिक कालने विषे धर्मध्यान तथा शुक्लध्यान ध्यावर्गं. यथाशक्ति तप करवो. तथा मुनिमहाराज माटे अतिथिसंविभाग करवो. ए सधुं मननी समाधिपूर्वक करवुं. ।

वेयावच्चं दसहा, गुरुमार्दणं समाहिजणणं च । किरियादारेण तहा, अपुव्वनाणस्स ग्राहणं तु ॥३१९॥
गुरु आदिकनुं दश प्रकारे वेयावच्छ करवुं. वळी जेथी तेओने सुख थाय, एवी क्रियाओ करी ते द्वाराए तेमने समाधि उपजाववी. तथा हमेशां नवुं नवुं अपूर्व ज्ञान ग्रहण करवुं. ॥ ३१९ ॥

आगमबहुमाणोवि य, तिरथस्स पभावणं जहासत्ती । एएहिं कारणेहिं, तिरथयरत्तं समज्जिणइ । ३२०।
जिनभाषित सिद्धांतोनुं बहुमान करवुं, तथा यथाशक्ति जिनशासननी प्रभावना करवी. एवी रीतनां बीस कारणोवडे तीर्थकरपणुं उपार्जन कराय छे. ॥ ३२० ॥

ऋषभदेव, तथा महावीरप्रभुए उपर वणवैलां वीसे स्थानकोनुं आराधन करेछुं छे. तथा वच्चेना वागीस तीर्थकरोमाना कोइए एक, कोइए बे, कोइए त्रण तथा कोइए वीसे स्थानको आराध्यां छे. वळी आ तीर्थकरनामकर्म मनुष्यगतिमांज पुरुष, स्त्री अथवा नपुंसकथी बांधी शकाय छे, तथा निकाचितपणे तीर्थकरना भवयी पहेलांना त्रीजा भवमांते बांधवाहुं शीर करे छे, अने अनिकाचितपणे तेथी पहेलां पण बांधे छे. ॥ एवी-रीते दशमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ दवे बारमुं द्वार वर्णवे छे. ॥

हवे ते तीर्थकरोना माता पिताओ कह कह गतिमां गया ? ते संवधि तेरमुं द्वार कहे छे—

अट्टणहं जणणीओ, तिरथयराणं तु हुंति ईसाणे । अट्ट य सणंकुमारे, माहिंदे अट्ट बोधवा ॥ ३२७ ॥
 नागेसु उसहपिया, सेसाणं सत्त हुंति ईसाणे । अट्ट य सणंकुमारे, माहिंदे अट्ट बोधवा ॥ ३२७ ॥
 ऋषभदेवप्रभुथी मांडीने चंद्रप्रभसुधीना आठ तीर्थकरोनी माताओ मोक्षे गइ. सुविधिप्रभुथी मांडी शातिनाथप्रभु सुधीनी आठ तीर्थकरोनी माताओ बीजा सनत्कुमार नामना देवलोकमां गइ. तथा कुंथुनाथथी मांडीने श्रीमहावीरप्रभु सुधीना आठ तीर्थकरोनी माताओ मोक्षे गइ. ऋषभदेव प्रभुना पिता नागकुमारोमां भवनपतिनी बीजी निकायमां गया. सुविधिनाथथी मांडी शातिनाथ नी माताओ माहेंद्र नामना चोथा देवलोकमां गइ. तथा कुंथुनाथथी मांडी श्रीमहावीरप्रभु सुधीना आठ जितनाथथी मांडी चंद्रप्रभसुधीना सात तीर्थकरोना पिता ईशान नामे बीजा देवलोकमां गया. तथा कुंथुनाथथी मांडी श्रीमहावीरप्रभु सुधीना आठ तीर्थकरोना पिता सनत्कुमार नामना बीजा देवलोकमां गया. वळी सैद्धांतिको श्रीअजितनाथ प्रभुना पिता जितशत्रुनुं मोक्षगमन माने तीर्थकरोना पिता माहेंद्र नामना चोथा देवलोकमां गया. ॥ ३२६-३७ ॥
 छे, केमके अजुयोगद्वारादिकमां तेम कहेहुं छे. ॥ ३२६-३७ ॥
 ॥ एवी सीते बारमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे तेरमुं तथा चौदमुं द्वार वर्णवे छे. ॥

—

हवे उक्कष्टपणे तथा जघन्यथी विचरता तीर्थकरोनी संख्यारूप तेरसु तथा तेओना उक्कष्टपणे अने जघन्यथी जन्मनी संख्यारूप चौदमुं द्वार कहे छे—
सत्तरिसयमुक्कोसं, जहन्नवीसा य दस य विहरंति । जन्मं पइ उक्कोसं, वीसं दस हुंति उ जहन्ना । ३२९।

एकी वखते उक्कष्टा समयक्षेत्रमां नीचेमुजव एकसो सीतेर तीर्थकरो विचरे छे—पांच भरतोभां पांच, पांच ऐरवतोभां पांच, तथा पांच महाविदेहोमाना बत्रीस बत्रीस विजयोमां एकसोने साठ, केमके ते दरेक विजयमां एकेक तीर्थकर विचरे छे. एम सर्व मली एकसो सीतेर थया. जघन्यथी एकी वखते नीचेमुजव वीस तीर्थकरो विचरे छे—जंबूद्वीपना पूर्वविदेहमां शीतामहानदीथी जूदा पडेल दक्षिणभाग अने उत्तरभागमां एकेक होवाथी बे थया. एवी रीते अपर विदेहमां पण शीता महानदीथी जूदा पडेल दक्षिण तथा उत्तर भागमां एकेक होवाथी सर्व मली चार थया. एवी रीते बीजा बे द्वीपोना चार महाविदेहोमां चार चार विचरता होवाथी शोल थया, अने तेओमां उपर वर्णवेला चार मेलववाथी सर्व मली वीस तीर्थकरो थया. भरत अने ऐरवतमां शुभ-लीयाना काले एकांत सुख आशीने अभावज छे. वली बीजा केटलाक आचार्यो कहे छे के जघन्यथी नीचेमुजव दशज तीर्थकरो विचरे छे—पांचे महाविदेहोना पूर्वापर विभागोमां एकेक तीर्थकर विचरता होवाथी दश थया. ।

॥ हवे पंदरसुं द्वार वर्णवे छे. ॥

हवे तीर्थकरोना गणधरोनी संख्यासुं पदरसुं द्वार कहे छे—

बुलसीइ पंचनवई, विउत्तरं सोलसोच्चरं च सयं । सजुत्तरपणनवई, तेणउई अढासीई य ॥ ३३० ॥
 एक्कासीई छावत्तरी य, छावठि सत्तवन्ना य । पन्ना तेयालीसा, छत्तीसा चैव पणतीसा ॥ ३३१ ॥
 तेत्तीस अढवीसा, अठारस चैव तह य सत्तरस । एक्कारस दस एकार—सेव इय गणहरपमाणं ॥ ३३२ ॥
 ऋपभदेवप्रभुना चोर्पासी, अजितनाथजीना पचाणु, संभवनाथजीना एकसो वे, अभिनंदनस्वामिना एकसो शोळ, सुमतिनाथ-
 ना एकसो, पद्मप्रभस्वामिना एकसो सात, सुपार्श्वनाथना पंचाणु, चंद्रप्रभस्वामिना त्राणु, सुविधिनाथना अठ्ठासी, शीतलनाथना
 एक्यासी, श्रेयांसनाथना छोतेर, बासुपूज्यस्वामिना छसठ, विमलनाथना सतावन, अनंतनाथना पचास, धर्मनाथना तैंतालीस,
 शांतिनाथना छत्तीस, कुंडुनाथना पांतीस, अरनाथना तैंतीस, मछिनाथना अढावीस, मुनिखुवतस्वामिना अठार, नमिनाथना स-
 तर, अरिहनेमिना अग्यार, पार्श्वनाथना दश, तथा वर्धमानस्वामिना अग्यार गणधरो थया. एवी रीते चोवीसे तीर्थकरोना मूल-
 सन्नना कर्ता एवा गणधरोसुं अनुक्रमे प्रमाण कणुं. ॥ ३३०—३१—३२ ॥

॥ एवी रीते पंदरसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे शोळमुं द्वार वर्णवे छे. ॥

हवे ते तीर्थकोना मुनिथोनी सख्या नामजुं शोळमुं द्वार कहे छे—

बुलसीइ सहस्सा, एगलक्ख दो तिन्नि तिन्नि लक्खा य । वीसहिंया तिसहिंया, तिन्नि य अह्माइ
हु एक्कं ॥ ३३३ ॥ चउरासीइ सहस्सा, बिउत्तरी अइसहिं छावणी । चउसही बासही, सही पन्नास
चालीसा ॥ ३३४ ॥ तीसा वीसा अह्मारसेव, सोलस य चउइस सहस्सा । एयं साहुपमाणं, चउ-
वीसाए जिणवराणं ॥ ३३५ ॥

ऋषभदेवप्रभुना चोर्पासी हजार, अजितनाथजीना एक लाख, संभवनाथजीना वे लाख, अभिनंदनजीना त्रण लाख, सुमति-
नाथना त्रण लाख वीस हजार, पद्मप्रभुजीना त्रण लाख त्रीस हजार, सुपार्श्वनाथजीना त्रण लाख, चंद्रप्रभस्वामिना अही लाख,
सुविधिनाथना वे लाख, शीतलनाथना एक लाख, श्रेयांसनाथना चोर्पासी हजार, वासुपूज्यस्वामिना बहोतेर हजार, विमलना-
थना अडसठ हजार, अनंतनाथजीना छासठ हजार, धर्मनाथजीना चोसठ हजार, शांतिनाथजीना वासठ हजार, कुंथुनाथजीना
साठ हजार, अरनाथजीना पचास हजार, मछिनाथजीना चालीस हजार, मुनिमुद्रतस्वामिना त्रीस हजार, नमिनाथजीना वीस
हजार, अरिष्टनेमिना अठार हजार, पार्श्वनाथजीना शोळ हजार, तथा महावीरप्रभुना चौद हजार मुनिओ हता. ॥ ३३३-३५ ॥

जार, मुनिमुवतस्त्रामिनी पचास हजार, नमिनाथजीनी एकतालीस हजार, अरिष्टनेमिनी चालीस हजार, पार्श्वनाथजीनी आठवी-
स हजार, तथा महावीरप्रभुनी छत्रीस हजार साध्वीओ जाणवी. ॥ ३४० ॥

हवे ते सर्व साध्वीओनी एकदर संख्या कहे छे—
स हजार, तथा महावीरप्रभुनी छत्रीस हजार साध्वीओ जाणवी. ॥ ३४१ ॥

एयालीसं लक्खा, छायालसहस्स चउसयसमग्गा । अज्जाछक्कं एस्सो, अज्जाणं संगहो सवो ॥ ३४१ ॥
चमालीस लाख छेतालीस हजार चारसोने छ. ए सीते सर्व साध्वीओनी संख्या जाणवी. ॥ ३४१ ॥
॥ एवी सीते सतरहुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे अठारसुं द्वार वर्णवे छे. ॥

हवे वैक्रिय लब्धिने धारण करनाराओनी संख्या निरूपण करवाकूप अठारसुं द्वार कहे छे—
वेउवियलक्षीणं । वीससहस्सा सयच्छणप्पसहिया १ ॥ वीससहस्सा चउसय २ । अगुणीसहस्स अ-

हुसया ३ ॥ ३४२ ॥ अगुणीससहस्स ४ अट्टार । चउसया ५ सोलसहस्स अट्टसयं ६ ॥ सतिसय प-
नरस ७ चउदस ८ । तेरस ९ बारससहस दसमे १० ॥ ३४३ ॥ एकारस ११ दस १२ नव १३ ।

अद् १४ सत् १५ छ सहस १६ एगवन्नसया १७ ॥ सत्सहससतिसया १८ । दोन्नि सहस्सा नव
 सयाइं १९ ॥ ३४४ ॥ दुन्नि सहस्सा २० पंच य-सहस्स २१ पन्नरससयाइं नेमिमि २२ ॥ एक्कारस-
 सय पासे २३ । सयाइं सत्तेव वीरजिणे २४ ॥ ३४५ ॥

ऋषभदेवभञ्जना वैक्रियलब्धिवाळा वीस हजार ने छसो साधुओ, अजितनाथजीना वीस हजार चारसो, संभवनाथजीना ओ-
 गणीस हजार आठसो, अभिनंदनस्वामिना ओगणीस हजार, सुमतिनाथना अठार हजार चारसो, पद्मप्रभजीना शौळ हजार एक-
 सो आठ, सुपार्श्वनाथना पंदर हजार तणसो, चंद्रप्रभस्वामिना चौद हजार, सुविधिनाथना तेर हजार, शीतलनाथना बार हजार,
 श्रेयांसनाथना अग्यार हजार, वासुपूज्यस्वामिना दश हजार, विमलनाथजीना नव हजार, अनंतनाथना आठ हजार, धर्मनाथजी-
 ना सात हजार, शांतिनाथजीना छ हजार, कुंथुनाथजीना पांच हजार एकसो, अरनाथजीना सात हजार त्रणसो, मल्लिनाथना वै
 हजार नवसो, मुनिसुव्रतस्वामिना बे हजार, नमिजिनना पांच हजार, अरिष्टनेमिना पंदरसो, पार्श्वनाथजीना अग्यारसो अने म-
 हावीरप्रभुना सातसो जाणवा. ॥ ३४२-४३-४४-४५ ॥

॥ एवी रीते अठारसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

१९ अद्वारस २० । सोलस २१ पनरस २२ चउदससयाणि २३ ॥ तेरस साहूण सयाई । ओहिना-
पाणि वीरस्स ॥ ३५२ ॥

असमदेवमशुना अवधिज्ञानी साहुओ नव हजार, अजितनाथजीना नव हजार चारसो, संभवनाथजीना नव हजार छसो, अ-
मिनंदनमशुना नव हजार आठसो, सुमतिनाथना अभ्यार हजार, पद्मममजीना दश हजार, सुपार्श्वमशुना नव हजार, चंद्रममजी-
ना आठ हजार, सुविधिनाथना आठ हजार चारसो, शीतलनाथना साठ हजार वसो, श्रेयांसमशुना छ हजार, वासुपूज्यजीना
पांच हजार चारसो, विमलनाथजीना चार हजार आठसो, अनंतनाथजीना चार हजार त्रणसो, धर्मनाथजीना त्रण हजार छसो,
शांतिनाथजीना त्रण हजार, कुंशुनाथजीना वे हजार पांचसो, अरनाथजीना वे हजार छसो, मल्लिनाथजीना वे हजार वसो, मुनि-
सुव्रतस्वामिना अठारसो, नमिनाथजीना शोळसो, नेमिनाथजीना पंदरसो, पार्श्वनाथजीना चौदसो, तथा महावीरमशुना तेरसो
अवधिज्ञानी साहुओ जाणवा. ॥ ३५० ॥ ३५१ ॥ ३५२ ॥

॥ पृवी सीते वीरसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे एकवीशमुं द्वार कहे छे ॥

हवे एकवीशमां द्वारमां केवलीओनी सक्या कहे छे—

वीससहस्सा उसहे १ । वीसं बावीस अहव अजियस्स २ ॥ पन्नरस ३ चउदस ४ तेरस ५ । बा-
रस ६ एकारस ७ दसेव ८ ॥ ३५३ ॥ अद्धम ९ सत्तेव य १० । छसङ्का ११ छच्च १२ पंच सङ्का य
१३ ॥ पंचेव १४ अरुपंचम १५ । चउसहस्सा तिन्नि य सया य १६ ॥ ३५४ ॥ बत्तीससया अह-
वा । बावीस सया य हुंति कुंशुस्स १७ ॥ अट्ठावीसं १८ बावीस १९ । तहय अट्ठारस सयाइं २० ॥
॥ ३५५ ॥ सोलस २१ पनरस २२ दससय २३ । सत्तेव सया हवंति वीरस्स २४ ॥ एयं केवल्लिमा-
पं । मणपज्जवनणमिण्हं तु ॥ ३५६ ॥

ऋषभदेवप्रभुना वीस हजार केवलज्ञानी साधुओ हता, अजितनाथजीना वीस हजार अथवा बावीस हजार, संभवना-
थजीना पंदर हजार, अभिनंदनजीना चौद हजार, सुमतिनाथजीना तेर हजार, पद्मप्रभजीना बार हजार, स्रुगार्धनाथना अण्यार
हजार, चंद्रप्रभजीना दश हजार, सुविधिनाथना सात हजार पांचसो, शीतलनाथजीना सात हजार, श्रेयांसप्रभुना साढाछ हजार,

॥ हवे त्रेवीशसुं द्वार कहे छे. ॥

हवे तीर्थकरोना चौदपूर्वो साधुभोनी संख्याहु त्रेवीससुं द्वार कहे छे—

चउइसपुव्वी सहस्सा । चउरो अद्धठमाणि य सयाणि १ ॥ वीसहिउसत्ततीसा २ । इणवीससया य
पद्दासा ३ ॥ ३६२ ॥ पनरस ४ चउवीससया ५ । तेवीससया ६ य वीससयतीसा ७ ॥ दोसहस्स
८ पनरससया ९ । सय चउदस १० तैरससयाइं ११ ॥ ३६३ ॥ सय बारस १२ एक्कारस १३ ।
दस १४ नव १५ अट्ठेव १६ छच्च सयसयइ १७ ॥ दसहिउ छच्चैव सया १४ । छच्च सया अठसइ-
हिया १९ ॥ ३६४ ॥ सय पंच २० अद्धपंचम २१ । चउरो २२ अट्ठुइ २३ तिनि य सयाइं २४ ॥

हिया १९ ॥ ३६४ ॥ सय पंच २० अद्धपंचम २१ । चउरो २२ अट्ठुइ २३ तिनि य सयाइं २४ ॥
उसहाइजिणिंदाणं । चउइसपुव्वीण परिमाणं ॥ ३६५ ॥
आदिनाथजीना चौदपूर्वधारी साधुओ चार हजार साडासातसो हवा, अजितनाथजीना त्रण हजार सातसो वीस, संभवना-
थजीना वे हजार एकसो पचास, अभिनंदनजीना पंदरसो, सुमतिनाथजीना वे हजार चारसो, पद्मपञ्चजीना वे हजार त्रणसो,
सुपार्श्वनाथना वे हजार त्रीस, चंद्रप्रभस्वामिना वे हजार, सुविधिनाथना दोह हजार, शीतलनाथजीना चौदसो, श्रेयांसप्रभुना

तेरसो, वासुधैवकुर्महिना वारसो, विमलनाथना अण्यारसो, अनंतनाथजीना एक हजार, धर्मानाथजीना नवसो, शान्तिनाथजीना आठसो, कुंडुनाथजीना छसो सीतेर, अरनाथजीना छसो दश, मल्लिनाथजीना छसो अठसठ, मुनिमुव्रतस्वामिना पांचसो, नमिनाथजीना चारसो पचास, नेमिनाथजीना चारसो, पार्श्वनाथजीना त्रणसो पचास, अने महावीरप्रभुना त्रणसो. एवीरीते चौद-पूर्वधारी साधुओनी संख्या जाणवी. ॥ ३६२ ॥ ३६३ ॥ ३६४ ॥ ३६५ ॥

॥ एवी रीते त्रेवीससुं द्वार संपूर्ण थयुं.

॥ हवे चोवीससुं द्वार कहे हे ॥

॥ हवे तीर्थंकरोना भावकोनी संख्यासुं चोवीससुं द्वार कहे हे—

पढमस्स तिन्नि लख्खा । पंचसहस्सा १ हुलख्ख जा संती ॥ लख्खोवरि अडनउई २ । तेणउई ३ अडसीई य ४ ॥ ३६६ ॥ एगासी ५ छावत्तरि ६ । सत्तावत्ता ७ य तह य पन्नासा ८ ॥ एणुणती-स ९ नवासी १० । अणुणासी ११ पनरस १२ अठेव १३ ॥ ३६७ ॥ छिच्चिय सहस्सा १४ चउरो-सहस्स १५ नउईसहस्स संतिस्स १६ । तत्तो एगो लख्खो । उवरिं गुणसीय १७ चुलसी १८ य ॥

पांच हजार, सुपार्श्वनाथनी चार लाख त्राणु हजार, चंद्रप्रयजीनी चार लाख एकाणु हजार, सुविधिनाथनी चार लाख एकोतेर हजार, शीतलनाथजीनी चार लाख अठावन हजार, श्रेयांसनाथनी चार लाख अढतालीस हजार, वासुपूष्यस्वामिनी चार लाख छत्तीस हजार, विमलनाथजीनी चार लाख चोवीस हजार, अनंतनाथजीनी चार लाख चौद हजार, धर्मनाथजीनी चार लाख तेर हजार, शान्तिनाथजीनी त्रण लाख त्राणु हजार, कुंडुनाथजीनी त्रण लाख एकासी हजार, अरनाथजीनी त्रण लाख बहोतेर हजार, महिनाथजीनी त्रण लाख सीतेर हजार, सुनिमुद्रतस्वामिनी त्रण लाख पचास हजार, नमिनाथजीनी त्रण लाख अढतालीस हजार, नोमिनाथजीनी त्रण लाख छत्तीस हजार, पार्श्वप्रभुनी त्रण लाख ओगणचालीस हजार, तथा महावीरस्वामिनी त्रण लाख अठार हजार आविकाओ हती. एवी रीते चोवीसे जिनेश्वरोनी आविकाओतुं प्रमाण कहूं. ॥३७०-७१-७२-७३-७४॥

॥ एवी रीते पचीसहुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे छवीसमुं द्वार वर्णवे छे. ॥

हवे आ छवीसमा द्वारमां ते तीर्थकरोना यक्षोनां नाम कहे छे—

जक्खो गोमुख १ सहजक्ख २, तिमूह ३ ईसर ४ तुंछुर ५ कुसुमो ६ । मायंगो ७ विजया ८ जिय
९, बंभो १० सणुओ ११ य सुरकुमारो १२ ॥ ३७५ ॥ छमुह १३ पायाल १४ किन्नर १५, गरुडो
१६ गंधव १७ तह य जकिंवदो १८ । कूबर १९ वरुणो २० भिउडी २१, गोमेहो २२ वामण २३
मायंगो २४ ॥ ३७६ ॥

(१) तीर्थकरोनी भक्ति करनारा यक्षो नीचे मुजव छे—ऋषभदेवममुनो ‘ गोमुख ’ नामे यक्ष छे, तेनो वर्ण सुवर्ण जेवो
छे, हाथीहुं वाहन छे, चार भुजाओ छे, वने जमणा हाथोमां वरद तथा अक्षमाला छे, तथा तेना वने डावा हाथोमां बीजोहं
तथा पाश छे. १.

(२) अजितनाथजीना यक्षनुं नाम ‘ महायक्ष ’ छे, ते श्यामवर्णवाळो, चार मुखवाळो, हाथीना वाहनवाळो तथा आठ हा-
थोवाळो छे, तेना जमणा चार हाथोमां वरद, मुद्गर, अक्षमाला तथा पाश छे, अने डावा चार हाथोमां बीजोहं, अभय, अंकुश
तथा भाहुं छे. २.

(૧૫) ધર્મનાથજીના યક્ષતું નામ ' કિન્નર ' છે, તે ત્રણ મુલ્લવાલો, લાલ વર્ણનો તથા કાચવાના વાહનવાલો છે, અને છ હાથવાલો છે. તેના જમણા ત્રણ હાથમાં વીજોરું, ગદા તથા અમય છે, અને ઢાવા ત્રણ હાથમાં નોલીયં, કમલ તથા અક્ષમાલા છે.

(૧૬) શાંતિનાથજીના યક્ષતું નામ ' ગરુડ ' છે, તે રૂપામ કાંતિવાલો, હુકકરના વાહનવાલો, કોઈ મુલ્લવાલો તથા ચાર હાથવાલો છે. તેના વજ્રે જમણા હાથમાં વીજોરું તથા કમલ છે, અને બન્ને ઢાવા હાથમાં નોલીયું તથા અક્ષમાલા છે. ૧૬.

(૧૭) કુંથુનાથજીના યક્ષતું નામ ' ગંધર્વ ' છે. તે રૂપામ વર્ણનો, હંસના વાહનવાલો તથા ચાર હાથવાલો છે. તેના વજ્રે જમણા હાથમાં વરદ તથા પાશ છે, અને વજ્રે ઢાવા હાથમાં વીજોરું તથા અંકુશ છે. ૧૭.

(૧૮) અરનાથજીના યક્ષતું નામ ' યક્ષદ્ર ' છે, તે છ મુલ્લવાલો, ત્રણ નેત્રોવાલો, રૂપામ વર્ણનો, મયૂરના વાહનવાલો તથા ચાર હાથવાલો છે. તેના જમણા છ હાથમાં વીજોરું, વાળ; સ્વરૂપ, મુદ્રર, પાશ તથા અમય છે, તથા ઢાવા છ હાથમાં નોલીયું, ધનુષ, દાલ, શૂલ, અંકુશ તથા અક્ષમાલા છે. ૧૮.

(૧૯) મલ્લિનાથજીના યક્ષતું નામ ' ક્લાર ' છે. તે ચાર મુલ્લવાલો, દંદ્રધનુષ્ણેવા વર્ણવાલો, હાથીના વાહનવાલો, તથા આઠ હાથવાલો છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં વરદ, કુહાડો, શૂલ તથા અમય છે, અને ઢાવા ચાર હાથમાં વીજોરું, માહું મુદ્રર, તથા અક્ષમાલા છે. ૧૯.

(૨૦) મુનિમુદ્રતસ્વામિના યક્ષતું નામ ' વરુણ ' છે. તે ચાર મુલ્લવાલો, ત્રણ નેત્રોવાલો, શ્વેતવર્ણવાલો, હુષ્મના વાહન-

વાલો, જટા અને મુકુટથી ભૂષિત થયેલો તથા આઠ હાથવાલો છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં વીજોરું, ગદા, વાળ તથા 'માહું' છે, અને ઢાવા ચાર હાથમાં નોલીયું, કમલ, ધનુષ્ તથા કઢાડો છે. ૨૦.

(૨૧) નમિનાથજીના યક્ષનું નામ ' મુકુટી ' છે. તે ચાર મુલવાલો, ત્રણ નેત્રોવાલો, સ્વર્ણ સરલા વર્ણવાલો, દુષ્પ્રમના વાહનવાલો, તથા આઠ હાથવાલો છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં વીજોરું, માહું, મુદ્ર તથા અમય છે, અને ઢાવા ચાર હાથમાં નોલીયું, કુહાડો, વજ્ર તથા અક્ષમાલ છે. ૨૧.

(૨૨) નમિનાથજીના યક્ષનું નામ ' ગોમેધ ' છે. તે ત્રણ મુલવાલો, શ્યામ વર્ણનો, પુરુષના વાહનવાલો, તથા છ હાથવાલો છે; તેના જમણા ત્રણ હાથમાં વીજોરું, કુહાડો તથા ચક્ર છે, અને ઢાવા ત્રણ હાથમાં નોલીયું, શૂલ તથા માહું છે. ૨૨.

(૨૩) પાર્શ્વનાથજીના યક્ષનું નામ ' વામન ' અથવા મર્તાતરે ' પાર્શ્વ ' છે. તે હાથીના જેવા મુલવાલો, મસ્તકપર શૈવ-નાગની ફળાવાલો, શ્યામ વર્ણવાલો, કાન્ધવાના વાહનવાલો તથા ચાર હાથવાલો છે. તેના જમણા બન્ને હાથમાં વીજોરું તથા સર્પ છે, અને ઢાવા બન્ને હાથમાં નોલીયું તથા સર્પ છે. ૨૩.

(૨૪) મહાવીરપ્રહુના યક્ષનું નામ ' માર્તાંગ ' છે. તે શ્યામ વર્ણવાલો, હાથીના વાહનવાલો તથા બે હાથવાલો છે. તેના જમણા હાથમાં નોલીયું છે, તથા ઢાવા હાથમાં વીજોરું છે. ૨૪.

॥ ૯વી રીતે છવીસમું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

(૧૦) શીતલનાથજીની દેવીનું નામ ' અયોકા ' છે. તે નીલા વર્ણવાળી, કમલના આસનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વજ્રે હાથમાં વરદ તથા પાચ છે, અને વજ્રે ઢાલા હાથમાં ઢાલ તથા અંકજ છે. ૧૦.

(૧૧) શ્રેયાંસપ્રશ્નની દેવીનું નામ ' શ્રીવત્સા ' અથવા મર્તાતરે ' માનવી ' છે. તે સફેદ કાંતિવાળી, ખંઘના વાહનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વરદ તથા પાચ છે, અને ઢાલા વે હાથમાં કલશ તથા અંકજ ને. ૧૧.

(૧૨) વાસુપૂજ્યપ્રશ્નની દેવીનું નામ ' પ્રવરા ' અથવા મર્તાતરે ' ચંદ્રા ' ને. તે શ્યામ વર્ણવાળી, ઘોડાના વાહનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વરદ તથા માતું છે, અને ઢાલા વે હાથમાં પચ તથા મટા છે. ૧૨.

(૧૩) વિમલનાથજીની દેવીનું નામ ' વિજયા ' અથવા મર્તાતરે ' ચિદિતા ' ને. તે હલ્દીતલ સરના વર્ણવાળી, કમલના આસનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના વે જમણા હાથમાં વાણ તથા પાચ છે, અને વે ઢાલા હાથમાં ધનુષ તથા નાગ છે. ૧૩.

(૧૪) અનંતનાથજીની દેવીનું નામ ' અંકજા ' છે. તે સફેદ વર્ણવાળી, કમલના આસનવાળી, તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વે હાથમાં શ્વહ્રા તથા પાચ છે, અને ઢાલા વે હાથમાં ઢાલ તથા અંકજ ને. ૧૪.

(૧૫) ધર્મનાથજીની દેવીનું નામ ' પન્ના ' અથવા મર્તાતરે ' કંદર્પી ' ને, તે સફેદ વર્ણવાળી, મત્સ્યના વાહનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વે હાથમાં કમળ તથા અંકજ ને, અને ઢાલા વે હાથમાં કમળ તથા અખય છે. ૧૫.

(૧૬) શાંતિનાથજીની દેવીનું નામ ' નિર્વાંગી ' છે. તે સુવર્ણ સરસી કાંતિવાળી, કમલના આસનવાળી, તથા ચાર હાથ-

વાલી છે. તેના જમણા વે હાથમાં પુસ્તક તથા કમલ છે, અને હાવા વે હાથમાં કમંડલુ તથા કમલ છે. ૧૬.

(૧૭) કુંથુનાથજીની દેવીનું નામ ' અચુતા ' અથવા મર્તાતરે ' વલા ' છે. તે સુવર્ણ સરવા વર્ણવાલી, મયૂરના વાહનવાળી તથા ચાર હાથવાલી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વીજોરં તથા શૂલ છે, અને હાવા વે હાથમાં મુખંદી તથા કમલ છે. ૧૭.

(૧૮) અરનાથજીની દેવીનું નામ ' ધારણી ' છે. તે નીલ વર્ણવાલી, કમલના આસનવાળી તથા ચાર હાથવાલી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વીજોરં તથા કમલ છે, અને હાવા વે હાથમાં કમલ તથા અક્ષમાલા છે. ૧૮.

(૧૯) મલિનાથજીની દેવીનું નામ ' વૈરોધ્યા ' છે. તે ત્ર્યમ વર્ણવાળી, કમલના આસનવાળી તથા ચાર હાથવાલી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વરદ તથા અક્ષમાલા છે, અને હાવા વે હાથમાં વીજોરં તથા માતું છે. ૧૯.

(૨૦) મુનિયુવતસ્વામિની દેવીનું નામ ' અચુષ્મા ' છે, અથવા મર્તાતરે ' નરદત્તા ' છે. તે સુવર્ણસરસી કાંતિવાળી, સિંહાસનના આસનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વરદ તથા અક્ષમાલા છે, અને હાવા વે હાથમાં વીજોરં તથા શૂલ છે. ૨૦.

(૨૧) નમિનાથજીની દેવીનું નામ ' ગાંધારી ' છે. તે સફેદ વર્ણવાળી, હંસના વાહનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે. તેના જમણા વે હાથમાં વરદ તથા સ્વદ્ગ છે, અને હાવા વે હાથમાં વીજોરં તથા માતું છે. ૨૧.

(૨૨) નેમિનાથજીની દેવીનું નામ ' અંબા ' છે. તે સુવર્ણ સરસી કાંતિવાળી, સિંહના વાહનવાળી તથા ચાર હાથવાળી છે.

तीर्थकरोनां नाम.

शरीरहुं प्रमाण-धनुष्.

तीर्थकरोनां नाम.

शरीरहुं प्रमाण-धनुष्.

१	ऋषभदेव	.
२	अजितनाथ	.
३	संभवनाथ	...
४	अभिनेदन्स्वामी	.
५	सुमतिनाथ	...
६	पद्मप्रभ	.
७	सुपार्श्वनाथ	..
८	चंद्रप्रभ	...
९	सुविधिनाथ	...
१०	शीतलनाथ	..
११	श्रेयांसनाथ	.
१२	वासुपूज्यस्वामी	...

पांचसो
साडाचारसो
चारसो
साडात्रणसो
त्रणसो
अढीसो
बसो
दोढसो
एकसो
नेवु
एंसी
सीतेर

१३	विमलनाथ	.
१४	अनंतनाथ	....
१५	धर्मनाथ	....
१६	श्यातिनाथ	...
१७	कुंथुनाथ	..
१८	अरनाथ	...
१९	मल्लिनाथ	....
२०	मुनिमुव्रतस्वामी	....
२१	नामिनाथ	...
२२	नेमिनाथ	....
२३	पार्श्वनाथ	...
२४	महावीरप्रभु	...

साठ
पचास
पस्तालीस
चालीस
पांवीस
त्रीस
पचीस
वीस
पंद्र
दश
नव हाथ
सात हाथ

॥ हवे ओगणत्रीसमुं द्वार वर्णवे वे. ॥

आ ओगणत्रीसमा द्वारमां तीर्थकरोनां लांछनोना नाम कहे थे—

वसह १ गय २ तुरय ३ वानर ४ । कुंचू ५ कमलं च ६ सहिओ ७ चंदो ८ ॥ मयर ९ स्मिरिव-
 च्छ १० गंडो ११ । महिस १२ वराहो १३ य सेणो १४ य ॥ ३८२ ॥ वज्रं १५ हरिणो १६ छगलो
 १७ । नंदावत्तो १८ य कलस १९ कुम्भो २० य ॥ नीलुपपल २१ संख २२ फणी २३ । सीहो २४
 य जिणाण चिन्हाइं ॥ ३८२ ॥

तीर्थकरोनां नाम	लांछन
१ ऋषभदेव	.... वृषभ
२ अजितनाथ	.... हाथी
३ संभवनाथ	.... घोडो
४ अभिनंदन	.... वांदरो
५ सुमार्तिनाथ	.... कौंच

तीर्थकरोनां नाम	लांछन
६ पद्मप्रभ	.... कमल
७ सुपार्श्वनाथ	.... स्वस्तिक
८ चंद्रप्रभ	.... चंद्र
९ सुविधिनाथ	.... मगर
१० शीतलनाथ	.... श्रीवत्स

॥ हवे एकत्रीसमुं द्वार वर्णवे हे ॥

हवे आ एकत्रीसमा द्वारमां जेटला जेटला परिवार साथे तीर्थंकरोए दीक्षा लीधी, तेवुं वर्णन करे हे—
छहिं पुरिससप्पहिं ॥ भगवांणि वासुपुज्जो । छहिं पुरिससप्पहिं ॥

एगो भगवं वीरो । पासो मद्धी य तिहिं तिहिं सप्पहिं ॥ भगवांणि वासुपुज्जो । छहिं पुरिससप्पहिं ॥
निक्खंतो ॥ ३८५ ॥ उग्गाणं भोगाणं । रायणिपाणं च खच्चियाणं च ॥ चउहिं सहस्सेहिं उसहो ।

सेसा उ सहस्सपरिवारा ॥ ३८६ ॥
महावीरप्रभुए कंइ पण परिवार विना एकलाएज दीक्षा लीधी हे. पार्श्वनाथ तथा मछिनाथप्रभुए तणसो त्रणसोना परिवार
साथे दीक्षा लीधी हे. वासुपूज्य भगवाने छसो पुरुषोनी साथे दीक्षा लीधी हे. अने बाकीना ओगणीस तीर्थंकरोए एकेक हजारना परिवार साथे दीक्षा ली-
मकी चार हजारना परिवार साथे दीक्षा लीधी हे. ॥ ३८५-८६ ॥

॥ एवी सीते एकत्रीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे बन्नीसमुं द्वार वर्णवे छे ॥

॥ हवे आ बन्नीसमा द्वारनां तीर्थकरोना आयुष्यवृत्तं प्रमाण कहे छे—

चउरासीइ १ बिसत्तरि २ । सट्ठी ३ पन्नास ४ मेव लक्खाई ॥ चत्ता ५ तीसा ६ वीसा ७ । दस ८ दो ९ एगं १० च पुष्पाणं ॥ ३८७ ॥ चउरासी ११ बावत्तरी १२ य । सट्ठी १३ य होइ वासाणं ॥ तीसा १४ य दस १५ य एगं १६ । एवं एए सयसहस्सा ॥ ३८८ ॥ पंचाण्ड य सहस्सा १७ । चउरासी १८ य पंचवन्ना १९ य ॥ तीसा २० य दस २१ य एगं २२ । सयं २३ च बावत्तरी २४ वेव ॥ ३८९ ॥

तीर्थकरोनां नाम.

आयुसंख्या

तीर्थकरोनां नाम.

आयु संख्या

१	ऋषभदेव	....
२	अजितनाथ	....
३	संभवनाथ	....
४	अमिनंदनस्वामी	....
५	सुमातिनाथ	....
६	पद्मपद्म	..

चोरासी लाख पूर्व
बहोतेर लाख ”
साठ लाख ”
पचास लाख ”
चालीस लाख ”
त्रोस लाख ”

७	सुपार्श्वनाथ	...
८	चंद्रपद्म	....
९	सुविधिनाथ	...
१०	शीतलनाथ	....
११	श्रेयांसनाथ	...
१२	वासुपूज्यस्वामी	....

वीस लाख पूर्व
दश लाख ”
वे लाख ”
एक लाख ”
चोरासी लाख वर्ष
बहोतेर लाख वर्ष

सोने चोवीस साधुओ साथे, तथा ऋषभदेवपशु दश हजार साधुओ साथे मोक्षे गया छे. बाकी रहेला अजितनाथ, संयवनाथ, अभिनंदन, सुभातेनाथ, चंद्रप्रभ, सुविधिनाथ, शीतलनाथ, श्रेयांसनाथ, कुंभुनाथ, अरनाथ, मुनिमुवतस्वामी, तथा नमिनाथ, ए बार तीर्थकरोमाना दरेक एकेक हजार साधुओना परिवार साथे आठे कर्मोना समूहनो नाश करीने मोक्षे गया छे.

॥ एवीरीते तेंत्रीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे चोंत्रीसमुं द्वार वर्णवे छे ॥

आ चोंत्रीसमा द्वारमा तीर्थकरोनां मोक्षगमननां स्थानो कहे छे—

अट्टावयचंपुजित(य)—पावासम्मयेयसेलसिहरेसु ॥ उसभवसुपुज्जनेमि । वीरो सेसाय सिद्धिगया ॥३९॥
 ऋषभदेवपशु अष्टापदपर, बासुपूज्यस्वामी चंपा नगरिमां, नेमिनाथजी गिरनार पर्वतपर, महागीरपशु अपापा नगरीमां, तथा बाकीना वीस तीर्थकरो सम्मेतशिवरपर मोक्षे गयेला छे.

॥ एवीरीते चोंत्रीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

॥ हवे पांत्रीसमुं द्वार वर्णवे छे ॥

आ पांत्रीसमा द्वारमां एक तीर्थंकर थया पछी ते पछीना बीजा तीर्थंकर केटले काले थया १ ते संबधि अंतरनुं कालमान बतावे छे—

एत्तो जिणंतराहं । वोचछं किल उसभसामिणो अजिओ ॥ पस्सासकोडिलक्खेहिं । सायराणं समुत्पस्सो
 ॥ ३९५ ॥ तीसाए संभवजिणो । दसहिं उ अभिनंदणो जिणवरिंदो ॥ नवहिं सुमइजिणिंदो । उत्पस्सो
 कोडिलक्खेहिं ॥ ३९६ ॥ नउई अ सहस्सेहिं । कोडीणं वोल्याण पउमाभो ॥ नवहिं सहस्सेहिं तओ ।
 सुपासनामो समुत्पन्नो ॥ ३९७ ॥ कोडिसएहिं नवहिं उ । जाओ चंदप्पहो जणाणंदो ॥ नउई-
 सागरकोडिहिं । सुविहिजिणो देसिओ समए ॥ ३९८ ॥ सीयलजिणो महप्पा । तत्तो कोडिहिं
 नवहिं निदिद्धो ॥ कोडीए सेयंसो । ऊणाए इमेण काक्षेणं ॥ ३९९ ॥ सागरसएण एगेण । तह य
 छावद्विवरिसलक्खेहिं ॥ हवीसाए सहस्सेहिं । तओ पुरो अंतरे मुत्ति ॥ ४०० ॥ चउपस्सा अयरेहिं
 । वसुप्पुज्जिणो जगुत्तमो जाओ ॥ विमलो विमलगुणोहो । तीसेहिं अयरेहिं रयरहिओ ॥ ४०१ ॥

लाख वर्षों गया बाद नेमिनाथजी मोक्षे गया. (२२) नेमिनाथजी पळी ज्यासी हजार साढासातसो वर्षों गया बाद पार्श्वनाथजी मोक्षपद प्राप्त्या. (२३) पार्श्वनाथजी पळी अढीसो वर्षों गया बाद श्रीमहावीरप्रभु मोक्षे गया. (२४) अर्ही त्रीजा आरामां हजु नेव्यासी पलवाडीयां ओळां हतां, त्यारे ऋणभदेवप्रभु मोक्षे गया. अने चोथा आरामां नेव्यासी पलवाडीयां ओळां हतां त्यारे महावीरप्रभु निर्वाणपद प्राप्त्या. एवी रीते चोथा आरामां कालमानमां तीर्थकरोना आंतरा थ्या. ते चोथो आरो बेंतालीस हजार वर्ष ओळां कोडाकोडी सागरोपमना प्रमाणवाळो छे. वळी पांचमो दुःसम, तथा छट्ठो अति दुःसम, एम ते वनेआरामा जो बेंतालीस हजार वर्षों तेमां मेळववामां आवे, त्यारे एक कोडाकोडी सागरोपम थाय छे. एवी रीते सिद्धांतने अनुसार तीर्थ-करोतुं अंतर कहुं.

हवे सर्व तीर्थंकर, चक्री, अने बासुदेवोना आंतरा, तथा जे तीर्थंकरना समयमां थयवा आतरामां जे चक्रीओतथा बासुदेवो थ्या,
तेओनां नाम, शरीरहुं प्रमाण तथा आयुप्रमाण कहे छे—

वत्तीसं धरयाइं । काउं तिरिया अयाहिरेशाहिं ॥ उह्ठा अयाहिं काउं । पंच धराइं तओ पढमे ॥४०८॥
पन्नरस जिण निरंतर । सुन्नहुणं तिजिण सुन्नतियगं च ॥ दोजिण सुन्न जिणिंदो । सुन्न जिणो
सुन्नदोन्नि जिणा ॥४०९॥ विईयपंतिठवणा—दोचक्कि सुन्नतेरस । पण चक्की सुन्न चक्कि दोसुन्ना ॥

चक्रि सुन्न दुचक्री । सुन्नं चक्री दुसुन्नं च ॥ ४१० ॥ तईयपंतिठवणा—दससुन्न पंचकेसव । पणसुन्नं
 केसिय सुन्न केसीं य ॥ दोसुन्न केसवोवि य । सुन्नदुगंकेसव तिसुन्नं ॥ ४११ ॥ चउत्थपंतिठवणा—
 उसभरहाण दोणहवि । उच्चत्तं पंचधणुसए ढुंति ॥ अजियसगराण दोणहवि । उच्चत्तं चत्तारि अऊं
 च ॥ ४१२ ॥ पन्नासं पन्नासं । धणुपरिहाणी जिणण तेण परं ॥ ता जाव पुफ्फदंतो । धणुसयमेगं
 भवे उच्चो ॥ ४१३ ॥ नउइ धणु सीयलस्स । सेज्जंसतिविट्ठमार्दणं पुरओ ॥ जा धम्मपुरिससीहो ।
 उच्चत्तं तेसिमं होइ ॥ ४१४ ॥ कम्मसो असीइ सत्तारि । सट्ठी पप्पास तह य पणयाला ॥ एए हवंति
 धणुया । बायालऊं च मयवस्स ॥ ४१५ ॥ इगयालं धणुसऊं च । सणंकुमारस्स चक्कवट्ठिस्स ॥
 संतिस्स य चत्ताला । कुंशुजिणिंदस्स पणतीसा ॥ ४१६ ॥ तीसधणूणि अरस्स उ । इयुतीसं पुरि-
 स्सपुंडरियस्स ॥ अट्ठावीस सुभूमे । छवीस धणूणि दत्तस्स ॥ ४१७ ॥ मट्ठिस्स य पणवोसा ।
 वीसं च धणूणि सुवए पउमे ॥ नारायणस्स सोलस । पन्नारस नमिनाहहरिसेणे ॥ ४१८ ॥ बारस

पार्श्वनाथजी तथा महावीर प्रभुनां नाम लखवां. एवी रीते पहेली पंक्तिना वत्रीसे खंडो भराइ जशे. (१)

हवे बीजी पंक्तिनी स्थापना नीचे मुजब करवी—प्रथमना वे धरमां भरत अने सगर चक्रीनां नाम लखवां. ते पळीना अनुक्रमे तेर धरोमां शून्य मूकवां. ते पळीना पांच धरमां अनुक्रमे मधवा, सनत्कुमार, शांति, कुंथु, अने अर, ए पांच चक्रीओना नाम लखवां. ते पळीना एक धरमां शून्य लखवुं. ते पळीना एक धरमां सुभूमचक्रीजें नाम लखवुं. ते पळीना वे खानामां शून्य लखवां. ते पळीना एक खानामां महापद्म चक्रीजुं नाम लखवुं. ते पळीना एक धरमां शून्य मूकवुं, ते पळीना वे खानामां हरि-पेण अने जय चक्रीनां नाम लखवां. ते पळीना एक खानामां शून्य लखवुं ते पळीना एक खानामां ब्रह्मदत्तचक्रीनु नाम लखवुं. अस ते पळीना वे खानामां शून्य मूकवां. एवीरीते बीजी पंक्तिना वत्रीसे खंडो भराइ जशे. (२)

हवे बीजी पंक्तिनी स्थापना नीचे मुजब करवी—प्रथमना दश खानाओमां दश शून्य लखवां. ते पळीना पांच खानाओमां अनुक्रमे त्रिष्ट, द्विष्ट, स्वयंभू, पुरुषोत्तम, तथा पुरुषासिंह, एम पांच वासुदेवोनां नाम लखवां. ते पळीना पांच खानाओमां पांच शून्य लखवां. ते पळीना एक खानामां पुरुषप्रंडरीक नामना वासुदेवजुं नाम लखवुं. ते पळीना एक खानामां शून्य मूकवुं. ते पळीना एक खंडमां दत्तवासुदेवजुं नाम लखवुं. ते पळीना वे खानामां वे शून्य लखवां. ते पळीना एक धरमां नारायण वासुदेवजुं नाम लखवुं. ते पळीना वे धरमां वे शून्य मूकवां. ते पळीना एक खानामां कृष्ण वासुदेवजुं नाम लखवुं. अने ते पळीना त्रण खानामां त्रण शून्यो लखवां. एवीरीते बीजी पंक्तिना वत्रीसे खंडो भराइ जशे. (३)

हवे चोथी पंक्तिनी स्थापना नीचे मुजब करवी—पेहेला मानमां ऋषभदेव तथा भरतचक्रीना शरीरनी उंचाई पांचसो धनुष्य लखवी. बीजामां अजितनाथजीनी चारसो पचास, त्रीजामां संभवनाथजीनी चारसो, चोथामां अभिनंदनस्वामीनी तणसो पचास, पांचमामां सुमतिनाथनी त्रणसो, छठ्यामां पद्मप्रभजीनी अढीसो, सातमामां सुपार्श्वजीनी बसो, आठमामां चंद्रप्रभजीनी दोढसो, नवमा मां सुविधिनाथजीनी एकसो, दशमामां शीतलनाथजीनी नेवु, अग्यारमामां श्रेयांसनाथ तथा त्रिष्ट वासुदेवनी एंसी, बारमामां वासु-
 पूज्यस्वामी तथा द्विष्ट वासुदेवनी सीतेर, तेरमामां विमलनाथ तथा स्वयंशू वासुदेवनी साठ, चौदमामां अनंतनाथ तथा पुरुषो-
 त्तम वासुदेवनी पचास, पंद्रमामां धर्मनाथजी तथा पुरुषसिंह वासुदेवनी पस्तालीस, शोळमामां मधवाचक्रीनी वेंतालीस, सत्तर-
 मामां सनत्कुमार चक्रीनी एकतालीस, अठारमामां शांतिनाथजीनी चाळीस, ओगणीसमामां कुंथुनाथजीनी पांजीस, वीसमामां
 अरनाथजीनी त्रीस, एकवीसमामां पुरुषपुंडरीक वासुदेवनी ओगणत्रीस, बावीसमामां सुभूष चक्रीनी अठवीस, त्रेवीसमामां दत्त
 वासुदेवनी छवीस, चोवीसमामां महिनाथजीनी पचीस, पचीसमामां मुनिसुव्रतस्वामी, तथा महापद्म चक्रीनी वीश, छवीसमामां
 नारायण वासुदेव नी शोळ, सत्तावीसमामां नमिनाथजी तथा हरिषेण चक्रीनी पंद्र, अठवीसमामां जयचक्रीनी बार, ओगणत्री-
 समामां नेमिन(थजी तथा कृष्ण वासुदेवनी दश, त्रीशमामां ब्रह्मदत्त चक्रीनी सात धनुष्य जेटली शरीरनी उंचाई जाणवी. एक-
 वीसमामां पार्श्वनाथजीनी नव हाथनी उंचाई, तथा बत्रीसमा खानामां महावीर प्रभुनी सात हाथनी, उंचाई लखवी. एवीरीते
 चोथी पंक्तिना वत्रीसे खंडो भराइ गया. (४)

आयुसंख्या	एक लाख पूर्व
चोगासी लाख वर्ष	" "
बोतेर	" "
साठ	" "
त्रीस	" "
दश	" "
पांच	" "
त्रण	" "
एक	" "
पचाणु हजार वर्ष	" "
चोगासी	" "
पांसठ	" "

शरीर प्रमाण
९० घनुष्य
८० " "
७० " "
६० " "
५० " "
४५ " "
४२॥ " "
४१॥ " "
४० " "
३५ " "
३० " "
२९ " "

वास्तुदेवो
०
त्रिपुष्ट
द्विपुष्ट
स्वयंभू
गुरुपौत्तम
गुरुपसिंह
०
०
०
०
०
गुरुपुंडरीक

चक्रिओ
०
०
०
०
०
०
मयवा
सनत्कुमार
याति
कुंथु
अर
०

तीर्थकरो	श्रीक
शीतलनाथ	१०
श्रेयांसनाथ	११
वासुपूज्यस्वामी	१२
विप्रलनाथ	१३
अनंतनाथ	१४
धर्मनाथ	१५
	१६
	१७
श्रीतिनाथ	१८
कुंथुनाथ	१९
अरनाथ	२०
	२१

आयुसंख्या
साठ हजार वर्ष
छपन " "
पचावन " "
त्रीस " "
चार " "
दश " "
त्रण " "
एक " "
सातसो वर्ष
एकसो वर्ष
बहोतेर वर्ष

शरीर प्रमाण	वासुदेवो	चक्रीओ	तीर्थकरो	श्रांक
२८ लाव	०	०	०	२२
२६ " "	दस ०	०	०	२३
२५ " "	०	०	मल्लिनाथ	२४
२० " "	०	०	मुनिमुवत	२५
१६ " "	नारायण	०	०	२६
१५ " "	०	हरिश्चैष	नमिनाथ	२७
१२ " "	०	जय	०	२८
१० " "	कुण्ड	०	नेमिनाथ	२९
७ " "	०	ब्रह्मदस	०	३०
९ हाथ	०	०	पार्श्वनाथ	३१
७ " "	०	०	महावीरस्वामी	३२

॥ एवी रीते पात्रीसहुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

शांतिनाथजीधी भांडीने महावीरप्रभुसुधीना आठ आंतराज्योमां अंगोनो विच्छेद थयो नथी, परंतु दृष्टिवादोनो विच्छेद थयो छे.
 एगं वाससहस्सं । पुव्वगयं वीरतिरथ अणुचित्रं ॥ सेस्साण केसिं संखं । कालमसंखं च केसिंए ॥ ४३७ ॥
 श्रीमहावीरप्रभुना शासनमां एक हजार वर्षोसुधी पूर्वगत ज्ञान चाल्युं, अने वाकीना तीर्थकरोमाना केटलाकना शासनमां सं-
 हयाता कालसुधी, अने केटलाकना शासनमां असंहयाता कालसुधी पूर्वगत श्रुतनो अर्थ प्रवर्त्यो एटले ज्ञान चाल्युं छे.

उपर वर्णवेली चारे प्रक्षेप गाथाओ छे.

॥ एवी रीते छत्रीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

॥ हवे साडत्रीसमुं द्वार कहे छे ॥

आ साडत्रीसमा द्वारमां जिनमंदिरमां गथाबाद स्थाप करवा कायक एवी दक्ष आयातनाओ देखाडे छे—

तंबोल पाण भोयण । पाणह थीभोग सुयण निद्विषणं ॥ मुत्तु ८ द्वारं ९ जूयं १० । वज्जे जिणमं-
 दिरस्संतो ॥ ४३८ ॥

जिनमंदिरमां गथा बाद नीचे जणाव्यां मुजब दक्ष आयातनाओनो त्याग करवो—तांबूल आदिकनुं भक्षण करवुं नही ९,

पाणी आदिक पीवुं नही २, भोजन करवुं नही ३, पगारवां पहेरवां नही ४, स्त्रीविलास करवो नही ५, सुवुं नही ६, थुंकवुं नही ७, पेयाव करवो नही ८, वडी नीत करवी नही ९, तथा जुगार रमवुं नही १०. आ दश आधातना विवेकी जनोए अवश्य त्याग करवी.

॥ एवी रीते साडत्रीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

॥ हवे आडत्रीसमुं द्वार कहे हे ॥

आ आडत्रीसमा द्वारमां चोर्यासी आधातनाभोखुं वर्णन करे हे—

खेलं १ केलि २ कलि ३ कला ४ कुकलयं ५ तंबोल ६ मुग्गालयं ७ । गाली ८ कंजुलिया ९ स-
रीरधुवणं १० केसे ११ नहे १२ लोहियं १३ ॥ भत्तोसं १४ तय १५ पित्त १६ वंत १७ दसणे १८
विस्सामणं १९ दामणं २० । दंत २१ च्छी २२ नह २३ गंड २४ नासिय २५ सिर्रो २६ सोत २७
च्छवीणं मलं २८ ॥ ४३९ ॥ मंतं २९ मीलण ३० लिक्खयं ३१ विभजणं ३२ भंडार ३३ दुह्वास-
णं ३४ । छाणी ३५ कप्पड ३६ दालि ३७ पप्पड ३८ वडी ३९ विस्सारणं नासणं ४० ॥ अकंदं

वो ३३. ' दुष्ठांसण ' एटले पग उपर पग चढावीने वेसवुं ३४. ' छाणी ' एटले छाणा थापी सकववां ३५. ' कपड ' एटले
 कपडां थोइने सकववां ३६. ' दालि ' एटले मग आदिक धान्योनी दाल सकववी ३७. ' पपड ' एटले पापड वणीने सकववा
 ३८. ' वडी ' एटले वडी करीने सकववी. ३९. ' विसारण ' एटले उपर जणावेली छाणायी मांडी वडी सुधीनी वस्तुओने
 सकववा माटे पाथरवी ३९. ' नासण ' एटले गुसरीते छुपाइ रहेवुं ४०. ' अकंद ' एटले पुत्र स्त्री आदिकना विरहथी रुदन
 करवुं ४१. ' विकहं ' एटले राजआदिक चार प्रकारनी विकथा करवी ४२. ' सरत्य घडण ' (सरत्य एवो पाठ दीठामां आ-
 वे छे सर एटले बाण अच्छअख तेनुं फेंकवुं) एटले बाण आदिक शस्त्र घडवां ४३ ' तेरिच्छसंठावण ' एटले पशु, पक्षी आदि-
 क तिर्यंचोने स्थापवां ४४. ' अजिसेवण ' एटले तापणी करी तापवुं ४५. ' रंघण ' एटले रसोइ करवी ४६. ' परिषण ' ए-
 टले सुवर्ण आदिक अथवा सिकाओनी परीक्षा करवी ४७. ' निस्सीहियाभंजण ' एटले ' निस्सीहि ' नो भंग करवो (मवेश क-
 रतां जिनमंदीरमां विवेकी पुरुषोए अवश्य निस्सीहि कहेवी जोइए) ४८. ' छत्त ' एटले छत्र धारण करवुं ४९. ' उपानह ' ए-
 टले पगारखां पहेरवां ५०. ' सत्थ ' एटले शस्त्र राखवां. ५१. ' चामर ' एटले चामर वीझाववां ५२. ' मणोणेगत्त ' एटले म-
 नमां अनेक प्रकारनी कल्पनाओ करवी ५३. ' अपभंगण ' शरीरपर तेल आदिकनुं मर्दन करवुं. ५४. ' सचिचाणमचाय ' ए-
 टले तांबूल आदिक सचिच पदार्थो साथे राखवां ५५. ' चायमजिष्ट ' एटले हार, वीटी आदिक अजीव पदार्थोनी त्याग करवो.
 ५६. (तेथी अन्यदर्शनीओ हांसी करे तथा आ मलिन छे तेवुं बोले) ' दिधीअ नो अंजली ' एटले मस्तुनुं दर्शेन यतां हाय

न जोडवा ५७. 'साडेशुचरसंगभंग' एटले थोतीयुं तथा उत्तरासंगने जेम तेम धारण करां ५८. 'मजड' एटले मस्तकपर मुकुट धारण करवो ५९. 'मजलि' एटले मस्तकपर फंदो बांधवो ६०. 'सिरोसेहर' एटले मस्तकपर पुष्प आदिकनो शिरपेच बांधवो ६१. 'हुड्डा' एटले शरत वकवी ६२. 'जिह्महगिडियाइरमण' एटले गेंडी दडा आदिकनी रमत रमवी ६३. 'जोहार' एटले जुहार विगेरे करावा ६४. 'मंडकियं' एटले भांडचेष्टा करवी. अर्थात् नाटकीआनी पेटे कांखमां हाथ घाली वगाडवुं विगेरे चेष्टा करवी. ६५. 'रेकारं' एटले रेकार आदिक तिरस्कारनां वचनो बोलवां ६६. 'धरणं' एटले लांघण करवी ६७. 'रणं' एटले मुद्द करवुं ६८. 'विवरणं चालाण' एटले केश समारी गुंथवा ६९. 'पलहचिड्यं' एटले दुपट्टा आदिकथी पलांठी बांधी वेसवुं ७०. 'पाड' एटले पनामां चालडीओ पहेरवी ७१. 'पांयपसारणं' एटले लांवा पहोव्वा पग करी वेसवुं. ७२. 'पुडपुडी' एटले मुखथी पुपेडी एटले सरणाइ वगाडवा जेवो अवाज करवो, अथवा हाथथी चपटीओ वगाडवी ७३. 'पंकं' एटले कीचड करवो. ७४. (मोंदेरमां कीचड न थाय तेवा अल्प जले नहावुं.) 'रओ' एटले पोतना पग आदिकपरथी रजझाटकवी ७५. 'मेहुण' एटले मैथुनसेवा करवी ७६. 'जूया' एटले मायामांथी जूओ काढवी ७७. 'जेमण' एटले भोजन करवुं ७८. 'गु-ज्झ' एटले लिंग खुल्लुं करवुं ७९. 'विज्ज' एटले वैदक कार्य करवुं. ८०. 'वणिजं' एटले वेपार करवो ८१. 'सेज्जं' एटले शय्या पाथरी झवुं ८२. 'जलं' एटले पीवा भाटे पाणी राखवुं अथवा पीवुं. ८३. 'मज्जणं' एटले स्नान करवुं ८४.

इत्यादि आशावनाना कारण सदोष कार्य जिनमंदिरने विषे सरल थकां वर्जन करां, अथवा निर्मल अंतःकरणवाल्या त्या-

॥ हवे ओगणचाळीसमुं द्वार कहे छे ॥

आ द्वारमां जिनेश्वर प्रभुना आठ महराप्रतिहार्योनुं वर्णन करे छे—

कंकिछि १ कुसुमबुद्धी २ । देवजङ्घुणि ३ चामरा ४ सणाई ५ च ॥ भावलय ६ भेरि ७ छतं ८ । ज-
यंति जिणपाडिहेराई ॥ ४४६ ॥

(१) अशोकवृक्ष नामनो पेहेलो प्रातिहार्य छे. प्रातिहार एटले इंदनी आशामुजव काम करनारा देवो, अने तेओए तेनी आ-
ज्ञाप्रमाणे विक्कुर्वेली वस्तुओ 'प्रातिहार्य' कहेवाय छे. ते आठ प्रातिहार्योमानो पेहेलो 'अशोकवृक्ष' नामे जे प्रातिहार्य छे,
ते समवसरणमां बिराजेल प्रभुनी उपर पोतानां लाल रंगनां अतिमनोहर पत्रपल्लवोधी शोभी रहेलो छे, तेनां विकस्वर थयेलो
पुष्पोमांथी सर्वना हृदयने आनंद उपजावनारी सुगंधि फेलाइ रहे छे. (१)

(२) बीजो 'कुसुमबुद्धि' नामनो प्रातिहार्य देवो विक्कुर्वे छे. एटले के जलमां तथा जमीनपर उजेलो नाना प्रकारनां अति
मनोहर सुगंधवाळां, तथा नीचे करेलां झींटोवाळां, अने उपरना भागमां विकस्वर पांखडीयोयुक्त मुखवाळां पचरंगी पुष्पोनी
चालला पुख्खना हुंटण हुंची जाय एटला जाडा थरवाळो देवो बुद्धि विक्कुर्वे छे. (२)

(३) बीजो 'दिव्यध्वनि' नामनो प्रातिहार्य छे. एटले के सरस अमृतरस सरखो कानने अति प्रिय लागतो, तथा जे सां-

મલ્લવામાટે ચરવા વિગેરેનું કાર્ય જોડી દેહ આસપાસથી હરણોના ટોકે ટોકાં ત્યાં આવી પહોંચે છે, એવો સર્વ પ્રાણીઓને આનંદ દેનારો દિવ્ય નાદ દેવો સમવસરણમાં વિકુર્વે છે. (૩)

(૪) ચોથો “ચામર” નામનો પ્રાતિહાર્ય છે. ઇટલે કે અતિ મનોહર કેવળના દુક્ષના કોમલ તંતુઓના સમૂહસરલા, તથા દેદીપ્યમાન કિરણોના સમૂહ સરલા, અને વિવિધ પ્રકારનાં રત્નોમાંથી નિકળતાં કિરણોના અંકુરઓના સમૂહ સરલા, તથા દ્વયે દિશાઓમાં ફેર ધ્રુવ્યની પરે વિસ્તાર પાસેલા, સુવર્ણના દંડવાળાં ચામરો પ્રશ્નની હપર દેવો ઢાલે છે. (૪)

(૫) પાંચમો “સિંહાસન” નામનો પ્રાતિહાર્ય છે. ઇટલે કે અતિ દેદીપ્યમાન જટાઓના સમૂહથી મનોહર સંકેધવાળા, તથા કર્મરૂપી વૈરીઓને હરાવવામાટે વિકરાલ દૃષ્ટિવાળા જીવતા સિંહની તુલના કરનારા, તથા વિવિધ પ્રકારનાં હત્તમ રત્નોથી જડેલા, તથા તે રત્નોમાંથી વિસ્તાર પામતી કિરણોની શ્રેણિઓથી અંધકારને નાશ કરનારા, તથા સ્નેહવર્ષિતના શિલ્પર સરલા હંચા, એવા સિંહાસનને દેવો વિકુર્વે છે. (૫)

(૬) છઠ્ઠો “મામંડલ” નામનો પ્રાતિહાર્ય છે. ઇટલે કે શરદ્ ઋતુમાં પ્રકાશ પામતા, તથા અલંકાર કિરણોવાળા સૂર્યમંડલ સરલા, અને આંશોને પળ આંજી નાચનારા, તથા સ્વભાવથીજ અતિ દેદીપ્યમાન એવાં તીર્થંકર પ્રશ્નના રૂપને આચ્છાદિત કરીને, એકદું કરી તેમના મસ્તકની પાછલ એવા ગોલ આકારના મામંડલને દેવો વિકુર્વે છે. (૬)

(૭) સાતમો “દુંદુભિ” નામનો પ્રાતિહાર્ય છે, ઇટલે કે અતિ મનોહર એવો જેનો મંમીર શબ્દ સમસ્ત જગતમાં વ્યાપી

સચિત્ત પુણ્યો પળ હોય છે, કહું છે કે—

વિંદદ્વાદ્ સુરભિજલ—ચલયં દિવ્યહુમનીદારિ ॥ પદ્ધરિતિ સમંતેષાં, દસદવણ્ણા હુમમદ્વદિ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—નીચા દીંદવાળાં, તથા જલમાં અને સ્થલમાં ઉત્પન્ન થયેલાં સુગંધિ પચરંગી દિવ્ય પુણ્યોની દ્રષ્ટિ દેવો ચોતરફ કરે છે. વળી તે માટે અહીં કોઈ એવું સમાધાન કરે છે કે, જ્યાં વ્રતધારી સાધુ, સાધવીઓ વેશે છે, ત્યાં તે સચિત્ત પુણ્યોની દ્રષ્ટિ દેવો કરતા નથી.

પરંતુ તે ઉત્તર પણ અયુક્ત છે, કેમકે સાધુ સાધવીઓ કંઈ પુતળાંની માફક તૈટલાજ સ્થાનકમાં વેશી રહે, એ અસંભવિત છે, કેમકે પ્રયોજન પડ્યે ત્યાં તેમનું ગમનારાનન સંભવે છે.

હવે તે માટે સર્વ ગીતાર્થોને સંમત એવો ઉત્તર આપે છે કે, ત્યાં એક યોજન માત્રની સમવસરણની શ્રુતિમાં પાર વિનાના દેવ, દાનવ, મનુષ્ય આદિકોની જવરી સીડ થાય છે, તો પણ શ્રીજિનેશ્વર મહુના અતિશયથી પરસ્પર કોઈને પણ બાધા થતી નથી, તેમ હુંદળપૂર વરસાવેલાં તે અતિશય સુગંધિવાળાં, મંદાર, મુચકુંદ, કમલ, તથા માલતી આદિક સચિત્ત પુણ્યોના જીવોને પણ સાધુ સાધવી વિશેરેના સંમર્દનથી પણ બિલકુલ પીડા ઉપજતી નથી, પરંતુ તેઓને તે સંમર્દનથી હલદો વધારે આનંદ અને ઉદ્ધાસ પ્રાપ્ત થાય છે.

હવે દિવ્યધ્વનિ માટે કોઈ શંકા કરે કે, મહુનો સ્વાભાવિક ધ્વનિજ અશ્રુત સરસો સર્વ પ્રાણીઓને આનંદ ઉપજાવનારો છે,

છતાં તે પ્રતિહારે કર્યો, એમ શા માટે કહ્યું?

તે શંકાહું સમાધાન કરે છે કે, જો કે પ્રશ્નનો સ્વાભાવિક ધ્વનિજ અતિ હર્ષને ઉપજાવનારો છે, પરંતુ જગતમાં પણ જેમ મહુર કંઠથી ગાનારા ગવૈયાની સાથે તેના નાદને વિશેષ મધુરતા આપવા માટે વીणा, મૃદંગ આદિક વગાડવામાં આવે છે, તેમ માલકૌસ રાગથી દેશના આપનારા પ્રશ્નના ધ્વનિને વિશેષ મધુરતા આપવા માટે વંદે વાહુપર રહેલા દેવો વિવિધ પ્રકારનાં દિવ્ય વાજિત્રો વગાડે છે. ॥ ૪૪૬ ॥

॥ एवीरीते ओगणचालीससुं द्वार संपूर्ण भयुं. ॥

॥ हवे चालीससुं द्वार कहे છે ॥

આ ચાલીસમા દ્વારમાં શ્રીતીર્થંકર પ્રશ્નના 'વૉંત્રીસ અભિચયોનું' વર્ણન કરે છે—

रयरोयसेयरहिओ । देहो १ धवलदं मंसरहिरादं २ ॥ आहारा नीहारा । अदिसाओ ३ सुरहि-
णोसासा ४ ॥ ४४७ ॥ जन्माड इमे चउरो । इक्रारस कम्मक्खयभवा इण्हं ॥ खित्ते जोयणमि-
त्ते । तिजयजणो माइ बहुओवि ५ ॥ ४४८ ॥ नियभासाए नरतिरि—सुराण धम्ममावबोहिया वा-

अर्थः—तीर्थंकर मनुनी वाणीने देवो पोतानी देवभापरूपे, मनुष्यो पोतानी मनुष्यभापरूपे, मिछो पोतानी मिछभापा-
रूपे तथा तिर्यंचो पोतानी तिर्यंचनी भापरूपे माने छे. ॥ १ ॥

एवी रीतना आश्चर्यकारक अतिशयविना एकीवेळायें अनेक जीवोनो उपकार करी सकातो नथी. (६)

(७) माणीओना पूर्वे उत्पन्न थयेलो रोगो धांत थाय छे, अने नवा रोगो उत्पन्न थता नथी. (७)

(८) पूर्व भवमां वांघेळां वैर, तथा जातिसंवांघि वैर पण माणीओने परस्पर उत्पन्न थतां नथी. (८) ॥ ४४९ ॥

(९) दुर्भिक्ष एटले अनाज, जल आदिकनो दुष्काल पडतो नथी. (९)

(१०) डमर एटले पोताना लश्करसंवांघि, तेम शत्रुना लश्करसंवांघि लोकोने थाय थतो नथी. (१०)

(११) दुर्मांसी एटले देवता आदिके करेला महाभारी एटले मरकीथी माणीनुं मरण थाय नहीं. (११)

(१२) ईति एटले तीड, शुक्र, उंदर आदिक धान्योनो विनाश करनां माणीओनी उत्पत्ति थाय नहीं. (१२)

(१३) अतिवृष्टि एटले अतिशय वरसाद के जेथी धान्य आदिकनी उत्पत्तिज न थाय, तेवी अतिवृष्टि पण थाय नहीं (१३)

(१४) अनावृष्टि एटले वरसादनो विलकुल अभाव पण थाय नहीं. (१४)

उपर जणावेला रोग आदिक सात उपद्रवो ज्यां ज्यां भगवान् चिचरे, त्यां त्यां चोर दिशाओयां पचीस पचीस जोजन सुधीमां थतां नथी. ते माटे समचार्याणं सत्रमां कहुं छे के—

“ જાઓ જાઓવિ યળ અરિહંતા ભગવંતો વિહરંતિ, તઓ તઓવિ ય ણ જોઅળપણવીસાપ ણં ફેફે ણ ભવહ, ખારી ન હવહ, ન દુદ પરચકં, ન ભવેદ સચકં, અદ્દુદિ ન ભવહ, અળાદ્દો ન ભવહ, દુએમ્મં ન ભવહ, યુન્નુપણાવિ ય ણ ઉપ્પાર્દયા યાહી ચિપ્પામેવ ઉવસમતિતિ : ”

અર્થ:—જ્યાં જ્યાં અરિહંત ભગવાન વિચરે છે, ત્યાં ત્યાં પચીસ જોજનસુધીમાં ફેરે, મરકી, શત્રુનું લશ્કર, પોતાનું લશ્કર, અતિદુષ્ટિ, અનાદુષ્ટિ તથા દુર્ભિક્ષ દુષ્ટલે દુષ્કાલનો મય થતો નથી, તેમજ પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલા રોગો જાણ પામે છે, અને નવા રોગો ઉત્પન્ન થતા નથી. ઢાળાંગલ્લની ટીકામાં પણ દ્વિતીયા સ્થાનકમાં લખ્યું છે કે—“ મહાવીરસ્ય અગતઃ સ્વભાવમશમિતયોજનશતમધ્યગતૈવરમારિવિદ્વરદુર્ભિક્ષાદુપદ્રવસ્યાપીતિ ” દુષ્ટલે મહાવીર મશુ જ્યાં વિચરે છે ત્યાં સ્વભાવથીજ એકસો જોજનસુધીમાં રહેલાં વૈર, મરકી, મય તથા દુષ્કાલ આદિક ઉપદ્રવો શાંત થાય છે.

(૧૫) મામંડલ દુષ્ટલે મશુના મસ્તકની પાછલ વાર સ્વરૂપવાળા સૂર્યના તેજને પણ જિતનારા દ્વારા મામંડલની કાંતિનો ઉદ્યોત મસરી રહે છે. (૧૫) ॥ ૪૫૦ ॥

ઉપર વર્ણવેલા અગ્રાર અતિશયો કર્મોના ક્ષયથી થાય છે, હવે વાકી રહેલા ઓગળીસ અતિશયો દેવો કરે છે, તે દેવાહે છે—
 (૧૬) સિંહાસન દુષ્ટલે આકાશની પેઠે અતિ નિર્મલ સ્ફટિક મણિનું પાદપીઠ સહિત દેવો રચે છે. (૧૬)
 (૧૭) અત્યંત મનોહર અને પવિત્ર ત્રણ છત્રો મશુના મસ્તકપર ધારણ કરે છે. (૧૭)
 (૧૮) હંદ્રધ્વજ દુષ્ટલે નાની નાની અનેક પતાકાઓવાળો રત્નમય, અને બીજી ધજાઓ કરતાં અતિ મોટો હંદ્રધ્વજ દેવો

(૩૧) વઘી જ્યાં પ્રશ્ન વિચરે છે, ત્યાં चाष तथा मयूर आदिक उचम शुक्रन आपनारां पश्चिओ पद्म दक्षिण तरफ एटले जमणी वाजुए गमन करनारां थाय છે. (૩૧)

(૩૨) एक जोजन सुधिभां संवर्तक नामे वाशु मुगंधयुक्त, शीतल, मंद गतिवाळो अने अनुकूलतावाळो वाय છે. (૩૨) તે માટે समयवायंगमां कहूं છે કે—

“ सीयलेण सुहकासेणं सुरहिणा मारुणं जोयणपरिमदलं सन्वओ समंता संपमज्जिज्झस्ति ”

અર્થ:—સર્વે તરફ एक जोजन सुधीभां शीतल, सुखस्पर्शवाळो तथा मुगंधि पवन वाय છે. ॥ ૪૫૬ ॥

(૩૩) ज्यां ज्यां भगवान् गमन करे છે, ત્યાં ત્યાં सर्व हृशो नम्र यइ मशुने प्रणाम करे છે. (૩૩)

(૩૪) ज्यां ज्यां भगवान् विचरे છે, ત્યાં ત્યાં जलयुक्त मेघनी गर्जना सरस्वी गंभीर नादवाळો, तथा त्रणे श्रुवनमां फेला-ता शब्दवाळો दुंदुभिओ वाग्या કરે છે. (૩૪)

एवीरीते उपर वर्णवेला चोंत्रीस अतिशयो सर्व तीर्थकरोने प्राप्त थाय છે. ॥ ૪૫૬ ॥

અહીં સમવાયાંગશ્લત્તની સાથે જે કાંઈ વિપર્યાસ દેખાય છે, તેને મતાંતર તરીકે જાણી લેવું, અને તે મતાંતરનો હેતુ તો સર્વજ્ઞ પ્રશ્ન જાણી શકે. ॥

॥ एवी रीते चाळीसहं द्वार संपूर्ण थयूं ॥

॥ द्वे एकतालीसमुं द्वार कहे छे ॥

आ एकतालीसमा द्वारमां अद्वार प्रकारना दोषोनुं स्वरूप वर्णवे छे—

अज्ञाण १ कोह २ मय ३ माण ४ । लोह ५ माया ६ रई ७ य अरई ८ य ॥ निहा ९ सोय १०
अलिय-वयण ११ चोरिया १२ मच्छर १३ भया १४ य ॥ ४५७ ॥ पाणिवह १५ पेम १६ कीला
-पसंग १७ हासा १८ य जरस इय दोसा ॥ अद्वारस्सवि पण्डां । नमामि देवाहिदेवं तं ॥ ४५८ ॥

(१) अज्ञान एटले संशयना अय्यवसायविना विपर्यास भासनरूप मूढपणुं. (१)

(२) कोह एटले क्रोधनो मादुर्भाव थवो ते. (२)

(३) मद एटले कुल, बल, ऐश्वर्य, रूप तथा विद्या आदिकथी उत्पव थयेलो अहंकार, अथवा बीजाने हलको पाडवाना

निबंधनरूप मद जाणवो. (३)

(४) मान एटले मानसिक कदाग्रहने न छोडवो ते, अथवा शुक्तिपूर्वक पीते बोलेलां वचननो आग्रह करवो ते. (४)

(५) लोभ एटले शुद्धिः, अर्थात् द्रव्य आदिकनी अतिशय लालच करवी ते. (५)

(६) माया एटले दंभ अथवा कपटजाल करवी ते. (६)

॥ हवे तेंतालीसमुं द्वार कहे छे ॥

आ तेंतालीसभा द्वारमां तीर्थकर प्रभुना दीक्षा संबंधि तपहुं घणंघ करे छे—

सुमइरथ निञ्जमत्तेण । निग्गओ वासुपुज्जजिणो चउत्थेण ॥ पासो मज्झीवि य । अइसेण सेसाओ
छठेण ॥ ४६० ॥

आ अवसर्पिणी कालमां थयेला चोवीस तीर्थकरोमांथी सुगतिनाथ प्रभुए नित्य भोजन करवां थकांज गृहवासनो त्याग करी
दीक्षा लीधी छे. बारमा तीर्थकर श्रीवासुपूज्यप्रभुए एक उपवास करीने दीक्षा लीधी छे. त्रेवीसमा तीर्थकर श्रीपार्श्वनाथ, तथा
ओगणीसमा तीर्थकर श्रीमछिनाथ प्रभुए ऋण उपवास करीने दीक्षा लीधी छे. अने वाकीना ऋणभदेव आदिक वीस तीर्थकरोए
बे उपवास करीने दीक्षा लीधी छे. ॥ ४६० ॥

॥ एवीसीते तेंतालीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे चमालीसमुं द्वार कहि हे ॥

आ चमालीसमा द्वारमां तीर्थकर प्रभुभोनो ज्ञानसंबंधि तप वर्णवे हे—

अहमभक्तवसाणे । पासोसहसद्विरिद्धनेमीणं ॥ वसुपुजस्स चउत्थेण । छट्ठभत्तेण सेसाणं ॥ ४६१ ॥
अहमभक्तने अंते, एटले ऋण उपवासनो तप कर्मावाद पार्श्वनाथजी, ऋषभदेवजी, मल्लिनाथजी, तथा अरिहनेमिप्रभुने केवल-
ज्ञान उत्पन्न भयेहुं हे. वासुपूज्य प्रभुने एक उपवासना तप पढी केवलज्ञान थयुं हे, अने वाकीना अजितनाथजी आदिक ओ-
गणिस तीर्थकरने छट्ठ एटले वे उपवासने अंते केवलज्ञान थयुं हे. ॥ ४६१ ॥

॥ एवीरीते चमालीसमुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

॥ हवे पस्तालीसमुं द्वार कहि हे ॥

आ पीछालीसमा द्वारमां तीर्थकरोना मोक्ष संबंधि तपहुं वर्णन करे हे—

निवाणं संपत्तो । चउद्धसभत्तेण पढम जिणचंदो ॥ सेसाओ मासिएणं । वीरजिणिंदो य छठेणं । ४६२ ।
प्रथम जिनेश्वर श्रीऋषभदेव प्रभु चौदभक्त एटले छ उपवास करीने मोक्षे गया हे, वाकीना अजितनाथ प्रभुथी मां-

नमिमो । सोलसमं चित्तशुचंति ॥ ४७१ ॥ सत्तरसमं च वंदे । रेवइजीवं समहिनामाणं ॥ संव-
 रमद्वारसमं । सयालजीवं प्रणिवयामि ॥ ४७२ ॥ दीवायणस्स जीवं । जसोहरं वंदिमो इणुणवीसं
 ॥ कण्हगजियं गयतण्हं । वीसइमं विजयमभिवंदे ॥ ४७३ ॥ वंदे इगंवीसइमं । नारयजीवं च म-
 द्विनामाणं ॥ देवजिणं बावीसं । अंबडजीवरस्स वंदेहं ॥ ४७४ ॥ अमरजियं तेवीसं । अणंतविरि-
 याभिहं जिणं वंदे ॥ तह साइबुल्लजीवं । चउवीसं भइजिणनामं ॥ ४७५ ॥ उस्सिप्पणीए चउवी-
 स । जिणवरा कित्तिया सनामोहिं ॥ सिरिचंदस्सरिनामोहिं । सुहयरा हुंतु सयकालं ॥ ४७६ ॥

श्रीमहावीर प्रभुना परम श्रावक एवा श्रोत्रेणिक राजाना जीव पद्मनाभ नामे पहेल तीर्थकर यथो, तेमने हुं वंदन करं हुं
 (१) श्रीमहावीर प्रभुना सुपार्श्व नामे काकानो जीव जे सरदेव नामे बीजा तीर्थकर यथो, तेने हुं वांडं हुं. (२) बीजा सु-
 पार्श्व नामे जिन, के जे कोणिकना पुत्र उदायि महाराजनो जीव, के जेणे भववासनो त्याग करेलो हे, तेने हुं वांडं हुं. (३)
 श्रीमहावीरप्रभुनो पोडिछ नामे श्रावकनो जीव चोथा स्वयंपभ नामे जिन यथो, तेने हुं वांडं हुं. (४) द्वायुषा जेवरूप पां-
 चमा सर्वाश्रुति नामे जिन यथो, तेने हुं वांडं हुं. (५) कीर्तिनो जीव देवश्रुत नामे छठा जिन यथो, तेने हुं वांडं हुं. (६)

शंख नामे आवकनो जीव सातमा उदय नामे जिन यशे, तेमने हुं वांहुं हुं. (७) आनंद आवकनो जीव आठमा पेढाल नामे
 जिन यशे, तेने हुं वांहुं हुं. (८) देवताए जेनी सेवा करेली छे, एवा सुनंदना जीवरूप नवमा पोहिल नामना जिनने हुं वां-
 हुं हुं. (९) शतक आवकना जीवरूपी दशमा शतकीतिं नामे जिनने हुं नमं हुं. (१०) देवकीना जीवरूप अम्भारमा मुनि-
 सुव्रत नामे जिनने हुं वांहुं हुं. (११) जगतने विषे दीपक समान एवा सत्यकीना जीवरूप वारमा अमम नामना जिनने हुं
 वंदुं हुं. (१२) तेरमा वासुदेवना जीवरूप निःकषाय जिनने हुं नमं हुं. (१३) चौदमा बलदेवना जीवरूप निःपुलायक
 नामना जिनने हुं नमं हुं. (१४) पंदरमा सुलसा आविकाना जीवरूप निर्ममत्व नामना जिनने हुं नमं हुं. (१५) शोलमां
 रोहिणीना जीवरूप चित्रश्रुत नामना जिनने हुं वांहुं हुं. (१६) सतरमा रेवती आविकाना जीवरूप समाधि नामना जिनने हुं
 नमं हुं. (१७) अठारमा सतालीना जीवरूप संवर नामना जिनने हुं नमं हुं. (१८) ओगणीसमा द्वीपायनना जीवरूप यशोधर ना-
 मना जिनने हुं वांहुं हुं. (१९) वीशमा तृष्णा रहित एवा कृष्णना जीवरूप विजय नायना जिनने हुं वंदन करं हुं. (२०)
 एकवीशमा नारदना जीवरूप महि नामना जिनने हुं वांहुं हुं. (२१) बावीशमा अंबड तापसना जीवरूप देव नामना जिनने
 हुं नमं हुं. (२२) त्रेवीशमा अमरना जीवरूप अनंतवीर्य नामना जिनने हुं नमं हुं. (२३) चौथीशमा स्वातिबुधना जीवरूप
 भद्र नामना जिनने हुं नमस्कार करं हुं. (२४) पृथ्वीरीते भविष्यकालनी उत्साधिणीमां बनारा चौथीश जिनेश्वरोनां नामो,
 तेजोना पूर्व भवसंवाधि नामो मण्ड करावा पूर्वक प्रतिपादन कर्या, तेनी साथे स्रक्कर श्रीचंद्र नामना आचार्यजीए स्तुतिकार द-

॥ हवे ओगणपचासमुं द्वार करे छे ॥

३

आ

॥ हवे ओगणपचासमुं द्वार कहे छे ॥
आ ओगणपचासमा द्वारमां सिद्धोना पंदर भेदो देखाहे छे—
तिरथ १ अतिरथरा २ । तिरथ ३ सलिंग ४ त्रालिंग ५ थी ६ पुरिसा ७ ॥ गिहिलिंग ८ न-
तिरथरा ९ अतिरथरा १० पंचेयबुद्धा ११ य ॥ ४७९ ॥ एग १२ अणेग १३ सयंबुद्ध १४ । बुद्ध-
१५ ॥ ४८० ॥

तिरथ्यार १ अतिरथ्यारा २ । तिरथ ३ सालिना ४ आलिना ५
पुंस ९ अतिरथ—सिद्ध १० पक्षेयबुद्धा ११ य ॥ ४७९ ॥ एग १२ अणेण १३ सयबुद्ध १४ । बुद्ध
बोहिय १५ पभेयओ भणिपा ॥ सिद्धंते सिद्धाणं । भेया पद्धारससंखत्ति ॥ ४८० ॥
तीर्थकरनी पदवीने प्राप्त भइने जेओ सिद्ध थाय छे, तेओ ‘ तीर्थकरसिद्ध ’ कहैवाय. २. जेयी संसाररूपी सागर तराय ते तीर्थ कहैवाय, एटले के स-
ने जेओ सिद्ध थाय छे, तेओ ‘ अतीर्थकरसिद्ध ’ कहैवाय. ३. जेयी संसाररूपी सागर तराय ते तीर्थ कहैवाय, एटले के स-
त्य स्वरूपाळा जीव तथा अजीव आदिक पदार्थोंना समूहने निरूपण करनाहं तथा जिनेश्वर प्रभु बनवेहुं जे प्रवचन ते तीर्थ-
कहेवाय, वळी ते तीर्थ आधारविना होइ शकतुं नथी, माटे तेने संघरूप अथवा प्रथम गणधररूप जाणहुं. तेवा गणधररूप तीर्थ-
नो प्राहुर्भाव थये छते जे सिद्ध थाय ते ‘ तीर्थसिद्ध ’ कहैवाय. ४. अन्यलिंग एटले परिचाजक आदिकना संबंधवाळा बलकल अ-
रहा थका जेओ सिद्ध थाय, तेओ ‘ स्वालिंगसिद्ध ’ कहैवाय. ५. अन्यलिंग एटले परिचाजक आदिकना संबंधवाळा बलकल अ-
थवा भगवां कपर्डां आदिकरूप द्रव्यालिंगमां रहा थका समकीत पासी तेज समये केवलज्ञान पासी जेओ सिद्ध थाय, तेओने

'અન્યલિંગસિદ્ધ' જાણવા, અન્યથા તેઓ જો પોતાનું લાંબું આયુષ્ય જુદાં તે નિશ્ચયથી સાધુવેપનેજ અંગીકાર કરે, અને ધર્મી રીતે સાધુવેપ લીધા વાદ જો સિદ્ધ થયા, તો તેઓ અન્યલિંગસિદ્ધ કહેવાય નહીં. ૬. સ્ત્રીપણને ધારણ કરનારાં લિંગથી જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓ 'સ્ત્રીલિંગસિદ્ધ' કહેવાય, તેઓ ત્રણ પ્રકારના હોય છે, વેદ, શરીરનિર્વૃત્તિ અને નેપથ્ય. તેમાં અહીં માત્ર શરીરનિર્વૃત્તિનુંજ પ્રયોજન છે, વેદ અને નેપથ્યનું પ્રયોજન નથી, કેમકે વેદ હોતે હતે સિદ્ધપણનો અભાવ છે, તેમ નેપથ્યનું પણ અપ્રમાણપણું છે. ધર્મીરીતે તે સ્ત્રીલિંગમાં વર્તતા ધર્મા જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓને 'સ્ત્રીલિંગસિદ્ધ' જાણવા. ૬. શરીરની નિશ્ચિતરૂપ પુરુષલિંગમાં રહ્યા ધર્મા જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓને 'પુરુષલિંગસિદ્ધ' જાણવા. ૭. ગૃહસ્થાવસ્થામાં રહ્યા ધર્મા મરુદેવા આદિકર્મી પેઠે જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓને 'ગૃહલિંગસિદ્ધ' જાણવા. ૮. નપુંસકલિંગમાં રહ્યા ધર્મા જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓને 'નપુંસકલિંગ સિદ્ધ' જાણવા. ૯. તીર્થનો જે અભાવ તે અતીર્થ કહેવાય, ધર્મીરીતે તીર્થના અભાવે મરુદેવા આદિકર્મી પેઠે, અથવા શ્રીશ્રીવિધિનાથ અને શ્રીશાંતિનાથ વચ્ચેના આંતરાઓમાં તીર્થનો વ્યવચ્છેદ થયા પછી પાછી તીર્થની હતપતિ જ્યાંશ્રીધર્મા થઈ નથી ત્યાં શ્રીધર્મા જાતિસ્મરણ આદિકર્મી જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓ 'અતીર્થસિદ્ધ' કહેવાય છે. ૧૦. કંઈક દુષ્પ્રમાણ આદિકારણને અનિશ્ચય ભાવનાનો હેતુ જાણીને પરમાર્થને ધ્યાનમાં લેઈ જેઓ પ્રતિવોધ પામી સિદ્ધિપદ પામેલા છે, તેઓને 'પ્રત્યેકશુદ્ધ સિદ્ધ' જાણવા. ૧૧. એક સમયમાં એકાકીપણેજ જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તેઓને 'એકસિદ્ધ' જાણવા. ૧૨. એક સમયમાં જેઓ અનેકની સાથે સિદ્ધ થયા, તેઓને 'અનેકસિદ્ધ' જાણવા. ૧૩. પોતાની મેલેજ તત્ત્વજ્ઞાન પામીને આર્દ્રકુમાર આદિકર્મી પેઠે જે-

પ્રમાણ કહું છે, તે વહુલપણાની અપેક્ષાયે કહેલું છે, એમ જો ન સ્વીકારીયેં તો પાંચસો પચીસ ધનુષ્યના પ્રમાણવાળો ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના થાય છે, અને તે અવગાહના મરુદેવી માતાના સમયમાં વર્તનારા મનુષ્યોનીજ જાણવી, કેમકે વીજા આદેશમુજવ મ-
રુદેવી માતાને પણ નામિકુલકરની સમાનજ કહેલ છે, તે માટે સિદ્ધપ્રાશ્નતની ટીકામાં કહું છે કે—

‘ મરુદેવીનિ આપુસંતરેણ નામિકુહાશિ ’

મરુદેવી માતા પણ વીજા આદેશમુજવ નામિરાજાની સમાનજ હતાં.

સિદ્ધપ્રાશ્નતમાં પણ કહું છે કે—

‘ ઓગાહણા બ્રહ્મણા । રવર્ણોદુગ આદિ પુર્ણોદિ ઉક્તોત્તો ॥ પચેવ ધનુસયાદં । ધનુષપાદુક્તેણ અધિવાદ ॥ ૧ ॥

જવન્ય અવગાહના વે હાથની હોય છે, અને ઉત્કૃષ્ટી ધનુષ્યપૃથક્ત્વ અધિક પાંચસો ધનુષ્યની હોય છે. એ ગાથની ટીકામાં પણ કહું છે કે—અહીં પૃથક્ત્વ શબ્દ વહુપણાને સ્ત્રવનારો છે, અને તે વહુપણું અહીં પચીસ ધનુષરૂપ જાણવું. ॥ ૪૮૧ ॥

॥ એવી રીતે પચાસનું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

॥ हवे एकावनमुं द्वार कहै छे ॥

आ एकावनमा द्वारमां एक समयमां गृहित्तिगे सिद्ध भता, अन्यत्तिगे सिद्ध भता तथा स्वात्तिगे सिद्ध भता सिद्धोनी संख्या जणावे छे—

इह चउरो गिहिल्लिगे । दसज्जल्लिगे सयं च अट्ठहियं ॥ विन्नेयं च सल्लिगे । समएणं सिज्झमाणणं । १८२।

आ मनुष्यलोकमां जिनशासनमां गृहस्थिपणाना वेषमां रहेताथका एक समयमां उच्छेदा चार मनुष्यो सिद्ध थाय छे, तथा तापस आदिक अन्यदर्शनीना वेषमां रहेता थका एक समयमां उच्छेदा दश मनुष्यो सिद्धिपद पामे छे. वकी स्वात्तिगे एट्ठेमु-
निपणाना वेषमां रहेता थका एक समयमां उच्छेदा एकसोने आठ मनुष्यो सिद्धिपद पामे छे. ॥ १८२ ॥

॥ एवी रीते एकावनमुं द्वार संपूर्ण भवुं. ॥

॥ हवे वावनमुं द्वार कहै छे. ॥

आ वावनमा द्वारमां बघीस आर्वि निरंतर पणे सिद्ध भता एकसोने आठ सुधी, ते एक समययी मांडी आठ समय सुधीमां सिद्ध भता जीवोनी संख्या कहै छे—

वत्तीसाइ सिज्झंति । अविरयं जाव अट्ठअहियं सयं ॥ अट्ठसमएहिं एक्के-कूणं जावेकसमयंति । १८३।
वत्तीसा अडयाला । सट्ठी वावत्तरी य वोधवा ॥ चुलसीई छन्नउई । दुरहियमट्ठोत्तरसयं च । १८४।

હવે આજ દ્વારમાં કહી ગતિથી આવેલા, અને કેટલા ઉત્કૃષ્ટપણે એક સમયમાં સિદ્ધ થાય છે ? તે સંવંધિ હકીકતને વિશેષ-
પણે દર્શાવતાથકા કહે છે—

દીસ નર કપ્પ જોહસ । પંચ ય ભવણવળ દસ ય તિરિયાણં ॥ રૂપીઓ યુરિસા પુળ । દસ દસ
સર્વેવિ કપ્પવિળા ॥ ૪૮૭ ॥ કપ્પદ્ધસયં પુહ્વો । આઠ પંકપ્પમાઓ ચત્તારિ ॥ રચ્ચનાહસુ તિસુ ।

દસ દસ હ તરુણમંતરં સિદ્ધિ ॥ ૪૮૮ ॥

મનુષ્યમાંથી સ્ત્રીપણાનો ત્યાગ કરી પાછા બીજા ભવમાં મનુષ્યપણામાં સ્ત્રીવેદે આવી બે એક સમયે સિદ્ધ થાય છે, તેની સંખ્યા
બ્રાગલ જણાવ્યા મુજબ વીશનીજ જાણવી. વલી કલ્પ દટલે સૌધર્મ તથા ર્દશાન દેવલોકની દેવીઓ ચવીને બીજા ભવમાં મનુષ્ય-
ગતિમાં સ્ત્રીરૂપે ઉત્પન્ન થઈ વીશ સિદ્ધ થાય છે. વલી તે વેજ દેવલોકમાં સ્ત્રીઓ મનુષ્યગતિમાં સ્ત્રીપણે આવીને એક સમયે વીશ સિદ્ધ થાય છે. પંચેદ્રિય
પણ તે વેજ દેવલોક જાણવા. જ્યોતિષીઓની સ્ત્રીઓ મનુષ્યગતિમાં સ્ત્રીપણે આવીને દરેક પાંચ પાંચ સિદ્ધ થાય છે. મનુષ્ય,
અસુરરૂપાર આદિક દશ નિકાયો તથા જ્યંતરની સ્ત્રીઓ મનુષ્યગતિમાં સ્ત્રીપણે આવીને દરેક પાંચ પાંચ સિદ્ધ થાય છે. એવીરીતે સ્ત્રીઓનું વર્ણન કર્યું. હવે કલ્પ શિવાયના મનુષ્ય,
તિર્યચની સ્ત્રીઓ મનુષ્ય ભવમાં સ્ત્રીપણું પામીને દશ સિદ્ધ થાય છે. એવીરીતે સ્ત્રીઓનું વર્ણન કર્યું. હવે કલ્પ શિવાયના મનુષ્ય,
જ્યોતિષ્ક, ભવનપતિ, જ્યંતર તથા તિર્યચ ગતિરૂપ પાંચે સ્થાન સંવંધિ પુરવો પુરુષપણું જોડી બીજા ભવમાં મનુષ્યગતિમાં આવી

एक समयः उत्कृष्टा दरेक दश सिद्ध थाय छे. हवे कल्पमांथी आवेला केदला पुरुषो सिद्ध थाय छे ? ते कहे छे—कल्पस्थ एटले विमानवासी देवो बीजा भवमां मनुष्यपणामां पुरुषपणुं पामीने एक समयमां उत्कृष्टा. एकसेने आठ सिद्ध थाय छे. तथा पृथ्वीकाय, अक्काय अने पंकप्रभा नारकीथी आवेला दरेक चार चार सिद्ध थाय छे. रत्नप्रभा, शर्कराप्रभा तथा बाहुकाप्रभा, ए त्रणमांथी आवेला दरेक दश दश सिद्ध थाय छे. धूमप्रभा आदिक त्रण नरकमांथी आवेला सिद्ध यता नथी. वनस्पतिकायमांथी मनुष्यभवमां आवेला उत्कृष्टा एक समये छज सिद्ध थाय छे. तेजोकाय तथा बाहुकायना जीवोने बीजा भवमां मनुष्यपणुं प्राप्त न थवाथी, तेमज बौद्धि, बौद्धि तथा चउरिद्रियना जीवोने तेवा प्रकारना भवस्वभावथी. ते पढीना भवमां सिद्धिपदनो अभि-
वज छे. ते माटे प्रज्ञापनामां कहुं छे के—

“अणंतरागयाणं भंते नेरइया एगसमएणं केवइया अंतकिरियं पकरिंति ? गोयमा ! जहवेणं एगो वा दो वा तिवि वा, उक्कोसेणं दस रयणप्पभापुढवीनेरइयावि, एवं चेव जाव बाहुयप्पभापुढवीनेरइया, पंकप्पभापुढवीनेरइया उक्कोसेणं च-
त्तारि, असुरकुमारा दस, असुरकुमारी उ पंच, एवं जहा असुरकुमारा सदेवीया तहा जाव थणियकुमारा. पुढवीकाइया च-
त्तारि, एवं आउकाइयावि, वणस्सइकाइया छ, पंचिदियतिरिक्खजोणिया दस, पंचिदियतिरिक्खजोणिणीओवि. दस, मणु-
स्सा दस, मणुस्सीओ वीसं, वाणमंतरा दस, वाणमंतरीओ पंच, जोइसिया दस, जोइसीणीओ वीसं, वेमाणिया यव्वसयं, वे-
माणिणीओ वीसमिति. ॥

“સેસાઓ અઢ મંગા । દસગ દસગં રુ હોદ દુકેઓ ”

વાકીના આઠ ભાંગાઓમાંથી દરેકમાં દશ સિદ્ધ થાય છે.

વઠી અહીં કંઈક વીજું વિશેષ દર્શાવે છે—જેમકે નંદનવનમાં એક સમયે ચાર સિદ્ધ થાય છે. કેમકે “ નંદળે વચ્ચારિ ઇટલે નંદનવનમાં ચાર ” એમ સિદ્ધમાયુતની ટીકામાં કહેલ છે.

પ્રત્યેક વિજયમાં વીશ સિદ્ધ થાય છે, કેમકે “ વીસા ઇગયરે વિજયે ઇટલે દરેક વિજયમાં વીશ ” એવું શાસ્ત્રનું વચન છે. વઠી સંહરણથી કર્મશૂંભિ, અકર્મશૂંભિ તથા ક્ષુદ્ર પર્વત આદિક સર્વ સ્થાનકોમાં એક સમયે હજી દશ દશ સિદ્ધ થાય છે. પંડકવનમાં તો સંહરણથી વે સિદ્ધ થાય છે. પંદરે કર્મશૂંભિઓમાં દરેકમાં જન્મથી એકસોને આઠ સિદ્ધ થાય છે. તે માટે સિદ્ધમાયુતલ્લખમાં કહું છે કે—

“ સંકમણાદ દસગ । દો વેવ હવલિ પંદગવળમિ ॥ સમણ થ અઢસયં । પત્તરસહુ કમ્મશૂંભીસુ ॥ ૧ ॥ ”

સંહરણથી દશ, પંડકવનમાં વે, અને પત્તર કર્મશૂંભિઓમાં એક સમયે એકસોને આઠ સિદ્ધ થાય છે.

વઠી હત્તસર્પિણી તથા અવસાર્પિણીમાં દરેક ત્રીજા અને ચોથા આરામાં એક સમયે એકસોને આઠ સિદ્ધ થાય છે, અવસાર્પિણીના પાંચમા આરામાં વીશ, તથા વાકીના પ્રત્યેક હત્તસર્પિણી અને અવસાર્પિણીના સર્વ આરાઓમાં સંહરણથી દશ સિદ્ધ થાય છે. તે માટે સિદ્ધમાયુતમાં કહું છે કે—

“ઓસપ્પિણિ ઉત્સપ્પિણિ । તદ્વય ચ્ચત્થય સમાસુ અદ્ધસયં ॥ પંચમિયાણ વીસ । દસગં દસગં હુ સેસાસુ ॥ ૧ ॥”

ઉત્સર્પિણી તથા અવસર્પિણીમાં દરેક ત્રીજા અને ચોથા આરામાં એકસો આઠ, અવસર્પિણીના પાંચમા આરામાં વીશ, અને ચા-
ત્રીના આરાઓમાં તો દશ દશ સિદ્ધ થાય છે. ॥ ૨ ॥

અહીં પાંચમો આરો અવસર્પિણી સંવંધિ જાણવો, પરંતુ ઉત્સર્પિણી સંવંધિ નહીં, કેમકે તેના પાંચમા આરામાં તીર્થનો અભાવ છે.
॥ એવી રીતે ત્રેપનસું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

॥ હવે ચોપનસું દ્વાર કહે છે ॥

આ ચોપનમા દ્વારમાં સિદ્ધોના સંસ્થાનહું સ્વરૂપ વર્ણવે છે—

દીહં વા હસ્સં વા । જં સંઠાણં તુ આસિ પુલ્લભવે ॥ તત્તો તિમાગહીણં । સિક્કાણોનાહ્ણા મ્પિયા
દીર્ઘ પ્રમાણ પાંચસો ધનુષ્યોતું, તથા હસ્થ પ્રમાણ વે હાથહું હોય છે, અને મધ્યમ પ્રમાણ જૂદા જૂદા માપહું હોય છે. તેમાં
હેઠ્ઠા મુવમાં જેવહું શરીરપ્રમાણ હોય, તેથી ત્રીજે ભાગે ઓછી સિદ્ધોની અવગાહના હોય છે. કેમકે ત્યાં મુલ, તથા હ્દર આ-
દિકની પોલાણ પૂરાઈ જવાથી ત્રીજા ભાગ જેટલું ઓછું પ્રમાણ થઈ જાય છે. અને એવી રીતે પોતપોતાના શરીરના પ્રમાણની અપે-
ક્ષાએ ત્રીજા ભાગ જેટલી ઓછી તેઓની અવગાહના તીર્થકરો તથા ગણધર મહારાજોણ કહેલી છે. ॥ ૯૭ ॥

त्रणसो अने तेंत्रीस धनुष्य, तथा धनुष्यनो त्रीजो भाग, एटली सिद्धनी उत्कृष्टी अवगाहना होय છે, અને તે સર્વથી ઉપરના કોસના છઠ્ઠા ભાગમાં હોય છે.

અલોષ પડિહ્યા સિદ્ધા । લોચમો ય પડિહ્યા ॥ इहं वोदिं चइत्ताणं । तस्य भंतूण सिद्धइ ॥ १८३।
 આ લોકમાં કેવલ આકાશાસ્તિકાય છે, પરંતુ ધર્માસ્તિકાયાદિક નથી, તેથી તે સિદ્ધના જીવોની ગતિનો અટકાવ થાય છે, અને તેથી પંચાસ્તિકાયરૂપ લોકના અગ્ર ભાગમાં તેઓ સ્થિરપણે રહે છે, અને ત્યાંથી તેઓ કદાપિ પળ પાછા ફરતા નથી. એટલે કે અહીં મનુષ્યક્ષેત્રમાં પોતાનું શરીર છોડીને સમયાંતરે તથા મદેશાંતરને સ્પર્શ કર્યા વિના ત્યાં જઈ સિદ્ધપણે રહે છે. ॥ ૧૮૩।
 ॥ एषी रीते पंचावनसुं द्वार संपूर्ण भयुं. ॥

॥ हवे छपनसुं द्वार कहे छे ॥

આ ઉપરના દ્વારમાં સિદ્ધની ઉત્કૃષ્ટી અવગાહનાનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે—

तिन्नि सया तेत्तीसा । धणुत्तिभागो य होइ वोधव्वा ॥ एसा खलु सिद्धाणं । उक्कोसोगाहणा भणिया ॥
 સિદ્ધોની ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના ત્રણસો તૈત્રીસ ધનુષ્ય, તથા તે ઉપર એક ધનુષ્યના ત્રીજા ભાગ જેટલી જાળવી. અહીં નીચે મુ-

જવ ભાવના જાળવી—સિદ્ધિમાં જવાને યોગ્ય એવા મનુષ્યનું ઉત્કૃષ્ટ શરીરપ્રમાણ પાંચસો ધનુષ્યનું છે. તેનો ત્રીજો ભાગ એટલે એકસોને છાસઠ ધનુષ્ય અને ઉપર ચોસઠ આંગુલ, એટલા તે પાંચસો ધનુષ્યમાંથી ઓછા કરવાથી જે વાકી સંચ્યા રહે તેટલી સિદ્ધિની ઉત્કૃષ્ટી અવગાહના જાળવી, કેમકે સિદ્ધિગમન વલતે મુલ્લ હદર આદિક સંકોચ પામવાથી તેટલી અવગાહના ઓછી થાય છે. વળી સિદ્ધિમાં જવાને યોગ્ય એવાં મરુદવાઆદિકોનું ઉત્કૃષ્ટ અવગાહનાનું પ્રમાણ જે પાંચસોને પચીસ ધનુષ્યોનું કયાંક સંમળાય છે, તે હકીકત આદેશાંતરથી એટલે વીજા આદેશશુદ્ધ જાળવી. ॥ ૪૯૪ ॥

॥ પૃવી રીતે હપનમું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

॥ હવે સતાવનમું દ્વાર વર્ણવે છે ॥

આ સતાવનમા દ્વારમાં મધ્યમ પ્રકારની સિધોની અવગાહનાનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે—

ઘત્તારિ ય રચળીઓ ! રચળિતિમાનૂણિયા ય વોધવા ॥ એસા સ્વલુ સિદ્ધાણં ! મહિમ્નમોગાદ્ધના
મ્પણિયા ॥ ૪૯૫ ॥

ચાર હાથ ઉપર ત્રીજે ભાગે ઓછો એક હાથ કરીયે, એટલી સિદ્ધોની મધ્યમ અવગાહના જાળવી. શ્રીમહાવીરપ્રશ્નના શરીરનું

॥ हवे ओगणसाठसुं द्वार कहे छे. ॥

आ ओगणसाठसां द्वारसा थाअत्ता जिनेअरोनी प्रक्षिमाओनां नाम आसंअणपूर्वक आशियवडे कहे छे—

सिरि उसहसेण पहु १ । वारिसेण २ सिरिवरुमाण जिणनाह ३ ॥ चंदणाण ४ जिण सव्वेवि । भ-

वहरा होह मह तुप्पे ॥ ४९७ ॥

हे श्रीअणभसेन एटले अणभाननप्रभु १, वारिषेण २, श्रीवर्धमान जिननाथ ३, अने चंद्रानन जिनेअर ४, ए सर्व तमो मने हे श्रीअणभसेन एटले अणभाननप्रभु १, वारिषेण २, श्रीवर्धमान जिननाथ ३, अने चंद्रानन जिनेअर ४, ए सर्व तमो मने

संसारनो नाथ करनारा थाओ ? अर्थात् मोक्षसुख आपो ? ॥ ४९७ ॥

॥ एवी रीते ओगणसाठसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे साठसुं द्वार वर्णवे छे ॥

आ साठसां द्वारसा जिनकलीओना अपकरणोनी संख्या कहे छे—

पत्तं पत्ताबंधो । पायहुवणं च पायकेसरिया ॥ पडलाई रयत्ताणं च । गोच्छओ पायनिज्जोगो ॥ ४९८ ॥
तिन्नेव य पच्छागा । रयहरणमेव होइ मुहपोत्ती ॥ एसो हुवालसविहो उवहि जिणकट्ठियाणं तु ॥

જેથી વ્રતધારીની ઉપક્રિયા થાય તેને ઉપકરણ એટલે ઉપધિ કહે છે. હવે તે ઉપધિ કે પ્રકારનો છે, એક ઔધિક, અને વીજો ઔપગ્રહિક. ઔષ એટલે પ્રવાહ, અર્થાત્ સામાન્યપણે જે હમેશાં પરંપરામ્વાહવડે ગ્રહણ કરાય છે, તે ઔધિક કહેવાય છે. વલી ઉપ એટલે સમીપે, અર્થાત્ સંયમના આલંબનમાટે વસ્તુનું જે ગ્રહણ કરવું, તે ઉપગ્રહ કહેવાય. અર્થાત્ કારણ પદ્યે સંયમના નિર્વાહમાટે જે ગ્રહણ કરાય છે તે, પરંતુ હમેશાં નહીં, તે ઉપધિ ઔપગ્રહિક કહેવાય. હવે તે ઔધિક ઉપધિ કે પ્રકારનો છે, એક ગણત્રીના આશ્રયવાળો, અને વીજો પ્રમાણના આશ્રયવાળો. તેમાં ગણત્રીના આશ્રયવાળો એટલે એક, કે અથવા ત્રણ આદિક રૂપ. અને પ્રમાણના આશ્રયવાળો એટલે લાંબા પોહોબ આદિકરૂપ. એવીજ રીતે ઔપગ્રહિક ઉપધિના પણ કે મેદો જાણવા. હવે તેઓમાંથી અહીં જિનકલ્પીઓના ગણત્રીરૂપ ઉપધિનું પ્રતિપાદન કરે છે—પ્રતં એટલે પાત્ર ૧, પાત્રવંધ એટલે જેમાં પાત્ર રચાય છે, તે ચાર હેઠાવાળી વસ્ત્રની ફોલી ૨, પાત્રસ્થાપન એટલે જેમાં પાત્રો રચાય છે, તે કામલીરૂપ વસ્ત્ર જાણવું ૩, પાત્રકેસરિકા એટલે પાત્ર પોંજવાની ચરવલી, કે જે પ્રસિદ્ધ છે ૪, પટલ એટલે મિશ્રામાટે મમતી વેબાદ જે પાત્ર ઉપર ઢંકાય છે તે ૫, રજજાણ એટલે પાત્રનાં વીંટળાં ૬, ગોચ્છક એટલે કામલીનો ઢુકડો, કે જે પાત્રની ઉપર દેવાય છે તે ૭, એવી રીતે સાત પ્રકારનો પાત્રનિર્ધોગ એટલે પાત્રપરિકર છે. વલી ત્રણ મચ્છાદક કપડાં પ્રાવરણરૂપ જાંખવાં, તેઓમાં કે સૂત્રના અને એક ઉત્તરું હોય છે, એટલે દશ થયાં. તથા રજોહરણ ૧૧, અને મુદપતી ૧૨, એવીરીતે ઉત્ક્રષ્ટો બાર પ્રકારનો ઉપધિ જિનકલ્પીઓને હોય છે. ॥૪૯૮॥૪૯૯॥ હવે અહીં શંકા કરે છે કે જિનકલ્પીઓ એકજ સ્વરૂપવાળા હોય છે? કે જૂદા જૂદા સ્વરૂપવાળા પણ હોય છે? તે કહે છે—

પૂર્વ સામાન્યપણે જિનકલ્પીની ઉપધિના આઠ મેદો કહ્યા. અથવા બે અને નવ, એમ બે મેદોજ જાણવા. તેમાં રજોહરણ અને મુહપત્તીરૂપ બે, અને રજોહરણ, મુહપત્તી તથા સાત પ્રકારના પાત્રનિર્યોગસહિત નવ પ્રકારનો ઉપધિ જાણવો. અહીં જેઓ કપટા-વિનાના હે, તેઓ થોડી ઉપધિવડે કરીને વિશુદ્ધ જિનકલ્પીઓ કહેવાય છે, અને તેઓનેજ આ બે અને નવ મેદોવાલો ઉપધિ હોય છે. અને કપટાવાળા અવિશુદ્ધ જિનકલ્પીઓને તો દશ, અગ્યાર અને ચાર પ્રકારનો ઉપધિ જાણવો. ॥ ૫૦૪ ॥

હવે જિનકલ્પનો સ્વીકાર તેની તુલના કરવાથીજ થાય છે, તે દલીલકત્ત હવે દર્શાવે છે—

તવેણ સુત્તેણ સત્તેણ । યગત્તેણ વલેણ વા ॥ તુલણા પંચહા હુત્તા । જિણકલ્પં પઢિવજ્જાઓ ॥ ૫૦૫ ॥

જેણે કરીને આત્માની પરીક્ષા થાય, તેને તુલના કહીયે, અર્થાત્ જિનકલ્પીપણું અંગીકાર કરવા માટે આત્માની જે પરીક્ષા કરવી, તે તુલના કહેવાય. જિનકલ્પીપણું સ્વીકારનારની તે તુલના પાંચ પ્રકારની છે, તે કહે છે—તે કરીને, ઘટલે ઉપવાસ, હઠ, અઠમ આદિકથી માંડીને હામાસી તપ કરવાના અભ્યાસવડે કરીને આત્માને ભાવે છે, ઘટલે કે તેવા પ્રકારનો પ્રથમ તપ કરવાથી જો કંઈ પોતાને બાધા ન આવે, તો તે જિનકલ્પ અંગીકાર કરી શકે, અન્યથા અંગીકાર કરી શકે નહીં ૧. જિનકલ્પને ઉચિત્ત ઇવાં નવ પૂર્વઆદિકરૂપ સ્ત્રવવડે કરીને તેવી રીતનો અભ્યાસ કરે કે, જેથી પશ્ચાત્તુપૂર્વોઆદિકના ક્રમવડે કરીને તેહું પરાવર્તન કરી શકે. ૨. ત્રીજો સત્ત્વ ઘટલે મનને સ્થિર રાત્ત્વવારૂપ લક્ષણવડે કરીને આત્માને તેવી રીતે તોલે, કે જેથી મન-ઉપજાવનારાં ઇવાં સ્વના ધર તથા સ્મયાન આદિક સ્થાનોમાં કાયોત્સર્ગ આદિક કરતી વચ્ચે સ્વાભાવિક અને નિરંતર થતા મ-

यंकर उपसर्गो तथा परीषद आदिकथी क्षोभायमान भाय नहीं ३. चोथो एकत्व एटले एकपणे आत्माने भावबुं, अर्थात् एका-
 की विचरबुं, अने तेवीरीते. विचरतां थकां कोह पण जातनी हरकतबडे करीने जो वाधा पामे नहीं, तो ते जिनकल्पने स्वी-
 कारी शके छे, अन्यथा स्वीकारी शके नहीं ४. पांचयुं बल एटले फक्त पणना एक अंगुठा उपरज घणा काल सुधी उभा रही
 शकाय एवां शारीरिक बलबडे करीने, तथा धैर्यपणास्वी मानसिक बलबडे करीने आत्मानी परीक्षा करवी ५. ए पांच प्रकारे
 तुलना करीने पछी जिनकल्प अंगीकार करवो. ॥ ५०५ ॥

॥ एवीरीते साठयुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे एकसठयुं द्वार वर्णवे छे ॥

भा एकसठपा द्वारमां स्थविरकल्पना उपकरणोयुं वर्णन करे छे—

एए चैव दुबालस । मत्तगअईरेग चोलपट्टो उ ॥ एसो चउदसरुवो । उवहि पुण थेरकप्पस्स ॥ ५०६ ॥
 उपर कहेछा जिनकल्पी संबंधि पात्रथी मांडीने मुहपचिसुधीनां वार उपकरणो, तथा ते शिवाय मात्रक अने चोलपट्टो मळी

गणत्रीथी चौद प्रकारना उपकरणो स्थविरकल्पीने होय छे. ॥ ५०६ ॥

हवे तेमांयी प्रयत्न पात्रयुं प्रमाण कहे छे—

તે પટલો કેલના ગર્ભ સરલાં શ્વેત, કોમલ તથા ઘાટા વળાટના હોવાં જોઇયે. તે શુભથી વનાવેલાં પત્રો ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ તથા જ-
 ઘન્ય, એમ ત્રણ પ્રકારનાં હોય છે. અને તે ત્રણ પ્રકાર શોભનિક આદિકની અપેક્ષાયે જાણવા, પરંતુ સંલ્યાની અપેક્ષાયે નહીં. તે
 પટલો હનાલામાં શિયાલામાં, તથા વર્ષાકાલમાં એમ દરેકમાં ત્રણ પ્રકારના જાણવા. તે પટલો શા માટે ધારણ કરાય છે? તે
 કહે છે—જીવરક્ષા માટે, એટલે હડીને પાત્રમાં આવી પડતા જીવોની રક્ષા માટે. ઉપલક્ષણથી તેમાં પહતી પશ્ચિઓની વિદ્યા તથા
 રજ આદિકને અટકાવવા માટે રલાય છે, તેમજ પોતાના લિંગને ઢાંકવાના ઉપયોગમાં પણ આવે છે. એટલે કે જો પાત્રોને તે
 પટલઓથી ઢાંક્યા ન હોય તો તેમાં હડતા જીવો આવી પડે છે, તેમજ પવનથી હાલતાં શ્લેષ્મરથી પાંદડાં, પુષ્પ, તથા ફલ આ-
 દિક, તેમજ સચિત રજ તથા જલ આદિક; તથા આકાશમાં હડતાં પશ્ચિઓની વિદ્યા, તથા પવનથી હડતી ધૂલ આદિક તેમાં
 પડે છે. વળી વેદોદયથી વિકૃત થયેલું લિંગ પણ તેથી ઢંકાય છે. ॥ ૫૧૧ ॥

હવે તે ઉત્કૃષ્ટ, મધ્યમ તથા જઘન્ય, પટલો ગ્રીષ્મ આદિક ઋતુમાં કેટલા કેટલા રાજવા ? તે સંબધિ સંલ્યા કહે છે—

તિથિ ચત્ર પંચ નિહ્ને । ચત્રો પંચ છગં ચ હેમંતે ॥ પંચ છસત વાસાસુ ॥ હોતિ ઘણમસિપારુવા તે ॥

ગ્રીષ્મઋતુમાં એટલે હનાલામાં ઉત્કૃષ્ટી શોભાવાલા ત્રણ પટલો રલાય છે, કેમકે તે સમય અત્યંત શ્વકો હોવાથી સચિત ઘ-
 ર્શ્વકાય તથા રજ આદિક તેમાંથી શેદાઇને પાત્રમાં જવા પામે નહિં. મધ્યમ એટલે નહીં શોભનીક તેમ નહીં અશોભનીક એવા
 ચાર પટલો ગ્રીષ્મકાલમાં રાજવા, કેમકે તે વધારે હોવાથી રજ આદિકનો અટકાવ થાય છે. વળી જઘન્ય એટલે પ્રાયે કરી જી-

૧
 ણં થયેલા, તથા અત્યંત અગોચરીક દવા પાંચજ પટલો ગ્રીષ્મકાલમાં રલાય છે. હવે હેમંત ઇટલે શીયાળામાં ઉત્ક્રુષ્ટા ચાર ર-
 લાય છે, મધ્યમ પાંચ, અને જવન્ય હજ રલાય છે, કેમકે-શીયાળાનો કાલ સ્નિગ્ધ હોવાથી, તેથી ઓછા પટલો રાલવાથી સ-
 ચિત્ત રજ આદિકનો પાત્રમાં પ્રવેશ થવાનો સંભવ છે. હવે વર્ષાકાલમાં ઉત્ક્રુષ્ટા પાંચ, મધ્યમ છ, અને જવન્ય સાત પટલો રલાય
 છે, કેમકે તે કાલ અત્યંત સ્નિગ્ધ હોવાથી, તેથી ઓછા પટલો રાલવાથી સચિત્ત રજ આદિકનો પાત્રમાં આવી પડવાનો સંભવ
 છે. તે પટલોને દર્વાં ઘાટાં કરી ઢાંકવાં કે, જેઓવડે આચ્છાદિત કરેલો સૂર્ય પળ દેલાય નહી. ॥ ૫૧૨ ॥

॥ હવે રજસાળનુ ઇટલે શ્વેતીનું પ્રમાણ કહે છે॥

માણં તુ રચત્તાણે । આળપમાણેણ હોહ નિપ્પજ્ઞાં ॥ પાયાહિણં કરંતં । મહ્જ્ઞેચ્ચડરંશુલં કમહ ॥ ૫૧૩ ॥
 રજસાળ ઇટલે શ્વેતીનું પ્રમાણ પાત્રના પ્રમાણને અનુસરતું કરાય છે. તે નીચે શુજવ જાણતું-તીર્ઝી મદક્ષિણાના ક્રમે કરીને
 માજનને વીંટલાંધર્માં માજનના મધ્ય ભાગે જેમ ચાર આંગલ જેટલા શ્વેતીના સર્વ છેડા વધે તેમ કરતું, કે જેથી માજનમાં રહેલી
 વસ્તુનું ઉંદર મક્ષણ કરી શકે નહિ, તેમાં રજ ઉઢીને પડે નહી, વરસાદના છાંટા કે જ્ઞાકલના છાંટાં પડે નહી, તથા સચિત્ત પુ-
 થ્વીકાયઆદિક પળ પડે નહી. ॥ ૫૧૩ ॥ કહું છે કે-

મૂલગરયડકોરે । વાસાસિલ્હારપયરરક્ષલ્હા ॥ હોતિ શુળા રચત્તાણે । પુવં મળિય જિણિવોદિં ॥ ૧ ॥

ઉંદરોનો ઉપદ્રવ, રજનો સમૂહ, વરસાદના છાંટા, તથા જ્ઞાકલના છાંટા, વિગેરેથી રક્ષણ કરવામાટે શ્વેતી રલાય છે, એવી

મના પાત્રોમાં ગુરુઆદિકને લાયક ધર્મી વસ્તુઓ ગ્રહણ કરે, કેમકે ત્યાં કયા સાધુને કઈ વસ્તુ મળ્યો? અથવા નહીં? મર્કે, તે જાણી શકાતું નથી. વળી જે શ્વેત્રમાં અથવા જે કાલે સ્વાભાવિકપણે મત્તપાન લીપજે છે, ત્યાં પ્રથમ તે માત્રકમાં ગ્રહણ કરાય છે. પછી તે માત્રપાણીને જૂદું જૂદું કરીને વીજાં પાત્રાઓમાં નલાય છે. વળી તે માત્રકવડે કરીને દુર્લભ ધર્મ ઘટઆદિક દ્રવ્ય-
તું, તથા સહસાત્કાર દાનતું ગ્રહણ કરાય છે. इत्यादिकरूप ते मात्रक राखवाहुं प्रयोजन जाणवुं. ॥ ५१८ ॥

॥ હવે તે માત્રકનું વીજું પ્રમાણ કહે છે ॥

सूत्रोद्यणश्च भरियं, दुगाओ अरुणसागओ साहू । भुंजइ एगहाणे, एयं किर सत्तगपसाणं ॥ १९ ॥

સૂત્રોદ્યન એટલે નરમ દાઢ્ય માત્રથી ધરેલું ભાજન, અને તેમાં લાવેલા તે ભોજનને વે ગાઢથી આવીને સાધુ સ્વાદ શર્કે, એટલું ભોજન જોમાં માદ શર્કે, તે પ્રમાણે તે માત્રકતું વીજું પ્રમાણ જાણવું. મૂલ નગરથી પરાંમાં અથવા ગોઠુલ આદિકમાં વે ગાઢ છેડે રહેવા છતાં ત્યાંથી ખિશા માગી લાવીને હપાશ્રયમાં આવી માત્રકમાં સર્વ નાહી તે સમયે થયેલા શ્રમથી એક સ્થાને સ્થિત થઈ તેમાં જોડેલું ભોજન સાધુ સ્વાદ શર્કે તેટલા પ્રમાણવાલું તે માત્રક ભાજન હોય, તેથી અધિક અથવા ન્યૂન થાય નહીં. ॥ ૫૧૯ ॥

॥ હવે ઢોલપટ્ટાનું પ્રમાણ કહે છે—

दुग्गुणो चउग्गुणो वा, हरथो चउरंस चोलपट्टो उ । थरे जुवाणणट्ठा, सणहे शुद्धंसि य विभासा ॥ २० ॥

जे वस्त्रने वेवहुं अथवा चोवहुं कर्थाथी चोरस हाथप्रमाणतुं थाय, तेवो चोलपट्टो करवो. चोल एटले पुरयचिन्ह, तेने ढांक-
 नारं जे वस्त्र ते चोलपट्ट कहेवाय. एटले के स्थविर साधुए बे हाथनो चोलपट्टो राखवो, केमके तेनी इन्द्रियमां प्रबल सामर्थ्यनो
 अभाव होवाथी स्वल्प वस्त्रथी पण ते ढांकी शकाय छे. अने युवान साधुए चार हाथनो चोलपट्टो पहेरवो, केमके तेनी इन्द्रिय
 प्रबल सामर्थ्यवाळी होवाथी मोटां वस्त्रथी ढांकी शकाय छे. वळी स्थविर साधु उपर जणावेलाज हेतुथी कोमळ वस्त्रनो चोलपट्टो
 पहेरी शके, अने युवान साधुए जाडां वस्त्रनो चोलपट्टो पहेरवो जोइये. ॥ ५२० ॥

इवे उपकरणता चालता प्रज्ञावथी प्रथम नही जणावेला एवा पण औपम्यदिक उपधिरूप संथारा अने उत्तरपट्टुं प्रमाण कहे छे—

संथारुत्तरपट्टो, अट्टाइज्जाइ य आयया हरथा । दोणहंपि य विरथारो, हरथो चउरंगुलं चिव ॥ ५२१ ॥

संस्वारक तथा उत्तरपट्ट वन्ने अटी हाथ लांबा जोइये. अने एक हाथ ने चार आंगळ पोहोळा जोइये. जीवादनार रक्षण माटे
 तथा शरीरे धूड चोटे नही, तेदला माटे संथारो रखाय छे, केमके संथाराविना ह्युद्ध भूमि पर पण शयन करनार साधुथी दु-
 श्चीकाय आदिकनी जीवहिंसा भवानो संभव छे, तेम शरीरे पण धूळ चोटवानो संभव छे. वळी ते संथारापर शणनो उत्तरपट्ट
 पण पाथरवानी जर छे, के जेथी मांकड तथा जु आदिकतुं रक्षण थाय छे. केमके जे संथारापर उत्तरपट्ट पाथरे नही तो का-
 मळमय संथारापर शरीरना घसावाथी मांकडआदिकनी विराधना थाय छे. ॥ ५२१ ॥

इवे सुप्रकारब केटलांक उपकरणोतुं प्रयोजन देखावता थका प्रथम रजोहरण राखवातुं प्रयोजन कहे छे—

વેઝવાડે વા, ફરપ દી સ્વપ્નજળે વેવ । તેસિં અણગદ્દા, લિંગુદ યદ્વાય પટ્ટોડ ॥ ૫૨૬ ॥

કોઈક સાધુનું લિંગ વિકારવાહું હોય, જેમકે દક્ષિણી પુરંચેનો પુરુષાકાર અગ્ર ભાગે જોવામાં આવે છે, તેમાં વિકૃતિ પામેલાં લિંગને ઢાંકવામાટે ચોલપટ્ટો સાધુદ પહેરવાની જરૂર છે, કેમકે ચોલપટ્ટો ન પહેરવાથી નીચે મુજબ દોષો ઉત્પન્ન થાય છે. જેમ-
કે—કોઈક સાધુ અગાડીના ભાગમાં ચર્મથી નહીં ઢાંકેલા લિંગવાળો અર્થાત્ દુશ્ચર્મ હોય છે, તેના ઉપકારમાટે ચોલપટ્ટાની અ-
નુજા આપેલી છે. વલી કોઈક વચ્ચે મનોહર રૂપવાળી તથા અનુપમ યૌવનવાળી સ્ત્રીને જોઈને લિંગનો હૃદય થવા સંભવ છે. અ-
થવા નહીં ઢાંકેલું છું કોઈક સાધુનું મનોહર લિંગ જોઈને કોઈક સ્ત્રીનેજ તેના લિંગનો હૃદય થવા સંભવ છે, માટે તેને ઢાંકવા-
માટે ચોલપટ્ટો પહેરવાની સાધુને અનુજા આપેલી છે. ॥ ૫૨૬ ॥

પ્રથમે ભાજ દ્વારમા ક્ષયકરણ આદિકની 'સ્વચર્યામાટે સાધુઓના બેદો કહે છે—

અવરેવિ સચંબુદ્ધા, હવંતિ પત્તેચબુદ્ધુમુણિણોવિ । પઢમા દુવિહા ઇયો, તિરથયરા તદિયરા અવરે ॥

‘ અવરે ’ પૃથક્કે પૂર્વે વર્ણવેલા જિનકલ્પી તથા સ્થવિરકલ્પીથી નીચે જણાવ્યા મુજબ બીજા સાધુઓ પણ થાય છે, એક સ્વ-
ચંબુદ્ધ સાધુઓ, તથા બીજા પ્રત્યેકચુદ્ધ સાધુઓ જાણવા. તેઓમાંથી પહેલા સ્વચંબુદ્ધ સાધુઓ એ પ્રકારના છે, એક તીર્થકરો, ત-
થા બીજા તીર્થકર શિવાયના. અહીં તીર્થકર શિવાયના સાધુઓનો અધિકાર ચાલે છે. તેમાં સ્વચંબુદ્ધ અને પ્રત્યેકચુદ્ધો વચ્ચે વોધિ,

ઉપધિ, શ્રુત તથા લિંગસંવંધિ તપ્તાવત હોય છે. ॥ ૫૨૭ ॥ તેમાં પળ હવે સ્વયંબુદ્ધોનાં વોધિ આદિકનું વર્ણન કરે છે—
 તિરથયરવલ્જિયાણં, બોહી ઉવહી સુયં ચ લિંગં ચ । નેયાઈં તેસિ બોહી, જાહસસરણાહ્ણા હોઈ ॥
 તીર્થકર શિવાયના સ્વયંબુદ્ધ સાધુઓનાં વોધિ ઇટલે જૈનધર્મની પ્રાપ્તિ, ઉપધિ ઇટલે તેમનાં ઉપકરણો, શ્રુત ઇટલે તેમનું જ્ઞાન,
 અને લિંગ, એ ચાર વાવતો મત્યેકબુદ્ધોથી મેદ દેલાહનારી છે. તેજ અનુક્રમે કહે છે—તેઓને કોઈ પણ વહારની વસ્તુવિનાજ
 પોતાના જાતિસ્મરણ આદિકથી વોધિવીજની પ્રાપ્તિ થાય છે. ॥ ૫૨૮ ॥

॥ હવે તેઓનો ઉપધિ સંવંધિ મેદ કહે છે ॥

મુહપત્તી રયહરણં, કપ્પતિગં સત્તપાય નિજોગો । હહ વારસહા નવહી, હોઈ સયંબુદ્ધસાહૂણં ॥

સ્વયંબુદ્ધ સાધુઓને મુહપત્તી, રજોહરણ, તળ કપડા, તથા સાત પ્રકારનો પાત્રનિર્યોગ, એવી રીતે વાર પ્રકારનો ઉપધિ હોય છે.

॥ હવે તેઓનો શ્રુતસંવંધિ મેદ કહે છે ॥

હવહ્ ઇમેસિ મુળિણિં, પુવાહીયં સુઝં અહવ નેઝં । જહ્ હોઈ દેવયાસે, લિંગં અપ્પહ્ અહવ ગુરુણો ॥

સ્વયંબુદ્ધ સાધુને પૂર્વ જન્મમાં પઠન કરેહું શ્રુત પ્રાપ્ત થાય છે, અથવા નથી પણ થતું, પરંતુ નવીન શ્રુતજ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમાં
 જો તેઓને પૂર્વ જન્મનું પઠિત શ્રુત પ્રાપ્ત થાય છે, તો તેઓને જ્ઞાસનદેવતા રજોહરણઆદિક લિંગ આપે છે અથવા ગુરુ પણ આપે

लिङ्गं तु देवया देइ, होइ कइयावि लिङ्गरहिओवि । एगागी श्रिय विहरइ, नागच्छेइ गच्छवासे सो ॥
 तेओने लिङ्ग तो शासनदेवताज आपे छे. तेम कदाच लिङ्गरहित पण ते होय छे, वळी ते एकाकीपणेज विहार करे छे, प-
 रंतु गच्छवासमां बिलकुल रहेता नथी. ॥ ५३५ ॥

॥ एवीरीते एकसाठसुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

॥ हवे वासठसुं द्वार कहै छे ॥

आ वासठमा द्वारमां साध्वीभोनां ऊपकरणो करे छे—

उवगरणाईं चउइस, अचोलपट्टाईं कमढयजुयाईं । अजाणवि भणियाईं, अहियाणि य हुंति ताणेव ॥
 पात्र, तथा पाश्र्वबंध आदिक पूर्वे कहेलां चोलपट्टा विनाना अने कमठक सहित चौद उपकरणो साध्वीओ माटे पण कहां छे.
 अने ते पात्रोनी संख्या तथा प्रमाण स्थविरकल्पीओ पठेज जाणवा. कमठक एटले लेपित करेलां हुंनर्दाना भाजनरूप पात्र जा-
 णवुं, एटले के कांसांनी मोटी कटोरी जेवा आकारनुं ते पात्र होय छे, अने साध्वीओने माटे ते फक्त तेणीनुं पोताजुंन उदर
 भराय तेवहुं जाणवुं. केमके स्त्री जाति तुच्छ स्वभाववाळी होवाथी तेओने मंडलीभोजन होइ शकतुं नथी, परंतु ते कमठकर्मांज

साध्वी भोजनक्रिया करे छे. वकी ते पूर्वे कहेलां चौद उपकरणोथी अधिक उपकरणो पण साध्वीओने होय छे, ते हकीकत हवे दयावि छे. ॥ ५३६ ॥

ओगगहणंतग १ पटो २ । अद्धोरुय ३ चलणिया ४ य बोधवा ॥ अन्धिमंतर ५ बाहिनियं सणि ६ य तह कंचुए ७ चैव ॥ ५३७ ॥

अवग्रहांतक एटले योनिद्वारने ढांकवानुं वख १, पट २, अर्थोरक ३, चलनिका ४, अन्धंतरनिवसनी ५, बाह्यनिवसनी ६, तथा कंचुक ७ ॥ ५३७ ॥

उक्कच्छिय ८ वेगच्छिय ९ । संघाडी १० चैव खंघगरणी ११ य ॥ ओहोवहिंसि एए । अजाणं पन्नवीसं तु ॥ ५३८ ॥

उपकक्षिका ८, वैकक्षिका ९, संघाटी १०, स्कंधकरणी ११, एवी रीते साध्वीओमाटेनी ओथोपधिना पच्चीस भेदो जाणवा.

॥ हवे सूत्रकार ते चपथिओहु विस्तारपूर्वक वर्णन करे छे—

अह ओगगहणंतगं नाव—संठियं गुह्मदेसरक्खवा ॥ तं तु पमाणोणेक्कं, वणमस्सिणं देहमासज्ज ॥ ५३९ ॥
हवे अवग्रह एटले योनिद्वार (ए सिद्धांतनी संज्ञा छे). तेने ढांकवाभाटेनुं होडीजेवा आकारवाळुं एटले वच्चे पोहोछुं, अने वच्चे

॥ हवे શરીરની ડપરના આગનાં ડપકરણો કહે છે ॥

હાથ અણકુદર, ડરોરહે કંચુઓ અસિધિયઓ । ઇમેવ ય ઓકચ્છિય, સા ન વરં દાહિણે પાસે ॥

તેમાં પ્રથમ કંચુકડું સ્વરૂપ કહે છે—તે કંચુઓ પોતાના હાથના માપથી અઢી હાથ લાંબો જાણવો, અને દરેક હાથ પોહોલો જાણવો. અથવા પોતપોતાના શરીરના પ્રમાણમુજબ જાણવો. વઠી તે સીબ્યા વિનાનો, તથા વંચે પહલે કસોથી વાંધેલો હોય છે, દટલે કે કાપિલિકના કંચુઆ પ્રમાણે કરવો, અને તે કંચુઆવડે કરીને સાધ્વીઓ પોતાનાં સ્તનો આચ્છાદિત કરવાં. વઠી તે શરીરપર સેહેલાથી પહેરી શકાય ઇવો ઢીલો રાખવો જોઈયે. કેમકે અતિ તંગ કંચુઓ પહેરવાથી સ્તનના ભાગો સ્પષ્ટપણે જૂદા દેખાવાથી જોનાર પુરુષની આંધો તથા મનને વિકાર ઉપજે છે. માટે સાધ્વીઓ કંચુઓ તો ઢીલોજ પહેરવો. હવે જે કાંચની પાસે ઢાંકીને રહે તે ડપકશિકા વસ્ત્ર કહેવાય, અને તે પળ કંચુઆની પેઠેજ જાણવું. તે ડપકશિકા સીબ્યા વિનાની સમતોરસ, અને પોતાના હાથના માપે દોઢ હાથની હોય છે, અને તેથી સ્તનમણ તથા જમણું પાસું ઢંકાય છે, અને ડાબે પહલે ડાબા સ્કંધપર વીટકવડે વાંધીયકી પહેરાય છે. ॥ ૫૪૩ ॥

॥ હવે ધિકશિકાનું સ્વરૂપ કહે છે ॥

વેગચ્છિઆઓ પટ્ટો, કંચુગમુકચ્છિયં ચ છાયંતો । સંઘાડીઓ ચડરો, તરથ દુહરથા ડવસયંમિ ॥૪૪॥

ડપકશિકાથી વિપરીત લક્ષણવાળા પાટાને વૈકશિકા કહે છે, અને તે ડાબે પહલે પહેરવાના કંચુઆરૂપ જાણવો. વઠી તે

કંચુક તથા ઉપકશિકાને ઢાંકતો થકો ઢાંચે પહોંચે પહેરાય છે. હવે ઉપરના ભાગમાં પહેરવાની ચાર સંચાટોઓ હોય છે, તેમાની
 એક તો બે હાથ પહોંચી હોય છે, અને ઉપાશ્રયમાં પહેરવાના ઉપયોગમાં આવે છે. ॥ ૫૪૪ ॥

દ્વોત્તિ તિહરથાયામા, મિચ્છવદ્દા દ્વા દ્વામુચ્ચારે । ઓસરણે ચઢહરથા, નિસન્ન પચ્છાયાગામસિણા ॥

બે ત્રણ હાથ પહોંચી, તથા એક ચાર હાથ પહોંચી હોય છે. અથવા તે ચારે સાઢાત્રણ અથવા ચાર હાથ લાંબી જાણવી. તેમા-
 ની બે હાથના વિસ્તારવાળી ઉપાશ્રયમાં ઉપયોગી થાય છે, એટલે કે તે સાડીવિના હથાડે શરીરે સાધ્વીએ કદાપિ પગ રહેવું જો-
 ઇએ નહીં. હવે ત્રણ હાથના વિસ્તારવાળી જો બે સાડી હોય છે, તેમાની એક મિશ્તા અર્થે, એટલે આહારપાણી લેવા જતી વેળાએ
 ઓઢાય છે, અને વીંજી ગોચરી આદિકના સરણા વેષના પરિહાર માટે સ્થંદિલે જતાં ઓઢાય છે. વળી પ્રશુના સમવસરણમાં ત-
 થા વ્યાવ્યાન સાંભળવા જતી વેળાએ, અથવા સ્નાત્રપહોત્સવ આદિકમાં જતી વેળાએ ચાર હાથના વિસ્તારવાળી સાડી પહેરવામાં
 આવે છે, અને તે વસ્ત્ર ઉમા હતાં પણ સવહું શરીર ઢાંકવા માટે રચાય છે, કેમકે તે તે અવસરે સાધ્વીઓને વેશવાનો અધિકા-
 રજ નથી, અને તેથી તેઓને ઉમાજ રહેવું પડે છે. અને તેથી તે સાડીવડે કરીને સ્વભાષી માંડીને હેક પગપ્રધી શરીર ઢાંકીને
 સાધ્વીઓ હમી રહે છે. આ સવહી સાડીઓ પૂર્વે પહેરેલા વેષને ઢાંકવા માટે તથા પ્રસાંસા અને શોભા માટે કોમલ પોતની રચા-
 ય છે. વળી તે ચારે વસ્ત્રોનો એકી વેળાએ ઉપયોગ થતો નથી, તો પણ ગણત્રીથી તે એકજ ગણાય છે. ॥ ૫૪૫ ॥

ઓનો સર્વથા સ્થાન કરે છે. તેમાં તપથી આત્માને ભાવતાયકા પરીરીતે ક્ષુધાનો પરાજય કરે, કે લેથી દેવઆદિકે કરેલા ઉપ-
 સર્ગઆદિકવડે કરીને ન કલ્પે एवा आहार आदिक करवायी कदाच छ मास पर्यंत आहार न मले, तो पण कोइ पण प्रकार-
 नी बाधा पामे नही. सत्त्वभावना बड़े करीने भय तथा निद्रानो पराजय करे छे, अने तेना पांच भेदो छे. तेमां भय अने नि-
 द्राने जीतवा माटे रात्रिए सर्व साधुओ सत्ता बाद उपाश्रयमां रहिनेज कायोत्सर्ग करतां यकां पहेली सत्त्वभावना थाय छे, अने
 बीजी आदिक सत्त्वभावना तो उपाश्रयधी बहारना भेदो आदिकमां जाणवी. कहुं छे के—

पयमा उवत्सयमि य, बीया चार्दि तदया चउकमि । सुषारमि चउत्थी, अह पंचभिया मसाणमि ॥ १ ॥

पहेली उपाश्रयमां, बीजी તેથી વહાર, જીજી ચોકમાં, ચોથી ધન્ય ધરમાં, તથા પાંચમી સ્મશાનમાં સત્ત્વભાવના ધારણ
 કરાય છે. ॥ ૧ ॥

હવે સ્વભાવના પટલે સ્વસિદ્ધાંતોને યો તો દૃઢ પરિચય કરે કે, જેમ પોતાનું નામ કોઈ પણ વચ્ચે ભૂલાઈ નથી, તેમ કો-
 ઇ સમયે પણ સ્વચ્છું વિસ્મરણ થાય નહીં, જેમકે દિવસે અથવા રાત્રિય શરીરની હાયાના અભાવ વચ્ચે પણ સ્વ આદિકના પરા-
 વર્તનના પરાવર્તનને અનુસારે, શ્વાસોશ્વાસ, સ્તોક, લવ તથા મુહૂર્ત આદિક સર્વ કાળને યથાર્થ રીતે જાણી શકે છે. હવે ચોથી
 એકત્વ ભાવનાવડે કરીને પોતાના આત્માને ભાવતા યકા સંઘાડાના સાધુઆદિકની સાથે મયમ કરેલી વાતચિત, સ્વજના અર્થ,
 સુખદુઃખ આદિકની પરસ્પર કથા આદિકને દૂર કરે છે. પછી બહારના પદાર્થોની મમતાને મૂલયીજ ઉચ્ચેડી નાહ્યા વાદ પાછ-

लक्ष्मी शरीर' तथा उपधि आदिकथी पण पोताना आत्माने मित्र जोतो थको सर्वथा प्रकारे तेमनो पण त्याग करे छे. हवे पां-
 चमी बलभावना बे प्रकारनी छे. एक शरीरसंवंधि बलभावना, अने बीजी मननी धैर्यत्वरूपी बलभावना. तेमां शरीरसंवंधि बल
 जिनकरपीओतुं बीजा माणसोथी अधिक जाणवुं. तेणे तप आदिक करवाथी शिथिलता थइ जवाने लीये जो के तेवुं शरीरबल
 तेवुं रहेतुं नथी, तोपण धैर्यत्वरूपी बलवडे करीने आत्माने एवी रीते भाववो, के जेथी मोटा मोटा परीषहोवडे करीने पण कंइ
 वाया थाय नही. एवी रीते पांच प्रकारनी भावनावडे करीने भावेलो छे आत्मा जेणे, एवो जिनकरपी सरखो थयो थको गच्छ-
 वासमां रहीने पण उपधि अने आहाररूप बे प्रकारनी परिकर्मणा करे. तेमां पण जो ते हाथरूपी पात्रनी लब्धिवाळो होय तो
 ते मुजबज परिकर्मणा करे, अने जो तेवी पाणिपातनी लब्धि तेने न होय तो पात्रधारीपणानी परिकर्मणाने विवे योच्यता मु-
 जव वर्ते. आहारसंवंधि परिकर्मणाने विवे बीजी पोरसीए बाल तथा चणा आदिक अंत प्रांत तथा लुखो आहार करे. वळी सात
 प्रकारनी पिंडेपणामांथी संसक्त तथा असंसक्त नामनी पिंडेपणाने वाद करीने वाकीनी पांच पिंडेपणामानी गमे ते बे प्रकारनी
 पिंडेपणाना अभिग्रहवडे करीने ते आहार ग्रहण करे छे. सात प्रकारनी पिंडेपणा नीचे मुजव जाणवी—

संसद्धमसंसद्धा । उद्ध तद् अप्लेवदा चेव ॥ उगहिया पगहिया । उल्लेखयधम्मा य सत्तमिया ॥ १ ॥

संसक्त, असंसक्त, उद्धृत, अप्लेप, उद्ग्राहित, ग्रहाहित तथा उज्झितधर्म नामनी सातमी पिंडेपणा जाणवी.
 तो पण एक पिंडेपणावडे करीने आहार, तथा बीजीवडे करीने पाणी ग्रहण करे छे.

દ્યૌસમિતિને વિરાધે નહીં. વલી તેઓને શ્રુતસંપદા જાન્યથી નવમા પૂર્વના ત્રીજા આચારવસ્તુ સુધિની હોય છે. અને ત્યાં નિ-
 શ્ચંપૂર્વક કાલનું જ્ઞાન હોય છે, અને ઉત્કૃષ્ઠથી સંપૂર્ણ દશ પૂર્વોનું જ્ઞાન હોય છે. વલી તે પ્રથમ સંઘયણવાળા તથા વજ્રની મીત-
 સરલા અવદંભવાલા હોય છે, વલી તે હમેશાં લોચ કરે છે, તેમજ આવસસહી, નૈવેધિકી, મિથ્યાદુષ્કૃત, તથા ગૃહસ્થસંઘંધિ દુ-
 ચ્છા ઉપસંપદારૂપ પાંચ સામાચારી એમને હોય છે. કેમકે વગીચા આદિકર્માં રહેનારા જિનકલ્પીને ઓવથી દુચ્છા આદિકનો પણ સંભવ-
 નહા ઉપસંપદારૂપ એમને હોય છે, કેમકે વગીચા આદિકર્માં રહેનારા જિનકલ્પીને ઓવથી દુચ્છા આદિકનો પણ સંભવ-
 દારૂપ ત્રણજ સામાચારી એમને હોય છે, કેમકે વગીચા આદિકર્માં રહેનારા જિનકલ્પીને ઓવથી દુચ્છા આદિકનો પણ સંભવ-
 છે, इत्यादि वीजी जिनकल्पीओनी सामाचारी कल्पग्रंथ आदिकथी जाणवी.

વલી જિનકલ્પીની સ્થિતિના સ્વીકાર માટે ઉપયોગી હોવાથી કેટલાંક દ્વાર દર્શાવે છે—ક્ષેત્રદ્વાર ૧, કાલદ્વાર ૨, ચારિત્ર-
 વલી જિનકલ્પીની સ્થિતિના સ્વીકાર માટે ઉપયોગી હોવાથી કેટલાંક દ્વાર દર્શાવે છે—ક્ષેત્રદ્વાર ૧, કાલદ્વાર ૨, ચારિત્ર-
 દ્વાર ૩, તીર્થદ્વાર ૪, પર્યાયદ્વાર ૫, આગમદ્વાર ૬, વેદદ્વાર ૭, કલ્પદ્વાર ૮, લિંગદ્વાર ૯, ધ્યાનદ્વાર ૧૦, ગણનાદ્વાર ૧૧, પ્ર-
 વ્રાજનાદ્વાર ૧૨, અભિગ્રહદ્વાર ૧૩, નિઃપતિકર્મતાદ્વાર ૧૪, મિશ્રાદ્વાર ૧૫ અને પથદ્વાર ૧૬. તેમાં તીર્થ, પર્યાય, આગમ, વેદ,
 ધ્યાન, અભિગ્રહ, પ્રવ્રજ્યા, નિઃપતિકર્મ, મિશ્રા તથા પથ, ઇટલાં દ્વારો ઓગણોતેરમા પરિહારવિશુદ્ધિ નામના દ્વારમાં જેમ કહે-
 વામાં આવશે, તેમજ અહીં પણ જાણી લેવાં. ક્ષેત્રદ્વારમાં જન્મના સમ્રાવે કરીને પંદરે કર્મધૂમિઓમાં, અને સંહરણથી તો અકર્મ-
 ધૂમિઓમાં પણ થાય છે. કાલદ્વારમાં અવસર્પિણિમાં જન્મવડે કરીને ત્રીજા અને ચોથા આરામાંજ થાય, અને જન્મવડે કરીને તો
 પાંચમા આરામાં પણ થાય છે. અને ઉત્સર્પિણીમાં તો વ્રતમાં રહેલો ત્રીજા અને ચોથા આરામાંજ થાય, અને જન્મવડે કરીને તો

बीजा आरामां पण थाय છે. પ્રતિભાગકાલમાં તો દુઃસમસુત્રમસુત્ર કાલમાં જન્મના સમ્રાવથી માસ થાય છે, કેમકે મહાવિદેહ
 ક્ષેત્રમાં હમેશાં જિનકલ્પીઓનો સમ્રાવ છે, અને સંહરણવડે કરીને તો સર્વ કાલમાં માસ થાય છે. ચારિત્રદ્વારમાં પ્રતિપદ્યમાન
 તો સામાયિક તથા હેદોપસ્થાપનીયજ થાય, તેમાં મધ્યના વાર્ધીશ તીર્થકરોને વારે, તથા મહાવિદેહના તીર્થકરોના વારામાં સા-
 માયિકમાં, તથા પહેલા અને છેલ્લા તીર્થકરોના વારામાં તો હેદોપસ્થાપનીયમાં થાય. વઠી પૂર્વે સ્વીકારેલો તો સ્પૃશ્યસંપરાય તથા
 યથાસ્થાત ચારિત્રમાં પણ થાય છે, અને તે ઉપશમશ્રેણિમાંજ થાય, પણ ક્ષપકશ્રેણિય થાય નહીં, કેમકે તે જન્મમાં તેને કેવલ-
 જ્ઞાન થતું નથી. હવે કલ્પદ્વારમાં સ્થિતકલ્પમાં તેમજ અસ્થિતકલ્પમાં પણ થાય છે. લિંગદ્વારમાં પ્રતિપદ્યમાન દ્રવ્યલિંગ અને ભા-
 વલિંગમાં પણ થાય છે, અને પૂર્વે સ્વીકારેલો તો અવચ્ચ ભાવલિંગમાંજ થાય છે. અને દ્રવ્યલિંગમાં ભજના, ઇદલે થાય અથવા
 ન પણ થાય, કેમકે કોઈક સમયે તેનું રજોહરણ આદિક કોઈય હરી લેવાથી, અથવા જીર્ણ થવાથી પણ તે દ્રવ્યલિંગનો અભાવ
 થાય છે, ગણનાદ્વારમાં પ્રતિપદ્યમાન તો જઘન્યથી એક આદિક, અને ઉત્કટા શતપૃથક્ત્વ. વઠી પૂર્વપ્રતિપત્ત તો જઘન્યથી અને
 ઉત્કર્ષથી પણ સહસ્રપૃથક્ત્વ થાય, પરંતુ ઉત્કર્ષથી જઘન્ય થોડા હોય છે. इत्यादि વીજું પણ જિનકલ્પીઓનું સ્વરૂપ સિદ્ધાંતરૂપી
 સમુદ્રથી જાણી લેવું. હવે મૂલદ્વાર પર વિવેચન કરે છે—જિન ઇદલે ગચ્છથી નિકલેલા સાયુવિશેષ, તેઓનો જે કલ્પ ઇદલે સા-
 માચારી, તેવડે કરીને જેઓ વિચરે તે જિનકલ્પીઓ કહેવાય, એવા જિનકલ્પી સાયુધો ઉત્કર્ષથી એક ઉપાશ્રયમાં સાત હોય
 છે, પરંતુ તેથી અધિક આઠ આદિક કોઈ પણ વચ્ચતે કદાપિ પણ હોતા નથી. વઠી જો કે એક ઉપાશ્રયમાં ઉત્કટા સાત જિન-

प्रग्रहं कहेवाय, एवी रीतनी जेने संप्रग्रह नयी, ते ' असंप्रग्रह ' कहेवाय, अर्थात् जाति आदिकर्मा उत्सुकता विनानो, एवो अर्थ जाणवो. २. ' अनियतवृत्ति ' एटले गाम आदिकर्मां अनियत विहारना स्वल्पवाळो, अर्थात् अमुक मुदतसुधी अमुक गामर्मां वसवुं छे, एवी रीतना कोह पण प्रकारना निश्चय विनानो जाणवो. ३. अचंचल एटले इन्द्रियोने वशर्मां राखनारो. वळी वीजा ग्रंथर्मां ' वृद्धशीलता ' एवो पण पाठ छे, एटले के कासिनीना मनने मोह पमाडवाने वयथी यौवनवयवाळो होवा छतां पण विकाररहित स्वभावने धारण करे. कशुं छे के—

मनसि जरासाभिभूता । आणते यौवनेऽपि विहासः ॥ मूढविषयः पुनरितरे । भवंति वृद्धत्वभगवेऽपि ॥ १ ॥

पंडित पुरुषो यौवनवयर्मां पण अन्तःकरणयी वृद्धपणाना स्वभाववाळा होय छे, अने वीजा मूर्ख पुरुषो वृद्धावस्थार्मां पण विकारयुक्त मनवाळा धाय छे. ॥ १ ॥

इये चार प्रकारनी अतलंतय वणेंये छे—

जुगपरिचिय उत्सर्गगी—उदात्तधोसाश्विन्नेओ ॥ ५५० ॥

सूचनाप्राप्त सूत्र जाणवुं, ए न्यायवडे करीने युग एटले युगप्रधान आणववाळा, अर्थात् सूत्रसिद्धांतना परिचयवाळा, एटले के क्रम उत्क्रम तथा वाचनाआदिकवडे करीने स्थिर सूत्रवाळा. उत्सर्ग एटले उत्सर्ग तथा अपवादने जाणनारा, अर्थात् पोताना अने परना शास्त्रआदिकने जाणनारा, वळी वृद्धात्, अनुदत्त धोय आदिक स्वरना प्रकारने जाणनारा होय छे. अहीं वीजा ग्रं-

યમાં આ પાઠને વદલે बहुश्रुतपणું, સ્ત્રોતું પરિચયપણું, વિચિત્રહત્રપણું અને ધોષવિશુદ્ધિકરણું એવો પાઠ પણ છે, પરંતુ તેનો અર્થ એવોજ છે. ॥ ૬૬૦ ॥

દ્રવે ચાર પ્રકારની શરીરસંપદ કહે છે—

चतुरस्रोऽङ्कुटाई—चहिरसणवज्जिओ तवे सत्तो ॥

‘ ચતુરસ ’ એટલે આરોહ પરિણાહયુક્ત, તથા લંબાદ પોહોળાઈમાં પ્રમાણયુક્ત શરીરવાળા, તથા ‘ અકુંટ ’ એટલે સંપૂર્ણ અંગોપાંગવાળા, તથા વહેરાપણા આદિકથી રહિત એટલે કોઈ પ્રકારની વિકલતાવિનાની હિન્દ્રિયવાળા, તથા દૃઢ સંહનવાળા હોવાથી વાહ્ય તથા અન્ન્યંતર તપનોવિશે આસક હોય છે. વલી અહીં ‘ આરોહપરિણાહયુક્તપણું ’ ૧, ‘ અનવચાપ્યપણું ’ ૨, ‘ પરિપૂર્ણહિન્દ્રિયપણું ’ ૩, તથા ‘ સ્થિરસંહનનપણું ’ ૪; એવો પણ પાઠ દેશવામાં આવે છે, પરંતુ તે પાઠનો પણ એજ અર્થ યાય છે. અહીં ‘ અનવચાપ્યતા ’ એટલે લજ્જા કરવા યોગ્ય જેના અંગોપાંગ ન હોય, અર્થાત્ જેના સર્વ અંગોપાંગ સંપૂર્ણ હોય તેવા આચાર્ય જાણવા. ૧

દ્રવે ચોથી વચનસંપદાના ચાર એવો કહે છે—

वाइ महुरत्तानिस्सिय । फुडवयणो संपया वयणे ॥ ५५१ ॥

વાઈ મહુરત્તનિસ્સિય ૧, ફુડવયણો સંપયા વયણે ૨, ૫ ચાર પ્રકારની વચનસંપદ જાણવી. તેમાં વાદી એટલે વાદી ૧, મહુર વચન ૨, અનિશ્ચિત વચન ૩, તથા સ્ફુટ વચન ૪, ૫ ચાર પ્રકારની વચનસંપદ જાણવી. તેમાં વાદી એટલે

है, के अभाववाळुं है, इत्यादिक हकीकतनो सारी सीते विचार करे. ३. चोधुं वस्तुज्ञान एटले आ राजा तथा प्रधान आदिक, ज्ञान समासद आदिक वस्तु भयंकर के निर्भय है, अथवा भद्रक परिणामवाळुं है, के अभद्रक परिणामवाळुं है, इत्यादिक वि-

तथा समासद आादक वस्तु मयभा-
वारीने तेने अनुसरतुं निरूपण करे. ४. एवी रीते प्रयोगमतिना चार भदा क्हा।
हवे आठमी संग्रह पटले स्वीकार, तेनी जे परिक्षा पटले जाणपणुं, तेने संग्रहपरिक्षा कहिये,
तेने संमनं । सङ्ख्याए सिक्खगं जाणि ॥ ५५३ ॥

गण जोगं संसत्तं । सज्झाए सिक्खणं ज्ञाणे ॥ ५५३ ॥

गण एटले गच्छ, अर्थात् बाल, दुर्बल, भ्रजान, नीताथ तथा यातसम्भूतः । न नीताथ तेषां देशनादिक द्वा, तन वा-
त्रुं ग्रहण करुं, तेने पहेली गणयोग्यापसंग्रहसंपद् जाणवी. १. बीजी भद्र आदिक तुल्यने योग्य जे देशनादिक द्वा, तन वा-
जी संसक्तसंपद् जाणवी. २. वली बीजा ग्रंथोमां तो ' निषदादि ' एटले संधारा प्रमुख उपकरणो मलीन न थाय, तेने ' पीठ-
फलकोपादानालिका ' नामनी बीजी संपद् कहेली छे. पण ते पीठफलादिकुं ग्रहण थहुं नथी तेम नथी, केमके सिद्धांतमां
फलकोपादानालिका

फलकोपादानात्मिका' नामनी बाजो सपव महला ३ ॥ पाणा सीयल कुथा-दया यतो
ते ग्राहिह हे. ते माटे जीतकल्पमां कहुं हे के-
॥ वासासु विसेसेणं । अरुं काल सु गममपुत्रस्य ॥ १ ॥

... मलीन यवां नथी. वकी वर्षाकालमा ता। विश्व फ

गङ्गा वासासु ॥

अर्थः—पीठ फलक आदिक ग्रहण करवायी निषद्या पटले संभारामुख मलान् यदा नयान् यदा ।

पिंड ४, कृतिकर्म ५, व्रत ६, ज्येष्ठ ७, प्रतिक्रमण ८, मासकल्प ९, अने पर्ययणाकल्प १०, एवी रीतनो दक्ष प्रकारनो स्खि-
 कल्प जाणवो, के जेहुं स्वरूप आगळ वर्णवाशे. तथा पूर्वे वर्णवेला स्वरूपवाळो वार प्रकारनो तप जाणवो. अने सामायिक, च-
 उवीसत्यो, वांढणां, प्रतिक्रमण, कायोत्सर्ग तथा पञ्चक्खणरूप छ प्रकारनां आवश्यको जाणवां. ए सर्वेने एकठा करवायी छ-
 त्रीस गुणो आचार्यना याय छे. एवी रीते अहीं बीजी पण गुरुगुणछत्रीसीओ धणी संभवे छे, परंतु विस्तारना भयथी अहीं ते-
 ओहुं वर्णन कर्हु नथी. तो पण उपयोगी तथा प्रसिद्ध होवाथी नीचेनी छत्रीशी कहे छे—

“ देसकुलजाइरुवे । संवयण धिईजुओ अणासंसी ॥ अविकल्पणो अमायी । थिरपरिवाडी गहियक्को ॥ १ ॥
 जियपरिसो जियनिहो । मज्झत्यो देसकालभावन्तू ॥ आसकलद्धपइयो । नाणाविहदेसभावन्तू ॥ २ ॥
 यंचविहे आयारे । जुत्तो सुत्तयत्तदुभयविहन्तू ॥ आहरणहेउकारण । नयनिजणो गाहणाकुसलो ॥ ३ ॥

ससमयपरसमयविड । गंभीरो दिचीभं सिवो सोमो ॥ गुणसयकलिओ एसो । पवयणसारं परिकहेइ ॥ ४ ॥ ”

एवी रीते उपर दर्शावेली ते चारे गाथाओमां दर्शावैला गुरुना छत्रीश गुणो वर्णवे छे—
 देशयुक्त एटले सिद्धांतोमां जे साडीपचीस आर्यदेशो वर्णवेला छे, तेषां जे उत्पन्न थयो होय ते देशयुक्त कहेवाय, केमके
 तेवा गुरुपासे सर्व शिष्यो सुखे समाधे शास्त्राध्ययन करी शके छे, माटे देशयुक्त शब्दनुं अहीं ग्रहण कर्हु. १. कुल एटले पिता-
 संवाधि जाणवुं, लोकव्यवहारमां पण कहेवाय छे के, आ अमुक मनुष्य तो ईश्वरक कुलमां जन्मेलो छे, इत्यादि, एटले तैवां उ-

तेने पहिलो भेद जाणवो. १. कषाय तथा विषय आदिकथी दुष्ट यथेलाने ते भावथी जे पाछो हठाववो, तेने बीजो भेद जाण-
वो. २. भोजन पान आदिक संबंधि, अथवा परसिद्धांत संबंधि अभिलापायुं जे निवर्तन करवुं, तेने बीजो प्रकार जाणवो. ३. म-
पोते क्रोध तथा दोष संबंधि अभिलापाथी रहित थइ आत्महितमां जे प्रवर्तवुं तेने चोथो प्रकार जाणवो. ४. एवीं रीते सर्व म-
की छत्रीस गुणो गुरुना होय छे. ॥ ५५४ ॥ अथवा नीचे मुजब गुरुना छत्रीस गुणा होय छे, ते दर्शावि छे—

सम्भन्तनाणस्वरणा, पत्तेयं अद्व अद्व भेदद्वया । वारस्सभेओ य तवो, सूरिगुणा हुंति छत्तीसं ॥ ५५५ ॥
सम्यक्त्व एटले दर्शनाचारना निःशंकित आदिक आठ भेदो, ज्ञान एटले ज्ञानाचारना कालविनयादिक आठ भेदो, अने
चारित्र एटले चारित्राचारना ईर्यासमिति आदिक आठ भेदो, एम ते त्रणेना आठ आठ मलीने चोवीस भेदो थया. वळी बाल
अने अभ्यंतर एम मली बने प्रकारना तपना छ छ भेदो होवाथी ते अनशन आदिक बार भेदो जाणवा. एवीं रीते सर्व मलीने
छत्रीस गुणो थया. ॥ ५५५ ॥

वळी पण बीजा प्रकारे गुरुना छत्रीस गुणो वर्णते छे—

आयाराई अद्वओ, तहेव य दसविहो य ठियकप्यो । वारस्स तव छावस्सम, सूरिगुणा हुंति छत्तीसं ॥
आचार एटले पूर्वे वर्णविला श्रुत आदिक आठ गणिसंपदाओ जाणवी, तथा अचेलकपणुं ?, औद्देशिक २, श्रय्यातर ३, राज-

चर्चा करे, अने बीजाने तेभां जोडे, तेने बीजी तपसामाचारी जाणवी. २. पाडिलेहण, तेभां बालकयी मांडीने इद्रुछुधि सुनि-
 ओतु वैवावच्छ आदिक कार्योंभां पोते उद्यमवंत थयोथको जलानी लान्याविना ते कार्योंभां पोते पोताना गणने जे प्रेरे तेने श्री-
 जी गणसामाचारी जाणवी. ३. पोते एकाकी विहारप्रतिमाने आदरे, अने बीजाने पण तेभां आदर करावे, तेने चोथी एका-
 कीविहारनी सामाचारी जाणवी. ४. हवे श्रुतविनय पण नीचे मुजब चार प्रकारनो छे—पोते श्रुत पटले सिद्धांतनी वाचना आ-
 पे १, तेनो अर्थ करी समजावे २, हितकारी वाचना आपे, हितकारी वाचना त्यारेज थाय, के ज्यारे सत्र, तेनो अर्थ, तथा ते
 बचे, आ अमुक शिष्यने आवी रीते हितकारक परिणमथे, ते माटेनी परीक्षा करी जे जेने योग्य होय, तेज तेने समजावे. ३.
 वली सत्र, अर्थ तथा ते बचे छेक तेनी परिसमाप्ति सुधी वांचे, परंतु अनवस्थितपणे अधवचे छोडी आपे नही. ४. हवे विक्षेप-
 णविनय नीचे मुजब चार प्रकारनो छे—मिथ्यादृष्टि प्राणीने मिथ्यात्वना मार्गशी दूर करावी सम्यक्त्वनो मार्ग ग्रहण करावे १.
 समकीतदृष्टि गृहस्थने गृहस्थपणाभांशी छोडावीने दीक्षा अपावे, ए बीजो भेद जाणवो. २. समकीतथी अथवा चारित्र्यी चूर्के-
 ला प्राणीने तेभांशी छोडावी फरीने पाछो तेभांज स्थापे, तेने बीजो भेद जाणवो. ३. जेम चारित्र्यधर्मनी वृद्धि थाय तेम पोते
 प्रवर्ते, अनेपणीय परिभोग आदिकना त्याग करे, तथा एपणीय परिभोग आदिकनो स्वीकार करे, तेने चोथो भेद जाणवो.
 ४. हवे दोषो पटले क्रोध आदिथ, तेजोनो जे परिघात पटले नाथ, ते रूप जे विनय तेने दोषपरिघातविनय जाणवो. ते वि-
 नय पण नीचे मुजब चार प्रकारनो छे—क्रोध पामेला माणसने देशना आदिकवडे करीने तेना क्रोधने शमावी शांत करवो,

સીને પ્રહણ કરવાં, અને ઘીજે સમયે તો ઘીજે જવાય છે. વઢી વર્ષાકાલમાં કુંચુઆ આદિક જીવોની ઉત્પત્તિ થતી હોવાથી પીઠ

આદિક પ્રહણ કરવાં પડે છે. પ્રત્યુપેક્ષણા, મિશ્રાટન, તથા ઉપધિસમુત્પાદનરૂપ ત્રીજી સ્વાધ્યાયસંપદ્ જાણવી. સામા હમા થવું, વઢી સિદ્ધાંતમાં જેમ કહું હોય તેમ સજ્જાય, પ્રત્યુપેક્ષણા, મિશ્રાટન, તથા ઉપધિસમુત્પાદનરૂપ ત્રીજી સ્વાધ્યાયસંપદ્ જાણવી. સામા હમા થવું, વઢી સિદ્ધાંતમાં જેમ કહું હોય તેમ સજ્જાય, પ્રત્યુપેક્ષણા, મિશ્રાટન, તથા ઉપધિસમુત્પાદનરૂપ ત્રીજી સ્વાધ્યાયસંપદ્ જાણવી. સામા હમા થવું,

૩. ગુરુ, દીક્ષા આપનાર, મળાવનાર તથા રત્નત્રયાધિ આદિકની ઉપધિને ડુંચકવી, તેમની વિશ્રામણા કરવી, સામા હમા થવું, તેમના હાથમાંથી દાંડો લેવો, इत्यादिक शिक्षणरूप शिष्योपसंग्रह नामनी चोथी संपद जाणवी. एवी सीते चार प्रकारनी संग्रह-
परिज्ञा नामनी संपद जाणवी. एवी सीते चार चार भेदोवाळी आठे गणिसंपदाओ देखाडी. ॥ ५५३ ॥

इहे चार प्रकारनो चिनय बलांवे छे—

આચારે સુચ વિણા, વિવિલ્લવળે નેવ દોહ લોખવા । દોસસ્સ પરિઘા, વિણા વડહે સ પડિવતી ॥
આચારવિનય ૧, શ્રુતવિનય ૨ વિશેષણવિનય ૩, અને દોષપરિઘાવિનય ૪, એમ વિનયસંબંધિ ચાર પ્રકારની પ્રતિપત્તિ જા-
ળવી. તેમાં આચાર ઘટલે શુનિઓની સામાચારી, તથા કર્મોતું નિવારણ થાય તેજ સામાચારીરૂપ વિનય જાણવો. હવે તે આચાર-
વિનય નીચેમુજબ ચાર પ્રકારનો છે—સંયમસામાચારી ૧, તપસામાચારી ૨, ગણસામાચારી ૩, તથા એકાકીવિહારસામાચારી
૪. તેમાં પોતે સંયમ પાલે, ઘીજા પાસે પલાવે, સંયમમાં સીદાલા શુનિને સ્થિર કરે, તથા સંયમમાં હચમવંત થયેલા શુનિને ઉત્તે-
જન આપે, તેને પહેલી સંયમસામાચારી જાણવી. ૧. પાશ્વિક આદિક દિવસોએ પોતે તપ કરે, ઘીજાને કરાવે, વઢી પોતે મિશ્રા-

તમ કુલમાં જન્મેલો કુંલિન માણસ પોતે અંગીકાર કરેલું કાર્ય પાર હવારે છે. ૨. જાતિ માતાસંવાધિ જાણવી, ઉત્તમ જાતિવંત
 જો મોશાલ્પક્ષ હોય તો તે માણસ વિનય આદિક શુણોવાલો થાય છે. ૩. વઠ્ઠી રૂપવાન જોઈયે, કેમકે ઉત્તમ રૂપવાન માણસ
 લોકોપ્રતે શુણોના વિષયરૂપ તથા વહુમાન પામનારો થાય છે, કેમકે જ્યાં ઉત્તમ રૂપ ત્યાં શુણો વસે છે, એવી લોકવાણી છે, વ-
 ઠ્ઠી કુરૂપ માણસને કોઈ સ્વીકારી શકતું નથી. ૪. વઠ્ઠી જેતું દઢ સંહનન હોય, એટલે જેની શરીરશક્તિ સારા વાંધાવાળી હોય
 તે વ્યારહવાન સમયે થાકી જતો નથી. ૫. ધૈર્યતા એટલે દઢ મનવાલો, કેમકે ધૈર્યતાવાલો માણસ અતિગહન કાર્યોમાં પળ અમ
 પામતો નથી. ૬. અનાયસી એટલે ઓતાઓ પાસેથી વજ્ર આદિકની અમિલ્લાયા નહીં રાખનારો. ૭. અવિકરથન એટલે અતિવહુ-
 ભાપી નહીં, જેમકે કોઈ કિંચિત્ માત્ર અપરાધ કર્યો હોય, તેને પોતાના મુલ્યથી વારંવાર કહી સંમઝાવે નહીં. ૮. અપ્રાપી એ-
 ટલે હુઝાઈવિનાનો. ૯. સ્થિર એટલે અતિશય નિરંતર અભ્યાસથી સ્થિરપણાને પામેલી છે અનુયોગની પરિપાટી જેની તે સ્થિરપ-
 રિપાટીવાલો કહેવાય. તેને સૂત્ર અથવા અર્થ જરા પળ સત્વલિત થતો નથી. ૧૦. ગૃહીતવાક્ય એટલે અંગીકાર કરવા યોગ્ય વ
 વ્તનોવાલો, તેવા આચાર્યનું સ્વલ્પ વચ્ચન પળ મહાન્ અર્થોવાલું પ્રતિભાસન થાય છે. ૧૧. પર્યદાને જીતનાર એટલે મોહોટી પર્ય-
 દામાં પળ તે ક્ષોભ પામે નહીં. ૧૨. જિતનિદ્ર એટલે સ્વલ્પ નિદ્રાવાલો, કેમકે તેવો આચાર્ય રાત્રિએ પળ સૂત્ર તથા અર્થને ભાવ-
 તો થકો નિદ્રાવઢે કરીને વાધા પામતો નથી. ૧૩. મધ્યસ્થ એટલે સર્વ શિષ્યોપ્રતે સમદૃષ્ટિવાલો. ૧૪. દેશકાલભાવજ્ઞ એટલે દે-
 શ, કાલ તથા ભાવને જાણનારો, કેમકે તેવો આચાર્ય દેશ, કાલ તથા લોકોના ભાવને જાણીને સુઘે સુઘે વિહાર કરે છે, અ-

गुणसुष्ठिधस्त वचनं । वचपदितिसिद्धो न पादधो आह ॥ गुणधीनस्त न सोदह । नेहविहृणो जह परधो ॥ १ ॥

गुणमुक्त गुरुतां वचनो घृतशी सींचायेला अशि पेठे दीपी निकळे छे, तथा गुणरहित गुरुता वचनो तेल विनाना दीवानी पेठे बीलकुल शोभतां नथी. ॥ ५५६ ॥

॥ एवीरीते चोसठसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे पांसठसुं द्वार वर्णवे छे. ॥

आ पांसठसा द्वारतां विनयना वाचन सेवो दशावे छे—

तिरथयर १ सिद्ध २ कुल ३ गण ४ । संघ ५ किरिय ६ धम्म ७ पाण ८ पाणीणं ९ ॥ आयरिय १० थेर ११ वज्झाय १२ । गणीणं १३ तेरस पयाणि ॥ ५५७ ॥

तीर्थकर, सिद्ध, कुल एटले नार्गेद्र आदिक, गण एटले कोटिकआदि, संघ मसिद्ध छे, क्रिया एटले अस्तिवादरूप, धर्म एटले श्रमणधर्मआदि, ज्ञान एटले मतिआदि, ज्ञानी एटले मतिआदिक ज्ञानवाळा, आचार्य पांच प्रकारना आचार पालनार मसिद्ध छे, स्थविर एटले चारित्रआदिकर्मा सीदवा साधुने स्थिर करनार, उपाध्याय एटले अध्यापक, गणी केटलाक साधुओना अधिपति, एवीरीते तेर पदो जाणवां. ॥ ५५७ ॥

एवे ते. उपर वर्णवेला तेरे पद्मेनाना दरेक पद्मेनो चार चार प्रकारनो विनय भाय छे, ते दर्शावे छे—

अणासावणा थ १ भत्ती २ । बहुमाणो ३ तह थ वणसंजलणा ४ ॥ तिरथयरार्ई तेरस । चउगु-
णा हुंति वावणणा ॥ ५५८ ॥

आशातना एटले जाति आदिकनी हीलना करवी ते, अने तेवा प्रकारनी तीर्थकर आदिक तेरे पद्मेनी छे आशातना न करवी, तेने अनाशातना जाणवी. १. भक्ति एटले तेज पमोनो उचितता मुजब उपचार करवो ते. २. बहुमान एटले तेज पद्मेहुं अंतरंगनी प्रीतिपूर्वक बहुमान जाळवहुं ते. ३. तथा तेओनीज वर्णसंजलना एटले कीतिने प्रकाशवी ते. एवी रीते तीर्थकर आदिक तेरे पद्मेने उपर जणावेला चारे गुणवाथी विनयना बावन भेदो भाय छे. ॥ ५५८ ॥

॥ एवीसीते पांसठहुं द्वार संपूर्ण थयुं ॥

કીકલ જાણવામાટે અહીં મેદપૂર્વક તેનો ઉપન્યાસ કરેલો છે. વલી હે વાદી ! તો જે કહું કે વ્રતનું ગ્રહણ કરતે છતે જ્ઞાન આ-
 દિક ત્રણ ન કહેવાં, પરંતુ જ્ઞાન અને દર્શન એમ વેજ કહેવાં, કેમકે વ્રતના ગ્રહણથીજ ચારિત્રનું ગ્રહણ થઈ જાય છે. પરંતુ તારં
 તે કહેવું અયુક્ત છે, કેમકે જે ચારિત્રવ્રત છે, તે સામાયિક આદિક પાંચ પ્રકારના ચારિત્રનો એક અંશ છે, અને વાકીના ચાર
 અંશોનું હજુ ગ્રહણ કર્યું નથી, અને તે માટે જ્ઞાનાદિક ત્રણનો અહીં ઉપન્યાસ કર્યો છે. વલી જે તેં કહું કે શ્રમણધર્મ ગ્રહણ કર-
 વાથી સંયમ તથા તપનો તેમાં અત્તર્ભાવ થાય છે, કેમકે શ્રમણધર્મનું ગ્રહણ કર્યાથી સંયમ અને તપનું ગ્રહણ તો થઈજ વૂ-
 ક્યું. પરંતુ તારં તે કહેવું પણ અયુક્ત છે, કેમકે સંયમ અને તપ, એ વચે મોક્ષના મુખ્ય અંગમૂત છે, અને તેથીજ તે વચેનું જૂદું
 ગ્રહણ કરેલું છે. ।

વલી અહીં શંકા કરે છે કે—સંયમ અને તપ, એ વચે મોક્ષના મુખ્ય અંગમૂત કેમ છે ? તે શંકાનું સમાધાન કરતા થકા કહે-
 છે કે—ત્રણ કર્મોના આશ્રવને રોકવાના હેતુરૂપ સંયમ છે, તથા પૂર્વે ઉપાર્જન કરેલાં કર્મોનો ક્ષય કરવાના હેતુરૂપ તપ છે, તે-
 દલા માટે તે વચેનું પ્રધાનપણું છે, અને તેથી શ્રમણધર્મમાં જોકે તે વચેનો સમાવેશ થઈ જતો હતો, તો પણ પ્રધાનપણું દેસાહવા
 માટે તે વચેનું અહીં જૂદું ગ્રહણ કરેલું છે. વલી આ ન્યાય લોકોમાં જોવામાં પણ આવે છે, જેમકે ‘બ્રાહ્મણો આવ્યા, અને વશિષ્ઠ પણ
 આવ્યો’, વલી તેં કહું કે તપના ગ્રહણવડે કરીને વૈયાટ્યનું પણ ગ્રહણ થઈ ગયું, તો પછી તે વૈયાટ્યનું જૂદું ઉપાદાન કરવું
 જોઈએ નહીં, પરંતુ તે પણ તારં કહેવું અયુક્ત છે, કેમકે વૈયાટ્ય કરવાથી પોતાનો અને પરનો, એમ વચ્ચેનો ઉપકાર થાય છે,

અને તેથી તેનું પધાનપણું છે, અને અનશન આદિક વાકીનાં તપ તો एवी રીતે કંદ વંચેનો ઉપકાર કરી શકતાં નથી, માટે વૈ-
 યાહુત્યને જૂઠું કરી દેલાહું છે. વલી જે તેં કહું કે શ્રમણધર્મના ગ્રહણવડે કરીનેજ તેમાં સમાવેશ અહ જતો હોવાથી “ ક્રોધ
 આદિકનો ત્યાગ ” એમ જૂઠું કહેવું નહોતું. પરંતુ તે પળ તારં કહેવું અચુક છે, કેમકે ક્રોધ આદિક ચારે વે પ્રકારના છે, એક
 હરીર્ણ, અને વીજા અનુરીર્ણ. તેમાના હરીર્ણ ક્રોધાદિકોનો જે નિગ્રહ તે ક્રોધનિગ્રહ કહેવાય, અને હ્રદયમાં નહીં આવેલા एવા
 તે ક્રોધાદિકના હ્રદયને રોકવારૂપ ક્ષમા આદિક છે, एવું જળાવવા માટે તેનું જૂઠું ગ્રહણ કરેલું છે. અથવા વસ્તુ જાણ પ્રકારની
 હોય છે, એક ગ્રહણ કરવા યોગ્ય, વીજી ત્યાગ કરવા જોગ, અને વીજી ઉપેક્ષવા જોગ, તેમાં ક્ષમા આદિક ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
 છે, અને ક્રોધાદિક ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે, માટે તે ક્રોધ આદિકનો નિગ્રહ કરવો. અને એટલા માટેજ ઉપર જે ઉપન્યાસ કરેલો
 છે, તે સઘલો નિર્દોષ છે. ॥ ૬૬૯ ॥

હવે આજ ગાથાનું સૂત્રકાર પોતેજ જૂઠા જૂઠા અવયવો પાઢીને વિવેચન કરે છે—

પાળિવહ મુસાવાણ, અદત્ત મેહુણ પરિગાદે ચેવ । एयाદં હોતિ પંચ ડ, સહજયાદં જર્દીપં તુ ॥૫૬૦॥

પાળિવધ એટલે જીવાહિંસાથી વિરમવું તે, एવી રીતે દેશમાનના સ્વચ્ચનવડે સમુદાયના ઉપચારથી મુશાવાદ આદિકથી પળ
 વિરમવાનું જાણી લેવું. તેમાં પ્રાણી એટલે જસ તથા સ્થાવર જીવોનો અજ્ઞાન, સંશય, વિપર્યય, રાગ, દ્રેષ, સ્મૃતિત્રંચ, યોગદુઃપ-
 ણિધાન. તથા ધર્મસંવંધિ અનાદર, एવી રીતે આઠ પ્રકારના પ્રમાદના યોગે જે વધ કરવો તે પ્રાણિવધ કહેવાય, અને તેવા પ્રા-

પહેલામાં સર્વ જીવો, અને વીજા તથા હેછામાં સર્વ દ્રવ્યો છે, અને વાકીનાં મહાવ્રતો તે દ્રવ્યોના એક દેશવહે કરીને છે. ૧.

રહે અમળધર્મનું સ્વરૂપ કહે છે—

સ્વંતી ય મહવજ્રવ, મુત્તી તવસંજમે ય વોધવ્વે ॥ સચ્ચં સોયં આર્કિ—ચપં ચ વંખં વ્વ જાહધમ્મો ॥૬૧॥

ક્ષાંતિ એટલે ક્ષમા, અર્થાત્ શક્તિવાન અથવા અશક્તિવાન હતાં પણ જે સહનશીલતા રાખવી તે ક્ષમા કહેવાય, એટલે કે સર્વ-
શા પ્રકારે ક્રોધનો ત્યાગ. ૧. માર્દવ એટલે અલઘ્વપણાનો ભાવ, અર્થાત્ નમ્રતા અને હળાંહળપણાનો અભાવ. ૨. આર્જવ એટલે
વચ્ચારાહિત મન, વચન અને કાયાનો વ્યાપાર, અર્થાત્ મન, વચન અને કાયાસંવંધિ વિક્રિયાનો અભાવ, એટલે કે કપટરહિત-
પણું. ૩. મુક્તિ એટલે વહારની તથા અંદરની વસ્તુઓમાં તુષ્ણારહિતપણું, અર્થાત્ લોચનો ત્યાગ. ૪. જેથી કરીને રસ આદિક
સાતે ધાતુઓ તપે, અથવા જ્ઞાનાવરણીય આદિક કર્મો જેથી તાપ પારે તેને તપ કહીયે, અને તે અન્નશન આદિક વાર પ્રકારનો
હે. ૫. સંયમ એટલે આશ્રવોથી ચિરગ્રહું તે. ૬. સત્ય એટલે મૃણાવાદનો ત્યાગ. ૭. યૌચ એટલે સંયમપતે ઉપલેપરહિતપણું, અ-
ર્થાત્ અતિચારરહિતપણું. ૮. જેની પાસે કંઈ પણ દ્રવ્ય નથી, તે અર્કિચન કહેવાય, તેનો જે ભાવ તે આર્કિચન કહેવાય, ઉપલ-
ક્ષણથી પોતાનાં શરીર તથા ધર્મના ઉપકરણોમાં પણ જે મમતા ન રાખવી, તે આર્કિચન કહેવાય. ૯. બ્રહ્મચર્ય એટલે બ્રહ્મચર્ય-
સંવંધિ નવ મુષિઓ સહિત વેદના ઉદયને જે સંધવો તે બ્રહ્મચર્ય કહેવાય. ૧૦. ઇવી રીતે દશ પ્રકારનો યતિધર્મ જાળવો. ૬૧।
વલી વીજા આચાર્યો નીચે મુજબ પાઠ કહે છે—

સ્વંતી મુતિ અજ્ઞવ । મરવ તદ્દ લાઘવે તથે ચેવ ॥ સંજમ વિયાગર્કિચ્છણ । બોધદે વંમચેરે ચ ॥ ૧ ॥

આમાં લાઘવ દૃઢલે દ્રવ્યથી સ્વલ્પ ઉપધિપણું, અને ભાવથી ગૌરવનો ત્યાગ. ત્યાગ દૃઢલે સર્વ પ્રકારના સંગોનો ત્યાગ, અથ-
વા મુનિઓપ્રતે વદ્ધ આદિકતું દાન. વાકીનો અર્થ પૂર્વનીપેટે જાણવો. ॥ ૧ ॥

હવે સંયમનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે—

પંચાસવવિરમણં, પંચિદિયનિગદ્ધો કસાયજઓ । દંડતયસ્સ વિરહં, સતરસહા સંજમો હોઇ ॥૬૨॥

જેથી કર્મોં ઉપાર્જન કરાય તે આશ્રવો કહેવાય, અર્થાત્ નવાં કર્મોં વાંધવાના હેતુરૂપ, અને તે પ્રાણાતિપાત, મુષાવાદ, અદ-
તાદાન, મૈથુન અને પરિગ્રહરૂપ પાંચ પ્રકારનાં છે, તે આશ્રવોથી જે વિરમનું, તે પંચાશ્રવવિરમણ કહેવાય. इन्द्रियो દૃઢલે સ્પર્શ,
રસ, પ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્રરૂપ પાંચ જાણવી, અને તે પાંચે इन्द्रियोને જે વશમાં રાखવી તે પંચેन्द्रિયનિગ્રહ કહેવાય, અર્થ સ્પર્શ-
દિક इन्द्रियोના વિષયોમાં લંપટપણાનો ત્યાગ કરવો. કષાય દૃઢલે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભરૂપી ચાર જાણવા, તેનો જય
કરવો, અર્થાત્ ઉદયમાં આવેલા કષાયોને નિષ્ફલ કરવા, અને ઉદરમાં નહીં આવેલા કષાયોને ઉત્પન્ન ન થવા દેવા, તેનું નામ
કપાયજય કહેવાય. ચારિત્રરૂપી ધનના હરણપૂર્વક જેઓવડે કરીને આત્મા દંડાય છે, તે દંડ કહેવાય, અર્થાત્ મન, વચ્ચન અને
કાયાના કુવ્યાપાર, તે દંડત્રય કહેવાય, અને તેથી જે વિરમનું, તે દંડત્રયવિરતિ કહેવાય, અર્થાત્ અશુભ પ્રવૃત્તિઓનો રોધ કર-
વો. દ્વી રીતે ઉપર વર્ણવ્યા મુજવ સતર પ્રકારનો સંયમ થાય છે. ॥ ૬૨ ॥ અથવા નીચે જણાવ્યામુજવ વીજી રીતે પણ સતર

પયોગપૂર્વક કાયાનો ઢ્યાપાર કરવાથી કાયસંયમ થાય છે. દ્વિ રીતે જીવહિંસાથી નિવૃત્તિરૂપ સતર પ્રકારનો સંયમ થાય છે. ॥

દશે યેયાણ્યતુ સ્વરૂપ કહે છે—

આયરિય ૧ ઉવજ્ઞાણ ૨ । તવસિ ૩ સેહે ૪ ગિલાણ ૫ સાહુસુ ૬ ॥ સમ્પોન્ન ૭ સંવ ૮ કુલ ૯
ગણ ૧૦ । વેયાવચ્ચં હવહ દસહા ॥ ૫૬૪ ॥

જ્ઞાનાચાર આદિક પાંચ પ્રકારના આચારમાં જે નિપુણ હોય તે આચાર્ય કહેવાય. ઉપ એટલે જેમની સમીપે આવીને શિષ્યો શાસ્ત્રાધ્યયન કરે છે તે ઉપાધ્યાય કહેવાય. જેઓ વિકૃષ્ટ તથા અવિકૃષ્ટ તપ કરે છે, તેઓ તપસ્વી કહેવાય. નવા દીક્ષિત થયેલા તથા શિક્ષાને જે યોગ્ય હોય તે શિષ્યો કહેવાય. ન્હાન એટલે જ્વર આદિક રોગોથી પીડિત થયેલા. સાધુ એટલે સ્વવિર. સમ-નોજ એટલે સરસ્ત્રી સામાચારી પાલનારા. સંવ એટલે સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક તથા શ્રાવિકાઓનો સમુદાય. એક જાતિવાળા ઘણા ગચ્છોનો જે સમૂહ તે કુલ કહેવાય, જેમકે ચાંદ્રકુલઆદિક. એક આચાર્યની અગેવાની નીચે રહેલો સાધુઓનો જે સમૂહ તે ગ-ચ્છ કહેવાય. કુલોનો જે સમુદાય તે ગણ કહેવાય, જેમકે કોટિક આદિક. દ્વિ રીતે તે આચાર્ય આદિકોનો ધર્મના સાધનરૂપ દ્વાં ભાત, પાળી, વસ્ત્ર, પાત્ર, સ્થાન, પીઠ, ફલક તથા સંયારા આદિકચઢે કરીને જે હપગ્રહ કરવો, રોગ આદિકથી પીડાયે-લાઓનો ઔષધ આદિક લાવી આપી ઉપકાર કરવો, તેમજ ઉપસર્ગ આદિક વચ્ચે તેમને સહાય કરી તેમનું રક્ષણ કરવું, इत्या-

दिकरूप वैयाहृत्य जाणवुं. ॥ ५६४ ॥

हवे ब्रह्मचर्यनी गुप्तिओ कहे छे—

वसहि १ कह २ निसिजिं ३ दिय ४ । कुडंतर ५ पुवकीलिय ६ पणीए ७ ॥ अइमायाहार ८
विभू-सणार्ई ९ नव वंभगुत्तीओ ॥ ५६५ ॥

ब्रह्मचारी साधुए स्त्री, पशु, तथा नपुंसकथी रहित थयेछुं स्थान सेववुं. तेमां देव तथा मनुष्यना भेदरूप स्त्रीओ वे प्रकारनी जाणवी, अने ते सचित्त जाणवी, तथा पुतळी अने चित्रेली आदिक अचित्त जाणवी. पशुओ एटले तिर्यचयोनिमां जन्मेला गाय, भैंस, घोड़ी, बकरी आदिक के जेमना मैथुननो संभव छे, ते जाणवां. पंडक एटले त्रीजा नपुंसकवेदना उदयवाळा महामोहकर्मवाळा तथा स्त्री अने पुरुष वज्जेना मैथुनमां आसक थयेला नपुंसको जाणवा. तेओधी युक्त थयेल स्थानमां तेओए करेलो विकार जोवाथी मनमां विकारनी उत्पत्ति थवाने लीधे ब्रह्मचर्यने बाधा आवे छे, माटे तेवां स्थाननो त्याग करवो. १. तथा केवल स्त्रीओने एकाकी साधुए धर्मदेशना आदिकरूप कथा कहेवी नहीं, अथवा स्त्रीओसंबंधि कथा ब्रह्मचारीए करवी नहीं, जे-मके कर्णाटकनी स्त्रीओ भोगविलासमां चतुर होय छे. लटदेशनी स्त्रीओ चालाक होय छे, इत्यादिकरूप स्त्रीकथा करवी नहीं,
कल. पोशाक, भाषा, गति, विलास, गीत, हास्य, लीला, कटाक्ष, प्रेम, कलह तथा शृङ्गारसवाळी स्त्रीओ-

અળસળસૂળોયરિયા, વિત્તિસંલેવણં રસચ્ચાઓ । કાયકિલેસો સંલીળ-યા ય વજ્ઞા તવો હોઈ । ૬૭।
પાયચ્છિત્તં વિણઓ, વેયાવચ્ચં તદ્દેવ સજ્ઞાઓ । જ્ઞાણં ઉરસળ્લોવિ ય, અભિત્તરઓ તવો હોઈ । ૬૮।
આ ધને ગાયાઓહું વિવેચન તપના અતિચારોની વ્યાખ્યામાં પૂર્વે કરેહું છે, તેથી અહીં ફરીને કહ્યું નથી. ॥ ૫૬૭-૬૮ ॥

દવે ક્રોધનિગ્રહ આદિક કહે છે—

કોહો માળો માયા, સોમો વ્હરો હવંતિ હુ કસાયા । ઇયસિં નિગહણં, વરણસ્સ હવંતિમે ભેયા ॥

ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ, ૯ ચાર કષાયો કહેવાય છે. જેમાં જીવોની હિંસા થાય તે કપ ઇટલે સંસાર કહેવાય, તેવા સંસારને જોઓથી કરીને પ્રાણી માત્ર થાય છે, તે કષાયો કહેવાય. તેઓનો જો નિગ્રહ કરવો, ઇટલે તેમને જો દાવમાં રાખવા, તે કષાયનિગ્રહ કહેવાય, ૯વી રીતે ઉપર વર્ણવેલા ચારિકના સિતેર ભેદો જાણવા. તે આવી રીતે—વ્રતોના પાંચ, શ્રમણધર્મના ૬-શ્ર, સંયમના સતર, વૈયાઘ્રત્યના ૬શ, વ્રહ્મશુસિના નવ, જ્ઞાનાદિકના ત્રણ, તપના ચાર, અને ક્રોધનિગ્રહ આદિકના ચાર, ૯મ સર્વ સંલ્યા મલીને સિતેરની સંલ્યા થાય છે. ॥ ૫૬૯ ॥

॥ ૯વી રીતે છાસઠ્યું દ્વાર સંપૂર્ણ યહું. ॥

॥ इवे सडसठमुं द्वार वर्णवे छे ॥

आ सडसठमा द्वारमां करणसितेरीवुं स्वरूप कहे छे—

पिंडविसोही ४ समिई ५, भावण १२ पडिमा १२ य इंदियनिरोहो ५। पडिलेहण २५ मुत्तीओ ३।
अभिगगहा ४ चेव करणं तु ७० ॥ ५७० ॥

एक जातना अथवा जूदी जूदी जातना कठिन द्रव्योनो एकत्र मळेलो जे समुदाय ते पिंड कहेवाय. तेवा पिंडनी आधाकर्मा-
दिक दोषोना त्यागपूर्वक जे शुद्धि ते पिंडविशुद्धि कहेवाय. समिति एटले सिद्धांतने अनुसारे उत्तम प्रकारनी जे चेष्टा ते समि-
ति कहेवाय, अने ते ईर्यासमिति आदिक पांच प्रकारनी छे. भावना एटले हृदयमां जे मनन कराय, ते अनिलयणा आदिक
बार प्रकारनी जाणवी. प्रतिमा एटले प्रतिज्ञा, अने ते पण भासिकी आदिक अभिग्रहलूप बार मनारनी जाणवी. इन्द्रियो स्पर्श
आदिक पांच, अने तेओनो निरोध, एटले पोतानो इष्ट अथवा अनिष्ट वस्तुसंवंधि रागद्वेषनो अभाव जाणवो. पडिलेहण एटले
आगमने अनुसारे चोलपट्टा आदिक उपकरणोहुं वारंवार जे निरीक्षण करवुं ते, अने ते पडिलेहण पचीस प्रकारनी छे. शुक्षि
एटले गोपन, अर्थात् आत्माहुं संरक्षण करवुं ते, एटले के मन, वचन अने कायाना व्यापारने वश राखवा. अभिग्रह एटले नि-
यमविशेष, अने ते द्रव्य आदिक भेदोपी अनेक प्रकारना छे, एवी रीते करणसितेरीना सितेर भेदो छे.

જૂદું રાત્રવું તે વિભાગથી ઔદેશિક કહેવાય. વિભાગ છટલે પોતાની માલિકીથી હઠારીને જે જૂદું કરી રાત્રવું તે વિભાગૌદેશિક કહેવાય. તેમાં પ્રાયં કરીને નીચે મુજબ ઓષધી ઔદેશિક થાય છે—જેમ કોઈ દુકાળની મુશ્કેલી અનુભવીને મુકાલને પ્રાપ્ત થયે-
લો મુહુર્ય મનમાં ચિંતિત્વે કે, આ દુકાળમાં હું મહાકર્ષ કરી જીવતો રહ્યો છું, હવે આ જાગતમાં જેટલા યાચકો છે, તે સર્વને આ-
પવાની તો મારામાં શક્તિ નથી, તો પણ મારી શક્તિમુજબ મારે આપવું જોઈએ, કેમકે આ જન્મમાં જો દાન કર્યું હશે તેજ ફલ આ-
રમણમાં મને સ્વર્ગ આદિકની પ્રાપ્તિ થશે નહીં, કેમકે પુણ્યદાન કર્યાવિના સ્વર્ગગમન થતું નથી, જે દાન કર્યું હશે તેજ ફલ આ-
પશે. એવી રીતે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાની બુદ્ધિથી હમેશાં પોતાને માટે જે મોજન પકાવે, તેમાં વીજું થોડુંક વધારાનું નાસી મનમાં
આમ ચિંતિત્વે કે, આટલું તો મારા માટે છે, જને આટલું વધારાનું જો કોઈ પણ મિથુ આવી ચડશે, તેને આપવા માટે છે, એવો
વિભાગ કર્યાવિના જે રસોઈ કરવી તે ઔદેશિક કહેવાય. હવે વિભાગૌદેશિક ત્રણ પ્રકારનું નીચેમુજબ છે—ઉદિષ્ટ, કૃત અને
કર્મ. તેમાં પોતામાટેજ પકાવેલું મોજન આદિક ભિક્ષાચરોને દેવામાટે જે જૂદું કલપવું, તે હિદિષ્ટ કહેવાય. વહી જે માત્ર આદિક
વધ્યા હોય, તેનો ભિક્ષા દેવા માટે કરંવો આદિક વનાવીને જે રાત્રવું તે કૃત કહેવાય. વહી વિવાહના પ્રસંગ આદિકમાં લાડ,
મુકો આદિક જે વધ્યાં હોય, તેને ભિક્ષાચરોને દેવા માટે ફરીને તેનો પાક કરી લાડ, મુહુપાપડી વિગેરે જે કરી રાત્રવાં તે
કર્મ કહેવાય. વહી તે દરેકના ચાર ચાર મેદો નીચેમુજબ છે—ઉદેશ, સમુદેશ, આદેશ અને સપાદેશ. તેમાં ઉદેશ છટલે જેટલા
અને જે કોઈ પાછંડી અથવા મુહુર્ય ભિક્ષાચરો આવશે, તે સર્વને મારે આ આપવું છે, એવી રીતનો મનમાં જે સંકલ્પ કરવો, તે

હદેશજ કહેવાય. વળી કેવલ પાંચઢીઓનેજ દેવા માટે કલ્પે તો તે સમુદેશજ કહેવાય. વૌદ્ધ આદિક શ્રમણોને આપીય, એવું જો ચિંતવે તો તે આદેશજ કહેવાય. વળી જો એવું ચિંતવન કરે કે નિગ્રંથ એવા જૈનધર્મના સાધુઓનેજ હું આપીય, ત્યારે સમાદેશ-જ કહેવાય. કહું છે કે—

જાવંતિયસુદેસ । પાંચઢીણં ભવે સમુદેસં ॥ સમણાણં આપસં । નિગથાણં સમાપ્તસ ॥ ૧ ॥

જે કોઈને આપવા માટે કલ્પેલું હદેશ કહેવાય, પાંચઢીઓ માટે કલ્પેલું સમુદેશ કહેવાય, વૌદ્ધો માટે કલ્પેલું આદેશ કહેવાય, અને નિગ્રંથો માટે કલ્પેલું સમાદેશ કહેવાય. ॥ ૧ ॥

एवी सीते पूर्वे कल्लामुजव औद्देशिक विभाग चार थया, तेने पूर्वोक्त त्रणे गुणतां विभागौद्देशिक चार भकारहुं थयुं. अहीं वादी शंका करे छे कै आधाकर्म अने औद्देशिक वच्चे परस्पर थुं तभावत छे ?

ते माटे उत्तर आपे छे कै—जे प्रथमथीज साधुमाटे वनावेळुं होय ते आधार्ग कहैवाय, अने जे प्रथमथी पोतामाटे वनाव्तां, फरीने तेनो पाक करी जे सुधारीने वनावहुं ते औद्देशिक कहैवाय.

३ हवे त्रीजा पूतिकर्म नागना दोषहुं स्वरूप कहै छे—उद्गमादि दोषविनाना पवित्र भोजन आदिकने पण, तेमां बीजुं अ-विशुद्ध भोजन आदिक मेळव्याथी पूतिकर्म नामनो दोष थाय छे. जेम अति सुगंधी अने मनोहर एवा भात आदिकमां बीजा दुर्गंधयुक्त लेशमात्र भात आदिक मेळव्याथी जेम ते तजवा लायक थाय छे, तेम ते सर्व भात आदिक पवित्र छलां पण तेमां

दिवस नकी ઠરાવે, દાદલામાં તે નકી કરેલા દિવસની પહેલાંજ સાથુઓ ત્યાં આવી ચઢ્યા. ત્યારે તે મનમાં એમ ચિંતવે કે, મારે આ સાથુઓને ઉત્તમ પ્રકારનાં સૂચ આહારપાળી પુષ્યમાટે આપવાં છે, અને તે વિવાહ આદિક મહાપર્વમાં ઘણાં થાય તેમ છે, માટે આ મુનિઓગી હાજરી દરમ્યાન જો મારા પુત્ર આદિકનો વિવાહ થાય તો ઠીક, એમ વિચારી નજીકનો વિવાહનો દિવસ ઠરાવે. એવી રીતે મવિષ્ણુકાલમાં ધનારા વિવાહનો દિવસ નજીક લેઈને જે પચવાચ આદિક વનાવવામાં આવે તે વાદર અવધ-વ્રુણ પ્રામૃતિકા કહેવાય. વઢી કોઈક સ્ત્રી સૂત્ર કાંતવા આદિકનું કામ કરતી હોય, અને તે વચ્ચે તેનો વાલક રહતો થકો મોજન માળે, કે હે મા ! તું મને મોજન આપ ? દાદલામાં તે પડોશના ઘરેમાં મિશા માટે આવેલા સાથુસંઘાટકને જુએ, તેમને જોઈ સૂત્ર કાંતવા આદિકના લોભવડે કરીને તે સૂત્રતા અને રહતા એવા પોતાના વાલકને કહે કે, હે પુત્ર ! તું રહ નહીં, ઘેર ઘેર ફરતાં અનુક્રમે આ મુનિસંઘાટક જ્યારે આપણે ઘેર પધારશે, ત્યારે તેમને મિશા આપવા માટે જ્યારે હું ઉઠીશ, ત્યારે તેજ વચ્ચે તેને ઘણ મોજન આપીશ. પઢી અનુક્રમે જ્યારે તે સાથુસંઘાટક ત્યાં આવે, ત્યારે ધર્મ આદિક માટે ઉઠીને તેમને મિશા આપે, અને પોતાના વાલકને ઘણ મોજન આપે. અહીં જે ક્ષણે વાલકે મોજન માગ્યું, તેજ ક્ષણે તેને મોજન આપ્યું, અને તે સમયની સાથુઓને આપવારૂપ જે માથુ-પરંતુ મવિષ્ણુકાલમાં સાથુઓને મિશા આપવાની સાથે પુત્રને જે મોજન આપ્યું, અને તે સમયની સાથુઓને આપવારૂપ જે માથુ-તિકા તે સૂક્ષ્મ ઉત્ત્વરૂપ સાથુતિકા કહેવાય. વઢી કોઈક સ્ત્રી સૂત્ર કાંતવા આદિકનું કાર્ય કરતીયકી મોજન માગતા વાલકને કહે કે, આ એક પૂર્ણી કાંતીને હું તને મોજન આપું છું, દાદલામાં ત્યાં સાથુ આવી ચઢ્યા, ત્યારે ઉઠીને તેમને મિશા આપે, અને

વાલ્કને પળ મોજન આપે. અહીં સ્ત્રી પૂર્ણી કાંત્યાવાદ તેર્ણિય વાલ્કને મોજન આપવાની પ્રતિજ્ઞા કરેલી હતી, પરંતુ સાધુનિ-
મિતે તે પહેલાંજ હઠીને વાલ્કને જે મોજન આપું, અને તે વચ્ચે સાધુને આપવાસ્થ જે પ્રાપ્તિકા થઈ, તેને સ્પર્શ અવધવકળ
પ્રાપ્તિકા જાળવી. હવે ત્યારવાદ તે હાથ ધોવા આદિકની ક્રિયા કરતી વેળાયે અપ્કાય આદિકનું ઉપમર્દન કરે છે, માટે તે
અલપકાલવાળી જાળવી. ૬.

૭ હવે સાતમો પ્રાદુષ્કરણ નામનો દોષ કહે છે—સાધુને આહાર આદિક દેવા માટે અગ્નિ, દીપક અથવા મણિ આદિકનો પ્ર-
કાશ કરીને, અથવા મીંત આદિકને દૂર કરીને દેવાની વસ્તુનું જે પ્રગટ કરવું, તે પ્રાદુષ્કરણ કહેવાય. તે વે પ્રકારનું છે, એક
પ્રકાશ કરવાસ્થ, અને વીજું પ્રકટ કરવાસ્થ. હવે કોઈક શ્રાવક, કે જે સાધુઓની ભક્તિ કરવામાં હર્ષિત મનવાળો હોય, તેમજ
સુપાત્રદાનથી નિરંતર જેનાં હાથ પવિત્ર થયેલા છે, પરંતુ વિવેકની ઓછાઇને લીધે એમ ચિંતવે કે, સાધુઓને દેવા લાયક આ
મોજન આદિક મારા અંધારા ઘરમાં રહે છે, અને તેથી દષ્ટિ ન દેવાવાથી સાધુઓ લેશે નહીં, એવું વિચારી ત્યાં પ્રકાશ માટે
તેજસ્વી મણિ રાखे, અથવા અગ્નિનો દીપક સજ્જાવે, અથવા જાળી મૂકાવે, અથવા નાનું દ્વાર મોટું કરાવે, અથવા મીંતમાં ચાં-
કોરાં પહાવે. એવી રીતે તે સ્થાનમાં રહેલી તે દેવાની વસ્તુને જે પ્રકાશવી, તે પ્રકાશકરણ કહેવાય. વળી ઘરની અંદર રહેલા
ચૂલા પર પોતાના કુદુમ્બ માટે રાંધેલા માત આદિકને સાધુને દેવા માટે અંધકારમાંથી લાવી વહારના ચૂલા ઉપર મૂકવાં, અથવા
કોઈ વીજા પ્રકાશવાળાં સ્થાનમાં જે લાવી મૂકવાં. તે પ્રગટકરણ કહેવાય. એ વર્તે પ્રકારના પ્રગટકરણમાં હકાય જીવોની હિંસા-

દિવસ વાપરીને હું તને તે પાછું આપીશ, એ પહેલો મેદ જાણવો. વલી કોફક સાધુ વીજા સાધુ પાસેથી એવી ધારતે વલ્લ ગ્રહણ કરે કે, આટલા દિવસો વાદ હું તને આ વલ્લ જેવું વીજું વલ્લ આપીશ, એ વીજો મેદ જાણવો. હવે તેમાં પહેલા મેદમાં તે ગ્રહણ કરેલું વલ્લ જો શરીર આદિકના મેલથી મેલું થાય, અથવા પાટી જાય, અથવા ચોર આદિક ચોરી જાય, અથવા રસ્તે પડી જાય, તો તેથી તે લેનાર અને આપનાર સાધુઓવચ્ચે પરસ્પર કલહ આદિક દોષોની હત્યત્તિ થાય. વીજા મેદમાં તે આપનાર સાધુ લેનાર સાધુ પાસેથી જ્યારે પોતે આપેલાં વલ્લ આદિક જેવું વીજું વલ્લ આદિક પાછું મારો, ત્યારે તેથી વધારે સારું વલ્લ આદિક આપતાં હતાં પણ મહા મહેનતે તે આપનારનું મન શુદ્ધી કરી ચક્રાય છે, અને તેને લેઈને પણ કલહ આદિક દોષોની હત્યત્તિનો સંભવ થાય છે. ૧.

૧૦ હવે દશમો પરિવર્તિત નામનો દોષ કહે છે—પરિવર્તિત એટલે સાધુમાટે આહાર આદિક વદલસદલ કરીને રાત્રવાં તે. તેના વે મેદો છે, એક લૌકિક અને વીજો લોકોચર. વલી તે એકેક મેદના પણ વે મેદો છે, એક તેને તેજ દ્રવ્યવાહું, અને વીજું વીજા દ્રવ્યોવાહું. તેને તેજ દ્રવ્યવાહું એટલે સાધુ માટે વગડેલું ઘૃત આદિક દેઈને તેને વદલે સારું ઘૃત આદિક લેવું તે. વીજા દ્રવ્યોવાહું એટલે સાધુમાટે કોદ્રવા વંટી આદિક હલકું ધાન્ય આદિક આપીને સાર માત આદિક લેવા તે. તે વચ્ચે મેદો લૌકિક સંવાધિ જાણવા. લોકોચર એટલે સાધુઓ પરસ્પર વલ્લ આદિકનો જે અદલોવદલો કરે, તેરૂપ વચ્ચે મકારનું માવી લેવું. અને તેમ કરવામાં પણ પૂર્વે જણાવ્યામુજબજ દોષો જાણી લેવા. ૧૦.

૧૧ હવે અપ્યારમો અપ્યાહત દોપ કહે છે—અપ્યાહત ઇટલે ગૃહસ્થ આહારઆદિક વસ્તુ વીજી જાગોણી લાવીને સાધુસ-
 નુસ્ર ધારણ કરે તે. તેના વે મેદો છે, એક અનાર્ચીર્ણ અને વીજું આર્ચીર્ણ. તેમાં અનાર્ચીર્ણ વે પ્રકારતું છે, એક ગુપ્ત અને વી-
 જું પ્રગટ. તેમાં આ અપ્યાહત છે, એમ સાધુજી સર્વથા પ્રકારે જે જાણેતું નથી, તે પ્રચ્છન્ન ઇટલે ગુપ્ત કહેવાય, અને આ અપ્યા-
 હત છે, એવું સાધુના જો જાણવામાં આવ્યું હોય, તો તે પ્રગટ કહેવાય. વળી તે એકેક પળ વે નકારતું છે, એક પોતાના ગામ-
 સંવંધિ, અને વીજું પરગામસંવંધિ. જે ગામમાં સાધુ રહેલ હોય, તે પોતાનું ગામ કહેવાય, અને વાકીનાં પરગામ કહેવાય. જેમકે
 સાધુઓપતે ભક્તિવાલી કોઢક શ્રાવિકા સાધુઓને મતિલામવામાટે આ ‘અપ્યાહત’ છે, એવી યંકા દૂર કરવામાટે મોદકઆ-
 દિકથી મરેલાં મારજનસહિત હડાથયમાં આવી સાધુઓની સન્મુલ્લ એમ કહે કે, હે મગવન્ ! હું મારા માહને વેર નહિ હતો, અને
 ત્યાં જમણવાર હોવાથી મને આ મોદકઆદિક મળેતું છે, અથવા એમ કહે કે, હું મારે વેરથી આ મોદક આદિક નારાં સગાંઓ-
 ને આપવા નહિ હતો, પરંતુ તેઓજી રોપઆદિક કંઈ કારણથી લીધું નહીં, રસ્તે ચાલતાં હું અહીં આપને વાંદવામાટે આવી છું, ના-
 ટે આપને જો આ મોદકઆદિકનો સ્વપ હોય તો આપ તે ગ્રહણ કરો, એવીરીતે કહીને જે તેણી મોદકઆદિક સાધુઓને આપે,
 તે પોતાના ગામસંવંધિ ગુપ્ત અપ્યાહત જાણવું. હવે કોઢક ગામમાં ઘણા શ્રાવકો વસે છે, અને તેઓ સવલ્લા કુટુંબવાળાઓ છે,
 હવે એક વલતે તેઓને, ઘેર વિવાહનો પ્રસંગ આવ્યો, વિવાહ થઈ રહ્યા વાદ મોદકઆદિક ઘણો પક્કાવ વધો પડ્યો, ત્યારે તે-
 ઓજી વિચાર્યું કે, આ વધેલો પક્કાવ જો સાધુઓને અપાય તો ઠીક, કે જેથી આપણને મોટું પુણ્ય થાય. હવે ત્યાં કેટલાક સા-

वीजा वे धरमांथी भिक्षा लावतोथको देनारना हाथ आदिक संबंधि उपयोग आपे छे, एवीरीते त्रण धरमांथी लावेहुं अशनआदि-
क धरसंबंधि आचीर्ण अभ्याहत कहेवाय. ११.

१२ हवे वारमा उद्भिन्नदोषहुं स्वरूप कहे छे—उद्भिन्न एटले साधुओने घृतआदिक आपमा माटे छाण आदिकथी छांदेली
कुडलीआदिकहुं मुख उघाडवुं ते. ते वे मकारहुं छे, एक छांदेलुं उघाडवुं ते, अने वीजुं कमाडनुं उघाडवुं ते. छांदेलुं एटले छा-
ण, अधिथी तपावेल लाव, तथा सचित्त माटी विगेरे चोटाडवाना पदार्थोथी जेनुं मुख वंध करेलुं होय, तथा जे हथेयां उपयो-
गमां आवतां न होय, एवां खांड, गोळ तथा घृतआदिकथी भरेला घडा कुंपा, कुडली विगेरेने तेषां रहेलां घृतआदिक साधुने
देवा माटे उघाडीने तेथने जे आपहुं ते पिहितोद्भिन्न एटले छांदेलुं उघाडवारूप जाणवुं. हवे कपाटोद्भिन्न एटले आरीया, कपाट,
अथवा भंडारीयां आदिक, के जेमनां कमाड दढ रीते वंध करेलां होय, तथा जे हथेयां उघाडवीड करवामां आवतां न होय,
तेवां कमाडोने तेओमां रहेलां खांड, गोळ, घृतआदिक साधुओने देवा माटे जे उघाडीने ते वस्तु साधुओने आपवी, ते कपा-
टोद्भिन्न एटले कमाडना उघाडवारूप दोषवाली कहेवाय, केमके तेथी छकाय जीवोनी विराधनाआदिक दोषो लागे छे. ते कहे
छे—हवे तेवा कुंपाआदिकमांथी कहाडेलुं घृतआदिक साधुने आप्यावाद वाकी रहेलां ते घृतआदिकनी रक्षा माटे फरीने ते
कुंपाआदिकहुं मुख जलथी मीजावेली सचित्त माटी आदिकथी वंध करवुं पडे छे, अने तेथी पृथ्वीकाय तथा अणूकायनी विरा-
धना थाय छे, वली ते माटीमां मगआदिक धान्य तथा कीडाआदिक जंतुओनो पण संभव होय छे, तेथी तेओनी पण विराधना

થાય છે. વઠી કોઈક ગૃહસ્થ નિશાની માટે લાલને તપાવીને તે કુંપા આદિકના મુલપર સીલ મારે છે, અને તેથી અધિકાયની પળ વિરાધના થાય છે, વઠી જ્યાં અધિ ત્યાં વાધુ હોય છે, માટે વાધુકાયની પળ વિરાધના થાય છે. વઠી તે કુંપા આદિકને પાછું છાંંવા માટે માટી આદિકની શોધ કરતાં તે દાન આપનાર ગૃહસ્થને કદાચ વીછુ આદિક દંશ મારે, તો તેથી તેને પળ પીડા ઉપજે છે, અને તેથી મિથ્યાત્વી લોકો ઇવી હાંસી કરે છે કે, અહો ! આ મુનિઓ તો મહાપ્રભાવવાળા દેવ્વાય છે ! કેમકે તેઓને દાન આપ્યાવાદ તુરતજ દાતારને ફલ મળ્યું ! વઠી પ્રથમ સાધુમાટે તે કુંપા આદિકનું મુલ ઉધાડ્યા બાદ તેમાંથી પુત્ર આદિકોને ઘૃત આદિક આપવાથી, તેમજ તેનો ક્રયવિક્રય કરવાથી પળ પાપની પ્રવૃત્તિ થાય છે. વઠી તે કુંપા આદિકનું મુલ પાછું વંધ કરવાનું જો વિસરી જાય તો તેમાં હંદર આદિક જીવો પડીને મરી જાય છે. હવે મંદારીયાં આદિકનાં કમાડ ઉધાડીને આપવામાં પળ તેજ દોષો છે, તે કહે છે—તે કમાડની આડે કદાચ માટી પડી હોય, અથવા જલથી ભરેલો ઘડો પડ્યો હોય, અથવા વીજોરાં આદિક વસ્તુ પડી હોય, ત્યારે તે કમાડ ઉધાડવાથી તેઓની વિરાધના થાય છે. વઠી તે જલથી ભરેલો ઘડો કદાચ રહી જાય, અથવા ભંગી જાય, તો તેમાં રહેલું જલ મસરી જવાથી નજીકમાં રહેલા ચૂલા આદિકમાં પેસે, અને તેમ થવાથી અધિકાયની પળ વિરાધના થાય, જ્યાં અધિ ત્યાં વાધુ હોય છે, તેથી વાધુકાયની પળ વિરાધના થાય. વઠી ભૂમિમાં રહેલાં દરોમાં તે જલનો પ્રવેશ થવાથી તેમાં રહેલાં કીડી, ઘીલોડી આદિક માળીઓનો નાશ થવાથી ત્રસકાયની પળ વિરાધના થાય છે, વઠી ઉપર જળાધ્યામુજબ તેમાંથી પુત્ર આદિકોને આપવાથી, તથા તેનો ક્રયવિક્રય કરવાથી પળ પાપની પ્રવૃ-

હો અવલો પહવાથી સર્મસ્થાનમાં જીવમ થવાને લીધે તેવું મલ્લુ પળ યદ જાય છે, અને તેમ થતાં જ્ઞાસનની હીલના થાય છે કે, અમ્મક સ્ત્રી સાધુને આપવા માટે ઘૃતઆદિક વસ્તુ લેતાં મરી ગઈ, માટે સાધુઓ કલ્યાણકારી નથી, કેમકે આવીરીતે લેવાથી તે આપનારને અનર્થ થશે, ઇટલું પળ તે સાધુઓ જાણતા નથી, ઈવીરીતે લોકોમાં સાધુઓનો મૂર્ઝતાનો અપવાદ થાય છે, इत्यादिक दोषोनी उत्पत्ति होवाથી साधुओए मालापहत भोजन आदिक लेवुं नही. परंतु जे दादरना पगथीयां मुखे चडी उतरी सका-य एवां होय, तेपर चडीने कदाच आपे सो तेवुं लेवामां ते दोष लागतो नथी, केवल साधु पण एपणाशुद्धि माटे घरने उपले माले दादर आदिकथी चडे छे, अने अपवादाथी तो नीचे रखोधको पण उपरथी लावेहुं ग्रहण करे छे. १३.

१४ हवे चौदसो आच्छिद्य नामनो दोष कहे छे—देवाने नही इच्छता एवा पण नोकर अथवा पुत्र आदिक पासेथी साधुने आपवा माटे जे लेइ लेवुं, ते आच्छिद्य कहेवाय. तेना त्रण भेदो छे, एक स्वामिसंबंधि, वीजुं प्रभुसंबंधि, अने त्रीजुं चोरसंबंधि. तेमां गाम आदिकनो जे नायक ते स्वामी कहेवाय. फक्त पोताना घरनो जे मालिक ते भ्रष्ट कहेवाय. अने चोरी करनार ते चोर कहेवाय. तेमां गाम आदिकनो नायक मुनिओने जोइने भद्रकपणाथी, बलेशथी, अथवा कलेश कर्यांविना बलथी पण सा-धु माटे ते गामनी रैयत पासेथी भोजन आदिक झोंटी लेइने जे साधुओने आपे, ते स्वामिसंबंधि आच्छेद्य जाणवुं. वली गोवाल, नोकर, पुत्र, पुत्री, पुत्रवधू, तथा पोतानी स्त्री आदिकनी वस्तु, तेओनी इच्छाविना तेओ पासेथी लेइने घरनो मालिक साधुओ-प्रत्ये जे दूधआदिक आपे, ते प्रभुसंबंधि आच्छेद्य कहेवाय. वली कैदलाक चोरो पण मुनिओप्रत्ये भद्रक परिणामवाळा होय छे,

અને તેથી તેઓ માર્ગમાં આવતાયકા કદાચિત્ તેવા પ્રકારના સાર્થની સાથે આવેલા, અને મોજનમાટે મુકામ કરી રહેલા સાર્થની અંદર મિશ્રા માટે ભમતા, તથા દૂરહું મોજન નહીં મેઝવી શકતા, एवा સાહુઓને જોઈને તેઓ માટે, અથવા પોતામાટે તે સાર્થના માણસો પાસેથી જોરજુલમથી પળ તેઓનું માતું આદિક લેઈને જો સાહુઓને આપે, તો તે ચોરસંવંધિ આચ્છેદ્ય કહેવાય. एवीરી-તરું તે ત્રણે પ્રકારનું આચ્છેદ્ય સાહુઓને કલપે નહીં, કેમકે તેથી અપીતિ, કલહ, આત્મયાત, અંતરાય, તથા દ્વેષ આદિક અનેક દોષોની ઉત્પત્તિ થાય છે. વઠી કેવલ ચોરસંવંધિ આચ્છેદ્યમાં આટલો ફેરફાર છે કે, જોઓનું માતું આદિક વલ્લત્કારથી લેઈ ચોરો સાહુઓને આપે, તેજ સાર્થિકલોકો તે માતું જોરજુલમથી પોતાપાસેથી લેઈ સાહુઓને અપાતું જોઈ એમ કહે કે, અમારું તો ચોરો અવશ્ય લેઈ જશે, માટે તે ચોરો પળ કદાચ આપને આપે, તો અમીને ઘળો સંતોષ છે, एवीરીતે તે સાર્થિકોણ અનુજ્ઞા આપેલા સાહુઓ તે ચોરોથી અપાતું તે માતું આદિક ગ્રહણ કરે છે, અને ચોરો ગયા વાદ ફરીને તે સઘલું સાર્થિકોને આપી દે છે, અને કહે છે કે, તે વલ્લતે ચોરોના મયથી અમોણ આ લીધું છે, હવે તેઓ ગયા છે, માટે આ તમારી વસ્તુ તમો પાછી ગ્રહણ કરો! એમ કહેતે હલતે, જો તે સાર્થિક લોકો પળ અનુજ્ઞા આપે કે, હે સાહુઓ! અમોણ તે આપને આપી દીધું છે, ત્યારે તેવું તે મોજન આદિક સાહુઓ વાપરે છે, કેમકે તેઓને તે કલપે છે. ૧૪.

૧૫ હવે પંદરમો અનિષ્ટ નામનો દોષ કહે છે—માલિકી ધરાવનારા સર્વ મનુષ્યોણ સાહુને દેવા માટે જોની અનુજ્ઞા આપેલી ન હોય, તે અનિષ્ટ કહેવાય. તેના ત્રણ મેદો છે, એક સાધારણ અનિષ્ટ, વીજું ચોછઅનિષ્ટ, અને લોજું જહઅનિષ્ટ.

કર્માં બાદ પાછલ્થી તે મિશ્રાચર આદિક ઘણે માટે તેમાં અધિક ચાવલ આદિક હમેરીને જે મોજન તૈયાર કરવું તે અધ્યવપૂરક કહેવાય, અને તૈયીજ તેને મિશ્રમોજનથી જૂદું પાઠી કહેલું છે, કેમકે મિશ્રમોજન તો તેજ કહેવાય, કે જે પ્રથમથીજ યાચક આદિક માટે અને પોતામાટે પણ ફકતું તૈયાર કરાય. પરંતુ જે પ્રથમથી પોતામાટે તૈયાર કરાવું હોય, પરંતુ પાછલ્થી ઘણા યાચકો, પાણ્ડીઓ, અથવા સાહુઓને આવેલા જાણીને તેઓ માટે પણ તેમાં જે અધિક ચાવલ આદિક હમેરવા તે અધ્યવપૂરક મોજન કહેવાય. અહીં પોતામાટે તથા યાચકોમાટે મિશ્ર કરેલાં શુદ્ધ મોજનમાં જેટલા અનાજના કળો તે કાપડી આદિક યાચકોમાટે પાછલ્થી નાશ્યા હોય, તેટલા કળો થાલી મરી તેમાંથી જુદા પાડ્યા વાદ અથવા તે કાપડી આદિકોને આપ્યા વાદ, વાકી રહેલું મોજન સાહુઓને લેવું કલ્પે છે, અને તૈયીજ આહું મોજન વિશુદ્ધ કોટિવાહું કહેવાય છે. પરંતુ પોતામાટે અને પાણ્ડીઓ માટે, તથા પોતામાટે અને સાહુ માટે એમ બન્ને પ્રકારનાં મિશ્ર કરેલાં મોજનમાંથી તેટલું થાલીમાં જુદું કરી આપે, તો પણ તે સાહુઓને લેવું કલ્પે નહીં, તેમ પાણ્ડી આદિકોને આપ્યાવાદ વાકી રહેલું મોજન પણ સાહુઓને લેવું કલ્પે નહીં, કેમકે તે સવહું મોજન પ્રતિદોષથી દૂષિત થયેલું છે. ૧૬. એવીરીતે શોભા હદ્રમ દોષો કલા. ॥

હવે શોભા અપાદન દોષો કહે છે—

ધાર્દ ૧ દ્વર્દ ૨ નિમિત્તે ૩ । આજીવ ૪ વળીમ્વો ૫ તિગિચ્છા ૬ ય ॥ કોદે ૭ માળે ૮ માયા ૯ ।

। લોભે ૧૦ હવંતિ દસ ણ્ ॥ ૫૭૪ ॥ પુર્વિ પચ્છા સંથવ ૧૧ । વિજ્ઞા ૧૨ મંતે ૧૩ ય તુદ્ધ ૧૪
જોગે ૧૫ ય ॥ ઉપ્પાયણા ય દોસા । સોલસમે મૂલકમ્મે ૧૬ ય ॥ ૫૭૫ ॥

બાલકો જેને ધાવે છે, તે ધાત્રી કહેવાય, અથવા બાલકોને દુધ પીવરાવવા આદિક માટે તેઓને જે ધારણ કરે છે, તે ધાત્રી કહેવાય, અર્થાત્ બાલકોનું પાલનપોષણ કરનારી સ્ત્રી ધાત્રી કહેવાય. તે પાંચ પ્રકારની છે, એક ક્ષીરપાન કરાવનારી ધાત્રી, વીજી સ્નાન કરાવનારી ધાત્રી, ત્રીજી આશૂષણ પહેરાવનારી ધાત્રી, ચોથી રમાડનારી ધાત્રી, અને પાંચમી સ્વોલ્કમાં ધારણ કરનારી ધાત્રી. અહીં ધાત્રીપણાનું કાર્ય કરી જે પિંડ ગ્રહણ કરવો, તે ધાત્રીપિંડ કહેવાય. एवीरीते દૂતીપણાઆદિકને પણ ભાત્રી લેવું. હવે તેની સમજ નીચે મુજબ છે—કોઈક સાધુ શિક્ષા માટે પોતાના કોઈ પ્રયમના ઓલ્લયાળવાલ્યા ઘરમાં દાખલ થયો, ત્યાં વાલ્કને રહતો જોઈ તેની માતાને તે સાધુ કહે કે, આ વાલ્ક હજુ ધાવળો છે, માટે ધાવણવિના પીઢિત થઈ રહ્ન કરે છે, માટે મને તુરત તું ભિક્ષા આપ ? અને પછી આ વાલ્કને ધવરાવ ? અથવા પ્રથમ આ વાલ્કને તું ધવરાવ ? અને પછી મને ભિક્ષા આપ ? અથવા હમણા મારે આ ભિક્ષા લેવાથી સર્વું, પરંતુ તું આ વાલ્કને ધવરાવ ? હું તો વીજે ઘેર જઈને પાછો અહીં આવીશ. અથવા તું નિશ્ચિત વેચી રહે, હું પોતેજ ક્યાંકથી દૂધ લાવીને આ વાલ્કને દેશ, एवीरीते સાધુ પોતે ધાત્રીપણાનું કાર્ય કરે. વળી વાલ્કને ધવરાવવાથી તે બુદ્ધિવાન્, નીરોગી તથા દીર્ઘ આયુષ્યવાલ્લો થાય છે, અને તેનું અપમાન કરવાથી તે તેથી વિપ-

ધાવનારો બાલક મૂર્છ થાય છે, અને પાતલી સ્ત્રીને ધાવનારો બાલક હમેશાં દુર્બલ રહે છે, માટે મધ્યમ વલ તથા શરીરવાળી સ્ત્રીનું ધાવણ બાલકને પુષ્ટિ કરનારું કહેલું છે. ॥ ૨ ॥

વલી તે નવી રાखेलી ધાવ શ્યામ આદિક જે વર્ણવાળી હોય, તેવાં વર્ણની નિંદાપૂર્વક તેણીની નિંદા કરે છે. જેમકે—

“કુળ્યા ધન્યયતે વર્ણ । ગૌરી તુ વલવર્જિતા ॥ તતઃ શ્યામા મવેદ્યાત્રી । વલવર્ણઃ પ્રચંસિતા ॥ ૧ ॥”

અર્થઃ—કાલી સ્ત્રી બાલકના વર્ણને વગાડે છે, અને અતિ ગૌરવર્ણવાળી સ્ત્રી બલવિનાની હોય છે, માટે ઉત્તમ વલ અને વર્ણવાળી યુવાન ધાવ પ્રચંસાને પાત્ર છે. ॥ ૧ ॥

इत्यादिक धावसंबंधि गुणदोषोने साधुना मुखयी सांभलीने ते घरघणी पोते राखेली ते नवीन धावने हुद्धपणा आदिक दोषवाली जाणीने दूर करे છે, અને સાધુ સંમતિ આપેલી તે ધાવને રાखે છે, અને તેથી તે પણ સુચી થઈને તે સાધુને પૂરતી મનોહર સિંક્ષા આપે છે, एवी रीते सेल्वेलो पिंड धानीपिंड कहेवाय. તેવો પિંડ સાધુ લેવામાં વળા દોષો નીચે જણાવ્યા મુજબ છે—જે ધાવને દૂર કરી તે દ્રેષ પામે છે, તથા તેથી આ સાધુ આની સાથે સ્વેચ્છાચારે વર્તે છે, एहुं तेनापर ते आळ चडावे છે, અને અતિ દ્રેષ પામવાથી શ્વેર આદિક દેહને કદાચિત્ તે સાધુને મારી પણ નાखે છે. વલી જે જુની ધાવને પાછી સ્થાપી છે, તે પણ કદાચિત્ એમ વિચારે છે કે, જેમ આ સાધુ વેલી ધાવને દૂર કરાવી મને પાછી સ્થાપી, તેમ કોઈ વીજી ધાવની પ્રાર્થનાથી કદાચ મને પણ અર્હિથી દૂર કરાવશે, માટે હવે एवो जपाय करूं કે, કે જેથી આ સાધુજ દુનિયામાં ન હોય, एम

चिचारी हेरआदिक देखने ते पण ते साधुने मारी नांखे छे. एवी रीते स्नान करावनारी, आभूषण पहेंरावनारी, क्रीडा करावनारी, तथा खोळांमां वेसाडनारी, एम चार प्रकारतुं धावपणुं करवा कराववाथी पण उपर मुजवना दीषो भावी लेवा. १.

२ हवे बीजो दूतीपणानो दोष कहे छे—दूती एटले परस्पर संदेशो पहेंचाडनारी. एवी रीते दूतीपणुं करवाथी एटले परस्पर संदेशो पहेंचाडवानुं कार्य करीने जे पिंड उपार्जन करवो, ते दूतीपिंड कहेवाय. ते दूती वे प्रकारनी छे, पोताना गाममां, अने परगाममां. तेमां जे गाममां साधु बसतो होय, तेज गाममां जो ते संदेशो पहेंचाडे तो ते पोताना गामसंवंधि दूतीकार्य कहेवाय, अने बीजा गाममां जइने जो संदेशो पहेंचाडे तो परगामसंवंधी दूतीकार्य कहेवाय. वकी ते एकेकना पण बवे भेदो छे, एक मगट अने बीजो गुप्त. वली ते गुप्तना पण वे भेदो छे, एक लोकोत्तरसंवंधी, एटले बीजा संघाडाना साधुथी पण गुप्त. बीजो लोक अने लोकोत्तर एम बवे संबंधि, एटले पासे रहेला माणसथी, एटले संघाटकलूप रहेला बीजा साधुथी पण गुप्त. तेमां कोइक साधु भिक्षामाटे जतोथको तेना विशेष लाभमाटे तेज गामना पाडायं अथवा बीजा गाममां रहेती एवी माता आदिकनो संदेशो तेनी पुत्री आदिक पासे जइने कहे के, ते तारी माताए, अथवा तारा ते पिताए, अथवा तारा ते भाइ आदिके कहेवराव्युं छे के, तारे आजे अहीं आवबुं, एवी रीते पोताना अने परना पक्षनी समक्ष तेमना सांभळतां निःशंकपणे संदेशो कहेवाथी स्वग्राम तथा परग्रामसंवंधि मगट दूतीपणुं कहेवाय. तेमज कोइक पुत्री ते गाममां अथवा परगाममां रहेती एवी पोतानी माता आदिकने संदेशो पहेंचाडवा माटे कोइक साधुने कहे, त्यारे ते साधु तेणीनो ते संदेशो ध्यानमां लेइ, तेणीनी

નાલવારુપ આદ્વિતિ કહેવાય, ઉત્કટિષ્ઠિ આદિક સ્થાન કહેવાય, અશ્વમેધ આદિક યાગ કહેવાય, મમાતઆદિક કાલ જાળવો, તથા ઉદાત્ત અનુદાત્ત આદિક ઘોષ જાળવા. તે સર્વે જ્યાં યથાયોગ્યપણે વપરાય તે ઉત્તમ યજ્ઞક્રિયા જાળવી, પરંતુ જે યજ્ઞમાં તે સમિધ-આદિક ઓછાં વધતાં અથવા ઝલટીરીતે વાપરવામાં આવે, તે ઉત્તમ યજ્ઞક્રિયા કહેવાય નહિ. આ તમારો પુત્ર પણ યજ્ઞક્રિયા સારી રીતે કરતો હોવાથી જાણાય છે કે, તે શ્રોત્રિયપુત્ર છે, અથવા વેદઆદિક શાસ્ત્રોના પારંગામી एवा કોઈક ઉપાધ્યાયપાસે તેણે સારી રીતે અભ્યાસ કરેલો જાણાય છે. एवी રીતનાં તે સાધુનાં વચનો સાંખલીને તે બ્રાહ્મણ કહે છે કે, હે સાધુ ! તું સુરેશ્વર બ્રાહ્મણ લાગે છે, કેમકે તું આવી યજ્ઞક્રિયા સારી રીતે જાણે છે તે સાંખલી સાધુ મૌનપણે રહે છે. તેને સ્વચ્છનાપૂર્વક પોતાની જાતિ મનઠ કરી અજીવિકા ચલાવવાનું કાર્ય જાણવું. હવે અસ્વચ્છના એટલે પૂહવાથી અથવા અળપૂહવાથી આહાર આદિકમઠ પોતાની જાતિ પ્રગટ કરે, જેમકે હું તો બ્રાહ્મણ હું. આવી રીતે આહાર આદિક લેવામાં નીચે મુજબ અનેક દોષો ઉત્પન્ન થાય છે. હવે જો તે બ્રાહ્મણ ધદ્રક હોય તો પોતાની જાતિના પક્ષપાતથી તે સાધુમઠે ઘણો આહાર આદિક પકાવીને આવે છે. તેથી આધકર્મ દોષ લાગે છે, અને જો તે બ્રાહ્મણ હલકા વિચારવાળો હોય, તો તે એવ વિચારે કે, અરે ! આ દુટ્ટ તો બ્રાહ્મણપણું હોડીને વટલી ગયો છે, એવ વિચારી તેને ઘરમાંથી કઢાડી મેલે છે. एवी રીતે ક્ષત્રિયઆદિ જાતિમઠે પણ ભાવી લેવું, તથા કુલઆદિક મેદોમઠે પણ ઉપર જાણાવ્યામુજબજ ભાવી લેવું. एवी રીતે ચોથો અજીવિકાદોષ જાળવો. ૪.

૫ હવે પાંચમો વનીપક દોષ કહે છે—વનીપક એટલે પ્રાયે કરીને દાતારોળ ગુહવરીકે માનેલા एवा અમળઆદિકોપ્રતે પો-

ताने भक्तवरीके दर्शविने जे पिंड मागे, ते वर्नीपक कहेवाय. जेमके कोइक मुनि निरर्थ, बौद्ध, शाक्य, तापस, परिव्राजक, आ-
 जीवक, ब्राह्मण, श्वान, काक तथा शुक्र आदिकोना भक्त एवा गृहस्थोना घरमां भिक्षामाटे जइने, आहारआदिक मेव्ववामाटे
 तेओनी पासे ते निरर्थ आदिगोनी प्रशंसा करीने पोताने तेओना भक्तवरीके दर्शविछे. एटले के निरर्थोना भक्त एवा कोइक
 गृहस्थना घरमां ज्यारे ते दाखल थायछे, त्यारे ते घरघणीनी समक्ष ते निरर्थोने आश्री कहे छे के, हे उत्तम गृहस्थ ! तारा आ
 गुरुओ अतिशययुक्त ज्ञानथी भूपित थयेल, बहुश्रुत तथा शुद्ध क्रियाकांड करनारा छे, तेओनी निर्मल सामाचारी जोइने चतुर
 धर्मी माणसो पण मनमां आश्वर्य पासेछे, वळी तेओ मोक्षमार्गप्रते सार्थवाहसरखा छे, इत्यादिक तेओनी प्रशंसा करेछे. वळी
 बौद्धोना भक्तोना घरमां जइने त्यां बौद्ध साधुओने भोजन करावा जोइ ते यति तेओनी प्रशंसा करतोथको कहेछे के, अहो !
 आ बुद्धना उत्तम शिष्यो चित्रेलां चित्रनी पेठे निश्चल थइ श्रांत मनोवृत्तिवाळा थयाथका भोजन करेछे, महात्माओने तो आर्वा
 रीतेज भोजन करवुं युक्त छे, वळी तेओ दयाळु अने दानेश्वरी छे. एवी रीते तापस, परिव्राजक, आजीवक तथा ब्राह्मण आदि-
 कना भक्तोप्रते तेओना गुण आदिकनी प्रशंसा करी जे आहारआदिक ग्रहण करवा, ते वर्नीपकपणुं कहेवाय. तेमज अतिथिओना
 भक्तोपासे तेओनी प्रशंसा करे, जेमके अहीं दुनीयामां प्रायें करीने लोको परिचयवाळा, आश्रितो अथवा उपकारीओनेज आपे
 छे, परंतु मार्गमां चालवाथी थाकी गयेल अतिथिने जे पूजे छे, तेनुंज दान जगत्मां उत्तम गणाय छे. श्वानोना भक्तोने एम
 समजावे छे के, आ कुतराओ कंइ कुतरा नथी, परंतु कैलाशपर्वतपरथी आवेला यक्षोज कुतरारूपे पृथ्वीपर संचरे छे, माटे ते-

થાય છે. ચિકિત્સા કરતી વેળાયે કંદ, મૂઝ, ફલ આદિક જીવોના વધથી, તથા વચાધના હકાલવા આદિકરૂપ પાપયુક્ત ગ્યા-
પારથી સંયમનો વિનાશ થાય છે. વઢી તે નિરોગી થયેલો ગૃહસ્થ પણ તપાવેલા લોહંઢના ગોળાસમાન જીવોનો વધ કરનારો
થાય છે, તેમજ નિર્વેલ અને અંધ વાધને વલ્લાન અને દેવતો કરવાથી જેમ તે જીવહિંસા કરે છે, તેમ સાજો થયેલો ગૃહસ્થ
પણ હિંસક થાય છે. વઢી કદાચ દૈવયોગે સાધુષ ઔષધ આપ્યાવાદ તે રોગીનો રોગ જો વધી પડે, તો કોપ પામેલા તેના પુત્ર
આદિક તે સાધુને રાજાની કોરટ આદિકમાં વસડે છે, તથા આહાર આદિકના લોભથી આ યતિઓ આહું આહું વૈચક કરે છે,
એમ લોકાપવાદ થવાથી શાસનની હીલના થાય છે. ૬.

૭ હવે સાતમો ક્રોધ નામનો દોષ કહે છે—ક્રોધ ઇટલે કોપ, અને તેના સંવંધવાલો જે પિંડ, તે પણ ક્રોધપિંડ કહેવાય.
ઇટલે કે કોઈક સાધુસંવંધિ હચ્ચાટન તથા મારણ આદિક વિદ્યાપ્રભાવ, શાપ દેવા આદિક, તપપ્રભાવ, સહસયોધિપણા આદિક
રૂપ વલ્, અથવા રાજદરવારમાં મનીતાપણું, ઇત્યાદિક જાણીને, અથવા શાપ દેવાવડે કોઈકને મારવા આદિકરૂપ ક્રોધહું ફલ
સાક્ષાત્ જોહને મય પામેલો ગૃહસ્થ તેવા સાધુને જો મિશ્ત્રા આદિક આપે, તે ક્રોધપિંડ કહેવાય. અથવા બ્રાહ્મણ આદિક બીજા
યાચકોને મલ્લું હોય, અને પોતે માગ્યા હતાં પણ ન મલ્લવાથી જો કોપ પામે, અને ઇવી રીતે સાધુને ક્રુપિત થયેલો જોહ, સાધુને
ક્રોધ ઉપજાવવો સારો નથી, એમ વિચારીને ગૃહસ્થ તેને જો પિંડ આપે, તે પણ ક્રોધપિંડ કહેવાય. અહીં પિંડ મેલ્લવામાં ક્રોધ-
નેજ મુશ્વ્ય કારણરૂપ જાણવો. પરંતુ તેમાં વિદ્યા, તથા તપ આદિકોને તો સહકારી કારણોજ જાણવાં, અને તેથી વિદ્યાપિંડ આ-

દિકની સાથે આ ક્રોધપિંડ મેલસેલ થઈ જાય છે, एवी શંકા કરવી નહી. ૭.

૮ હવે આઠમા માનપિંડનું સ્વરૂપ કહે છે—માન एટલે ગર્વ, અને તેના હેતુવાળો જે પિંડ, તે માનપિંડ કહેવાય. एટલે કે—કોઈક સાધુને વીજા સાધુઓ एમ ચઢાવે કે, તું તો લન્ધિવાન છે, માટે અમોને અમુક અમુક મોજન જમાડીશ, હત્યાદિ વચનો-વડે ચઢાવેલો, અથવા તારાથી કંઈ પણ વની શકે તેમ નથી, एવી રીતે અપમાન કરવાથી ધયેલા ગર્વયુક્ત ચિત્તવાળો, અથવા વીજાઓથી કરાતો एવી પોતાની લન્ધિની રચાતિ આદિક સાંધળીને, ગમે ત્યાં હું જાડં, ત્યાં હરેક રીતે હું આહાર આદિક મેલવી શકું તેમ હું, અને તેથી લોકો મારી પ્રયંસા કરે છે, एવી રીતે મનમાં અભિમાનની હાદિ થવાથી, કોઈક ગૃહસ્થની પાસે જઈને, તેને તે તે યુક્તિવાળાં વચનોથી દાનના સંવંધમાં ચઢાવે છે, અને તેથી તે ગૃહસ્થ તેવાં અભિમાનવાળો થઈને પોતાની જ્ઞી આદિક વાપીના સંવંધિઓની દેવાની રચ્છા ન છતાં પણ જે મોજન આદિક સાધુને આપે છે, તે માનપિંડ કહેવાય. ૮.

૯ હવે નવમો માયાપિંડ કહે છે—માયા एટલે વીજાને ઠગવાની હુદિ, અને તેવી માયાવડે કરીને મંત્રયોગ આદિક રૂપાયોમાં કુશલ एવો કોઈક સાધુ પોતાના રૂપનું પરાવર્તન આદિક કરીને, एટલે વીજું રૂપ ધારણ કરીને મોદક અદિક જે પિંડ ઉપા-ર્જન કરે છે, તે માયાપિંડ કહેવાય. ૯.

૧૦ હવે દશમો લોભપિંડ કહે છે—લોભ एટલે ગૃદ્ધિપણું, અને તેવડે કરીને જે પિંડ પ્રહણ કરવો, તે લોભપિંડ કહેવાય. જેમકે—આજે હું અમુક સિંહકેસરીઆ આદિક લાહજ લેશ, एવી હુદ્ધિથી વીજાં વાલ, ચળા આદિક મઝાત્તાં છતાં પણ તેને પ્રહણ

પણ તેને આપે છે. પરંતુ જો તુચ્છ સ્વભાવવાળા હોય તો એમ વિચારે કે, આ કાપડી જેવો મુંઠો આપણને માતા આદિક કંલ્પીને આપણી હલકાઈ કરાવે છે, એમ વિચારી તેને ઘરમાંથી તેઓ કહાડી મેલે છે. વઢી એમ પણ વિચારે કે ઠગાઈથી આંખોમાં આંસુ લાવી આ કપડી મુંઠો આપણી પાસેથી મોજન પઢાવવામાટે ઢોંગઘટુરા કરે છે. વઢી મારી આવી માતા હતી, એમ કહેવાથી, મારા મૃત્યુ પામેલા પુત્રને ઠેકાણે આ સાધુ છે, એવી બુદ્ધિ લાવીને તેને પોતાની વિધવા વહુ આદિક આપી દે છે. માટે એવી આવી હતી, એમ કહેવાથી પોતાની વિધવા અથવા કુરંદા પુત્રો પણ તેને આપી દે છે, इत्यादिक दोषो उत्पन्न भवति. માટે એવી રીતનો સંસ્તવપિંડ યતિને લેવો કલ્પે નહીં. ૧૧.

૧૨-૧૩ હવે બારમા તથા તેરમા વિદ્યાપિંડ તથા મંત્રપિંડ સંવંધિ દોષો કહે છે—તેમાં વિદ્યા ઇટલે પ્રજ્ઞાસિ આદિક સ્ત્રીરૂપ દેવીઓથી અધિષ્ઠિત થયેલી, અથવા જપ અને હોમ આદિકથી સાધી શકાય એવી અક્ષરવિશેષની પદ્ધતિ જાણવી. પુરુષરૂપ દે-
વોથી અધિષ્ઠિત થયેલો, તથા પાઠમાત્રથી સિદ્ધ થતો અક્ષરવિશેષની પદ્ધતિરૂપ મંત્ર જાણવો. તેઓનો ઉપયોગ કરીને જે પિંડ ઉપાર્જન કરવો, તે વિદ્યાપિંડ તથા મંત્રપિંડ કહેવાય. તે લેવામાં નીચેણુજવ દોષો છે—વિદ્યાથી દાતારને વશ કરી દાન લેવાથી તે હકીકત જો વીજો વિદ્યાવાળો મનુષ્ય જાણે તો કદાચ તેનાપર રૂપો તથા દ્રેષ લાવી પ્રતિવિદ્યાથી તેનું સ્તંભન, હચાડન તથા મારણ આદિક કરે. વઢી આ મુંઠાઓ વિદ્યા આદિકથી પરનો દ્રોહ કરી આજીવિકા ચલાવે છે, માટે ઉપદ્રવ કરનારા છે, એવી લોકમાં તેઓની નિંદા થાય છે. વઢી આ મુંઠાઓ કામળગારા છે, એમ જાહેર થવાથી રાજા તેઓને પકડી તેઓનો વેપ

उत्तरावी कदर्थना करे छे, अथवा मारी पण नखावे छे. इत्यादिक दीपो जाणवा. १२-१३.

१४-१५ हवे चूर्णपिंड तथा योगपिंडना दीपो कहे छे—तेमां चूर्ण एटले आंखोमां आंजवानुं अंजन, के जेथी अदृश्यपणा आदिक थाय छे. योग एटले पगे चोपडवानो छेप आदिक, के जे सीभाग्य अथवा दीर्भाग्यने करनारो थाय छे. एवी रीतनां ते चूर्ण अथवा योगनो उपयोग करीने जे पिंड उपार्जन कराय छे, ते चूर्णपिंड तथा योगपिंड कहेवाय छे, अने तेवो पिंड लेवामां साधुओने उपर जणाव्यामुजय दीपो लागे छे. अहीं शंका करे छे के, चूर्ण तथा योग बने भूकरूप होवाथी, तेओमां तफावत शुं छे? के जेथी योगद्वार जूहुं कहूं. हवे ते शंकानुं समाधान करताथका कहे छे के—चूर्णनो शरीरना वहारना भागमां उपयोग थाय छे, अने योगनो वहार तथा अंदर पण उपयोग थाय छे, केमके ते अभ्यवहार्य तथा अनाहार्य एम वे भेदोवाळो छे, तेमां जलपान आदिकथी अभ्यवहार्य छे, अने पगना छेप आदिक अनाहार्य छे, एम तेओ वन्धेनो तफावत जाणवो. १४-१५.

१६ हवे सोलसो मूलकर्म नामनो दीप कहे छे—अति भयंकर एवा संसाररूपी वन्धने जगवाना मूलरूप जे पापक्रिया, ते मूलकर्म कहेवाय. तेमां गर्भस्तंभन, गर्भाधान, गर्भपात, क्षतयोनिपणुं करवाहुं कार्य, तथा अक्षतयोनिपणुं करवाहुं कार्य, इत्यादिकवडे जे पिंड उपार्जन कराय छे, ते मूलकर्मपिंड कहेवाय, अने तेवो पिंड लेवो साधुओने कल्पे नही, केमके तेथी द्वेप, शासननी हीलना, जीवपात आदिक अनेक दीपो उत्पन्न थाय छे. जेमके साधु जो गर्भस्तंभन करे अथवा गर्भपात करावे, तो तेपर द्वेप थाय छे, अने तेथी शरीरनो पण नाश भवानो संभव छे, गर्भाधानथी अक्षतयोनिपणुं करवाथी छेक जीवितपर्यंत मैथुननी

અપ્કાયથી સ્વરહાયેલું, તથા ત્રીજું વનસ્પતિકાયથી સ્વરહાયેલું. તેમાં સ્વકી અથવા લીલી સચિત્ત પૃથ્વીકાયવડે કરીને દેવાની વસ્તુ, વાસણ અથવા હાથ જો સ્વરહાયેલા હોય, તો તેને સચિત્ત પૃથ્વીકાયથી સ્વરહાયેલું જાણવું. અપ્કાયથી સ્વરહાયેલાના ચાર મેદો છે, એક પુરઃકર્મ, વીજું પશ્ચાત્કર્મ, ત્રીજું સ્તિગ્ધતાવાલું, અને ચોથું જલથી મીંજાયેલું. તેમાં મોજન આદિક દેવા પ-હેલાં તે સાધુને દેવા માટે હાથ અથવા વાસણ આદિકને જો જલથી ધોવા આદિકનું કાર્ય કરવું તે પુરઃકર્મ કહેવાય. વઢી તે મોજન આદિક દીધાવાદ પાછલથી જો તેમ કરવું, તે પશ્ચાત્કર્મ કહેવાય. સ્તિગ્ધતાવાલું એટલે જરાતરા જલથી સ્વરહાયેલાં વાસ-ણ આદિક જાણવાં. જલથી મીંજાયેલું એટલે સ્પષ્ટપણે દેસાતા એવા જલના સંસર્ગવાળું. વઢી તુરતમાં કરેલા કેરી આદિકના નાના ઢુકઢાઓથી જે હસ્ત આદિક સ્વરહાયેલા હોય, તેને વનસ્પતિકાયથી સ્વરહાયેલું જાણવું. વાકીનાં તૈજઃકાય, વાણુકાય ત-થા ત્રસકાયથી સ્વરહાયેલું હોઈ શકતું નથી. જો કે તેજસ્કાયનો તે મોજન આદિકને સંસર્ગ તો થાય છે, પરંતુ હુનિયામાં તેને માટે સ્વરહાયેલો શબ્દ ઘપરાતો નથી. હવે અચિત્તથી સ્વરહાયેલાના વે મેદો છે, એક નિંદિત, અને વીજું અનિંદિત. તેમાં ચરવી આદિકથી સ્વરહાયેલું નિંદિત છે, અને ઘૂત આદિકથી સ્વરહાયેલું અનિંદિત છે. હવે અહીં સચિત્તથી સ્વરહાયેલું સાધુને સર્વથા પ્રકારે લેવું કલ્પે નહીં, અને આર્ચત્તથી સ્વરહાયેલું, એટલે હુનિયામાં નિંદિત નહીં એવાં ઘૂત આદિકથી સ્વરહાયેલું સાધુને લેવું કલ્પે છે, પરંતુ નિંદિત એવાં ચરવી આદિકથી સ્વરહાયેલું મોજન આદિક સાધુને લેવું કલ્પે નહીં. ૨.

૩ હવે નિશ્ચિત્ત નામનો ત્રીજો દોષ કહે છે—નિશ્ચિત્ત એટલે સચિત્ત પદાર્થપર રાહેલું, અને તે પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેજ-

સ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય, અને ત્રસકાય ઉપર રાखेલું, એમ છ પ્રકારનું હોય છે. વઢી તે એકેકના વઢે એકો છે, એક અનંતર, અને વીજું પરંપર. અનંતર એટલે વચ્ચે કંઈ વીજા વ્યવધાનવિનાહું, અને પરંપર એટલે વચ્ચે કોઈ વીજી વસ્તુના વ્યવધાન-વાહું. તેમાં સચિત્ત માટી આદિકપર વીજા કંઈં પળ આંતરાવિના પકાવ, પુહલા આદિક બે રાખ્યા હોય, તે અનંતરનિશ્ચિત કહેવાય. તથા સચિત્ત માટી આદિકપર રહેલા હુંડાં આદિકમાં જે પવવાન આદિક રાખ્યાં હોય, તે પરંપરનિશ્ચિત કહેવાય. વઢી મારણમાંથી નીપજાવેલું અને થીજી ગયેલું એવું જે છૂત આદિક સચિત્ત જલમાં નાखેલું હોય, તે અનંતરનિશ્ચિત કહેવાય. અને તેજ છૂત આદિક અથવા પવવાન આદિક જલમાં રહેલી હોડી આદિકમાં રાखેલું હોય, તે પરંપરનિશ્ચિત કહેવાય. હવે વાયુથી ઉપસેલા માત તથા પાપડ આદિક અનંતરનિશ્ચિત કહેવાય, જે જેનાથી ઉપસે તે તેનાં નિશ્ચિત કહેવાય, એવી વિવશા છે. પરંપર વાયુનિશ્ચિત એટલે પવનથી ભરેલી ધમળ આદિકપર રહેલા પુહલા આદિક, તથા વનસ્પતિ અનંતરનિશ્ચિત એટલે સચિત્ત માત તથા ફલ આદિકપર રાखેલાં યોજન આદિક તથા પરંપરાનિશ્ચિત એટલે લીલોતરી આદિકપર રહેલાં હુંડાં આદિકપર રાखેલા પુહલા આદિક. વઢી ત્રસઅનંતરનિશ્ચિત એટલે વેલ આદિકની પીઝપર રાखેલા પુહલા તથા લાહુ આદિક પરંપર ત્રસનિશ્ચિત એટલે વેલ આદિકની પીઠપર રાखેલી કુહલી આદિકમાં રહેલ છૂત તથા મોદક આદિક. હવે અહીં પૃથ્વીકાય આદિક સર્વપર અંતર રહિત રાखેલી સર્વ વસ્તુ યતિઓને લેવી કલ્પે નહીં, કેમકે તે સચિત્ત પૃથ્વીકાય આદિક પર રહેલ હોવાથી તે લેવામાં સંવદ્ધ આદિક દોષ લાગવાનો સંભવ છે. પરંપર નિશ્ચિત વસ્તુ સચિત્તના સંવદ્ધ આદિક દોષના ત્યાગ પૂર્વક જતના પૂર્વક લેવી. કેવલ

જાળવી, તથા કીડી આદિકથી મરેલાં સરાવલાં આદિકથી ઢાંકેલી વસ્તુને ત્રસપરંપરપિહિત જાળવી. હવે તેમાં પૃથ્વીકાય આદિકથી અનંતરપિહિત વસ્તુ મુનિઓને લેવી કલ્પે નહિ, કેમકે તેથી સંઘટ્ટ આદિક દોષોનો સંભવ છે. અને પરંપરપિહિત તો યતના પૂર્વક લેવી પણ કલ્પે છે. વઘીઅચિત્ત વસ્તુથી ઢાંકેલી અચિત્ત વસ્તુ લેવા માટે નીચે મુજબ ચોમંચી છે.—મોટી વસ્તુ મોટી વસ્તુથી ઢાંકેલી, મોટી વસ્તુ નાની વસ્તુથી ઢાંકેલી, નાની વસ્તુ મોટી વસ્તુથી ઢાંકેલી, અને નાની વસ્તુ નાની વસ્તુથી ઢાંકેલી. તેમાં પેહેલા અને ત્રીજા ભાગવાળી વસ્તુ સાથુને લેવી કલ્પે નહીં, કેમકે મોટી વસ્તુ ઉપાઢવાથી કદાચ તે પડી જતાં પણ આદિક ભાગવાનો સંભવ છે. બીજા અને ચોથા ભાગવાળી વસ્તુ લેવી કલ્પે છે, કેમકે તેમાં ઉપર જળાવેલા દોષનો સંભવ નથી, કારણકે તેમાં દેવાની વસ્તુ મોટી હોય તો પણ તે કટોરા આદિક સાધનથી આપી શકાય છે. ૪

૫ હવે પાંચમો સંહત નામનો દોષ કહે છે—હત ષ્ટલે વીજી જગોષ ફેંકેલ. ષ્ટલે કે જે કટોરા આદિક વડે કરીને આપનાર માત આદિક સાથુને દેવાને રૂચે છે, તે કટોરામાં જે ન દેવાલાયક સચિત્ત અચિત્ત અથવા મિશ્ર વસ્તુ પડી હોય, તેને તેમાંથી દૂર ફેંકી દેઈ, તે કટોરાથી જે માત આદિક આપે, તે સંહત દોષોવાળો કહેવાય. હવે તે ન દેવાલાયક વસ્તુ કદાચિત્ સચિત્ત પૃથ્વીકાય આદિકમાં ફેંકે કદાચ અચિત્તમાં ફેંકે, અને કદાચ મિશ્રમાં ફેંકે, ત્યારે મિશ્રનો સચિત્તમાં સમાવેશ થતો હોવાથી સચિત્ત અને અચિત્ત પદોવડે નીચે મુજબ ચોમંચી થાય છે. સચિત્તમાં સચિત્ત નાંચેલ ૧, સચિત્તમાં અચિત્ત નાંચેલ ૨, અચિત્તમાં સચિત્ત નાંચેલ ૩, અને અચિત્તમાં અચિત્ત નાંચેલ ૪ તેમાં પહેલા ત્રણ ભાગોમાં સચિત્તના સંઘટ્ટ આદિક દોષોનો સંભવ હો-

વાથી સાધુને લેવું કલ્પે નહીં, અને ચોથા ભાંગાવાલી વસ્તુ જો તેવા પ્રકારની દોષ રહિત જણાય, તો લેવી કલ્પે પણ છે. અહીં પણ આગલ જણાવ્યા મુજબ અનંતરસંહત તથા પરંપરસંહતની પ્રરુપણા કરી લેવી. જેમકે સચિત્ત પૃથ્વીકાયમાં જો ફેંકે તો અનંત-રસચિત્ત પૃથ્વીકાયસંહત કહેવાય. વળી જો સચિત્ત પૃથ્વીકાયની ઉપર રહેલા કુંડાં આદિકમાં ફેંકે, તો તે વસ્તુ પરંપરસચિત્ત પૃથ્વીકાયસંહત કહેવાય. ધ્વી રીતે અપ્કાય આદિકની પણ ભાવના કરી લેવી. હવે તેમાં અનંતરસંહત વસ્તુ સાધુને લેવી કલ્પે નહીં, અને પરંપરસંહત વસ્તુનો તો જો સચિત્ત પૃથ્વીકાય આદિકનો સંબંધ થતો ન હોય, તો તે સાધુને લેવી પણ કલ્પે છે. ૫

૬. હવે હજો દાયક દોષ કહે છે—દાયક છટલે દેનાર માણસ, તે માણસ અનેક પ્રકારનો હોય છે, જેમકે દેનાર પુરુષ, બુદ્ધો અસમર્થ, નપુંસક, કંપતા શરીરવાળો, તાવના રોગવાળો, આંધળો, બાલક, મત્ત થયેલો, વેમાન થયેલો, હેદાયેલા હાથપગવાળો, કુદ્દી, વંધનયુક્ત, તથા પગમાં ચાલક પહેરી હમેલો. તેમજ આપનાર સ્ત્રી સ્વરૂપ કરતી હોય, આટો પીસતી હોય, ચળા આદિક મુંજતી હોય, સ્ત્ર આદિક કાંતતી હોય, રૂ આદિક લોઢતી હોય, વીંચતી હોય, પીંજતી હોય, કંદ નવઢાવતી હોય, જમતી હોય, ગર્ભવતી હોય, નાના બાલકવાળી હોય, ધ્વી સ્ત્રી હજાય જીવોના સંબંધવાળી હોવાથી, તેઓનોજ વિનાશ કરતી થકી આપી શકે છે, માટે ઉપર જણાવેલા દેનાર સ્ત્રી પુરુષ પાસેથી સાધુ છેવું કલ્પે નહીં. હવે તેમા સ્થવિર છટલે સીતેર વર્ષોથી ઉપરની વયવાળો અથવા મનાંતરે સાઠ વર્ષોથી ઉપરની વયવાળો મનુષ્ય જાણવો, તેવો બુદ્ધો માણસ પાસે કરીને મુલ્યમાંથી નલતો લાલવાળા હોય છે, અને તેથી તે દેવાની વસ્તુ તેની લાલથી સ્વરૂપ છે, અને તેવી વસ્તુ લેવાથી લોકનિંદા થાય છે. હવે કં-

તેમ લેવાથી તે બાલકને પોતાની માતા આદિક સાથે કલહ થતો નથી.

હવે મત્ત દટલે જેણે મદિરાપાન આદિક કરેલું છે, एवો માણસ, एवો વેમાન માણસ સાહુને મિશા આપતોયકો કદાચ તે સાહુને આર્લિગત્ત પળ કરે છે, અથવા પાત્રને ભાંગી નાસે છે, વઢી કદાચ મિશા આપતો ચકો તે, પોતે પીધેલી મદિરાતું વમન કરે છે, અને તેમ યવાથી સાહુને અથવા તેના પાત્રને તે વમનથી સ્વરહે છે, ત્યારે લોકમાં નિંદા થાય છે કે, ધિક્કાર છે આવા વટલેલા સાહુઓને ! કે બેઓ આવા દારહીયાપાસેથી પળ મિશા છે છે. વઢી તેઓ કોહક દારહીયો તો પોતાના વેમાનપણાથી, અરે ! મુંઢા ! તું કેમ અહીં આવ્યો છે ! इत्यादिक कही साहुनो घात पण करे છે. હવે ઉત્તમ દટલે વસકેલું મગજવાલો, અથવા અનેક પ્રકારની વેલછાવાલો મનુષ્ય, તેવા મનુષ્યપાસેથી પળ મિશા લેવામાં હપર મુજવજ વમન શિવાયના દોષો ભાવી છેવા. વઢી તેવો મત્ત માણસ પળ જો કદાચ મદ્રક હોય, તેમજ તેનું વેમાનપણું જો મત્તસ દેલાતું ન હોય, તેમજ ત્યાં કોઈ વીજો ગુહસ્થ જો હાજર ન હોય, તો તેવા મત્તપાસેથી પળ મિશા લેવી સાહુને કલ્પે છે, પરંતુ અન્યથા લેવી કલ્પે નહીં. વઢી ઉત્તમ માણસ પળ જો પવિત્ર અને મદ્રક હોય, તો તેની પાસેથી મિશા લેવી કલ્પે છે. हवे जेनो हाथ कपड़ गयेलो છે, તેવો માણસ લહુનીત તથા વઢીનીત આદિક કર્યાબાદ જલથોંચાદિક કાર્ય કરવાને અચક્ત હોવાથી અપવિત્ર છે, અને તેવા માણસપાસેથી મિશા લેવાથી લોકનિંદા થાય છે. વઢી તેને હાથ ન હોવાથી જે વાસળથી તે મિશા આપે, તે વાસળ, અથવા તે મિશાની વસ્તુ નીચે પડી જાય છે, અને તેમ યવાથી છકાય જીવનો વધ થાય છે. તેમજ બેનો પળ કપાયેલો છે, તેવા મનુષ્યસંવંધિ પળ તે

દોષો ભાવી લેવા. કેવલ પગના અભાવથી ભિક્ષા દેવા માટે ચાલતાં યર્કા માર્યે કરીને તે પડીજ જાય, અને તેમ થવાથી જમીનપર ચાલતી કીડી આદિક જીવોનો વિનાશ થાય. વળી કપાયેલા હાથવાળો કદાચ વીજા કોઈ મૃદસ્થની ગેરહાજરીમાં આવે તો તે સાધુ જતનાથી લેવું કલ્પે છે. તેમજ છેદાયેલા પગવાળો મનુષ્ય કદાચ વેઠાં વેઠાં ભિક્ષા આપે, તેમજ ત્યાં જો વીજા કોઈ મૃદસ્થની હાજરી ન હોય, તો તેની પાસેથી પણ જતનાથી સાધુને ભિક્ષા લેવી કલ્પે પણ છે. હવે જો માણસ ગલત્કુટ્ટી હોય, તેની પાસેથી આહાર આદિક લેવામાં તેના શ્વાસોશ્વાસ, તેની ચાંમડીનો સ્પર્શ, અરધાં પાકેલાં લધિર, પસીનો, મેલ તથા લાક આદિકથી સાધુને પણ તે કુદરતો રોગ લાગુ પડે છે. વળી તે કુટ્ટી પણ જો દ્રક્ત દાદરના ચાંખાંવાલા કોઢવાળો હોય, અને તે જો વીજા મૃદસ્થની ગેરહાજરીમાં આહાર આદિક આપે, તો સાધુને લેવું કલ્પે છે, પરંતુ વાકીના સર્વ પ્રકારના કુટ્ટી પાસેથી લેવું કલ્પે નહીં. ચાંખાં પટલે કુંઢાળાં જેવાં ચાંખાં કે જેને દાદર પણ કહે છે, કે જેને નલ્લથી રચવા છતાં પણ વેદના યતી નથી. હવે જેના હાથમાં હડસ્ય વંધન હોય છે, તથા પગમાં વેડીરુપી વંધન હોય છે, તેવા માણસ પાસેથી ભિક્ષા લેવામાં તેને દુઃસ્વ ધાય છે, તેમજ તેઓ લઘુનીત અથવા વડોનીત કર્યાવાદ શૌચ કરી શકતા ન હોવાથી તેઓ પાસેથી ભિક્ષા લેવામાં લોકર્નિદા થાય છે, જેમકે આ સાધુઓ પોતે પણ મલીનજ છે, કારણ કે તેઓ આવા મલીન માણસપાસેથી પણ ભિક્ષા લે છે. વળી પગમાં વંધનવાળો માણસ કદાચ પીઠાવિના આમતેમ હરીફરી શકતો હોય, તો તેવા માણસપાસેથી સાધુને ભિક્ષા લેવી કલ્પે પણ છે, તેમજ વંધનથી જો આમતેમ હરીફરી શકતો ન હોય, તેમજ ત્યાં જો કોઈ વીજા મૃદસ્થની હાજરી ન હોય, તે જો વેઠાં વેઠાં ભિક્ષા

મિશા આપે, તો સાધુને લેવી કલ્પે છે. તેમજ અચિત્ત અથવા મુંઝેલા મન આદિક દલતી હોય, તો તેની પાસેથી પણ સાધુને મિશા લેવી કલ્પે છે. હવે વિરોધ્યતીં ઇટલે દહીં આદિકને વલોવતીં ઇવી સ્ત્રી, હવે જો તે સંસકત્ત દહીં આદિક વલોવતીં હોય, તો તેના હાથથી સાધુર મિશા લેવી કલ્પે નહીં, કેમકે તેથી સ્વરહાયેલા ઇવા તેળીના હાથવડે તે રસજીવોની વિરાધના થાય. પરંતુ જો અસંસકત્ત દહીં આદિક વલોવતીં હોય, તો તેના હાથની મિશા લેવી સાધુને કલ્પે છે. હવે મોજન કરતી ઇવી સ્ત્રી સાધુને મિશા દેવા માટે આચમન કરે છે, અને તેમ કરવાથી અપ્કાપના જીવોની વિરાધના થાય, માટે તેળીની પાસેથી પગ મિશા લેવી કલ્પે નહીં, અને જો તેળી આચમન કર્યાવિના મિશા આપે, અને જો સાધુ તે મિશા લે, તો લોકોનિંદા થાય. કહું છે કે—

જકાયદયાવંતો વિ । સંજમો હુહરં કુળદ્ બોદિ ॥ આદરે નીહરે । હગહિર પિંદગદ્ધે પ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જકાય જીવોની દયા પાલનારો ઇવો પણ સાધુ, આદાર, નીહાર તથા પિંદગ્રહણમાં જો જુગપ્સનીય કાર્ય કરે, તો તે પોતાનું બોધિવીજ દુર્લભ કરે છે. વઠીં જો સ્ત્રી ગર્મવતીં હોય, તેની પાસેથી પણ સાધુર મિશા લેવી કલ્પે નહીં, કેમકે મિશા દેવામાટે તેળીને ઉમા થવું પડે છે, તથા મિશા દેહને પાહું આસનપર વેશવું પડે છે, અને તેમ કરવાથી ગર્મને વાધા થાય છે. તેમાં પણ સ્થવિરકલ્પીઓને આઠ માસના ગર્મવાઠીં સ્ત્રીપાસેથી મિશા લેવી કલ્પે છે, પરંતુ વેલામાસમાં ઇટલે નવમે માસે મિશા લેવી કલ્પે નહીં. વઠીં ઉમા થવા આદિક પ્રયાસવિના સ્વામાવિક રીતે વેઠીયકીજ જો તેળી મિશા આપે, તો તે વેલામાસમાં પણ સાધુને લેવી કલ્પે છે. હવે વાલવત્સા ઇટલે પોતાના હાથ અથવા સ્ત્રીકર્માં રહેલા વાલકને જમીનપર અથવા માંચી આદિકમાં

સ્થાપન કરીને જો ભિક્ષા આપે, તો પ્વામાં વીલાડા અથવા કુતરાઓ તે વાઝકને માંસનો ટુકડો અથવા સસલાહું વચ્ચું માનીને તેનો વિનાશ કરે, તેમજ આહારથી ચરહાવેલા તેળીના હાથ સ્કાફ જવાથી કર્કશ યાય છે, અને ભિક્ષા દીધાવાદ પાણી તે વાઝકને હાથમાં લેવાથી તેને પીડા હપ્પે છે. પરંતુ જેળીનો વાઝક જમતાં શીલ્યો હોય, તેમ ભૂમિપર મૂકવાથી રહતો ન હોય, તેળીના હાથે સ્થવિરકલ્પીઓને ભિક્ષા લેવી કલ્પે છે, કેમકે મોજન કરનારો વાઝક પ્રાયેં પુષ્ટ શરીરવાળો હોય છે, અને તેથી વીલાડા આદિકથી તેની વિરાધનાનો સંભવ નથી. પરંતુ જે મહાત્માઓ જિનકલ્પીઓ છે, તેઓ અપવાદ રહિતપણાથી પોતાના જ્ઞાનવલ્લી ગર્ભાધાન આદિક કાલને જાળીને મૂલથીજ ગર્ભવતી તથા વાલવત્સ સ્ત્રીનો આહાર આદિક લેવાના સંવંધમાં સર્વથા ત્યાગ કરે છે. વલી પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય તથા વનસ્પતિક્કાય, અને ત્રસરુપ હકાય જીવોનો સંઘડ કરનારી, હાથ પગ આદિક શરીરના અવયવોવડે તેમનો સ્પર્શ કરનારી, તથા જીવયુક્ત લવણ, જલ, અગ્નિ, વાયુથી ભરેલી મશક, તથા તથા વીજોરાં આદિક ફલો, અને મત્સ્ય આદિક ત્રસોને હાથમાં ધારણ કરતી, સરસવ, દુર્વા, કોમલપત્ર, મલ્લિકા, તથા કમલ આદિક પુષ્પોને મસ્તકપર ધારણ કરતી, તથા માલતીની માલા આદિકને હૃદયમાં પહેરતી, તથા જાણુદના પુષ્પોને આશૂષ્ણ તરીકે કર્ણપર ધારણ કરતી, પહેરવાનાં વસ્ત્રોના મજવા આદિકમાં રસયુક્ત તાંબૂલપત્ર આદિકને રાવતી, તથા જેળીના પગપર સચિત્ત જલ આદિકના વિંદુઓ ચોંટેલાં હોય, પ્વી સ્ત્રી જો ભિક્ષા આપે, તો તેમાં સંઘડ આદિક દોષોનો સંભવ હોવાથી સાધુને તે ભિક્ષા લેવી કલ્પે નહીં. વલી પૃથ્વીકાય આદિક તેજ હકાય જીવોનું વિદારણ કરતી, તેમાં કોશ આદિકવડે પૃથ્વી આદિક

બીજા સાધુને તે શુદ્ધ લાગ્યાં નહીં, દર્વી રીતના આહાર આદિકને લેનારસંબંધિ માવથી અપરિણત જાણવાં. ્વાં આહારપાપી સાધુને લેવાં કર્ણે નહીં, કેમકે તે શંકાયુત છે, તથા તેથી કલહ આદિક દોષોનો પળ સંભવ છે. ૮.

૯. હવે નવમો લેપ નામનો દોષ કહે છે—જે હાથ તથા પાત્ર આદિકમાં ચોટી જાય, ્વાં જે દૂધ, દહીં તથા રાયતાં આદિક વસ્તુઓ તે લેપ કહેવાય. માટે ડત્તર્ગથી સાધુઓ તેવી વસ્તુ લેવી નહીં, કેમકે તેથી રસલંપટપણાની ઘુદ્ધિ થાય છે, તેમજ દહીં આદિકથી લીંપાયેલા હાથ ધોવા આદિકરૂપ પશ્ચાત્કર્મ આદિક અનેક દોષો થાય છે. માટે લેપ નહીં કરનારા ્વા વાલ ચળા તથા ચાવલ આદિક સાધુઓ લેવાં, પરંતુ તેવા પ્રકારની અશક્તિને લીધે, અથવા નિરંતર સ્વાધ્યાય તથા અધ્યયન આદિક મોટા કારણને આશ્રીને તેવી લેપ કરનારી દહીં આદિક વસ્તુ સાધુને લેવી કર્ણે છે. હવે તેવી લેપ કરનારી વસ્તુ પ્રહળ કરતાંધકાં દેનારનો હાથ સંસ્ટ અથવા અસંસ્ટ થાય છે, વળી જોવડે તે યિશ્વા આપે છે, તે સરાવલાં આદિક પાત્ર પળ સંસ્ટ અથવા અસંસ્ટ થાય છે, અને તે દહીં આદિક દેવાની વસ્તુ પળ વાસળમાં થોડી વાકી રહેલી, અથવા વાસળમાંથી વીલકુલ સ્વલાસ થયેલી હોય છે. ્વી રીતે સંસ્ટ હાથ, સંસ્ટ પાત્ર, તથા વાકી રહેલ દ્રવ્યરૂપ ત્રળ પદોના તેઓના મતિપક્ષરૂપ પરસ્પર મળવાથી આઠ ભાંગાઓ નીચે મુજબ થાય છે. સંસ્ટ હાથ, સંસ્ટ પાત્ર તથા વાકી રહેલું દ્રવ્ય ૧. સંસ્ટ હાથ, સંસ્ટ પાત્ર તથા વાકી ન રહેલું દ્રવ્ય ૨. સંસ્ટ હાથ, અસંસ્ટ પાત્ર તથા વાકી રહેલું દ્રવ્ય ૩. સંસ્ટ હાથ, અસંસ્ટ પાત્ર તથા વાકી ન રહેલું દ્રવ્ય ૪. અસંસ્ટ હાથ, અસંસ્ટ પાત્ર તથા વાકી રહેલું દ્રવ્ય ૫. અસંસ્ટ હાથ, સંસ્ટ પાત્ર તથા વાકી ન રહેલું દ્રવ્ય ૬. અસંસ્ટ

હાથ, અસંસ્ટહ પાત્ર તથા વાકી રહેલું દ્રવ્ય ૭. અસંસ્ટહ હાથ, અસંસ્ટહ પાત્ર, તથા વાકી ન રહેલું દ્રવ્ય ૮. દુગ્ધીરીતના આઠ ભાંગાઓમાંથી પહેલા, ત્રીજા, પાંચમા અને સાતમારૂપ વિષમ ભાંગાઓવાળું સાધુઓદ્ ગ્રહણ કરવું, પરંતુ વીજા, ચોથા, હઠ્ઠા તથા આઠમારૂપ સમ ભાંગાઓવાળું ગ્રહણ કરવું નહીં. અહીં તેની નીચે મુજબ ભાવના જાળવી—અહીં હાથ પાત્ર અથવા તે બંને સંસ્ટહ હોય અથવા સંસ્ટહ ન હોય, પરંતુ તેને લીધે પશ્ચાત્કર્મનો સંભવ નથી. ત્યારે હું દ્રવ્યને લીધે છે? તે માટે કહે છે કે—જે વાસણમાં તે દહીં આદિક દ્રવ્ય વાકી રહેલું હોય, તે વાસણ કદાચ સાધુ માટે સ્વરહયેલું હોય, તો પણ તે આપનાર સ્ત્રી તે વાસણ ધોતી નથી, કેમકે તેમાં વાકી રહેલું તે દહીં આદિક મોજનવત્વે પાહું પીરસવાનું હોય છે. પરંતુ સાધુને વોરાવવાથી તે દહીં આદિકનું જે વાસણ સ્વાલી થયું છે, તે વાસણ, હાથ અથવા પાત્ર તે આપનાર સ્ત્રી અવશ્ય જલથી યોડ નાલે છે, માટે વીજા આદિક સમ ભાંગાઓ, કે જેમાં તે દહીં આદિક વાકી રહેલાં નથી, તેમાં પશ્ચાત્કર્મનો સંભવ હોવાથી, તે ભાંગાઓવાળું દ્રવ્ય સાધુઓને લેવું કલ્પે નહીં. અને પહેલા આદિક વિષમ ભાંગાઓ, કે જેમાં તે દહીં આદિક વાકી રહેલાં છે, તેમાં પશ્ચાત્કર્મનો સંભવ ન હોવાથી, તે ભાંગાઓવાળું દ્રવ્ય સાધુઓને લેવું કલ્પે છે. ૧.

૧૦ હવે દશમો હર્દિત દોષ કહે છે—હર્દિત દટલે તજેલું, તેના ત્રણ મેદો છે, એક સચિત, વીજું અચિત અને ત્રીજું મિશ્ર. તે તજેલું પણ કદાચિત્ સચિત્તમાં, કદાચિત્ અચિત્તમાં, અને કદાચિત્ મિશ્રમાં હોય છે. તેમાં વન્ને પક્ષોમાં મિશ્રનો સચિત્તમાંજ સમાવેશ થતો હોવાથી સચિત્ત અને અચિત્ત આધારભૂત તથા આધેયભૂત દ્રવ્યોના સંયોગથી નીચેમુજબ ચોખ્ખી થાય છે—સચિ-

पहेलो भेद, स्थापना, स्रस्म प्राश्रुतिका, प्रादुःकरण, क्रीत, प्रामित्यक, परिवर्तित, अभ्याहत, उद्भिन्न, मालापहत, आच्छेद्य, अनिसष्ट, अने अध्यवपूरकनो पहेलो भेद, ए सर्वने विशोधिकोटिरूप जाणवा. जेने कहाडी लीधायी वाकी रहेलुं भक्त शुद्ध थाय छे, ते विशोधि कहेवाय, अथवा जेना त्यागयी कल्पत्रयविनाजुं पात्र पण शुद्ध थाय छे, ते विशोधि कहेवाय, अने नैरूप जे कोटि एटले भेद, ते विशोधिकोटि कहेवाय. कहुं छे के—

उद्वेसियमि नवगं । उद्यरणे जं च पृथं रोह ॥ जावंतिय मीसगवं । अङ्गोद्यर पुय पटमपयं ॥ १ ॥

परियट्टिण अभिहहे । उन्मिन्ने मालोहदेदय ॥ आच्छिन्ने अणिसहे । पाभोद्यर कीय पासिबे ॥ २ ॥

सुहुमा पाहुडिया । ठवियगपियो य जो भवे दुविहो ॥ सत्तोवि एस रासी । विसोटिकोटी जुण्ययन्तो ॥ ३ ॥

अर्थः—नव प्रकारजुं औद्देशिक, उपकरण प्रतिमिश्रनो पहेलो भेद, अध्यवपूरकनो पहेलो भेद, परिवर्तित, अभ्याहत, उद्भिन्न, मालापहत, आच्छेद्य, अनिसष्ट, प्रादुःकरण, क्रीत, प्रामित्यक, स्रस्मप्राश्रुतिका, वे प्रकारनो स्थापनापिंड, ए सवळो समूह विशोधिकोटिरूप जाणवो.

वळी अहीं भिक्षामाटे भमता साधुए मथम पात्रमां शुद्ध आहार लीधो, पळी तेज पात्रमां अजाणपणा आदिक कारणना व-
श्या विशोधिकोटिरूप दोषयी दूषित थयेल आहार लीधो, पाछळ्यो कोइपण रीते तेना जाणवामां आवुं के में तो आ वि-
शोधिकोटिरूप दोषयी दूषित थयेलो आहार लीधो छे, एम जाण्यावाद जो आहारविना चाली शके एम होय, नो ते सर्व आ-

હાર ત્રિવિધૂર્વક પરટી દે છે, અને જો ન ચાલી શકે એમ હોય, તો તે આહારમાં જેટલું વિયોધિકોટિરૂપ દોષથી દૂષિત થયેલું હોય, તેટલાનો સારી રીતે તપાસીને ત્યાગ કરે છે. વઢી તુલ્ય વર્ણ ગંધ આદિકથી તે જૂદું પાઢી ન શકાય, એવી રીતે જો તે આહાર મિશ્ર થઈ ગયેલો હોય, અથવા હાથ આદિક દ્રવરૂપ પદાર્થો હોય, તો તે સર્વનો તેણે ત્યાગ કરવો, એવી રીતે તે સર્વનો ત્યાગ કરતાં હતાં પણ કદાચ તેના કોઈ સ્પર્શ પરમાણુઓ તે પાત્રમાં ચોટી રહેલા હોય, તોપણ તે કલ્પ કર્યાવિનાના પાત્રમાં વીજો આહાર હેનાર સાધુ શુદ્ધ થાય છે, કેમકે તજેલા આહાર આદિકને વિયોધિકોટિપણું પ્રાપ્ત થયેલું છે. ॥૫૭૮॥

ત્રવે સમિતિઓનું સ્વરૂપ કહે છે—

દરિયા ૧ માસા ૨ દસણ ૩ । આયાણાહસુ ૪ તદ્ પરિદ્રવણા ૫ ॥ સમ્મં જા ૩ પવિત્તો । સા
સમિદ પંચહા દ્વં ॥૫૭૯॥

ઈર્ષા દટલે ગમન, ભાષા દટલે વોલવું તે, દ્વણ દટલે ગવેષણા, આદાન દટલે ગ્રહણ કરવું તે, તથા તે છે આદિર્માર્ગને દર્શી નિક્ષેપ દટલે મૂકવા આદિકની ક્રિયા, તથા પરિદ્રવણ દટલે આગમને અનુસારે સમ્યક્ પ્રકારે ત્યાગ કરવાની ક્રિયા. એવી રીતની પાંચ પ્રકારની સમિતિઓ કહેવાય છે. હવે તેમાં ત્રસ અને સ્થાવર જીવોને અમયદાન દેવામાટે પોતાના મનમાં જેઓએ નિશ્ચય કરેલો છે, એવા શુનિઓને પોતાના જરૂરી કાર્યમાટે જ્યારે જવું આવવું પડે, ત્યારે તેઓએ ઘણા માણસોની આવજાવવાઝા

“ शुद्धी आउकाए । वाऊ तेऊ वणस्सइत्ताणं ॥ पडिलेहणपमत्तो । छण्हंएि विराहओ भणिओ ॥ २ ॥ ”

अर्थः—पडिलेहण करतां थकां मुनि जो परस्पर वार्तालाप करे, अथवा देश आदिक संबंधि कथा करे, पञ्चकलाण आपे, पोते वांचे अथवा बीजानी वाचना सांगले; एवीरीते पडिलेहणमां ममाद करनारो मुनि, पृथ्वीकाय, अप्काय, वाउकाय, तेउकाय, वनस्पतिकाय अने त्रसकाय, एम छकाय जीवोनी हिंसा करनारो थाय, एम कहुं छे. ॥ १ ॥ २ ॥

५ परिष्टापनासमिति एटले विष्टा, मूत्र, धूक, लीट, शरीरनो मेल तथा निरूप्योनी एवां वस्त्र, अन्न तथा जलआदिकनो जीवादविनानी स्थंडिलभूमिपर उपयोगपूर्वक जे त्याग करवो, ते परिष्टापनासमिति कहेवाय. ॥ ५७८ ॥

द्वे भावनाओनुं स्वरूप कहे छे—

पढममणिच्च १ मसरणं २ । संसारो ३ एगया य ४ अन्नत्तं ५ ॥ असुइत्तं ६ आसव ७ । संवरो
८ य सह निजरा ९ नवमा ॥ ५७९ ॥ लोगसहावो १० बोहि य । दुह्महा ११ धम्मसाहओ अ-
रहा १२ ॥ एयाइं हुंति बारस । जहकम्मं भावणीयाओ ॥ ५८० ॥

पहेली अनित्यभावना १, बीजी अक्षरणभावना २, त्रीजी संसारभावना ३, चोथी एकपणानी भावना ४, पांचमी अन्यप-
णानी भावना ५, छठी अशुचिपणानी भावना ६, सातमी आश्रवभावना ७, आठमी संवरभावना ८, नवमी निर्जराभावना ९,

દશમી લોકસ્વભાવભાવના ૧૦, અપારમી વોધિવીજના દુર્લભપણાની ભાવના ૧૧, અને વારમી ધર્મ કહેનાર અર્હત્ પશુ છે, દ્વાવી ભાવના ૧૨. દ્વાવી રીતે ઉપર કહેલી વારે ભાવનાઓ હમેશાં અનુક્રમે હૃદયમાં આવવી. હવે તે વારે ભાવનાઓનું લેશમાન સ્વરૂપ દર્શાવે છે—તે વારે ભાવનાઓમાની અનિત્યભાવનાનું સ્વરૂપ નીચેમુજબ છે—

“ ગ્રસ્યંતે વજ્રસારાંગા—સ્તેડ્યનિત્યત્વરક્ષસા । કિં પુનઃ કદલીગર્ભ—નિઃસારા નેહ દેહિનઃ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—વજ્રક્રમનારાત્ત સંયયણવાળા તીર્થકર આદિકોને પણ અનિત્યપણારૂપી રાક્ષસ જ્યારે ગ્રસી જાય છે, ત્યારે કેવળના ગર્ભસરલા નિર્વલ શરીરવાળા પ્રાણીઓને શું તે નહીં ગ્રસી જાય ? ॥ ૧ ॥

“ વિષયસુખં દુઃખમિવ, સ્વાદયતિ જનો વિદાલ ઇવ મુદિતઃ । નોત્પાદિત લકુટમિવો—ત્પચયતિ યમમહહ કિં કુર્મઃ ॥૨॥ ”
અર્થ:—વિલાહો જેમ દૂધનો, તેમ માણસ વિષયસુખનો સ્વાદ હાર્ષિત ધ્યોધકો લે છે, પરંતુ પોતાની પાછલ દંડો ડગામી રહેલા માણસની પેટે યમને હમેલો જોતો નથી ! માટે અરેરે ! અમો શું કરીયે ! ॥ ૨ ॥

“ ધરાધરધુનીનીર—પૂરપારિપ્લવં વપુઃ । જંતૂનાં જીવિતં વાત—ધૂતધ્વજપટોપમં ॥ ૩ ॥ ”

અર્થ:—પ્રાણીઓનું શરીર પર્વતમાંથી નિકલ્લતી નદીના જલસરસું અસ્થિર છે, તેમજ તેઓનું જીવિતવ્ય પણ વાયુથી ચાલતી ધ્વજાના કપડાંસરસું ચંચલ છે. ॥ ૩ ॥

“ લાવણ્યં લલનાલોક—લોચનાંચલ ચંચલં ॥ યૌવનં મત્તમાતંગ—કર્ણતાલચલાચલં ॥ ૪ ॥ ”

પ્રચંદ ગતિવાળા અને મદાંધ થયેલા એવા સેંકડોગમે હાથીઓના વઢયી કોફથી પણ ન જીતી શકાય એવા દંદ્ર, વાસુદેવ તથા ચક્રીઓ પણ યમના સુમતીવડે વલત્કારે સેંચતાથકા એકદમ મરણને શરણ થાય છે ! માટે અરેરે ! આ જગત્સાં પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરનાર કોઈ પણ નથી ! ॥ ૩ ॥

“હૃદં નતુ દંડસાત્સુરગિરિં પૃથ્વીં પૃથુચ્છન્નસાત્ । યે કર્તુ પ્રભવિષ્ણવઃ કુશમપિ વલેશં વિનૈવાત્મનઃ ॥
નિઃસામાન્યવલપંચચતુરાસ્તીર્થકસાસ્તેઽપ્યહો । નૈવાશેષજનોઽધયસ્મરમયાકર્તુ કૃતાંતં ક્ષમઃ ॥ ૪ ॥”

અર્થઃ—અત્યંત હંચા એવા મેરુપર્વતને પણ જેઓ દંડરૂપ કરીને પૃથ્વીને વિસ્તીર્ણ છન્નરૂપ કરવાને પોતાને જરાપણ તસ્દી પ-
જ્યાવિના સમર્થ છે, તથા જેઓ અસાધારણ વલશક્તિને ધારણ કરનારા છે, એવા તે તીર્થકરો પણ સર્વ મનુષ્યોના સમૂહને નાશ
કરનારા એવા યમને દૂર કરવાને સમર્થ થયા નથી. ॥ ૪ ॥

“કલત્રમિત્રપુત્રાદિ-સ્નેહગ્રહનિવૃત્તયે ॥ इति शुद्धमतिः कुर्या-दशरथ्यत्वभावनां ॥ ५ ॥”

અર્થઃ—એવી રીતે શુદ્ધ હૃદિવાળા મનુષ્યે સ્ત્રી, મિત્ર, તથા પુત્ર આદિકના સ્નેહરૂપી ઘેલછાને દૂર કરવા માટે અશરણ્યપણાની
ભાવના ભાવવી. ॥ ૫ ॥

દ્રવે સસારભાવનાનું સ્વરૂપ કહે છે—

“સુમતિરમતિઃ શ્રીમાનશ્રીઃ સુચી સુલવર્જિતઃ । સુતતુરતતુઃ સ્વામ્યસ્વામી પ્રિયઃ સ્ફુટમપ્રિયઃ ॥

નુપતિરનુપઃ સ્વર્ગીં તિર્યગ્નરોઽપિ ચ નારક-સ્તદિતિ બહુથા નૃત્યત્યસ્મિન્ ભર્વી ભવનાટકે ॥ ૧ ॥”

અર્થઃ—ઉત્તમ બુદ્ધિવાળો નિર્બુદ્ધિ થાય છે, ધનવાન્ રંક થાય છે, સુસ્ત્રી માણસ સુહારહિત થાય છે, પુષ્ટ શરીરવાળો દુર્બલ થાય છે, શેઠ નોકર થાય છે, પ્રિય પણ પ્રગટપણે અપ્રિય થાય છે, રાજા રાજપદથી અટક થાય છે, દેવતા તિર્યંચ થાય છે, અને મનુષ્ય પણ નારકો થાય છે, માટે ઇર્ષી રીતે આ સંસારરૂપી નાટકમાં પ્રાણી નાના પ્રકારના વેશથી નાચી રહેલો છે. ॥ ૧ ॥

“વદ્ધ્વા પાપમનેકકલમપમહારંભાદિભિઃ કારણૈર્નત્વા નારકશૂંભિશ્ચદ્રુતમઃ સંવદ્નપ્રાપ્નુહ ॥

અંગચ્છેદનમેદનપદ્ધત્વલેશાદિદુઃસં મહ-જીવો યદ્યપતે તદ્વગ્નગદિતું બ્રહ્માપિ જિજ્ઞાસનઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—અનેક પ્રકારનાં દુષ્કાર્ય તથા મોટા આરંભ આદિક કરીને પાપ વાંધવાથી, અત્યંત અંધકારથી જેનો માર્ગ પણ સ્વજતો નથી ઇર્ષી નરકશૂંભિઓમાં જાહેને આ જીવ ત્યાં અંગોપાંગોતું છેદનમેદન, દાહ તથા કલેશ આદિક જે અતિ કષ્ટને સહન કરે છે, તે કષ્ટને મુશ્વથી કહેવાને બ્રહ્મા પણ સમર્થ નથી. ॥ ૨ ॥

“માયાત્યાદિનિબંધનૈર્વહુવિધૈઃ પ્રાપ્ત્વાસ્તિસ્થાં ગતિં । સિંહવ્યાધ્રમતંગજેષ્ઠપ્રમચ્છાભાદિરૂપસ્પૃશાં ॥

શુત્તુષ્ણાવધવંધતાદનસ્જાવાદાદિદુઃસં સદા । યજીવઃ સહતે ન તત્કથયિતું કેનાપ્યહો શક્યતે ॥ ૩ ॥”

અર્થઃ—કપટ તથા આર્તધ્યાન આદિક નાના પ્રકારનાં કારણોવડે કરીને સિંહ, વાઘ, હાથી, હરણ, બલ્લદ તથા વકરા આદિકરૂપ તિર્યંચગતિ પામીને, ત્યાં આ જીવ શુધા, તપા, વધ, વંધન, તાડન, રોગ, તથા માર ઉપાદ્રવા આદિકતું જે દુઃખ હમે-

पण मनमां दुभायाथका क्लेशसहित पोतातुं लांढुं आयुष्य पूर्ण करे छे. ॥ ८ ॥

“ इत्थं शिवफलायायि-भववैराग्यवीर्यः ॥ सुधावृष्टिं सुधीः कुर्या-देनां संसारभावनां ॥ ९ ॥ ”

अर्थः—एवी रीते मोक्षरूपी फलने आपनारा एवा भववैराग्यरूपी वेलडीने फलद्रुप करवाभाटे अमृतनी वृष्टिमरखी आ सं-

सारभावना भाववी. ॥ ९ ॥

इहे एकपणानी भावनातुं स्वरूप कहै छे—

सारभावना भाववी. ॥ ९ ॥

“ उत्पद्यते जंतुरिहैक एव । विपद्यते त्रैकक एव दुःखी ॥ कर्माजैयत्येकक एव चित्र-मासेवते तत्फलमेक एव ॥ १ ॥ ”

अर्थः—आ जगतमां जीव एकलोज उत्पन्न थाय छे, तथा एकलोज दुःखी ययोथको मरण पामे छे, तेमज ते एकलोज नाना

प्रकारना कर्मोने उपार्जन करे छे, तथा एकलोज तेओतुं फल भोगवे छे. ॥ १ ॥

“ यज्जीवेन धनं स्वयं बहुविधैः कष्टैरिहोपाज्यते । तत्संयूय कलत्रमित्रतनयभ्रात्रादिभिर्भुज्यते ॥ २ ॥ ”

तत्तत्कर्मवशाच्च नारकनरस्वर्वासितिर्यग्भवे-ब्वेकः सैष सुदुःसहानि सहते दुःखान्यसंख्यान्यहो ॥ २ ॥

अर्थः—आ जगतमां नाना प्रकारना कष्टोवडे करीने प्राणी जे धनने पोते उपार्जन करे छे, ते धनने खी, मित्र, पुत्र तथा भाइ आदिको एकठा मळी भोगवे छे, अने ते ते कर्मोना वशथी ते जीव एकलोज नारकी, मनुष्य, देव, तथा तिर्यचोना भवोमां

जइने न सहन थइ शके एवां असंख्य दुःखोने सहन करे छे. ॥ २ ॥

“જીવો યસ કૃતે અમલ્યનુદિશં દૈન્યં સમાલંબતે । ધર્માદ્વશ્યતિ વંચયત્યતિહિતાન્ ન્યાયાદપક્રામતિ ॥

દેહઃ સોઽપિ સહાત્મના ન પદમખ્યેકં પરસ્મિન્ ભવે । ગચ્છત્યસ્ય તતઃ કથં વદત મોઃ સાહાય્યમાયાસ્યતિ ॥૩॥”

અર્થઃ—જે શરીરને માટે જીવ દિશાદિશાધોર્માં ભટકે છે, દીનતાને અવલંબે છે, ધર્મથી અંદાશ ધાય છે, અત્યંત હિતકારી સ્નેહીઓને ઠગે છે, તથા ન્યાયમાર્ગથી ચૂકે છે, તે શરીર પણ પોતાની સાથે પરમભર્માં એક પગલું પણ જતું નથી, તો હે મિત્ર ! તું કહે કે, તે તને કેવી રીતે મદદ કરી શકશે ? ॥ ૩ ॥

“સ્વાર્થૈકનિદં સ્વજનસ્વદેહ-મુલ્યં તતઃ સર્વમવેત્ય સમ્યગ્ ॥ સર્વં કલ્યાણનિમિત્તમેકં । ધર્મં સહાયં વિદયીત ધીમાન્ ॥૪॥”

અર્થઃ—માટે સ્વજન તથા પોતાના શરીર આદિક સર્વને ફક્ત સ્વાર્થમાંજ તત્પર રહેલાં જાણીને સર્વ જગોષ કલ્યાણના નિમિત્તરૂપ પણ એક ધર્મનેજ હુદ્દિવાન માળસે સહાયરૂપ કરવો. ॥ ૪ ॥

હવે અન્યપણાની આવનારું સ્વરૂપ કહે છે—

“જીવઃ કાયમાપિ વ્યપાસ્ય યદહો લોકાંતરે યાતિ ય-દ્વિજોઽસૌ વપુષાપિ કૈવ હિ કથા દ્રવ્યાદિવસ્તુવ્રજે ॥

તસ્માલ્લિપતિ યસ્તતું મલયર્જયો હંતિ દંડાદિમિ-ર્યઃ પુણાતિ ધનાદિ યથ્વ હરતે તલાપિ સામ્યં શ્રયેવ ॥ ૧ ॥”

અર્થઃ—આ જીવ શરીરને પણ હોહીને જ્યારે ભવાંતરમાં જાય છે, ત્યારે તે શરીરથી પણ મિત્રજ છે, તો પછી દ્રવ્ય-આદિક પદાર્થોના સમૂહની તો વાતજ શું કરવી ? અર્થાત્ પદાર્થો તો સર્વથા આ શરીરથી મિત્રજ છે, માટે જે કોઈ આ શરીરને ચંદનનો

अर्थः—उत्तम सुगंधिनी समृद्धियी वासित थयेल हे, दिशाओ जेओथी, पूर्वा चंदन, कस्तूरी, कपूर, अगर, तथा केसर आ-
दिक पदार्थो जे शरीरना संगथी क्षणवारमां दुर्गंधयुक्त तथा मेलरूप थाय हे, ते शरीरने पण केदलाक माणसो पवित माने हे,
तेओनी मूर्खता तो जुओ ? ॥ ५ ॥

“ इत्यर्थोचं शरीरस्य । विभाव्य परमार्थतः ॥ सुमतिर्ममतां तत्र । न कुर्वीत कदाचन ॥ ६ ॥ ”
अर्थः—एवी रीते परमार्थथी शरीरना अपवित्रपणाने विचारी उत्तम बुद्धिवाद् माणसे कदापि पण तेपर ममता करवी नही. ॥ ६ ॥

हवे आश्रय भावनाहुं स्वरूप कहे हे—

“ मनोवचोवपुर्योगः । कर्म येनाहुमं शुभं ॥ भवितामाश्रयंत्येते । प्रोक्तास्तेनाश्रया जिनेः ॥ १ ॥ ”
अर्थः—मन, वचन अने कायानो जोग, के जेवडे करीने प्राणीओने शुभ अशुभ कर्मोनो बंध पडे हे, ते माटे जिनैश्वरपशु-

ओए तेमने आश्रय कहेला हे. ॥ १ ॥
“ मैत्र्या सर्वेषु सत्त्वेषु । प्रमोदेन गुणाधिके ॥ माय्यस्थेनाविनीतेषु । कृपया दुःखितेषु च ॥ २ ॥ ”

“ सततं वासितं स्वांत । कस्य चित्तुष्यशालिनः ॥ वितनोति शुभं कर्म । द्विचत्वारिंशदात्मकं ॥ ३ ॥ ”
अर्थः—सर्व प्राणीओप्रते मित्रताथी, अधिक गुणोवाल्प्रते हर्षथी, अने विनयरहित प्राणीओप्रते मध्यस्थपणाथी, तथा दुःख
ओप्रते दयाथी हमेशां कोइक गुण्यशाली मनुष्यहुं हृदय वासित थयेलं होय हे, अने तेथी ते प्राणी बंतालीस प्रकृतिबाहुं शु

કર્મ વાંધે છે. ॥ ૨ ॥ ૩ ॥

“ રૌદ્રાર્તધ્યાનમિથ્યાત્વ-કષાયવિષયૈર્મનઃ ॥ આક્રાંતમશુભં કર્મ । વિદ્યતિ દ્વયશીતિથ ॥ ૪ ॥ ”

અર્થઃ—જેઓનું મન રૌદ્ર, તથા આર્તધ્યાન, મિથ્યાત્વ, કષાયો અને વિષયોથી ભરેલું છે, તેઓ બ્યાશી પદ્ધતિવાલું અશુભ કર્મ વાંધે છે. ॥ ૪ ॥

“ સર્વજ્ઞગુરુસિદ્ધાંત-સંઘસદ્ગુણવર્ણકં ॥ ઋતં હિતં ચ વચનં । કર્મ સંચિનુતે શુભં ॥ ૫ ॥ ”

અર્થઃ—સર્વજ્ઞપ્રશ્ન, શુભગુરુ, જિનપ્રાણિત સિદ્ધાંત, તથા સંઘના સદ્ગુણોનું વર્ણન કરનારું, સત્ય, અને હિતકારી વચન શુભ કર્મ પુકટું કરે છે. ॥ ૫ ॥

“ શ્રીસંઘગુરુસર્વજ્ઞ-ધર્મધાર્મિકદૂષકં ॥ હન્યાર્ગદેશિવચન-મશુભં કર્મ પુખ્યતિ ॥ ૬ ॥ ”

અર્થઃ—સંઘ, સુગુરુ, તથા સર્વજ્ઞપ્રશ્ન, ધર્મ તથા ધાર્મિક મનુષ્યોને દુઃખાવનારું, અને કુમાર્ગનો ઉપદેશ આપનારું વચન અશુભ કર્મોનું પોષણ કરે છે. ॥ ૬ ॥

“ દેવાર્ચનગુરુપાસ્તિ-સાહુવિશ્રામણાદિકં ॥ વિતન્વતી સુશ્રુણા ચ । તત્તુર્વિતત્તુતે શુભં ॥ ૭ ॥ ”

અર્થઃ—દેવપૂજા, ગુરુસેવા, તથા સાહુઓનું વૈયાવચ્છ કરનારું અને સારી રીતે વશમાં રાખેલું પદ્ધતિ આ શરીર શુભ કર્મ ઉપાર્જન કરે છે. ॥ ૭ ॥

“શબ્દાદિવિષયાનિષ્ટા-નિષ્ટાંધાપિ વિષોપમાત્ ॥ રાગદ્વેષમહાણેન । નિરાકુર્થત કોવિદઃ ॥ ૮ ॥”

અર્થઃ—વિદ્વાન માણસે રાગદ્વેષના ત્યાગથી ફેરસમાન एवा શબ્દ આદિકસંવાધિ સારાનરસા વિષયોને દૂર કરવા. ॥ ૮ ॥

“ય एतદ્ભાવનાસંગી । સૌભાગ્યં યજતે નરઃ ॥ एति स्वर्गापवर्गोશ્રી-સ્વશ્યં તસ્ય વશ્યર્તા ॥ ૯ ॥”

અર્થઃ—एવી રીતની સંવર ભાવનાને માણસ સૌભાગ્યને ધારણ કરે છે, તથા સ્વર્ગ અને મોક્ષની લક્ષ્મી અવશ્ય તેને સ્વાધીન થાય છે. ॥ ૯ ॥

દશે નિર્જરા ભાવનાનું સ્વરૂપ કહે છે—

“સંસારહેતુશ્ચતાયા । યઃ ક્ષયઃ કર્મસંતતેઃ ॥ નિર્જરા સા યુનદ્વેષા । સકામાકામમેદતઃ ॥ ૧ ॥”

અર્થઃ—સંસારના હેતુશ્ચત્ર एવી કર્મોની શ્રેણિનો જે વિનાશ તે નિર્જરા કહેવાય, કલ્પી તેના સકામનિર્જરા અને અકામનિર્જરા एવા વે મેદો છે. ॥ ૧ ॥

“અમણેષુ સકામા સ્યા-દકામાશોષજંતુષુ ॥ પાકઃ સ્વત ઉપાયાચ્ચ । કર્મણાં સ્યાધયામ્રવત્ ॥ ૨ ॥”

અર્થઃ—સાધુઓની સકામનિર્જરા છે, અને વાકીના પ્રાણીઓની અકામનિર્જરા છે, તથા આંવાના પાકની પેટે કર્મોનો વિપાક પણ પોતાની મેલે તથા ઉપાયથી પણ થાય છે. ॥ ૨ ॥

“કર્મણાં નઃ ક્ષયો શૂયા-દિત્યાશયવર્તાં સર્તાં ॥ ચિતન્વર્તાં તપસ્યાદિ । સકામા શામિનાં મતા ॥ ૩ ॥”

अर्थः—अपारां कर्मोनी क्षय थाओ, एवा आशयपूर्वक तपस्या आदिक करनारा साधुओनी सकाम निर्जराकहेली छे. ॥३॥

“ एकेन्द्रियादिजंतूनां । सद्ज्ञानरहितात्मनां ॥ शीतोष्णवृष्टिदहन-च्छेदभेदादिभिः सदा ॥ ४ ॥ ”

“ कष्टं वेदयमानानं । यः शाटः कर्मणां भवेत् ॥ अकामनिर्जरामेना-मात्मनंति मनीषिणः ॥ ५ ॥ ”

अर्थः—सम्यग् ज्ञानविनाना एकेन्द्रियआदिक पापीओ, के जेओ हमेशा ठंडी, ताप, वृष्टि, दहन तथा छेदनभेदन आदिक-
थी कष्टने सहन करे छे, अने तेथी तेओना कर्मोनी जे क्षय थाय छे, तेने बुद्धिवान् मनुष्यो अकामनिर्जरा कहे छे. ॥ ५ ॥

“ तपःप्रभृतिभिर्बुद्धिं । व्रजंती निर्जरा यतः ॥ ममत्वं कर्म संसारं । हन्यात्तां भावयेत्ततः ॥ ६ ॥ ”

अर्थः—तप आदिकथी बुद्धि पामती एथी निर्जरा ममता, कर्म तथा संसारनो नाश करे छे, माटे ते निर्जराने भाववी. ॥६॥

इत्थे लोकस्वभाव नामनी भावनातुं स्वरूप कहे छे—

“ वैशाखस्थानस्थित-कटिस्थकरयुगनराकृतिर्लोकः ॥ भवति द्रव्यैः पूर्णः । स्थित्युत्पत्तिव्ययाक्रांतिः ॥ १ ॥ ”

अर्थः—वैशाख स्थानथी उभेला, तथा केडपर वने हाथवाळा, एवा पुरपसरखी आकृतिवाळो आ लोक उत्पाद, व्यय, अने
ध्रुव लक्षणवाळा पदार्थोवडे करीने संपूर्ण भरेलो छे. ॥ १ ॥

“ ऊर्ध्वोर्तिर्यग्नाथोभेदैः । स त्रेधा जगदे जिनेः ॥ रुचकादष्टमदेशा-न्मेरुपथ्यव्यवस्थितात् ॥ २ ॥ ”

“ नवयोजनशतूर्ध्व-प्रथोभार्गेऽपि सा तथा ॥ एतत्प्रमाणकस्तिर्य-ग्लोकश्चित्रपदार्थश्च ॥ ३ ॥ ”

अर्थः—वेणुदेव, वेणुदाली, अग्निशिख, अग्निमाणव, वेलंब, प्रभंजन, सुधोष, महाधोष, जलकांत, जलप्रभ, पूर्ण, विशिष्ट-
क, अभित तथा मितवाहन, ए रीते ते बने दिशाओना इंद्रो जाणवा. ॥ १२ ॥ १३ ॥

“अस्या एव पृथिव्या । उपरितने मुक्तयोजनसहसे ॥ योजनशतमध उपरि च । मुक्त्वाष्टसु योजनशतेषु ॥ १४ ॥”

“पिशाचाद्यष्टभेदानां । व्यंतराणां तरस्त्रिणां ॥ नगराणि भवंत्यत्र । दक्षिणोत्तरयोर्दिशोः ॥ १५ ॥”

अर्थः—वळी आज नरकभूमिना छोडी दीवेल। एवा उपरना एक हजार योजनमां, उपरना तथा नीचेना एकेकसो योजन
छोडीने बाकीना आठसो योजनमां, दक्षिण अने उत्तर दिशामां पिशाच आदिक आठ प्रकारना व्यंतरोनां नगरो छे. ॥ १४ । १५ ।

“पिशाचा भूता यक्षाश्च । राक्षसाः किन्नरास्तथा ॥ किंशुरया महोरगा । गंधर्वा इति तेऽष्टया ॥ १६ ॥”

अर्थः—पिशाच, भूत, यक्ष, राक्षस, किन्नर, किंशुर, महोरग तथा गंधर्व, एम आठ प्रकारना ते व्यंतरो छे. ॥ १६ ॥

“दक्षिणोत्तरभागेन । तेषामपि च तन्मुखां ॥ द्वौ द्वाविद्वौ समाज्ञातौ । यथासंख्यं सुबुद्धिभिः ॥ १७ ॥”

अर्थः—दक्षिण अने उत्तर, एम वे भागोमां वेंचाइने रहेला एवा ते व्यंतर देवोना नीचे मुजब अनुक्रमे बवे इंद्रो जिनेश्वरोए
कहेला छे. ॥ १७ ॥

“कालस्ततो महाकालः । स्वरूपः प्रतिरूपकः ॥ पूर्णभद्रो चाणिभद्रो । भीमो भीमो महादिकः ॥ १८ ॥”

“किन्नरकिंशुरयो स—त्पुरुषमहापुरुषनामकौ तदनु ॥ अतिकायमहाकायो । भीतरतिश्चैव गीतयक्षाः ॥ १९ ॥”

अर्थः—काल, महाकाल, स्वरूप, प्रतिरूप, पूर्णभद्र, माणिभद्र, भीम, महाभीम, किन्नर, किंपुरूप, सत्पुरुष, महापुरुष, अति-
काय, महाकाय, गीतरति अने गीतप्रथा. ॥ १८ ॥ १९ ॥

“अस्या एव पृथिव्या । उपरि च योजनशतं हि यन्मुक्तं ॥ तन्मध्यादथ उपरि च । योजनदशकं परित्यज्य ॥२०॥”

“मध्येऽशीताविह यो-जनेषु तिष्ठति वनचरनिकायाः ॥ अमज्ञसिक्मुख्या । अष्टावल्पर्द्धिकाः किंचित् ॥ २१ ॥”

अर्थः—हवे आज पृथ्वीना उपरना भागगां जे एकसो जोजन छोडी आप्यां छे, तेना नीचेना अने उपरना दश जोजन
छोडीने, वच्चे रहेला एंसी जोजनमां अमज्ञसिक आदिक कइंक स्वल्प अद्विवाळा वनचरनिकायो रहे छे. ॥ २० ॥ २१ ॥

“अत्र मतिनिकायं च । द्रौ द्वाविद्रौ महाहुती ॥ दक्षिणोत्तरभागेन । विज्ञातव्यौ मनीषिभिः ॥ २२ ॥”

अर्थः—अहाँ पण ते दरेक निकायमां दक्षिण अने उत्तरतरफना भागमां महातेजस्वी वचे इंद्रो विद्वानोए जाणवा. ॥२२॥

“योजनलक्षोन्नतिना । स्थितेन मध्ये सुवर्णमयवपुषा ॥ मेरुगिरिणा विशिष्टे । जंबूद्वीपे भवंत्यत्र ॥ २३ ॥”

“वर्षाणि भारतादीनि । सप्त वर्षधरास्तथा ॥ पर्वता हिमवन्मुख्याः । पद् शाश्वतजिनालयाः ॥ २४ ॥”

अर्थः—एक लाख जोजननी उंचाहवाळा, वच्चे रहेला, तथा सुवर्णमय एवा मेरुपर्वतथी शुक्त थवेला आ जंबूद्वीपमां भरत-
क्षेत्र आदिक सात क्षेत्रो छे, तथा शाश्वतां जिनमंदिरवाळा हिमवंत आदिक छ वर्षधर पर्वतो छे. ॥ २४ ॥

“योजनलक्षममिता-जंबूद्वीपात्परो द्विगुणमानः ॥ लवणसमुद्रः परत-स्वद्द्विगुणद्विगुणविस्ताराः ॥ २५ ॥”

ळा थया थका हमेशां स्थिर थइने रहेला छे. ॥ ४१ ॥ ४२ ॥

“समभूमितलादूर्ध्व । सार्धरज्जौ व्यवस्थितौ ॥ कल्पावनल्पसंपत्ती । सौधर्मेशाननामकौ ॥ ४३ ॥”

अर्थः—समभूमितलथी दोढ राजलोक उंचा अति समद्विवाळा सौधर्म तथा ईशान देवलोको आवेला छे. ॥ ४३ ॥

“सार्धरज्जुद्वये स्यातां । समानौ दक्षिणोत्तरौ ॥ सनत्कुमारमाहेंद्रौ । देवलोकौ मनोहरौ ॥ ४४ ॥”

अर्थः—तथा समभूतलथी अढी राजलोक उंचा दक्षिण तथा उत्तरमां सनत्कुमार तथा माहेंद्र नामना वे मनोहर देवलोकौ समान आवेला छे. ॥ ४४ ॥

“ऊर्ध्वलोकस्य मध्ये च । ब्रह्मलोकः प्रकीर्तितः ॥ तदूर्ध्व लांतकः कल्पो । महाशुक्रस्ततः परं ॥ ४५ ॥”

अर्थः—ऊर्ध्वलोकना मध्य भागमां ब्रह्मलोक कहेलो छे, तेनी उपर लांतक, तथा तेनी उपर महाशुक्र नामे देवलोक आ-वेला छे. ॥ ४५ ॥

“देवलोकः सहस्रारो-ऽथाष्टमो रज्जुपंचके ॥ एकेंद्रौ चंद्रवद् वृत्ता-चानतप्राणतौ ततः ॥ ४६ ॥”

अर्थः—वळी सहस्रार नामनो आठमो देवलोक समभूतलथी पांच जोजन उपर छे, अने तेथी उपर एक इन्द्रवाळा तथा चंदनीपेठे गोळ आनत तथा प्राणत नामना वे देवलोकौ छे. ॥ ४६ ॥

“रज्जुषट्के ततः स्याता-मेकेंद्रावारणाच्युतौ ॥ चंद्रवद्धर्तुलावेवं । कल्पा द्वादश कीर्तिताः ॥ ४७ ॥”

अर्थः—ते सिद्धो हमेशा अनंत सुख, ज्ञान, वीर्य तथा सधर्शनवाला, लोकांतने स्पर्श करनारा, एक बीजाने अक्काही रहेला अने शाश्वता छे. ॥ ५९ ॥

“ एतां भव्यजनस्य लोकविषयामभ्यस्यतो भावनां । संसारैकनिबंधने न विषयग्रामे मनो धावति ॥

किंत्वान्यान्यपदार्थभावनसमुन्मीलत्प्रबोधोऽधुरं । धर्मध्यानविधाविह स्थिरतरं तज्जायते संततं ॥ ६० ॥ ”

अर्थः—एवीरीतनी लोकसंवांधि भावनाने भावनारा एवा भव्य माणसतुं मन संसारना एक कारणरूप एवा विषयोना समूहमां दोडतुं नथी. परंतु अन्य अन्य पदार्थोनी भावनाथी ज्ञान युक्त यथेष्टं एतुं तेओतुं मन हमेशा धर्मध्याननी विधिमांज स्थिर थाय छे. ॥ ६० ॥

हवे बोधिदुलभ नामनी भावनानुं स्वरूप कहे छे—

“ पृथ्वीनीरहुताशवायुतरुह छिद्यैर्नैजैः कर्मभि—अस्मिन् भीमभवेज्ज पुद्गलपरावर्तानंतानहो ॥

जीवः काममकामनिर्जरतया संग्राह्य पुण्यं शुभं । प्राप्तोति त्रसरुपां कथमपि द्वित्रौद्रियाधामिह ॥ १ ॥ ”

अर्थः—आ जीव पोताना छिट्ट कर्मोवडे करीने आ भयंकर संसारमां अनंता पुद्गलपरावर्तो सुधी भमतो थको अकामनि-जरावडे करीने शुभ पुण्य पाभीने धणी महेनते वेइन्द्रिय तथा त्रैद्रिय आदिकरूप त्रसपणुं पाये छे. ॥ १ ॥

“ आर्यक्षेत्रमुजातिसत्कुलवपुर्नोरोगतासंपदो । राज्यप्राज्यमुखं च कर्मलघुताहेतोरवाप्नोत्ययं ॥

तत्वातत्त्वविवेचनैककुशलं बोधिं न तु प्राप्तवान् । कुत्राप्यक्षयमोक्षसौख्यजननीं श्रीसर्वविद्भित्तिं ॥ २ ॥ ”

अर्थः—लघुकर्मपणाथी आ जीव आर्यक्षेत्र, उत्तम ज्ञाति, सारं कुल, आरोग्य शरीर, संपत्ति, तथा उत्तम सुखवाळुं राज्य पामे छे, परंतु अक्षय मोक्षसुख आपनारां तथा श्रीसर्वज्ञप्रभुए उपदेशेलां, अने स्वरां खोटांतुं विवेचन करवामां कुशल एवां बोधि-वीजने ते कयांय पण पामी शकतो नथी. ॥ २ ॥

“बोधिलेब्धा यदि भवे-देकदाप्यत्र जंतुभिः ॥ इयत्कालं न तेषां त-द्भवे पर्यटनं भवेत् ॥ ३ ॥ ”

अर्थः—आ जगत्तमां एक वखत पण माणी जो बोधिबीज पामे, तो तेने आटला वधा वखतसुधि संसारमां परिभ्रमण करवानुं रहे नही. ॥ ३ ॥

“द्रव्यचारित्रमाप्येतै-र्वहुशः समवाप्यत ॥ सदज्ञानकारिणी क्वापि । न तु बोधिः कदाचन ॥ ४ ॥ ”

अर्थः—वळी आ जीवोए द्रव्यचारित्र तो धणीवार मेळवुं, परंतु सम्यग् ज्ञानने करनारं बोधिबीज कयांय पण कोइ समये मेळवुं नही. ॥ ४ ॥

“येऽसिद्ध्यन् ये च सिद्ध्यन्ति । ये सेत्स्यन्ति कदाचन ॥ ते सर्वे बोधिमाहात्म्या-त्तस्माद्बोधिरुपास्यतां ॥ ५ ॥ ”

अर्थः—जेओ सिद्ध थया छे, जेओ सिद्धे छे, तथा जेओ सिद्ध थरो, ते सर्वे बोधिबीजना प्रभावथी छे, माटे बोधिबीज मेळवुं. ॥ ५ ॥

मनुं माहात्म्य जयवंतुं वर्ते छे. ॥ ८ ॥

“अवंधूनां बंधुः सुहृदसुहृदां सम्यगगदो । गदार्त्तिहर्तानां धनमधनभावात्तमनसां ॥

अनाथानां नाथो गुणविरहितातां गुणनिधिः । जयत्येको धर्मः परमिह हितव्रातजनकः ॥ ९ ॥”

अर्थः—अवंधुओंतो बंधु, अभिलोको मित्र, रोगनी पीडाथी पीडायेलाओंने उत्तम औषधसमान, निर्धनताथी दुःखित मनवा-
लाओंने धनसमान, अनाथोंको नाथ, निर्गुणीओंने गुणोना भंडारसमान तथा सारी रीते हितोना समूहने उत्पन्न करनारो एक
धर्मज आ जगतमां जयवंतो वर्ते छे. ॥ ९ ॥

“अर्हता कथितो धर्मः । सत्योज्यमिति भावयन् ॥ सर्वसंपत्करे धर्मे । धीमान् दृढतरो भवेत् ॥ १० ॥”
अर्थः—अरिहंत पशुए कहेलो एवो आ धर्म सत्य छे, एतुं भावतोयको बुद्धिवान् मनुष्य सर्व संपत्ति करनारो एवा धर्मनी
अंदर वधारे दृढ थाय छे. ॥ १० ॥

“एकामप्यमलाभिमासु सततं यो भावयेद्भावनां । भव्यः सोऽपि निहंत्यशेषकलुषं दत्तासुखं देहिनां ॥

अर्थः—आ भावनाओमानी एक पण निर्मल भावनाने जे भव्य माणस हमेशां भावे छे, ते पण प्राणीओंने दुःख आपनारो

एवा सर्व केशोको नाश करे छे. त्यारे जे माणस सर्व जैनशास्त्रोको अभ्यास करीने आदरपूर्वक छपर वर्णवेली ते चारे भावनाने

ભાવે છે, તે માળસ મોક્ષરૂપી અતુલ્ય સુલ્લને જે મેલ્લવે છે, તેમાં ગું આશ્ચર્ય છે ? ॥ ૧ ॥

હવે પ્રતિમાઓનું સ્વરૂપ કહે છે—

માસાહ સતંતા ૧ । પઢમા ૮ વિહ ૧, તર્કય સત્તરાહદિણા ૧૦ ॥ અહરાહ ૧૧ દુનરાહ ૧૨ । મિ-
કલુપહિમાળં બારસગં ॥ ૫૮૦ ॥

અર્થ:—એકેક માસની દ્વિધિપૂર્વક એક માસથી માંડીને સાતમાસસુધિની સાત પ્રતિમાઓ જાળવી. તેમાં એક માસ છે પરિમા-
ળ જેટું તેને માસિકી પ્રતિમા કહીયે, એવીરીતે વીજી ત્રીજી વિગેરે છેક સાતમાસુધીની જાળવી. હવે તે સાત ઉપરની આવમી,
નવમી તથા દશમી, એમ ત્રણ પ્રતિમાઓ સાત સાત રાત્રિદિવસોના પ્રમાણવાળી જાળવી. અન્યારમી પ્રતિમા એક અહોરાત્રના પ્ર-
માણવાળી જાળવી. અને બારમી પ્રતિમા એક રાત્રિની જાળવી. એવીરીતે સાથુઓની બાર પ્રતિમાઓ છે. ॥ ૫૮૦ ॥

હવે આ પ્રતિમાઓને જે ધારણ કરી શકે છે, તેનું સ્વરૂપ કહે છે—

પહિવજ્જહ દયાઓ, સંઘયળધિર્હજુઓ મહાસત્તો । પહિમાઓ ભાવિયવ્વા, સમ્મં પુરુણા અણુન્નાઓ । ૮૧ ।
ગચ્છેશ્ચિય નિમ્માઓ, જા પુઘ્વા દસ ભવે અસંપુન્ના । નવમસસ તદ્યવરથું, હોહ જહ્નનો સુઆભિગમો । ૮૨ ।
વોસદ્ધવત્તદેહો, ઉવસગસહો જહેવ જિળકપ્પી । દ્વસળઅભિગહીયા, ભત્તં ચ અલેવહં તસસ । ૫૮૩ ।

अर्थः—संसक्त, असंसक्त, उच्छ्रुत, अप्रलेप, उद्ग्राहित, प्रग्राहित तथा सातमी उद्धितधर्मा. ॥ १ ॥

हवे अभिग्रहमां ते सात एषणामानी पहेली वेतुं अग्रहण, तथा पांचतुं ग्रहण जाणवुं. वळी पण अमुक दिवसें छेळी पांचमांथी वेनो अभिग्रह करे, एकनो भोजन माटे, अने वीजीनो पाणी माटे. तथा ते जे भोजन ले, ते पण लेपविनातुं एटले चाल तथा चणा आदिकतुं ग्रहण करे. एवी रीतनी क्रियापूर्वक प्रतिमा धारण करवानी इच्छावाळो साधु परिकर्म करे. वळी उपधि पण पोतानी बे एषणाथीज मास थयेली ग्रहण करे. अणे तेने अभावे उचित उपधिनी प्राप्तिमुधी एमनो एमज रहे, अने ज्यारे उचितनी प्राप्ति थाय, त्यारे तेने छोटी आपे, कहुं छे के—

“ उवगरणं सुद्धेसण । माणजुअं जमुच्चिअं सकप्पस्स ॥ तं भिण्हइ तयभावे । अहागडं जाव उच्चियं तु ॥ १ ॥

जाए उच्चिए य तयं । वोसिरइ अहागडं विहाणेण ॥ इय आणानिरयस्सिह । विज्जेयं तंपि तेण समं ॥ २ ॥ ”

अर्थः—पोताना कल्पने उचित एवुं प्रमाणोपेत उपकरण सुद्ध एषणापूर्वक ते ग्रहण करे छे, अने तेने अभावे उचित उपकरण मळतांमुधी जेमनो तेम रहे छे, अने ज्यारे उचित उपकरणनी प्राप्ति थाय, त्यारे ते यथाकृत उपकरणने विधिपूर्वक वोसरावी दे छे, एवी रीते आज्ञासां रहेनारतुं ते यथाकृत उपकरण पण पोताना कल्पने उचित जाणवुं. ॥ १ ॥ २ ॥

हवे ते कल्पोचित उपधि पोतानी बे एषणाथी मेळवे छे, अने ते छेळी चार एषणा नीचे मुजव जाणवी—पहेलुं ग्रहण करेलुं स्रजतुं वस्त्र, वीजुं तजेलुं, वीजुं ओढवा आदिकथी वापरेलुं, अने कोयुं जे त्याग करवा ल्याक होय ते. ॥ ५८५ ॥

हवे पृथी रीते क्रिया कर्माबाद ते जे करे छे ते कहे छे—

गच्छा विणिक्खमिच्चो, पडिवज्जइ मासियं महापडिमं । दत्तेगभोगणस्स, पाणस्स व तत्थ एगभवे । ८६।
जत्थत्थमेइ सूरु, न तओ ठाणा पयंपि संचलइ । ता एगाराइवासी, एगं च दुगं च अन्नाए । १८७।
हुट्ठाण हत्थिमाईण, नो भएणं पयंपि ओसरइ । इयमाइनियमसेवी, विहरइ जा खंडिओ मासो । १८८।

गच्छ एटले साधुओना समुदायमांथी निकळीने, अर्थात् तेओने छोडीने ते एकाकी विहार करे. हवे तेमां ते प्रतिमा धारण करनार जो आचार्य आदिक होय, तो थोडा काळ माटे योग्य साधुने पोतानी पदवीपर स्थापीने द्रव्य आदिकनो शुभ योग प्राप्त भये छते, एटले के शरद् ऋतुमां सर्व साधुओने नीचेसुजव खमावीने विहार करे—

“स्वामेइ तओ संघं । सवालवुहुं जहोचियं एवं ॥ अच्चंतं संविणो । पुव्वविरुद्धे विसेसेणं ॥ १ ॥

जं किंचि पमाएणं । न सुट्ठु भे वहियं मए पुत्तिं ॥ तं भे स्वामेमि अहं । निस्सछो निकसाओत्ति ॥ २ ॥”

अर्थः—पछी ते बालकथी मांडीने ब्रह्मसुधीना सर्व साधुसमुदायने उचितता सुजव अत्यंत वैराग्ययुक्त भयोधको खमावे छे, अने तेमां पण पूर्व, जेनी साथे विरोध भयो होय, तेने विशेष प्रकारे ते खमावे छे. ॥ १ ॥ ते आवी रीते—हे साधुओ ! पूर्व प्रमादथी में तमाराभते जे कंइ अशुभ आचरण कर्हु होय, ते सर्वमाटे हुं शल्य तथा कषायथी रहित भयोधको तमोने खमावुं हुं.

માણસ તેના હાથ આદિક પકડીને જો તેમાંથી તેને સ્વેચ્છી કહાડે, તો વહાર નિકલ્યા પછી પણ પગમાં ટુંચેલા કાંટા કાંકરા-
આદિકને તે દૂર કરે નહીં, તેમજ આંત્રમાં પહેલી ધૂંડ, તુણ તથા મેલ આદિકને પણ તે દૂર કરે નહીં. તેમજ હાથ, પગ તથા
મુલ આદિક અંગોપાંગને પ્રાસુક જલથી ધૂણ નહીં, તેના શિવાયના સાધુઓ જરૂર પડ્યે વસ્ત્રઆદિક ધૂણ પણ છે. ॥ ૫૮૭ ॥

પચ્છા ગચ્છમુવેદ, એવ દુમાસી તિયાસી જા સત્તા ન વરં દત્તી વહ્નદ, જા સત્તાઓ સત્તમાસીય ॥ ૫૮૫ ॥

અર્થ:—પછી એટલે એવીરીતે એક માસ સંપૂર્ણ થયાવાદ તે પ્રતિમાધારી સાધુ સન્માનપૂર્વક પાહો સાધુસમુદાયમાં આવે છે,
એટલે કે જ્યાં પોતાનો સાધુસમુદાય રહેલો હોય, તેની નજીકના ગામમાં જ્યારે તે આવે છે, ત્યારે આચાર્ય તેની સ્વચરઅંતર પૂ-
છાવે છે, તથા પછી રાજાઆદિકને તે નિવેદન કરે છે કે, પ્રતિમારૂપી મહા તપને સંપૂર્ણ રીતે પાલનારો સાધુ અહીં આવેલ છે,
અને પછી તે રાજાઆદિક લોકો તથા શ્રમણસંઘ ઘણા આદરમાનપૂર્વક તેનો ગામમાં પ્રવેશ કરાવે છે, અને તેથી તપનું વહુમાન
થાય છે, અને વીજાઓને ધર્મશ્રદ્ધાની વૃદ્ધિ થાય છે, તેમજ જ્ઞાસનની શોભા વધે છે. એવીરીતે પહેલી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ કહું.
વાકીની છતું સ્વરૂપ કહે છે—આવીજ રીતે બે માસની, ત્રણ માસનીથી યાંટીને છેક સાત માસ સુધીની પ્રતિમાઓ જાળવી.
તેમાં એટલું વિશેષ કે, અનુક્રમે દત્તિઓની વૃદ્ધિ જાળવી, એટલે કે બે માસવાલી પ્રતિમામાં આહારપાણીની દરેકની બે દત્તિઓ,
ત્રણ માસવાલીમાં દરેકની ત્રણ દત્તિઓ, એવી રીતે સાતમાસવાલીમાં દરેકની સાત દત્તિઓ જાળવી. ॥ ૫૮૬ ॥

હવે આઠમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ કહે છે—

તત્તો ય અદ્દમીયા, મ્મવદ્દ હદ્દ પદ્મ સત્તરાદંદી । તોષ્ ચત્તરથ્ ચત્તરથીણ, અપ્પણણ્ણં અહ્ વિસેસો ॥ ૫૮૭ ॥
ઉત્તાણગપાસદ્ધી, નેસજ્જીવાવિ ઠાણઠાહત્તા । સહ્ ઉસ્સમ્મો ઘોરે, દિવાદ્દે તત્થ અવિકંપો ॥ ૫૮૮ ॥

હવે ઉપર વર્ણવેલી તે સાત પ્રતિમા ધારણ કર્યા પછીની આઠમી પ્રતિમા સાત રાત્રિદિવસોની જાણવી, તેમાં એકાંતરે હવવાસ કરવાના હોયછે, છૂટલે ચારે પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કરવો, વઠ્ઠી તેમાં પૂર્વે કહેલી પ્રતિમાઓથી છૂટલું વિશેષ છે કે, પારણાને દિવસે ઓંવેલ કરવું, અને તેમાં દત્તિનો નિયમ નથી, વઠ્ઠી તે પ્રતિમાધારી સાધુ હંતું મુલ્લ રાસીને છૂટલે ચત્તો સુણ, અથવા પડ્ડરું વાળીને સુણ, અથવા સમતાપૂર્વક વેણી પણ રહે, એવી રીતે ગામ આદિકથી વહાર રહે, અને ત્યાં દેવસંવંધિ, મનુષ્યસંવંધિ તથા તિર્યચસંવંધિ ઘોર હવસર્ગોને સહન કરે, અને તે હવસર્ગોથી મન તથા શરીરથી ચલાયમાન થાય નહીં. ॥ ૫૮૭ ॥ ૫૮૮ ॥

હવે નવમી પ્રતિમાનું સ્વરૂપ કહે છે—

દોઢ્ઘાવિ છરિસચ્ચિય, વહિયા ગામાદ્દયાણ ન વરંતુ । ઉક્કુલ્લગંડસાદ્, દંડાયયત્તવ્વ ઠાદ્દત્તા ॥ ૫૮૯ ॥

આ વીર્જી સાત રાત્રિદિવસની પ્રતિમા પણ પેહેલી સાતરાત્રિદિવસવાઠ્ઠી પ્રતિમાજેવીજ છે, કેમકે તેમાં પણ તપ, પારણું, તથા ગામ આદિકની વહાર રહેવાનું તેમપ્રમાણેજ છે, અને તેથીજ કહે છે કે, તે પ્રતિમાધારી સાધુણ પણ ગામ આદિકથી વહારજ રહેવું.

(સાહસ્રદ્ધ દોવિ પાદ, વાગધારિયપાણિ ટાયદ ટાણં । વાગધારિય લંબિયમુઓ, અંતે ય હમીય લહિન્નિ)
 વલી તે જિનમુદ્રાપૂર્વક વંચે પગોને એકઠા કરીને રહે છે, વલી વ્યાધારિયપાણિ દટલે પોતાની વંચે મુજાઓને લંબાવીને તે રહે છે. વલી આ પ્રતિમાને અંતે નીચેમુજાવ લામ થાય છે, કહું છે કે—

“ દુગરાઈયં ચ ણં ખિક્કુપુદ્ધિમં સમ્મં અણુપાલેમાણસ્સ દમે તથો ઠાળાહિયાદ મવંતિ, તં જહા—ઓહિનાપે વા સમુપજ્જેજ્ઞા, મણપજ્જવનાપે વા સમુપજ્જેજ્ઞા, કેવલનાપે વા સમુપજ્જેજ્ઞા. વિરાધને પુનઃ ઉમ્માયં વા લભેજ્ઞા, દેહ-કાલિયં વા રોગાયકં પાણેજ્ઞા, કેવલિપ્પવત્તાઓ મમ્માઓ મંસિજ્ઞા ”

અર્થ:—આ એકરાત્રિકી સામુપ્રતિમાને સમ્યક્પ્રકારે પાલવાથી નીચેમુજાવ લામ થાય છે—અવાધિજ્ઞાન થાય, અથવા મનઃપર્યવજ્ઞાન થાય, અથવા કેવલજ્ઞાન હતપ્પ થાય છે. તથા તે પ્રતિમાને વિરાધવાથી ઉન્માદ પામે, અથવા ઘરીરને નાશ કરનારો રોગ પામે, અને કેવલિપ્પાધિત ધર્મથી મ્રદ થાય.

આ પ્રતિમામાં રાત્રિવાદ અદ્વમત્વ કરવાનો હોવાથી તે ચાર રાત્રિદિવસના પ્રમાણવાલી થાય છે. આ ગાથા કેટલોક સ્ત્રવ પુસ્તકોમાં દેવાતી નથી. ॥ ૧ ॥

હવે દંદિયનિરોધનું સ્વરૂપ કહે છે—

ફાસણ ૧ રસણ ૨ ઘાળં ૩, ચક્ષુ ૪ સોયંતિ ૫ ઇન્દ્રિયોણેસિં ।

ફાસ ૧ રસ ૨ ઘાળ ૩ વજ્રા ૪, સદ્વા ૫ વિસયા વિણિદ્ધિદ્વા ॥ ૫૯૩ ॥

સ્પર્શ, જિહ્વા, નાશિકા, ચક્ષુ અને કર્ણ, એ પાંચ ઇન્દ્રિયો છે, અને તેઓનાં અનુક્રમે સ્પર્શ, રસ, ગંધ, વર્ણ તથા શબ્દરૂપ પાંચ વિષયો કહેલા છે, જો કે આ ગાથામાં ઇન્દ્રિયોનો નિરોધ કરવો, એમ કહું નથી, તોપણ ઇન્દ્રિયનિરોધનો ચાલુ પ્રસ્તાવ હોવાથી, આ વિષયોમાં ઇન્દ્રિયોની આસક્તિનું વર્જન કરવાનું જાણવું. કેમકે વજ્રમાં ન રાखेली ઇન્દ્રિયો પગલે પગલે કલેશોના સમુદ્રમાંજ પાડે છે. કહું છે કે—

“સત્કઃ શબ્દે હરિણઃ । સ્પર્શે નાગો રસે ચ વારિચરઃ ॥ કૃપણઃ પતંગો રૂપે । શુભગો ગંધેન ચ વિનયઃ ॥ ૧ ॥”

અર્થઃ—હરિણ શબ્દમાં આસક્ત થવાથી, હાથી સ્પર્શમાં આસક્ત થવાથી, મત્સ્ય રસમાં આસક્ત થવાથી, પતંગીયું રૂપમાં આસક્ત થવાથી, તથા સર્વ ગંધમાં આસક્ત થવાથી નાશ પામે છે. ॥ ૧ ॥

“પંચસુ સત્કાઃ પંચ । વિનયઃ યત્રાચૂહીતપરમાર્થાઃ ॥ એકઃ પંચસુ સત્કઃ । પ્રયાતિ તદ્વસ્મતાં મૂઢઃ ॥ ૨ ॥”

અર્થઃ—પરમાર્થને નહીં જાણનારા એવા તે પાંચે પ્રાણીઓ અનુક્રમે જૂદા જૂદા પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં આસક્ત થવાથી વિનાશ પામ્યા છે, ત્યારે તે પાંચે ઇન્દ્રિયોમાં આસક્ત થયેલો મૂઢ પ્રાણી તો મસ્મીભૂતજ થાય છે. ॥ ૨ ॥

कप उत्तरपट्ट संथारपट्ट, दंडगो य, एस कमी, अन्नहा उकमी, पुरिसेसु पुवं आयरिस्स, पच्छापारिबी, तओ
निलाण सेहाइयाण, अन्नहा उकमीति. ”

अर्थः—प्रभातमां उपधिनी पडिलेहणामां प्रथम सुहपत्ति, पढी रजोहरण, पढी अंदरनी निषद्या, पढी बहारनी निषद्या, पढी
चोलपट्टो, कपडा, उत्तरपट्ट, संथारपट्ट अने दांडानी पडिलेहणा करवी, एवी रीतनो क्रम जाणवो, तेथी विपरीत पडिलेहणा क-
रवाथी उत्क्रम थाय छे. वकी पुरुषोमां पहेलां आचार्यनी, पढी अन्नशनवाळानी, अने पढी नलान तथा बालसाधुओनी उपधिनी

पडिलेहणा जाणवी, अने तेथी विपरीतपणे करवाथी उत्क्रम थाय छे.
हवे बीजी तथा बीजी पडिलेहणातु स्वरूप कहे छे—

उन्नगरणचउद्दसनां, पडिलेहिज्झइ दिणस्स पहरतिगे। उन्धाड पोरिसीए, उपत्तानिज्झमोगपडिलेह्वा। ६०१।
अर्थः—दिवसना त्रण पहोर व्यतीत थयाबाद स्थविरकल्पिओनी उपधिरूप चोद उपकरणोनी पडिलेहणा करवी. तेमां प्रथम
सुहपत्ति, पढी चोलपट्टो, पढी गोच्छक, पात्रपोंजणी, पढी पात्रबंध, पढी पडला, पढी रजत्ताण, पढी पात्रस्थापन, पढी मात्रक,
पढी पाल, पढी रजोहरण तथा पढी तण कपडानी पडिलेहणा करवी, उपलक्षणथी बीजा पण औपग्रहिक उपधिओनी पडिले-
हणा करवी. तथा उवाडा पोरसी वत्तते सात प्रकारना पात्रनिर्योगनी पडिलेहणा कराव छे. तेमां आसनपर बेथीने प्रथम सुह-
पत्तिउं पडिलेहण करीने पढी गोच्छकउं पडिलेहण करवुं, पढी पडलाओउं, पढी पात्रकेसरिकाउं, पढी पात्रबंधउं, पढी रज-

स्नाणुं, पछी पावतुं, तथा पछी पात्रस्थापनतुं पडिलेहण करवुं. ते पडिलेहण करवानी विधि विस्तारना भयथी अहीं लखी नथी. माटे ते ओघनिर्मुक्ति तथा पंचवस्तुक आदिकथी पोतानी मेळेज जाणी लेवी. ॥ ६०१ ॥

हवे अहीं ते सदंघिज कह विशेष कहे हे—

पडिलेहिऊण उवाहिं, गोसंमि पमजणाओ वसहीए । अवरहे पुण पढमं, पमजणा तयणु पडिलेहो ॥
प्रभातमां पूर्वे कहेल मुहपत्ति आदिक उपधिनी पडिलेहणा करीने, त्यारवाद मुनिओने रहेवाना स्थानरूप ते उपाश्रयतुं सा-
धुए उपयोगपूर्वक प्रमार्जन करवुं. अने पाछले पोहोरे तो प्रथम उपाश्रयतुं प्रमार्जन करवुं, अने पछी उपधिओतुं पडिलेहण
करवुं. ॥ ६०२ ॥

दोन्नि उ पमजणाओ, उउंमि वासासु तइय मझ्झहे । वसाहिं बहुसो पमज्झइ, अइसंघट्टं अन्नहिं गच्छे ॥

जे ऋतुवद्ध कालमां उपाश्रयमां जीवादनी उत्पत्ति न थती होय, तेवा ते ऋतुवद्धकालमां पण उपाश्रयतुं वे वरवत प्रमार्जन
करवुं, एक प्रभातमां अने वीतुं पाछले पोहोरे, अर्थात् ते वे वरवत तो अवश्य उपाश्रयतुं प्रमार्जन करवुं. अने वर्षाकालमां तो
उपाश्रयनी त्रण वरवत त्रमार्जना करवी, वे पूर्वे कल्यामुजव, अने बीजी मध्याह्नकाले करवी. वळी ऋतुवद्धकाले अथवा वर्षाकाले
जो कुंशुआ आदिक जीवोनी उत्पत्ति वधारे जणाय तो घणीवार पण ते उपाश्रयनी प्रमार्जना करवी. अर्थात् पूर्वे कल्यामुजव वे

करवी, तेने बीजी कायशुसि जाणवी. ॥ ६०५ ॥

द्वे अभिग्रहोऽं स्वरूप कहे छे—

द्वे खित्ते काले, भावे य अभिग्रहे विणिदिद्धा । ते पुण अणेगभेया, करणस्स इमं सरूवं तु ॥६॥

द्रव्यथी, क्षेत्रथी, कालथी तथा भावथी अभिग्रहो कहेला छे, वळी ते सर्व अभिग्रहोना अनेक भेदो छे, जेमके त्रणे लोकोना खासी एवा श्रीमान् महावीरप्रभुए छद्मस्थावस्थामां विहार करतांथकां कौश्यावी नगरीमां ग्रहण कर्यां हता. तेसां तेमणे द्रव्यथी एवो अभिग्रह लीथो के सप्तद्वाना खूणामां रहेला अद्वाना वाकळा लेइश. क्षेत्रथी एवो अभिग्रह लीथो के वेडीथी नियोजित थये-ला चरणोवाळी एवी कोइक स्त्री एक पग उंवरासां, तथा बीजो बहार राखीने जो आपशे तो लेइश. कालथी तेणे एवो अभि-ग्रह लीथो के जो ते दिवसनी बीजी पौरुषी गयाबाद आपशे तो लेइश. तथा भावथी तेणे एवो अभिग्रह लीथो के मस्तक मुंडा-वेली तथा रडतीथकी जो ते भिक्षा आपशे तो लेइश, अन्यथा लेइश नही. एसी रीतना अभिग्रहोपूर्वक पशुने तपस्या करतां पांच दिवस ओछा छ मास व्यतिक्रांत थया. एवी रीतना द्रव्य आदिकथी अभिग्रहो जाणवा. आ करणना पण गुरुओ सीतेर भेदो कहे छे, ते आवी रीते—आधाकर्म आदिक वेंतालीसे दोपो पेंड, शय्या, वस्त्र तथा पात्ररूप चार वस्तुओना विषयोवाळा हो-वाथी तेओने चारज गणवामां आवे छे. पांच समिति, बार भांवना, बार प्रतिभा, पांच इन्द्रियनिरोध, पचीस पडिछेहणा, त्रण शुप्तिओ, अने चार अभिग्रह, एवी रीते सर्वने एकठा करवाथी सीतेर भेदो थाय छे.

અહીં શંકા કરે છે કે, ચરણ અને કરણમાં શું તફાવત છે? તે માટે કહે છે કે—હમેશની જે ક્રિયા તે ચરણ કહેવાય, અને પ્રયોજન પછ્યે જે કરાય તે કરણ કહેવાય. જેમકે વ્રત આદિક હમેશાંજ પાલવામાં આવે છે, પરંતુ વ્રત વિનાનો કોઈ પણ સમય હતોજ નથી, અને પિંડવિશુદ્ધિ આદિક તો પ્રયોજન પછ્યેજ કરાય છે. ॥ ૬૭ ॥

॥ એવી રીતે સહસ્રઠમું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું. ॥

॥ હવે અહસઠમું દ્વાર કહે છે ॥

આ અહસઠમા દારમા જંઘાચારણ તથા વિશાચારણ મુનિઓની ગમનશક્તિનું સ્વરૂપ વર્ણવે છે—

અહસયચરણસમરથા । જંઘાવિજાહિં ચારણા મુણિઓ ॥ જંઘાહિં જાહ પહમો । નિરસં કાઠં રવિ-
કરેવિ ॥ ૬૦૫ ॥ યુગ્મપાણ ગઓ । રુચગવરંમિ ય તઓ પહિનિયત્તો ॥ બીણં નંદીસરંમિ । યહ
તદ્દણ સમણં ॥ ૬૦૬ ॥ પહમેણ પંડગવણં । બીડપાણ નંદણં યહ ॥ તદ્દપાણ તઓ । હહ
જંઘાચારણો યહ ॥ ૬૦૭ ॥ પહમેણ માળુસોત્તર-નગં તુ નંદીસરં તુ બીણ ॥ યહ તઓ તદ્દણં ।

જ્યોતિના કિરણોડું આલંબન લેઈ ચાહે છે, તેઓ જ્યોતિરશ્નિચારણો કહેવાય છે. જૂદી જૂદી દિશાઓમાં આઢા અવબા વાતા વાયુર્જી પ્રદેશશ્રેણિને અવલંબીને જેઓ અસ્થલિતપણે ગમન કરે છે, તેઓ વાયુચારણ કહેવાય છે. વઢી કેટલાક ક્ષાકબ્ધું આ-લંબન લેઈને, તેમાના અપ્કાયના જીવોની વિરાધના કર્થવિના ગમન કરે છે, તેઓ નીહારચારણો કહેવાય છે. इत्यादिक बीजा षण भेषचारणो तथा फलचारण आदिकोने जाणी लेवा. ॥ ६०९ ॥

॥ एवी सीते अइसठसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे ओगणोतेरसुं द्वार वर्णवे छे. ॥

આ ઓગણોતેરમા દ્વારમા પરિહારવિશુદ્ધિનો તપ કહે છે—

परिहारियाण उ तवो, जहन्न मझो तदेव उक्कोसो । सीउणहवासकाले, मणिओ धीरेहिं पत्तेयं । १०।
परिहरण एटले परिहार नामनो तपविशेष, अने तैवो तप जेओ करे, तेओ परिहारिक कहेवाय. हवे तैओना वे भेदो छे, एक निर्विशमानक, अने बीजा निर्विष्टकायक. तेमां हवे वर्णवाता तपने सेवनारा. ते निर्विशमानक कहेवाय, अने ते तपने जे-मणे सेवेलो नथी, तेओ निर्विष्टकायक कहेवाय. अही नव साधुओनो गण जाणवो. तेओमाना चार निर्विशमानक एटले तप

करनारा होय, अने चार तेओतुं अनुकरण करनारा होय, अने एक कल्पस्थित वाचनाचार्य होय. वली जो तेओ सर्वे जोके शु-
 तातिशयवाळा होय, तो पण एवो कल्प होवाथी तेओमाना एक्के कल्पस्थित वाचनाचार्य तरीके स्थापनामां आवे छे. हवे ते-
 ओनो तप तण प्रकारनो छे, जवन्य, मध्यम अने उत्कृष्ट. अने ते तणे प्रकारनो तप शीयाळा, उनाळा तथा वर्षाकालमां कर-
 वातुं तीर्थकरोए कहेछुं छे. ॥ ६१० ॥

हवे तेमाथी उनाळानो तप कहे छे—

तरथ जहन्नो गिहो, चउरथ छठं तु होइ मझिमओ । अट्टममिहमुक्कोसो । एत्तो सिसिरे पवक्खामि ॥

उनाळानो समय अतिरक्ष होवाथी जवन्य तप एक उपवासनो, मध्यम तप छठ एटले वे उपवासनो, अने उत्कृष्ट तप अट्टम
 एटले तण उपवासनो छे. ॥ ६११ ॥ हवे शीयाळमां करवानो तप आगळ वर्षावे छे—

सिसिरे तु जहन्न तवो, छट्ठाद दसमचरमगो होइ । वासासु अट्टमाई, चरिसो पज्जंतगो होइ । ६१२।

शिथिर एटले शीयाळमां जवन्य, मध्यम तथा उत्कृष्ट तप अनुक्रमे छठथी मांडीने दशमपर्यंत होय छे. एटले के जवन्य
 छठ, मध्यम अट्टम, अने उत्कृष्ट दशम एटले चार उपवासनो तप होय छे. अने वर्षाकालमां अट्टमथी मांडीने द्वादस सुधीनो
 अनुक्रमे जवन्य, मध्यम तथा उत्कृष्ट तप होय छे, एटले के जवन्य अट्टम, मध्यम चार उपवास, अने उत्कृष्ट पांच उपवासनो

अहीं स्थिरकल्पतुं ग्रहण उपलक्षणमात्र छे, परंतु पीतानो कल्प स्वीकारे छे, एम जाणतुं.

हवे अहीं इत्त्वरोने कल्पना प्रभावशील देव, मनुष्य के तिर्यचसंवंधि गुरत थाव करनारा उपसर्गो यता नथी, तेमज न सहन थइ सके एवी वेदना तेओने यती नथी. परंतु यावत्कथिकोने तेवा उपसर्गो अथवा तेवी वेदनाओ यवानो संभव छे. केमके तेओ जिनकल्पने स्वीकारवानी इच्छावाळा होवाथी जिनकल्पीपणाने अनुसरे छे, अने तेवा जिनकल्पीओने उपसर्ग आदिक थवानो संभव छे. कहुं छे के—

“ इत्तरियाणुवसग्गा । आयंका वेयणा य न हवंति ॥ जावकहियाण भइया । ”

अर्थः—इत्त्वरोने उपसर्गो, आतंक तथा वेदना थाय छे, अने यावत्कथिकोने माटे भजना, एटले तेओने ते उपसर्ग आदिक थाय, अथवा न पण थाय.

हवे आ कल्प जेमनी समीपे अंगीकार कराय छे, ते संबंधि हकीकत दोढ गाथावदे करीने कहै छे—

पडिवज्जमाणगा पुण । जिणसग्गासे पवज्जांति ॥ ६१७ ॥ तित्थयरसमीवासेव—गस्स पासो व नो व अन्नस्स ॥ एएसिं जं चरणं । परिहारविसुद्धिं तं तु ॥ ६१८ ॥

प्रतिपद्यमानक एटले आ पारिहारिक कल्पने स्वीकारवानी इच्छावाळा सुनिओ ते कल्पने तीर्थकरनी समीपे स्वीकारे छे,

અથવા તીર્થંકર પાસે રહેનારા ગળથર આદિક પાસે અંગીકાર કરે છે, ૫ ૬ થિવાય વીજા કોઈ પાસે તેનો સ્વીકાર કરાતો નથી. અને તેઓનું જે ચારિત્ર, તે પરિહારવિશુદ્ધિ ચારિત્ર કહેવાય છે. પરિહાર એટલે તપવિશેષ કરીને વિશુદ્ધિ એટલે નિર્મલપણું જેમાં હોય, તે પરિહારવિશુદ્ધિ ચારિત્ર કહેવાય. હવે તે પરિહારવિશુદ્ધિ ચારિત્રવાળા મુનિઓ કયા ક્ષેત્રમાં અથવા કયા કાલમાં સંભવે છે? તે કહે છે—અહીં ક્ષેત્ર આદિકના નિરુપણમાટે ઘળાં દ્વારો આગમોમાં કહેલાં છે, પરંતુ ગ્રંથગૌરવના મયથી શિષ્યોના અનુગ્રહમાટે તેમના કેટલોક અમો અહીં દેવાડીયે હીયે.

૧ તેમાં ક્ષેત્રદ્વારમાં ૬ મકારની માર્ગણા છે, એક જન્મથી, અને વીજી સજ્જાવથી, તેમાં જે ક્ષેત્રમાં જન્મ થાય ત્યાં જન્મથી માર્ગણા, અને જે ક્ષેત્રમાં કલ્પને અંગીકાર કરે, ત્યાં સજ્જાવથી માર્ગણા જાળવી. હવે જન્મ તથા સજ્જાવથી તેઓ પાંચ ભરત તથા પાંચ એરવતમાં પ્રાપ્ત થાય છે, પરંતુ મહાવિદેહમાં પ્રાપ્ત થાય નહીં, કેમકે તેઓનું સંહરણ થતું નથી, કેમકે જિનકલ્પીઓની પેટે સંહરણથી સર્વ કર્મશૂનિઓ અથવા અકર્મશૂનિઓમાં તેઓ પ્રાપ્ત થતા નથી. કહું છે કે—

“ સ્વેતે ભરહેરવેસુ । હૌંતિ સંહરણવજ્રિયા નિયમા ॥ ”

અર્થ:—સંહરણ શિવાય નિશ્ચયથી ભરત તથા એરવત ક્ષેત્રોમાં પ્રાપ્ત થાય છે.

૨ કાલદ્વારમાં અવસર્પિણીના ત્રીજા અથવા ચોથા આરામાં જન્મ જાળવો, અને સજ્જાવ તો પાંચમા આરામાં પણ જાળવો. ઘઠી ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા, ત્રીજા અથવા ચોથા આરામાં જન્મ જાળવો, અને ત્રીજા અથવા ચોથા આરામાં સજ્જાવ જાળવો. કહું છે કે—

શુદ્ધિક થાય નહીં. તીર્થને અભાવે તો જાતિસ્મરણ આદિક થાય.

૬ આગમદ્વારમાં તે પુરુષ અર્પુર્વ આગમનું અધ્યયન કરાતો નથી, કેમકે તે કલ્પને આશ્રીને પ્રહણ કરેલાં પૂર્વાં ઉચિત યોગના આરાધનથીજ તે કૃતાર્થ થાય છે. અને મનને હમેશાં સ્થિર રાલવામાટે એકાગ્રચિત્તે પૂર્વાધીતનું માર્યે કરીને સમ્યક્પ્રકારે તે સ્મરણ કરે છે. કહું છે કે—

‘અપુષ્વં નાહિઞ્જહૃદ્ । આગમમેસો પહુચ્ચતં કર્ણં ॥ બ્રહ્મચિયપગહિય—જોગારાહણજો દસ કયકિચ્ચો ॥ ૧ ॥’

અર્થ:—આ પરિહારવિશુદ્ધિવાલો મુનિ અર્પુર્વ આગમનું અધ્યયન કરાતો નથી, કેમકે તે કલ્પને આશ્રીને પ્રહણ કરેલાં ઉચિત યોગના આરાધનથીજ તે કૃતાર્થ થાય છે. ॥ ૧ ॥

“પુષ્વાહિયં તુ તયં । પાપં અણુસરદ નિષ્વમેવેસો ॥ દ્યુગમ્ગમણો સમ્મં । વિસ્રોયસિયાદ ત્વમહેઠ્ઠ ॥ ૧ ॥”

અર્થ:—વલી તે હમેશાં એકાગ્ર મનથી વિશ્રોતાસિકા દૃઢલે જ્ઞાનીના ક્ષય માટે સમ્યક્ પ્રકારે પૂર્વાધીતનું સ્મરણ કરે છે. ૧૧।
૭ હવે વેદદ્વારમાં પ્રવૃત્તિકાલને વિષે તે પુરુષવેદી અથવા નપુંસકવેદી સંભવે છે, પરંતુ સ્ત્રીવેદી સંભવતો નથી, કેમકે સ્ત્રીઓ-માટે પરિહારવિશુદ્ધિ કલ્પના સ્વીકારનો અસંભવ છે. વલી અતીત નયને આશ્રીને જો પૂર્વપ્રતિપન્નનો વિચાર કરીયે, તો સવેદી અથવા અવેદી પણ હોય, તેમાં સવેદી શ્રેણિપતિપતિના અભાવે હોય, અને ઉપશયશ્રેણિ અથવા ક્ષપકશ્રેણિની પ્રતિપતિને સ્થાનકે અવેદી હોય. કહું છે કે—

“ વેદો પવિત્રકાલે । દસ્થીવજ્જો ડ હોઈ ણગયરો ॥ પુચ્ચપહિવજ્જગો પુણ । હોઈ સવેદો અવેદો વા ॥ ૧ ॥ ”
 અર્થ:—પ્રવૃત્તિકાલમાં સ્ત્રીશિવાયનો ગમે તે એક વેદ હોય, અને પૂર્વપ્રતિપક્ષ તો સવેદી અથવા અવેદી પણ હોય. ॥ ૧ ॥
 ૮ કલ્પદ્વારમાં સ્થિતકલ્પમાંજ તે હોય, પરંતુ અસ્થિતકલ્પમાં નજ હોય, કહું છે કે—
 “ ઠિય કર્પમિય નિયમા ”

અર્થ:—સ્થિતકલ્પમાંજ તે હોય.
 હવે તેમાં આચેલકઆદિક દ્વયે સ્થાનકોમાં જોઓ રહેલા છે, તે સાધુઓનો કલ્પ સ્થિતકલ્પ કહેવાય છે, પરંતુ શ્રદ્ધાતરપિંદ
 આદિક ચાર અવસ્થિત કલ્પોમાં જોઓ રહેલા છે, તેમજ વાળીના આચેલવચ આદિક ૬ કલ્પોમાં રહેલા નથી, તેઓનો જો ન-
 લ્પ, તે અસ્થિત કલ્પ કહેવાય.
 ૯ લિંગદ્વારમાં નિશ્ચયથી વજ્રે પ્રકારના લિંગમાં તેઓ થાય છે, છટલે કે દ્રવ્યલિંગમાં પણ થાય છે, અને ભાવલિંગમાં પણ
 થાય છે. કેમકે તે વજ્રેમાના એકે લિંગવિના તે કલ્પને હચિત્ત એવી સામાચારી તેઓને સંયત્તી શકતી નથી.
 ૧૦ લેશ્યાદ્વારમાં તેજોલેશ્યા આદિક ત્રણ લેશ્યાં તેઓ પહિવજે, અને પૂર્વપ્રતિપક્ષ સર્વ લેશ્યાં પહિવજે. અશુદ્ધ લેશ્યાં
 પ્રવર્તે નહીં, કદાચ કોઈકને તેવી અશુદ્ધ લેશ્યા થાય, તોણ થોડીવાર તેમાં રહી પાછો પોતાના વીર્યના વલથી તે શુદ્ધ લેશ્યા-
 માં આવે છે. ।

અર્થ:—આ પરિહારવિશુદ્ધિવાલો મુનિ વીજા કોઈને દીક્ષા આપે નહીં, કેમકે તેઓની કલ્પસ્થિતિ તેવા પ્રકારની છે.

પરંતુ તે પોતાની શક્તિ મુજબ વીજાને ઉપદેશ આપે.

૧૫ મુંહાપનદ્વારમાં તે કોઈને મુંહન કરે નહીં, જો કે મન્વજ્યાદ્વારમાં આનો સમાવેશ થઈ જાય છે, તો પણ પ્રથમ મન્નાર્જિત રૂપા શિષ્યઆદિકતું પણ તે મુંહન કરે નહીં, તે સ્વચ્ચવા માટે છે.

૧૬ પ્રાયશ્ચિત્તદ્વારમાં સ્વપ્ન અતિચાર લાગ્યા છતાં નિશ્ચયથી ચારે શુદ્ધ પ્રાયશ્ચિત્ત થાય, કેમકે આ કલ્પ દ્વિગ્રપણે થાય છે, ને માટે તેના યંગથી શુરદોષ લાગે.

૧૭ કારણ દટલે આલંબન, અને તે આલંબનદ્વારમાં વિશુદ્ધ જ્ઞાનવંત ધર્મો તે કંઈ પણ આલંબન ગ્રહણ કરે નહીં, કેમકે જેના આશ્રયથી અપવાદપદ સેવવો પડે, તેવું કંઈ પણ તે અંગીકાર કરેજ નહીં. તે તો અપેક્ષારહિત મારંમેલો તપ કર્મક્ષયમાટે વિધિપૂર્વક આરાધીને સંપૂર્ણ કરે.

૧૮ નિઃપ્રતિકર્મદ્વારમાં શરીરને આશ્રી આંત્રમાં રહેલો મેલ પણ કહાડે નહીં, પ્રાણાંત ઉપસર્ગ આવતાં પણ અપવાદને સેવે નહીં, કહું છે કે—

“ નિર્બંધિક્રમસરીરો । અચ્છિન્નલાઘવિ નાવપેદ સયા ॥ પાણંતિપ્પવિ ય તહા । વસણંમિ ન વદ્દા વીણ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—કોઈ પણ પ્રકારની શુશ્રૂષારહિત શરીરવાલો ધર્મો આ પરિહારવિશુદ્ધિવાલો મુનિ હમેશાં આંત્રના મેલ આદિકને પણ

દૂર કરતો નથી, તેમ પ્રાણાંત ઉપસર્ગ પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ અપવાદમાર્ગને સેવે નહીં. ॥ ૧ ॥

૧૯ મિશ્રાદ્વારમાં તથા વિહારદ્વારમાં આ પરિહારવિશુદ્ધિવાળો મુનિ, તે વસ્ત્રે ત્રીજી પોરસીય કરે, અને વાકીની પોરસીઓ-માં કાઉસ્સણ કરે. વઠ્ઠી નિદ્રા તો સ્વલ્પજ કરે. વઠ્ઠી કદાચ તેની ચાલવાની શક્તિ નહિ થઈ જાય, તો વિહાર ન કરતાં તે મહાભાગ્યશાલી મુનિ અપવાદ સેવે નહીં, પરંતુ યોગ્યતામુજબ ત્યાંજ પોતાનો આચાર સંપૂર્ણ કરે. કહું હે કે—

“ તદ્યાય પોરિસિય । મિત્તવાકાલો વિહારકાલો ય ॥ સેસાસુ ય ઉસગો । પાયં અપ્પાય નિદ્ધત્તિ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—તે પરિહારવિશુદ્ધિવાળા મુનિનો મિશ્રાકાલ તથા વિહારકાલ ત્રીજી પોરસીય થાય છે, વાકીની પોરસીઓમાં તે કા-ઉસગધ્યાને રહે છે, અને પ્રાયે કરીને સ્વલ્પનિદ્રા તે કરે છે.

“ જંધાવલંભિ સ્ત્રીણે । અવિહરમાણોવિ ન ચરમમાવજ્જે ॥ તત્થેવ અહાકખ્વં । કુણ્ઠિ ઉ જોયં મહાભાગો ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—જંધાવલ એટલે ચાલવાની શક્તિ નહિ થઈ હોય, તો વિહાર ન કરે, પરંતુ અપવાદમાર્ગને સેવે નહીં, અને ત્યાં રહીને પણ તે મહાભાગ્યશાલી મુનિ યોગ્યતામુજબ પોતાનો કલ્પ સંપૂર્ણ કરે. ॥ ૧ ॥

॥ પૂર્વી રીતે ઓગળોતેરમું દ્વાર સંપૂર્ણ થયું ॥

જો તે ગામઆદિક મોટું હોય, તો તેને ઘરોની પંક્તિરૂપ હ શેરીઓમાં વહેંચીને એકેકી શેરીમાં પાંચ પાંચદિવોસો સુધી ભિક્ષા માટે અમળ કરે છે, અને ત્યાંજ રહે છે. અને एवीરીતે હ શેરીઓવડે કરીને એક ગામમાં તેઓનો માસકલ્પ સંપૂર્ણ થાય છે. અને જો તે ગામ આદિક તેટું વિસ્તીર્ણ ન હોય, તો અતિ નજીકમાં આવેલાં હ ગામોમાં તેઓ પાંચ પાંચ દિવસો સુધી વસે છે, તે માટે કલ્પયાધ્યમાં કહું છે કે—

“એકેકં પંચાદિણે । પળણ ય નિઢિઓ માસો ॥”

અર્થ:—એકેકી શેરીમાં પાંચ પાંચ દિવસસુધી ભિક્ષાટન કરવાવડે કરીને માસકલ્પ સંપૂર્ણ થાય છે.

તે સ્ત્રવ્ત્રની ચૂળિં નીચેમુજવ છે—

“જાદ ઇગો ચેવ ગામો સવિયારોતિ વિચ્છિણ્ણો, તા હ વીહીઓ કાડં એકેકીણ પંચ પંચ દિવસાણિ હિંહંતિ, વીયા-
 ઇવિ પંચ દિવસે, જાવ હઠીઇવિ પંચ દિવસા. ઇવં ઇગગામે માસો ભવહ, અહ નતિય સે ગામો સવિયારો તો હવં
 જહાલંદિયાણ હગ્ગાગા સ્વેત્તસ્સ પરિયંતેણં તેસિં એકેક પંચ દિવસાણિ અચ્છંતિ. ઇવં માસો વિભજ્જમાણો પળણ
 નિઢિઓ હોહંતિ”

અર્થ:—જો તે એકજ ગામ વિસ્તીર્ણ હોય, તો તેમાં હ શેરીઓ કલ્પીને, એક શેરીમાં પાંચ પાંચ દિવસોસુધી ભિક્ષામાટે ભમે
 છે, एવી રીતે વીજીમાં પળ પાંચ દિવસોસુધી ભમે છે, ઇમ હેક હઠી શેરીસુધી ભમે છે, અને एવી રીતે એક ગામમાં તેઓનો

માસકલ્પ સંપૂર્ણ થાય છે. હવે જો તે ગામ વિસ્તીર્ણ ન હોય, તો તે નજીકના ક્ષેત્રના છ भागો કલ્પીને, તે દરેક भागમાં પાંચ પાંચ દિવસોસુધી મમે છે. અને एवी रीते તેઓનો તે માસકલ્પ સંપૂર્ણ થાય છે.

હવે यथालंदिओनोज परस्पर भेद कहे છે—

गच्छे पडिबद्धाणं, अहलंटीणं तु अह पुण विसेसो । उगह जो तेसिं तु, सो आयरियाण आन्नवइ ॥

गच्छनी निश्रामां रहेला, अने गच्छनी निश्रामां नहीं रहेला एवा ते वने प्रकारना यथालंदिओवच्चे तफावत છે. તે तफावत कहें છે—गच्छनी निश्राये रहेला ते यथालंदिओनो पांच कोशना प्रमाणवालो जे क्षेत्रावग्रह છે, તે आचार्योनोज होय છે, जे आचार्यनी निश्राये तेओ विचरता होय, तेज आचार्यनो ते क्षेत्रावग्रह होय છે, एवो भावार्थ जाणवो. अने गच्छनी निश्राए नहीं विचरता एवा ते यथालंदिओने वो जिनकल्पीनी पेटे क्षेत्रावग्रह होतो नथी. ॥ ६२३ ॥

हवे ते वने प्रकारना यथालंदिओनी शिक्षाचर्याना सेदोने कहेवानी इच्छावाळा यथाशक्ता प्रथकार कहे છે—

एगवसहीए पणमं, छवीहीउ य नामे कुवंति । दिवसे दिवसे अन्नं, अंति वीहीसु नियमेण ॥६२४॥

ऋतुबद्ध कालમાં एक વસતિમાં તેઓ પાંચ દિવસોસુધી રહે છે, અને वर्षाकालમાં तो चार माससुधि तेओ एक વસતિમાં રહે છે. વઢી ગામમાં છ શેરીઓ કલ્પે છે, ઘટલે કે यथालंटी साहुओ घरनी पंक्तिओवाळी छ शेरीओवडे करीने ગામને કલ્પે છે,

વાથી, અથવા તેવાં છેડેનાં ત્ય સાચાં ન હોવાથી, સ્વત્ત્વર્થનો અભ્યાસ સંપૂર્ણ ન થયા છતાં પણ, ભૂતન આદિકના ભુમપણાથી કે-
ટલાક મુનિઓ આ યથાલંકિકલ્પને અંગિકાર કરે છે. પછી एवी રીતે કલ્પને સ્વીકારીને, ગચ્છમાંથી નિકળી, જે સ્થાનમાં શુદ્ધ
રહેતા હોય, ત્યાંથી દૂર દટલે નામ અથવા નગર આદિકથી દૂર રહીને અતિ આકરી एवी પોતાની સર્વ ક્રિયાઓમાં લીન થયા-
થકાં તે યથાલંકિકલ્પને પ્રહર્ષ કરે છે. હવે જે સ્વત્ત્વર્થનું હજુ અધ્યયન થયું ન હોય, તેનું અધ્યયન કરવામાટે નીચે જણાવ્યામુ-
જ્ઞવ વિધિ જાણવી—આચાર્ય પોતે ત્યાં તેમનીપાસે જઈને તે યથાલંકિકોને તે વાકી રહેલો સ્વત્ત્વર્થ સમજાવે છે. હવે તે યથાલં-
કિકો પોતેજ આત્મર્થપાસે આવીને પોતાના વાકી રહેલા તે સ્વત્ત્વર્થને શામાટે પ્રહર્ષ કરતા નથી ? તેમાટે કહે છે—જે ક્ષેત્રમાં તે
આચાર્ય રહેલા હોય, તે ક્ષેત્રમાં આવતાં તે યથાલંકિકોને નીચે જણાવ્યામુજ્ઞવ દ્રોષો લાગે છે, તે દોષો કહે છે—

ગચ્છવાસી સાધુઓના વાંદવાથી, અને કલ્પમાં રહેલા તે સાધુઓ તેઓને વંદન કરે નહીં, તેથી લોકમાં તેમની તિંદા થાય
છે. કેમકે તે યથાલંકિ સાધુઓના કલ્પની एवी મર્યાદા છે કે, આચાર્ય શિવાયના વીજા સાધુઓને તેઓ વંદન કરી શકે નહીં,
અને ગચ્છવાસી મોટા સાધુઓ પળ તે યથાલંકિકોને વંદન કરવું જોઈયે, પરંતુ તે યથાલંકિકો નાના છતાં પણ તે મોટા સા-
ધુઓને વંદન કરી શકે નહીં. અને તેથી દુતિયાના લોકો કહે કે, આ સાધુઓ દુષ્ટ આચરણવાળા છે, કેમકે વંદન કરતા एવા
પળ વીજા સાધુઓને તેઓ બોલવતા પણ નથી, અથવા વાંદતા પણ નથી. અથવા તે ગચ્છવાસી સાધુઓપર પણ અષ્ટપણાની સં-
કા થાય, જેવી કે સ્વરેશ્વર આ સાધુઓ સ્વરાજ આચરણવાળા અને નિર્યુગીઓ છે, કે જેથી આમને વંદન કરે છે, અથવા તે સ્વા-

શ્રુતિવાળા મારણીયા લાગે છે, કારણકે નહીં વાંદતા દ્વારા પણ આ સાધુઓને તેઓ વાંદે છે.

હવે વધારે ચાલવાની શક્તિ ક્ષીણ થવાથી તે આચાર્ય જો તે યથાલંદિઓની પાસે જવાને અશક્ત હોય, તો તે આચાર્ય અંતર-પછી દુટલે મૂલક્ષેત્રથી અઢી ગાઉપર રહેલા કોઈક ગામમાં આવે છે, અથવા મૂલક્ષેત્રથી વે ગાઉપર રહેલા મિશાચર્યાના ગામોમાં આવે છે, અથવા મૂલક્ષેત્રથી વહાર, અથવા મૂલક્ષેત્રમાંજ, અથવા મૂલક્ષેત્રમાં પળ આવે છે.

હવે તેસંબંધિ અહીં નીચે મુજબ માવના જાણવી. જો આચાર્ય તે યથાલંદિઓની સમીપે જવાને અશક્ત હોય, તો તે યથાલંદિઓમાનો જે સાધુ સ્વનાર્થને ધારણ કરવામાં કુશલ હોય, તે અંતરપછીમાં આવે છે, અને આચાર્ય ત્યાં જઈને અર્થ કહે છે, અને સાધુઓનું એક જોડનું મૂલક્ષેત્રમાંથી આહારપાણી વહોરી લાવીને ત્યાં તે આચાર્યને આપે છે. અથવા તે આચાર્ય પોતેજ સંધ્યાકાલે પાછા મૂલક્ષેત્રમાં આવે છે. વઠી જો તે અંતરપછીમાં પળ આવવાને અશક્ત હોય, તો તે અંતરપછી અને ગોચરીના કોઈક ગામની અથવા રહેલાં સ્થાનમાં આવીને સ્વત્રનો અર્થ કહે છે. ત્યાં પળ આવવાને જો અસમર્થ હોય તો ગોચરીના ગામમાં આવીને અર્થ કહે. ત્યાં પળ આવવાને જો અશક્ત હોય તો, તે ગોચરીના ગામ અને મૂલક્ષેત્રની વચ્ચે રહેલાં કોઈક સ્થાનમાં આવી સૂત્રાર્થ કહે છે. ત્યાં પળ આવવાને જો અસમર્થ હોય તો, મૂલક્ષેત્રની વહાર નિર્જન પ્રદેશમાં આવી સૂત્રાર્થ કહે છે, ત્યાં પળ આવવાને જો અસમર્થ હોય, તો મૂલક્ષેત્રમાંજ વીજા ઉપાશ્રયમાં આવી કહે છે. ત્યાં પળ આવવાને જો અસમર્થ હોય તો મૂલક્ષેત્રમાંજ ગુપ્ત રીતે આચાર્ય તે યથાલંદિઓને અધુરો રહેલો સ્વનાર્થ કહે છે. તે માટે કલ્પચૂર્ણમાં કહું છે કે—

અર્થ:—તે જિનકલ્પી યથાલંદિ સાહુઓ પોતાના તે કલ્પના સમયમાં મરણાંતિક રોગ હત્પથ થયે હવે પળ કંદં પળ ઔષધ-આદિક ઉપચાર કરાવતા નથી, કેમકે તેમના તે કલ્પની તેવા પ્રકારની સ્થિતિ છે. एवी રીતે કોઈ પળ પ્રકારના ઉપચારરહિત શરીરવાળા તે મહાત્માઓ, બીજું તો વાજુ રહું, પરંતુ અપમાદના અતિશયથી આંત્રમાનો મેલ પળ દૂર કરતા નથી. ॥૬૩૦॥

થેરાણં નાણતં । અસક્કુવંતં અપર્ણિતિ ગચ્છસ્સ ॥ તેવિ ય સે ફાસુણં । કરોતિ સર્વાપિ પરિકમ્મં ॥૬૩૧॥

અર્થ:—સ્થવિરકલ્પી યથાલંદિઓ અને જિનકલ્પી યથાલંદિઓવચ્ચે નીચેમુજબ મેદ છે. एटळे કે સ્થવિરકલ્પી યથાલંદિઓ-માનો કોઈક સાહુ જો રોગથી પીડિત થયો હોય, તો પોતાના તે સાહુને ગચ્છવાસી સાહુસમુદાયને સોંપી દે છે, અને પોતાનો પંચક્રગણ સંપૂર્ણ કરવામાટે તેને ઠેકાણે અતિ ધૈર્યવાન તથા શરીરના મજબૂત વાંધાવાળા एवा કોઈક બીજા મુનિને પોતાના કલ્પમાં દાણલ કરે છે. વળી તે ગચ્છવાસી સાહુઓ પળ તે રોગથી અશક્ત થયેલા સાહુની નિરવય एटळे દોષરહિત આહારપાણી આદિકથી સઘલી માવજત કરે છે. ॥ ૬૩૧ ॥ વળી,

एक्केक्कપडिग्गहा । सपाउरणा भवन्ति थेराओ ॥ जे पुण सिंजिणकप्पे । भयएसिं वच्छपायाइं । ६३२।

અર્થ:—સ્થવિરકલ્પી યથાલંદિઓમાના દરેક અવંશ્ય एक्केક પાત્રને ધારણ કરનારા હોય છે, તેમજ કપડાસહિત હોય છે. પરંતુ જેઓ આ યથાલંદિઓમાના મવિષ્વકાલમાં જિનકલ્પીપણું ધારણ કરનારા છે, તેઓમાના કેટલાકને વસ્ત્ર, પાત્રરૂપ ઉપ-

કરણ હોય છે, અને કેટલાંકને તે હોતાં નથી. ॥ ૬૩૨ ॥

હવે સામાન્યપણે યથાલંઘિતોતું પ્રમાણ કહે છે—

ગણમાણા ઉ જહન્ના । તિન્નિ ગણ સયગસોય ઉક્કોસા ॥ પુરિસપમાણે પનરસ । સહસ્સસો ચેવ ઉક્કોસો

અર્થ:—ગણના પ્રમાણથી ઇટલે ગણને આશીને જવન્યથી ત્રણ ગણો લાભે છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી એકસો પૃથક્ત્વ ગણો લાભે છે. વલી તેમનું પુરુષપમાણ જવન્યથી પંદરનું લાભે છે, કેમકે પાંચનો ગણ આ કલ્પ અંગીકાર કરે છે, અને જવન્યથી ત્રણ ગણો હોય છે, તેથી પાંચને ત્રણે ગુણવાથી પંદર થાય છે. અને ઉત્કૃષ્ટથી પુરુષપમાણ હજારપૃથક્ત્વ લાભે છે. ॥ ૬૩૩ ॥

વલી પણ પુરુષપમાણનેજ આશીને વંદ્ધક વિશેષ કહે છે—

પઢિવજ્જમાણગા વા । एक्का इह वेज्जउण पक्खेवि ॥ હોંતિ જહન્ના एए । સયગસો ચેવ ઉક્કોસો ॥

અર્થ:—અથવા જવન્યથી એક આદિક પતિપત્રમાન પુરુષો લાભે છે, ઓછા થયેલામાં નાતવવાથી યથાલંઘિકકલ્પમાં પાંચ શુનિઓના સમુદાયરૂપ ગચ્છ થાય છે. વલી ત્યાં રોગઆદિકના કારણથી તેમાના કોઈક સાધુને જ્યારે ગચ્છને સોંપી દેવામાં આવે છે, ત્યારે તે સંખ્યા ઓછી થવાથી તે કલ્પમાં એક આદિક વીજા સાધુને દાસલ કરવામાં આવે છે, કે જેથી પાંચ સાધુઓના સમુદાયરૂપ ગચ્છ થાય છે. અને એવી રીતે જવન્યથી તેઓ એક આદિક લાભે છે, અને ઉત્કૃષ્ટ તો એકસો પૃથક્ત્વ લાભે છે. ॥ ૬૩૪ ॥

દિકો ૧૨. ધ્રુવી રીતે તે પૂર્વે કહેલા ચારે સ્થાનકોમાં ચાર ચાર સાધુઓ હોવાથી તેને ચારગણા કરવાથી વૈયાવચ્છ કરનારની અઢતાલીસની સંખ્યા થાય છે, અને તે સંખ્યા સિદ્ધાંતોમાં કહેલી છે. વળી કેટલાક આચાર્યો ઉચ્ચાર તથા મશવળ પરઠવવાનું સાથે ગણી તેમાં ચાર સાધુઓની સંખ્યા લેસી, દરેક દિશામાં વળેને હિસાબે આઠ મહાયોગાઓ કહે છે, અને ૯ રીતે અઢતા-લીસની સંખ્યાને સંપૂર્ણ કરે છે.

દશે સૂત્રકાર પોતેજ તે વૈયાવચ્છ કરનારાઓનું વિસ્તારથી વર્ણવ કરે છે—

ઉવ્વત્તંતિ પરાવત્ત-યંતિ પઢિવત્તઅણસણં ચડરો ૧ ॥ તદ્ ચડરો અપ્પંતર-દુવારમૂલંમિ ચિદ્ધંતિ ૨ ॥ ૬૩૮ ॥ સંથારયાસંથરયા । ચડરો ૩ ચડરો ધાહિંતિ ધમ્મં સે ૪ ॥ ચડરો ય વાઙ્ગો ૫ અન્ન-દારમૂલંમિ ચ ચડકં ૬ ॥ ૬૩૯ ॥ ચડરો ભત્તં ૭ ચડરો ય । પાણિયં ૮ તદુચ્ચિયં નિદ્દાલંતિ ॥ ચ-ડરો ઉચ્ચારં પરિ-દ્ધવંતિ ૯, ચડરો ય પાસવણં ૧૦ ॥ ૬૪૦ ॥ ચડરો વાહિં ધમ્મં । કહિંતિ ૧૧ ચ-ડરો ચડસુવિ દિસાસુ ॥ ચિદ્ધંતિ ૧૨ ઉવ્વદ્ધવરક્કલયા । સહસ્સજોહિણો સુણિણો ॥ ૬૪૧ ॥

અહીં ઉત્સર્ગથી તો અનશન કરનાર મુનિ ૯ પોતાની મેલેજ ઉદ્ધર્તન આદિક કરવું જોઈયે, પરંતુ તેમ કરવાને જો તે યાક્રિવાત્ ન હોય, તો તે અનશન કરનાર મુનિનું ચાર સાધુઓ ઉદ્ધર્તન તેના શરીરને મસલવા આદિકનું કાર્ય કરે છે. હવલક્ષણથી તેને

ઉઠાડવું, બેસાડવું, બહાર લેઈ જવું, અંદર લેઈ જવું, તેના ઉપકરણોનું પહિલેહણ આદિક કરવું, इत्यादिक તેવું કાર્ય તે ચાર મુ-
 નિઓજ કરે છે. વઢી ત્યાં માણસોની મીડ ન થવા દેવા માટે ચાર સાધુઓ અંદરના વારણપાસે રહે છે, કેમકે લોકોની મીડ-
 થી કદાચ તે અનશન કરનાર મુનિને અશાંતિ ઉપજવાનો સંભવ છે. વઢી ચાર મુનિઓ તેને અનુકૂલ અને સુખ ઉપજે એવો
 સંચારો તેના મનની સમાધિમાટે પાયરે છે. વઢી ચાર મુનિઓ કે જેઓ ઉત્તમ પ્રકારની દેશનાની લ્લિવિવાળા હોય છે, તેઓ
 વસ્તુતત્વના જાણકાર એવા પણ તે અનશનિ મુનિને વૈરાગ્યનો ઉછાસ કરનારો ધર્મ નિરંતર સંમળાવ્યા કરે છે. વઢી તે અનશન
 કરનાર મુનિની શ્રાવકલોકોથી કરાતી અતિશય પ્રભાવનાને જોઈને કેટલાક દુર્જનો સંહન ન કરતાથકા સર્વશ્રમશુના મતનું લંહન
 કરવા માટે વાદવિવાદ કરવાને આવે છે, તેઓને હરાવવામાટે ચાર વાચાલ અને ન્યાયશાસ્ત્રોના જાણનારા એવા વાદી મુનિઓ
 તૈયાર થઈ રહેલા હોય છે. વઢી શાસનદેથી લોકોને અંદર આવતા અટકાવવામાટે ચાર સંમર્થ મુનિઓ ઉપાશ્રયના આગલા દ્વાર-
 પાસે રહે છે. વઢી તે અનશન કરનાર મુનિએ આહારનું પચ્ચસ્ત્રાણ કર્યા હતાં પણ પરીષદથી પીડાઈને જો કદાચ તે કોઈ રીતે
 આહારની અમિલાષા કરે, તો આ અનશન કરનાર મુનિ કોઈક શાસનદેથી દેવથી અધિષ્ઠિત થઈ આહારની યાચના કરો નહીં,
 એવી પરીક્ષા માટે પેહેલાં તેને પૂછે છે કે, હે મુનિ ! તેં ગીતાર્થ હોઈ અનશન કર્યું છે ? કેં એમને એમજ કર્યું છે ? વઢી આ સમયે
 દિવસ છે ? કે રાત્રિ છે ? એમ પૂછવાથી જો તે ચાહુ હકીકતને યથાર્થ કહે, તો જાણવું કે તે શાસનદેથી દેવતાથી અધિષ્ઠિત
 થયેલો નથી, પરંતુ પરીષદથી પીડાઈનેજ આહારની અમિલાષા કરે છે, એમ જાણી તેને સમાધિ ઉપજાવવામાટે કંઈક આહાર

પાત્વેહી સંઘઘ વંચ્ચેરં ॥ ૬૪૬ ॥ જે સહ રુવ રસ ગંધ માગણ, ફાસે ય સંપપ્પ મણ્ણપાવણ ॥ ચો-
દિપઓસં ન કરેજા પંડિણ, સે હોઈ દંતે વિણ અર્કિચ્છણે ॥ ૬૪૭ ॥

પ્રાણાતિપાત આદિકથી નિવર્તન થવારુપ મહાવ્રતોને દૃઢ કરવા માટે જોનો અભ્યાસ કરવામાં આવે, તે ભાવના કહેવાય. જો તે ભાવનાઓનો અભ્યાસ કરવામાં આવે નહીં, તો ન અભ્યાસ કરાતી ઈર્વા વિદ્યાનીપેટે મહાવ્રતો મલીન થાય છે. અને તે મા-
વનાઓ દરેક મહાવ્રતની પાંચ પાંચ હોય છે. તેમાંથી પહેલા મહાવ્રતની તે પાંચ ભાવનાઓનું વર્ણન કરે છે—ઈર્વા પટલે જાંઘ
આવઘું, અને તેમાં જે મુનિ ઉપયોગવાળો હોય, તે ઈર્વાસમિતિવાળો કહેવાય, કેમકે ઈર્વાસમિતિમાં ઉપયોગ વિનાનો મુનિ જીવન
હિંસા કરે, ઈર્વા રીતની પ્રથમ ભાવના જાળવી. (૧)

તથા દમોચાં યતઃ પટલે સમ્યક્ પ્રકારે ઉપયોગ પૂર્વક મોજન કરવું, તથા વાચાદ્યથી તે આહરણી પણ ઉપયોગપૂર્વક મહ-
ણ કરવાં. પટલે કે દરેક ઘેરથી પાત્રમાં આવેલા પિંડને વહુઆદિકના ઉપયોગપૂર્વક, તેમાં ઉત્પન્ન થતા, તથા હઢીને આવી પ-
હતા જીવોની રક્ષા માટે સારીરીતે જોવા તપાસવા. વઢી ઉપાશ્રયે આવીને પ્રકાશવાળાં સ્થાનમાં સારીરીતે દૃઢિથી તે આહારપા-
ળીને જોઈને પ્રકાશવાળાં સ્થાનમાં વેચી તેનું મોજન કરવું. કેમકે જોયા વિના રવાવાથી જીવહિંસા થવાનો સંયવ છે, ઈર્વારીતે
ધીજી ભાવના જાળવી. (૨.)

तथा आदाननिक्षेप एटले पात्र आदिकने लेवा मुक्कवामां जुगुप्सा न करवी, केमके आगमोमां कहेवा मुजव ते पात्रआदिकने दृष्टिशी जोइ पमार्जन करी उपयोगपूर्वक लेवां तथा मुक्कवां, केमके तेम करवांमां जुगुप्सा अर्थात् पमाद करवाथी जीवहिंसा श्वानो संभव छे, एवी रीतनीं त्रीजी भावना जाणवी. (३)

वकी साधुए मनने शांतपणे समतामां राखी प्रवर्तवुं जोइये, केमके जो मनना अभिप्रायो दुष्ट होय, तो कायगुप्तिने धारण करवा छतां पण अशुभ कर्मनो बंध पडे छे. तेना दृष्टांतरीके प्रसन्नचंद्र राजर्षिजुं दृष्टांत सिद्धांतोमां मसिद्ध छे, केमके ते राजर्षिए मनोगुप्तिना अभावथी हिंसा न करवां छतां पण सातमी नरकमां जवा योग्य कर्म बंधुं हतुं. एवी रीते चोथी भावना जाणवी. (४) वकी एवी रीते भाषा पण निर्दोषज बोलवी, केमके दुष्ट भाषा बोलवाथी जीवहिंसा श्वानो संभव छे, एवी रीते पांचमी भावना जाणवी. तत्त्वार्थमां तो आने ठेकाणे एषणासमितिरूप भावना कहेली छे, एवी रीते पहेला महाव्रतनी पांच भावनाओ कही. (५)

हवे बीजा महाव्रतनी भावनाओ कहे छे—हास्यनो त्याग करी सत्य वचन बोलवुं, केमके हास्य करवामां जुहुं पण बोलाइ जवानो संभव छे. एवीरीते पहेली भावना जाणवी. (१). सम्मग्न ज्ञानपूर्वक विचार करीने बोलवुं, केमके विचार कया विना बोलवाथी कदाचित् जुहुं पण बोलाइ जवाय, अने तेथी पोताने परसाथे वैर आदिक बंधावाथी दुःख उपजे, तेम जीवहिंसा पण पाय, एवीरीते बीजी भावना जाणवी. (२) वकी जे मुनि क्रोध, लोभ तथा भयनो त्याग करे तेज मुनि मोक्षनी समीपे

પર્વતી (૧૨૬) સ્વેલી નારસંવાધિ^{૧૬} અતિ શોભા ધારણ કરવી નહી, કેમકે સ્નાન, વિલેપન આદિક નાના પ્રકારની શોભાવાળો મુ-
 નિ હમેશાં ઉદ્દેશ્યુક્ત ચિત્તવાઙ્મો યયોથકો બ્રહ્મચર્યની વિરાધના કરનારો થાય છે. એવી રીતે વીજી ભાવના જાળવી. (૨)
 વલી સ્ત્રીતરફ દ્રષ્ટિ કરવી નહી, દટલે કે તેણીનાં મુલ તથા સ્તન આદિક અંગોપાંગોને સરાગ દ્રષ્ટિથી જોવાં નહી. કેમકે મનો-
 હર ઇવાં સ્ત્રીના અવયવોને નિરંતર જોવાથી બ્રહ્મચર્યને વાધા થાય છે, એવી રીતે ત્રીજી ભાવના જાળવી. (૩) વલી સ્ત્રીની પ્ર-
 શંસા કરવી નહી, તથા સ્ત્રીની સાથે પરિચય કરવો નહી, દટલે કે સ્ત્રીના નિવાસવાલું સ્થાન, તેણી સેવેલાં વીઠાના તથા આ-
 સન આદિક બ્રહ્મચારી મુનિઓ ઉપયોગમાં લેવાં નહી, કેમકે તેથી બ્રહ્મચર્યવ્રતનો ઁંશ થાય છે, એવી રીતે ચોથી ભાવના જા-
 ણવી. તથા તત્ત્વને જાળનારા મુનિ સ્ત્રીસંવાધિ ક્ષુદ્ર કથા કહેવી નહી, કેમકે સ્ત્રીસંવાધિ કથામાં આસક્ત થયેલા મનુષ્યને માન-
 સિક ઉન્માદ પ્રાપ્ત થાય છે, એવી રીતે પાંચમી ભાવના જાળવી. (૫) એવી રીતે પાંચ ભાવનાઓથી જેહું અંતઃકરણ વાસિત
 થયેલું છે, એવો ધર્મરૂપા સાધુ બ્રહ્મચર્યની સમ્યક્પ્રકારે શુદ્ધિ કરે છે, એવી રીતે ચોથા મહાવ્રતની ભાવનાઓ જાળવી. હવે પાં-
 ચમા મહાવ્રતની ભાવનાઓ કહે છે—જે સાધુ હિન્દ્રિયોના વિષયરૂપ સારા નરસા શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ તથા સ્પર્શોને મેઝવીને
 તેમાં અતુક્રમે મીતિ તથા દ્રેષને ધારણ કરતો નથી, તે સાધુ તત્ત્વજ્ઞાની યયોથકો હિન્દ્રિયોને જીતીને સર્વ સાવધ યોગોથી નિ-
 હત થઈ સર્વ પ્રકારના વહારના તથા અંદરના પરિગ્રહથી મુક્ત થાય છે. કેમકે શબ્દઆદિક પાંચે વિષયોમાં મૂર્છા કરવાથી પાંચ-
 મા વ્રતની વિરાધના થાય છે. માટે હિન્દ્રિયોના શુભાશુભ વિષયોમાં રાગદેવના ત્યાગથી તે પાંચમા મહાવ્રતની પાંચ ભાવનાઓ

भावेલી थाय छे. एवी रीते सर्व मलीने पचीस भावनाओ थइ. वळी समवायांग तथा तत्त्वार्थ आदिक प्राज्ञोमां आ भावनाओ-
ने बीजी रीते पण वर्णवार्मा आवी छे.

॥ एवी रीते बहोतेरसुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

॥ हवे तहोतेरसुं द्वार कहि छे. ॥

आ तहोतेरमा द्वारमां पचीस अष्टुम भावनाओसु वर्णन करे छे—

कंदर्पदेव १, किबिस २, अभिओगा ३ आसुरी ४ य सम्मोहा ५ ॥

एसा हु अप्सरथा, पंचविहा भावणा तत्थ ॥ ६४८ ॥

कंदर्प एडले काम, तेने आधीन, एटले निरंतर मर्यादा छोडीने विटनी पेठे आचरण करनारा जे देवो ते कंदर्पो कहेवाय, अने तेओना जेवी जे भावना एटले मननी वांछा ते कंदर्पो भावना कहेवाय. एवी रीते देवोमां किलिष देवो पापी गणाता होवाधी स्पर्श करवालायक होता नथी, अने तेओना संबंधवाळी एटले तेओना जेवी जे भावना, ते किलिषी भावना कहेवा-
य. वळी अभियोगी एटले दासपणुं करनारा देवो, अने तेओना जेवी जे भावना ते अभियोगी भावना कहेवाय. असुरो एट-

”

“ વાયા કુહરો પુણ । તં જંપઈ જેણ હસસા અઓ ॥ નાળાવિહલીવરૂવે । કુવ્વહ મુહુતરણ વેવ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—વચનકૌઠુચ્ય. પદલે પ્વી રીતનાં ગચનો મુલમાંથી વોલે, કે જેથી પરને હસવું આવે, તેમજ વિવિધ પ્રકારનાં જીવોના

નાદ સરલાં વચનો વોલે, તથા મુલથી પીપુડી આદિક સરલો નાદ કરે. ॥ ૧ ॥
હવે દુષ્ટ છે શીલ પદલે સમાવ જેનો તે દુઃશીલ કહેવાય, અને તેનો જે ભાવ તેને દુઃશીલપણું જાણવું. તેમાં સંપ્રમના આ-
વેયથી વિચાર કર્યાવિના જે તુરતાતુરત વોલી જવું, તેમજ મારદ્ ક્રતુમાં ઉત્પત્ત યયેલા વલ્લદની પેઠે એકદમ ઉતાવલી ચાલથી
ચાલવું, તેમજ સવળાં કાર્યો વિચાર કર્યાવિના જલદી જલદી કરવાં, તેમજ અત્યંત આવેશમાં આવી ગર્વથી જે ફાટી જવું, તે

વાલવું, તેમજ સવળાં કાર્યો વિચાર કર્યાવિના જલદી જલદી કરવાં, તેમજ અત્યંત આવેશમાં આવી ગર્વથી જે ફાટી જવું, તે

દુઃશીલપણું કહેવાય. કહું છે કે—

“ માસદ દુયં દુયં—ચ્છા ય દરિઓવ ગોવિસો સરણ ॥ સવં દુયદુયકારી । કુદ્દહ વહિઓવિ દર્પેણ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—એકદમ ઉતાવળથી તુરત તુરત વોલી જાય, તથા મારદ્ ક્રતુમાં ઉત્પત્ત યયેલા વેલની પેઠે તુરત તુરત ચાલે, તથા

ઘળાં કાર્યો વગર વિચાર્યે ઉતાવળાં કરે, તેમજ જે ગર્વથી ફાટી જાય તે દુઃશીલ માણસ કહેવાય. ॥ ૧ ॥

વલી માંડની પેઠે પરના છિદ્રો જાણ, તેમજ વિચિત્ર પ્રકારના નઠારા વેપ, માયા વિગેરે આદરી, તેવા વેપ અને વચનો—

મહે જોનારાઓને તથા પોતાને જે ત્રાસ ઉત્પન્ન કરે છે, તે હાસ્યકરણ કહેવાય. કહું છે કે—

“ વેસવયળોહિં હાસં । જળયંતો અપ્પળો પરેસિં ચ ॥ અહ હાસળોસિ મન્નહ । ઘયળોવ્વ હલે નિયંચંહંતો ॥ ૧ ॥ ”

अर्थः—भांडनी पेटे छिद्रो जोतो यको नठारां वेव तथा वचनोवडे पोताने तथा परने जे हास्य उपजावे छे, तेने हास्य-कारक कहिये. ॥ १ ॥

हवे परने विस्मय उपजाववो एटले तेवा प्रकारना इन्द्रजाल आदिक कुतूहलोवडे करीने, तेमज गामडीयाओने आश्चर्य उपजावनारी अनेक प्रकारनी जाडुइ रमतोवडे करीने भोळा लोकोना मनमां विभ्रम उपजाववो. कहुं छे के—

“सुरजालमाइएहिं तु । विमहयं कुणइ तन्विहजणस्स ॥ तेसु न विमहयइ सयं । आहटकुहेइएहिं च ॥ १ ॥”

अर्थः—इन्द्रजाल आदिकवडे करीने तेवा भोळा लोकोना हृदयमां विस्मय उपजावे छे, परंतु पोते तैथी विस्मय पामवो नथी, तेमज समझा तथा ओखाणा आदिकथी पण ते लोकोने विभ्रम उपजावे छे.

हवे पांच प्रकारनी किलियी भावता कहे छे—

सुयनाण १ केवलीणं २, धम्ममायरियाण ३ संघ ४ साहुणं ५ ॥

मार्इ अवण्णवार्इ, किविसिणं भावणं कुणइ ॥ ६५० ॥

श्रुतज्ञान एटले द्वादशंगी, केवली एटले केवलज्ञान धरनारा, धर्माचार्य एटले धर्मोपदेश आपनारा, संघ एटले साधु, साध्वी, श्रावक तथा श्राविकाओनो सहुदाय, अने साधु एटले मुनिओ, तेओनो अर्चणवाद बोलनारो, तथा मायी एटले पोतानी शक्ति

હવે સંવનો અવર્ણવાદ નીચેમુજબ જાળવો—પશુ તથા શિયાલ આદિકોના ધળા સંધો છે, તો પછી તમારે અહીં આ સંધું આરાધન કરવું, એમ જે વોલવું, તે તો એક વકવાદરૂપ છે, इत्यादिक જે વોલવું, તે સંવનો અવર્ણવાદ કહેવાય.

હવે સાધુઓનો અવર્ણવાદ નીચેમુજબ છે—અરે ! આ સાધુઓમાં પોતામાં પણ પરસ્પર સંપ નથી, અને તેથીજ એકબીજાની અદેલાઈથી તેઓ દેશાંતરમાં ખટકે છે, જો એમ ન હોય તો તેઓ સઘળા સાથેજ શામાટે ન રહે ? વલી તેઓ કપટી હોવાથી હમેશાં લોકોના પ્યાર સ્વેચ્છામાટે ધીરે ધીરે ચાલે છે, વલી તેઓ મહાન હતાં સઘાવે તો નિષ્ઠુરજ છે, વલી તેઓ ક્ષણે ક્ષણે રોષવાળા તથા તુષ્ટિવાળા થાય છે, વલી તેવાં તેવાં ચાટ વચનોથી તેઓ ગૃહસ્થોને છુટી કરી માલમલીદા હઠાવે છે, તથા તથા ધળો પરિગ્રહ એકટો કરે છે. કહું છે કે—

“ અવિસહણા અતુરિયગર્હ । અળાણુવિત્તો ય અવિ શુરૂણપિ ॥ સ્વળમિત્તપીરોસા । નિહિવચ્છલભા ય સંજયમા ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—સાધુઓ તો પરસ્પર દર્શવાળા, મંદગતિવાસા, શુભની આજ્ઞામાં નહીં વર્તનારા, તથા ક્ષણે ક્ષણે રોષ તથા સંતોષ ધરનારા, ગૃહસ્થોની આજીજી કરનારા, તથા પરિગ્રહ ધરનારા હોય છે. વલી અન્યોએ પણ કહું છે કે—

“ અનિત્યતાશબ્દમુહાહરંતિ । મગ્નાં ચ તુર્વીં પરિશ્લેષ્યંતિ ॥ યયાતયાન્યં ચ વિકત્યથંતિ । હરીતર્કો નૈવ પરિત્યજંતિ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થઃ—શુભથી તો અનિત્યપણું બોલ્યા કરે છે, અને એક તુંબડીમાત્ર માંગી જવાથી તેમાટે ચોંચ કરે છે, વલી જેમ મનમાં આવે તેમ પરસાથે વક્ત્યા કરે છે, અને હરહે માત્રને પણ હોદતા નથી. વલી અન્ય શાસ્ત્રમાં તો “ સત્ત્વસાદૃષ્ટં ” એ પાઠ મળીને

હમેશાં કઝીયાલોરપણું, સંસક્ત તપ, નિમિત્તોતું કથન, અને નિર્દયપણું, તથા અનુકંપારહિતપણું. હવે હમેશાં કઝીયાલોરપણું
પટલે પશ્ચાત્તાપ કર્યાવિના સાધુ આદિકો પર પળ ક્ષમા નહીં લાવતાં વિરોધનો અનુબંધ કરવો તે. કહું છે કે—

“ નિષ્ઠં ધિગહસીલો । કાઠ્ઠણ ય નાણુતપ્પદ પચ્છા ॥ ન ય સ્વામિઓ પસીયદ । સપક્વપરપક્વિચ્છઓવાવિ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—જેનો હમેશાં કઝીયો કરવાનો સ્વભાવ છે, તે ક્લેશ કરીને પાછલ્લથી તેનો પશ્ચાત્તાપ કરતો નથી, વળી તેને સ્વામાવવા-
થી પણ તે પ્રસન્ન થતો નથી, પછી નામે તો સ્વપક્ષનો હોય, કે પરપક્ષનો હોય. હવે સંસક્ત પટલે આહાર, ઉપધિ તથા શય્યા
આદિકોમાં હમેશાં પ્રતિબંધવાળો, અર્થાત્ આહાર આદિકની લાલચથીજ જે અનશન આદિક તપ કરવો તે. કહું છે કે—

“ આહાર ઉવહિ સેજા । જસ્સ ભાવઓ નિષ્ઠ સંસત્તો ॥ માવોવહઓ કુણદ । તવોવહાણં તુ દિઘ્ઘીય ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—આહાર ઉપધિ તથા શય્યા આદિકપર હમેશાં સંસક્ત પટલે લાલચવાળા થયા થકાં જે તપ કરવો તે સંસક્ત તપ ક-
હેવાય. ॥ ૧ ॥

તથા નિમિત્તકથન પટલે ત્રિકાલસંબંધિ લાભ, અલાભ, સુખ, દુઃખ તથા જીવિત અને મરણસંબંધિ નિમિત્તતું કહેવું, પટલે
હૃદયમાં અભિમાનનો આગ્રહ લાવીને વિશેષ પ્રકારે તે પગટ કરવું. કહું છે કે—

“ તિવિહનિમિત્તં એકેકં । હિવિહં તુ વન્નિયં પુવ્વં ॥ અભિમાણાભિનિવેસા । વાગરિયં આસુરં કુણદ ॥ ૧ ॥ ”

અર્થ:—તળ પ્રકારતું નિમિત્તજ્ઞાન છે, અને તે એકેકના છ પ્રકારો પૂર્વે વર્ણવેલા છે. તેમાં અભિમાનના આગ્રહથી જે નિમિત્ત-

तथा निमित्त एदले भूत, भविष्य अने वर्तमानकालसंबंधि पदार्थोंने जाणवाना हेतुरूप ज्ञान. कहूं छे के—
 “ तिविहं होइ निमित्तं । तीय पइपवनायनं चैव ॥ तेण विणावि न नेयं । नञ्जइ तेणं निमित्तं तु ॥ १ ॥ ”

अर्थः— निमित्त ज्ञान त्रण प्रकारतुं छे, भूतकालसंबंधि, वर्तमानकालसंबंधि, तथा भविष्यकालसंबंधि, एतुं ज्ञान जेथी थाय, ने निमित्त कहें छे.

एवी रीते कौतुक तथा भूतिकर्म आदिक पोताना गौरवमाटे करनारो साधु अभियोगिक कर्म बांधे छे. अपवादमार्गे गौरव-
 हेतु थयोश्चकः अतिशय ज्ञानी होइने लालचविना जो ते करे, तो ते आराधकज छे, तेमज तीर्थनी उन्नति करवाथी ते उंच
 ज बांधे छे. कहूं छे के—

“ एयाणि गारवद्वा । कुणमाणो अभियोगिय बांधे ॥ बीयं गारवरहिओ । कुव्वइ आराहसुच्चं च ॥ १ ॥ ”
 अर्थः— गौरवतामाटे ते कौतुक आदिक करनारो साधु अभियोगिक कर्म बांधे छे, परंतु गौरवतारहित जो करे तो आराधक
 पोथको उंच गोत्र बांधे छे.

इहे पांच प्रकारनी आसुरी भावना कहे छे—

मइ विगहसोल्लसं १, संसततवो २ निमित्तकहणं च ३ ॥ निक्किविप्पयावि य ४, अवरा पंचमगं नि-
 लुकंपपच्चं ५ ॥ ६५१ ॥

ॐ मूकं विगेरे कौतुक कहेवाय. छे. हवे भूतिकर्म एटले शरीर तथा जालकोनी रक्षामाटे भस्म तथा स्त्रव आदिकथी परिवेष्टन करवुं. कहुं छे के—

“ भईए महियाए । इव सुतेणव होइ भूइकम्मं तु ॥ वसहीसरीरमंडय—रक्वा अभिओगमार्हिया ॥ १ ॥ ”

अर्थः—भस्म, माटी तथा स्त्रव आदिकथी घर, शरीर तथा जालक आदिकोनी रक्षामाटे जे मयोगो करवा, ते भूतिकर्म कहेवाय. हवे पोताना लाभ अथवा अलाभमाटे बीजापासे पूछवुं, अथवा मोते अंगुठा, दर्पण, तलवार अथवा जल आदिकर्मा जे जो-हुं, ते मश्र कहेवाय. कहुं छे के—

“ पण्हो य होइ पसिणं । जं पासइ वा सयं तु तं पसिणं ॥ अंउठ जचिठपए । दण्ण असितोयकुंडाई ॥ १ ॥ ”

अर्थः—मश्र एटले पोताना लाभ अलाभमाटे कोइने मश्र करवो, अथवा पोतेज अंगुठा, दर्पण, खड्ग तथा जलना कुंड आदिकर्मा जोवुं. ॥ १ ॥

हवे मश्रामश्र एटले स्वप्नमां विद्याए पोते कहेलुं, अथवा घंटिका आदिकर्मा संकमिव थयेला देवे कहेलुं जे शुभ, अशुभ, जीवित तथा मरण आदिक कहे छे, ते मश्रामश्र कहेवाय. कहुं छे के—

“ पसिणापसिणं सुमिणे । विजासिद्धं कहेइ अन्नस ॥ अहवा आइसपिया । घंटियसिद्धं परिकहेइ ॥ १ ॥ ”

अर्थः—स्वप्नमां विद्याए कहेलुं जे बीजाने कहेलुं, अथवा घंटिका आदिकर्मा उत्तरेला देवे कहेलुं जे शुभाशुभ ते मश्रामश्र कहेवाय.

“मायी” एतले कपटवाळो, एम कहीने तेने पांचमी जूदीज भावना कहेली छे. कहुं छे के—

“गूहइ आइसहावं । छायइ य शुणे परसस संतेवि ॥ चोरोव्व सव्वसंकी । गूढायारो हवइ माई ॥ १ ॥

अर्थः—प्रेताना जातिस्वभावने गोपवे छे, तथा परना छत्ता शुणोने एण ठांके छे, तथा चोरनी पेठे सर्व तरफथी शंकायुक्त थयेलो, एवो कपटी माणस गुप्त आचारवाळो होय छे.

हवे पांच प्रकारनी अभियोगी भावना कहे छे—

कोईय १ झूईकम्ममे २ । पसिणेहिं ३ तह य पसिणपसिणेण ४ ॥ तहय निसित्तेणं ५ चिय । पंच-
वियप्पा चवे सा य ॥ ६५१ ॥

कौतुकवडे करीने, भूतिकर्मवडे करीने, प्रश्रवडे करीने, तथा निमित्तवडे, एवी रीते पांच प्रकारनी अभियोगिणी भावना थाय छे. हवे तेमां बालक आदिकोनी रसा करावामाटे स्नान, हाथ फेरववो, झाडो नाखवो, उत्तारणुं मू-
कहुं तथा धूप करवो, इत्यादिक क्रिया कौतुक कहेवाय छे. कहुं छे के—

“विन्हवणहोमसिरपरि—रया य खारडहणाइं धूवेइ य ॥ असरिसवेसगहणं । अवतासण उच्चमणवंधो ॥ १ ॥”

अर्थः—स्नान, होम, मस्तकपर हाथ फेरववो, मीढं आदिक अतिमां नाखी बाळुं, धूप करवो, हलको वेप पहेरवो, उत्तार-

જ્ઞાન કહેહું, તે આસુરી ભાવનાવાહું કહેવાય.

હવે નિર્દયપણું એટલે સ્થાવર આદિક પ્રાણીઓપ્રતે અજીવપણું માનીને, તેઓપર દયા લાવ્યાવિના વીજાં કાર્યોમાં આસક્ત થ-
ઇને જે હીલચાલ તથા વેસહું ઉઠહું કરહું, તથા તેમ કરીને તેસંબંધિ પશ્ચાત્તાપ ન કરવો, તથા તેમટે જો કોઈ શિસ્તમાળ આપે,
તો પણ જે કૃપા ન લાવવી, તે નિર્દયપણું કહેવાય. કહું છે કે—

“ ચંકમળાઈ સુતો । સુનિક્કિવો થાવરાહસત્તેસુ ॥ કાહું ચ નાણુતપ્પહ । ઇરિસઓ નિક્કિવો હોહ ॥ ૧ ॥ ”
અર્થ:—હાલચાલ આદિકમાં ઉત્સુકતાવાહો, તથા સ્થાવર આદિક પ્રાણીઓપર કૃપા વિનાનો, તથા તેહું નિર્દયપણું કરીને
પણ જે પશ્ચાત્તાપ કરતો નથી, એવો માણસ નિષ્કૃપ કહેવાય છે.

વહી દયા કરવાલાયક અને કંઈ વીકથી કંપતા એવા પણ કોઈ પ્રાણીને જોઈને ક્રૂરપણાથી કઠિન સ્વભાવવાહો થયોથકો જે
માણસ અનુકંપાવાહો થતો નથી, તે નિરનુકંપ કહેવાય. કહું છે કે—

“ જો ઉ પરં કંપંતં । દહૂણ ન કંપણ કઠિણભાવો ॥ એસો ય નિરનુકંપો । પવત્તો વીયરાણહિ ॥ ૧ ॥ ”
અર્થ:—જે માણસ પરને ભયથી કંપતો જોઈને પણ પોતાના કઠિન સ્વભાવથી દયા લાવતો નથી, તેને શ્રીવીતરાગ પ્રમુખ અ-
નુકંપારહિત કહેલો છે.

હવે પાંચ પ્રકારની સાંમોહી ભાવના કહે છે—

उम्मगदेसणा १ मग-दूसणं २ मगपडिविची य ३ ॥

मोहो यं ४ मोहं जणणं ५ । एवं सो हवइ पंचविहं ॥ ६५२ ॥

उन्मार्गदेशना, मार्गदूषण, मार्गविप्रतिपत्ति, मोह तथा मोहजनन, एवी रीते पांच प्रकारनी सांमोही भावना जाणवी. हवे तेमां परमार्थरूप ज्ञान आदिकोने दूषित नही करतां तेथी विपरीत धर्ममार्गनी जे देशना देवी, तेने उन्मार्गदेशना जाणवी. कहुं छे के—

“नाणाइ अदूसितो । तच्चिवरीयं तु उवदिसइ मगं ॥ उम्मगदेसगो एस । आय अहिओ परेसिं च ॥ १ ॥”

अर्थ:—ज्ञान आदिकोने दूषित नही करतां, तेथी विपरीतपणे जे कोइ धर्ममार्गनो उपदेश आपे छे, ते उन्मार्गनो उपदेश करनार कहेवाय, तथा ते आगामीकालमां परने अहितकारी निवडे छे.

तथा मार्गदूषण एटले, मार्ग एटले परमार्थयुक्त ज्ञान, दर्शन अने चारित्ररूप भावमार्ग तेने स्वीकारनारा जे साधुओ, तेओने पोते पंडिताइनो डोळ करी पोतानी बुद्धिथी उपजाची कहाडेलीं जाति आदिकनां दूषणोवडे करीने जे दोषित करवा, ते मार्ग-दूषण कहेवाय. कहुं छे के—

“नाणाइतिहा मगं । दूसइ जो जे य मगपडिवन्ना ॥ अबुहो जाइए खलु । भन्नइ सो मगदूसत्ति ॥ १ ॥”

અર્થ:—જ્ઞાન આદિક ત્રણે પ્રકારના માર્ગને જે દોષિત કરે છે, તથા શુદ્ધ જ્ઞાનઆદિકને ધરનારા મુનિઓને જે જાતિઆદિક દોષોથી દોષિત ઠરાવે છે, એવો તે નીચ માણસ માર્ગદૂષક કહેવાય છે.

વહ્લી તેજ જ્ઞાન આદિક માર્ગને જમાલીની પેઠે જૂઠાં દૂષણોવડે જે દોષિત કરવો, તથા ઉન્માર્ગને સ્વીકારવો, તે માર્ગવિપ્રતિપત્તિ કહેવાય. કહું છે કે—

“જો પુણ તદેવ મર્ગ । દૂસિત્તા અપંડિતં સ તક્કાણ ॥ ઉન્માર્ગં પડિવજ્જહ । વિપ્પડિવન્ને સ મગ્ગસ્સ ॥ ૧ ॥”

અર્થ:—વહ્લી જે માણસ તેજ જ્ઞાન આદિકરૂપ સન્માર્ગને દોષિત કરીને, ઉન્માર્ગને સ્વીકારે છે, તેને માર્ગ વિપ્રતિપત્તિ કરનારો જાણવો.

તથા સમજવાની બુદ્ધિના અભાવે અતિ ગહન એવા જ્ઞાન આદિકના વિચારોમાં જે મોહ કરવો, ઇંટલે મૂઢ થવું, તેમજ પરતીર્થિકસંવંધિ વિવિધ પ્રકારની સમૃદ્ધિને જોડેને જે મોહ પામવો, તે મોહ કહેવાય. કહું છે કે—

“તહ તહ ઉવહયમંહઓ । મજ્જહ નાણચરણંતરાલેસુ ॥ ઇટ્ઠીઓ ચ બહુવિહા । દઠ્ઠું જન્નો તઓ મોહો ॥ ૧ ॥”

અર્થ:—તેવી તેવી રીતે નદ્ય બુદ્ધિવાળો થયો થકો જ્ઞાન તથા ચારિત્રની અંદર જે મૂઢ થાય છે, તથા ઘણા પ્રકારની પરતીર્થિઓની સમૃદ્ધિ જોડેને જે મોહ પામવો તે મોહપણ કહેવાય.

વહ્લી સ્વભાવથી અથવા કપટથી બીજાં દર્શનોમાં પરને જે મોહ ઉપજાવવો, તેવું નામ મોહજનન કહેવાય. કહું છે કે—

“જો પુણ મોહેહ પરં । સખાવેણં ચ કહ્યતવેણં વા ॥ સંમોહપાવણં સો । પકરેહ અબોહિલાભાય ॥ ૧ ॥

અર્થ:—ચલી જે સ્વભાવથી અથવા કપટથી પરને મોહ લપજાવે છે, તે સંમોહ ભાવનાને અનુસરે છે, અને તેથી બોધિબીજની હાનિ થાય છે.

एवी रीतनी ते पचीस अशुभ भावनाओ जाणवी, केमके ते सम्यक्त्व तथा चारित्रमा विम करनारी छे, माटे मुनिओए ते अशुभ भावनाओनो त्याग करवो. कहं छे के—

“एयाओ विसेसेणं । परिहरइ चरणविग्धभूयाओ ॥ एय निरोहोउच्चिय । समं चरणं पावंति ॥ १ ॥”

અર્થ:—આ અશુભ ભાવનાઓ ચારિત્રને વિમ્ન કરનારી હોવાથી, તેઓનો વિશેષ પ્રકારે ત્યાગ કરવો; કેમકે તેઓના નિરોધર્થ સમ્યક્ પ્રકારે ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે.

॥ एवी रीते तहोतेरमुं द्वार संपूर्ण थयुं. ॥

આ શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધાર ગ્રંથના પ્રથમ ભાગનું ભાષાન્તર જામનગરનિવાસી પં० હીરાલાલ હંસરાજે પ્રસિદ્ધકર્તાને માટે કર્યું છે, નોટ—આ પુસ્તકના શિરુઆતના આઠ ફારમો “નિર્ણયસાગર પ્રેસ મુંબઈ” માં છપાયેલાં છે, વાકીનાં “શ્રીજૈનભાસ્કરોદય પ્રેસ જામનગર” માં છપાયેલાં છે. ॥ ઇતિ પ્રવચનસારોદ્ધારે પ્રથમો ભાગ: સમાપ્ત: ॥ શ્રીરસ્તુ ॥ જ્ઞાતિ! જ્ઞાતિ!! જ્ઞાતિ!!!

॥ इति श्रीप्रवचनसारोक्तारे प्रथमो भागः समाप्तः ॥

